

Емил Андреев

Проклятието на Жабата

þæs ofereode, þisses swa mæg!¹

1. *Онова [зло] отмина – и това ще мине!* – Рефрен от староанглийската елегия *Деор*, или *Жалба на Деор*, част от т.нар. *Екзетърски ръкопис*. – Б.а.

Първа част Михаил

Старецът

Мразеше ги! Дори и днес Михаил Обретенов – одъртял, зъл и немощен – ги виждаше как подскачат около него, как го дебнат и чакат всеки миг да плъсне с бастуна си пред ококорените им очи. Мразеше ги! Имаше дълго да чакат.

Пак бе в Олм², щастлив, че ще умре там, в къщата на предците си, където се бе родил преди повече от... вече не помнеше колко години. Разхождаше се из двора, дишаше си със задоволство и бодро потропваше по циментовите алеи на бащиния дом.

После отиде до Дунава, нагази бос във водите му и дълго съзерцава тополите на румънския бряг отсреща. Но жабите пак не го оставяха на мира. Цамбурваха в краката му, показваха глави и при-ква-ква-ха от умиление, че най-после се бе завърнал. Толкова стар и все още жив!

– Маестро Обретенов, време е за лекарството! – сепна го Бистра.

Бистра бе младо момиче от Оряхово, пристигнало в Америка с два сака и надежда за по-добър живот. Засега гледаше старци като него, но печелеше сносно и това ѝ стигаше за страната, отдавна превърнала се в мечта и като всяка привидно сбъдната мечта прогресивно започваше да се изражда. Истинско щастие бе, че имаше Бистра до себе си. Говореха си на български, всеки ден пийваха (въпреки лекарската забрана) по чаша червено вино – часове, в които се чувстваше истински щастлив. Тогава ѝ говореше, толкова много ѝ говореше, че просто ѝ дърдореше като един досаден дъртак, какъвто бе. Поне си плащаше. „Ти прощавай, старецът пак се вдетини!“², не пропускаше да ѝ каже, когато я изпращаше. Бистра бе спокойна, че всичко с него бе наред и че ако умреше през нощта, нямаше да е в нейно присъствие.

– О, Бистре, лекарството, да. Пак съм задрямал – разсъни се той.

– Нищо, маестро, нищо! Заповядайте! – подаде му чашата и хапчетата. – Пак ли Олм сънувахте?

2. Името на този град, както и героите в романа са измислени. Съвпаденията и приликите са случайни. Колкото до историческите личности и събития – те са по-скоро за онагледяване на времето. – Б.а.

- Пак, пак! – И отпи от водата.
- И пак жабите?
- Аха!
- Що не ми разкажете всичко за тия жаби! Ще ви олекне.
- Ами...

Защо наистина? Защо той, маестро Михаил Обретенев, някога световноизвестен виолончелист (сега ненужен дядка) и галеник на съдбата, не разкажеше всичко на това оряховско момиче, изпратено му от Бога тук, на 42-ра улица, в Манхатън, където доживяваше последните си дни. На кой друг да разкажеше? Деца не остави, жените му измряха, а малкото роднините, повечето от които надживя, се бяха попилели из България и света и едва ли някой го знаеше и помнеше. Той – също. Но откъде да започнеш? От ония омразни същества? Не! Та те му съсипаха живота, затриха приятели и мигове от най-съкровения дни на неговото детство. И как да й кажеш, че ако някой в Олм го помнеше, то нямаше да е като маестро Обретенев, а с гадния, с лепкавия, с проклетия прякор Мишо Жабата. Никога!

Нямаше смисъл да й разказва. За какво да я обременява с неговите болки? И без това по цял ден й надуваше главата. Все пак... ами, ако... Да, ще й завещае всичко, което имаше, ще отлети за Олм, ще иде до Дунава, ще се хвърли във водата му; нека те най-после погълнат и дъртото му тяло, и зеления му прякор!

Черешата

Тялната улица в Олм бе стара и стръмна. Тогава още бе калдаръмена. Колко пъти бе падал и охлузвал колената си в нейните камъни! Къщата им бе средно голяма, строена по виенски образец в края на деветнайсти век; дворът – широк, с градина и беседка, с плодни дръвчета и пчели, много пчели. Имаше една висока череша, по чиито клони той се катереше и седеше по цял ден. Приятелите му от махалата искрено му завиждаха, но баба му Милёва не ги пускаше да припарят до двора, камо ли да се качат в черешата. От това дърво започна всичко.

Бе десетгодишен. Един ден, както обикновено, седеше в клоните му и чакаше да се появи тя. Къщата на съседите се издигаше над техния двор, така че прозорецът от който кака Мими всеки ден гледаше с часове, се падаше малко над върха на черешата. Скрит сред листата, той виждаше Мими на пет-шест метра пред себе си. Въобразяваше си, че тя

не го забелязва. За него тогава така Мими беше най-красивото същество в Олм и ако разбереше, че тайно я следи, сигурно никога повече нямаше да му позволи да ходи у тях, за да слушат заедно любимите ѝ „Бийтълс“. Ала той, Мишето, както галено го наричаше тя, искаше да ѝ се наслаждава винаги, когато имаше и най-малката възможност за това – тайно бе най-сладко.

Прозорецът бе широко отворен, а изящното дантелено перде се поклащаше от лекия пролетен ветрец, разнасящ мирис на Дунав, череша и безгрижие. Бе в средата на шейсетте години на двадесети век и неподозиращият Олм тънеше в следобедна дрямка.

Всеки миг тя щеше да се покаже и щеше да се направи, че не го забелязва, доволна че дори това десетгодишно съседско дете оценява по достойнство хубостта ѝ. А бе и красива, и кокетна, и чувствена. Токущо бе завършила прословутата олмска гимназия и трябваше да се готви за кандидат-студентски изпити. Ако влезеше в консерваторията, щеше да се спаси най-малко от три неща: от досадната провинциална атмосфера на клюкарския Олм, от неистовото желание на майка ѝ – оперетна певица в самодейния театър при небезизвестното олмско читалище, която на всяка цена искаше да направи от дъщеря си прочута пианистка, и най-вече от постоянните истеричави крясъци на тантурестия си баща Апостол, който всички в махалата справедливо наричаха Толя.

И Мишо го мъчеха с виолончелото (станало по-късно негова съдба), но той вече бе във ваканция и с радост взе „лавутата“ от мадам Хачуян, така че Мими повече нямаше да го вижда как притичва по улицата, притеснен да не го зърнат пичовете от махалата. Щеше да свири вкъщи, а преподавателката щеше да идва у тях, когато се налагаше. Иначе пичовете му хвърляха голям майтап и ако не беше упоритостта на мама и мадам арменката, баща му – човек с добро селско сърце, отдавна щеше да прояви съчувствие и да го отпише от великата олмска ковачница на музикални таланти, наречена детска музикална школа. Майка му – никога! За тази нейна упоритост сега не знаеше дали да ѝ благодаря или да я проклена. Сигурно трябваше да ѝ е признателен, тъй като тя отдавна не бе между живите. Все пак, когато отидеше при нея, нямаше да пропусне да я упрекне.

Но в средата на шейсетте години нито той, нито Мими, нито дори кумирът ѝ Джон Ленън си даваха сметка какво бе предвидила за всеки от тях снизходителната съдба.

Ето я! Появи се най-после. Колко си красива както Мими, помисли си Михаил Обретенев, затаил дъх и не смеещ да се помръдне, за да не го

издадат клоните и листата. А тя рееше поглед към главната улица на Олм, където можеха да се видят само млади хора, тръгнали да се къпят в Дунава, докато техните родители покорно градяха социализма. Зад Мими тъжно виеше хармониумът от *Strawberry Fields Forever*³.

Щеше да запомни тази песен завинаги, а по-късно щеше да я работи за виолончело и щеше да я изсвири на един от концертите си в „Роял Албърт Хол“. Тогава и не предполагаше, че само преди години там бяха свирили и любимите на любимата му така Мими „Бийтълс“.

– Мишо, слез от черешата! – провикна се баба Милёва.

О, ужас! Тя го издаде. Собствената му баба, която го бе отгледала и още трепереше над него като над писано яйце, го предаде. Никога не бе я мразил преди това, но тогава пожела смъртта ѝ. Какво направи тая бабичка?! Та Мими разбра тайната му. Край с черешата, край със слушането на „Бийтълс“. Искаше да се срасне с дървото и да стане клон или листо, искаше да изхвърчи в небето и да стане птица или облак, дори искаше да потъне в земята и да се превърне в обикновена буца пръст. От потрес и срам той се изпусна и полетя надолу. Всичко му се завъртя пред очите.

Летеше и виждаше ужаса по лицето на така Мими, което се обезкървяваше, пребледняваше и – дали от силното слънце или от отражението на листата – леко позеленя. Очите ѝ се разшириха, ококориха се и изпъкнаха. Тя се скри зад изящното дантелено перде, плочата със *Strawberry Fields Forever* проскърца и спря. Баба Милёва изпищя, а той тупна на земята, изподран, натъртен и малък. Последното нещо, което си спомни бяха изплашените лица на Мими и баба му, надвесени над него. Изпадна в безсъзнание.

По-късно тази случка много пъти му я бяха разказвали и винаги се чудеха как бе останал жив. Защото Михаил Обретенков остана в безсъзнание през целия този безгрижен пролетен следобед, през цялата тревожна нощ и чак призори се освести. Поиска вода и попита: „Кака Мими жива ли е?“

Когато тя дойде, всички вече благодаряха на Бога и тихо ронеха сълзи. Баща му – висок, слаб, с рижи мустаци и изпъкнала адамова ябълка, не плачеше, а утешаваше жена си. Бършейки очи, тя отстъпи на така Мими да седне до Мишо. В дъното на стаята хлипаше баба му, отдъхваща си вече, че бе прескочил трапа. „Ако се беше случило нещо с тебе – призна му години по-късно тя – на часа щях да се обеса.“

3. Популярна песен на „Бийтълс“ – Б.а.

– Как си Мише? – усмихна му се Мими и го погали по бузата.

Лицето ѝ си бе пак така бяло, хубаво и нежно. Нямахте и помен от оная зеленина...

Каква зеленина, какво се беше случило, пита се Михаил Обретенов и бавно започна да се връща назад, вкопчил се здраво в ръцете на Мими, сякаш, ей сега, тя щеше да избяга от него, намразила го завинаги, че така подло и скришом я бе наблюдавал. Разказвах му после, че пак се бил унесъл, но той си знаеше, че не бе така.

Ка

Студено и влажно бе там. От някъде се стичаше вода, а от таваните висяха прилепи. Чуваше се протяжен и безмилостно равен звук, сякаш някой свиреше най-ниската и безкрайна нота на неговото виолончело. Намираще се на долната земя. От приказките на баба му Милёва знаеше, че непременно трябва да се появят три врати, едната от които да го изведе на горната земя. Вървеше бавно през тунелите и трепереше от страх.

Крачеше предпазливо и внимаваше да не падне, крачеше, но помещение с три врати не се появяваше. Съзнаваше, че баба му го бе лъгала, но за него сега думите ѝ бяха единствените спасителни знаци, които го водеха от коридор в коридор и му даваха сила. Монотонният звук не спираше, а шумът от течащата вода се усилваше.

Изведнъж се озова в огромна зала. Спря и се огледа. Не вярваше на очите си – уж бе на долната земя, а валеше проливен дъжд. Капките плющяха по пода, а той се движеше като жив. Взря се и установи, че по него подскочат безброй жаблета, току що освободили се от своите опашчици. Усети, че прогизва и реши, че на всяка цена трябва да избяга оттам, като хване първия тунел, който му се изпречеше пред очите. Врати така и така не видя.

Втурна се напред, стремейки се да тича на пръсти, за да стъпка колкото се може по-малко жаблета. Беше го гнус да си представи как се разпукват под краката му. Но те, не знаеше как го правеха, те му освобождаваха място и въпреки че с всеки пробег ставаха все повече и повече, до края на залата не настъпи нито една.

В тунела, в който се шмугна, се опита да приседне, за да си отдыхне, но веднага усети, че бе невъзможно, тъй като тук бе горещо като в пещ. Бе трудно да се диша. Колко ли дълъг бе той? Трябваше отново да

бяга, но накъде! Направо – нямаше друг избор.

Колко дълго бе тичал – не помнеше, усети само, че в следващата зала, която бе два пъти по-просторна и висока от първата, дрехите му бяха напълно сухи. Сега бе светло прохладно и проветриво. Задиша с пълни гърди и най-последно поиска да седна. Стори го. Не можеше да си задава въпроси, тъй като протяжният звук не спираше и тук. Способен бе единствено да осезава и нищо повече.

В средата на галерията имаше кладенец, върху който падаше широк сноп светлина. Изходът! Нямаше врати, но затова пък имаше кладенец. Приблужи го предпазливо. Сигурно наоколо се въртеше звяр или чудовище-пазач. Поне така казваше баба му Милева. Бавно погледна нагоре, по посока на светлината, но таванът бе толкова високо, а лъчът толкова силен, че бе невъзможно да се разбере какъв бе неговият източник. Надвеси се в кладенеца и... нещо го дръпна надолу. Полетя. Летя, летя, летя, а звукът от виолончелото все повече и повече се усилваше. Главата му бучеше и той с ужас усещаше своя край. Опита се да вика, но от устата му нищо не излизаше. Най-накрая тупна на земята. Когато отвори очи и разбра, че все още бе жив, що да види!

Великолепна тронна зала. Навсякъде злато, сребро и скъпоценни камъни, които се къпеха и отразяваха в мека виолетова светлина. В дъното, върху подиум, застлан със златисто-зелен килим, имаше огромен сребърен престол, целият обсипан с изумруди. Подиумът бе заобиколен с вода и представляваше малко островче. По него и във водата имаше хиляди жаби – най-обикновени жаби, каквито често бе виждал край Дунава. Те издаваха характерния си нощен звук, който бе приглушен от онзи на виолончелото. Нито една от тях не крякаше.

А на престола... О, чудо! На престола седеше една огромна крастава жаба най-малко пет пъти по-голяма от него. На главата си имаше египетска корона, а в ръцете си държеше като цигулка едно изящно виолончело от черешово дърво, по чиято четвърта струна непрестанно стържеше с лъка. Бе някак си замечтана, незлоблива и много стара. В огромните ѝ изпъкнали очи, подобни на някогашните глобуси за улично осветление, нямаше нищо. Сигурен бе, че го вижда, но тя изобщо не реагираше.

Встани, до водата, стоеше жена в опита по тялото ѝ дълга черна копринена рокля без ръкави. Взря се в нея и с радост установи, че това бе така Мими, само че лицето ѝ бе зелено, а очите ѝ несвойствено изпъкнали.

„Како Мими!“ , провикна се той и тръгна към нея.

Когато я доближи, тя го възпря с ръка и рече:

„Аз съм Ка, а не твоята така Мими! Виж тук и сам се убеди!“

Посочи му легло, върху което полугола лежеше неговата Мими. Спеше.

„Момче, тя е мъртва!“ , сепна го гласът на Ка. „Аз ще се съединя с нея и тя ще оживее, ако ти изсвириш някоя мелодия на виолончелото, без да сбъркаш нито нота.“

И тя се обърна към островчето. На часа стотици жаби наскачаха в скута на своята царкиня, поеха виолончелото и го донесоха на Ка. Красавата жаба остана неподвижна, сякаш нищо не се бе случило.

„Ето!“ , подаде му инструмента Ка.

Взе го, отиде до леглото с Мими и седна в краката ѝ. Обгърна челото с крака, както го учеше мадам Хачуян, опъна лъка и провери струните – бяха настроени. Какво да изпълни? За година и половина бе научил да свири без ноти само няколко етюда, но можеше ли да ги изсвири без грешка? И кой от тях знаеше най-добре? Ами, ако сбъркаше!

„Чакам!“ , подкани го Ка и Михаил усети, че ужасно му се пие вода.

Добре, каза си, ще изсвири оня, игривия, който му бе и най-любим: ре-ре-до-си-до-ла-сол-сол-ла-фа#-ре... пък каквото ще да става.

Първите няколко такта изсвири сковано, но върно. Жабите около царкинята млъкнаха и се заслушаха. Сега трябваше да внимава. Устата му пресъхваха, но той не спираше. Такт по такт напредваше към финала на етюда. Напрягаше се да си спомни всичко, което му бе казвала мадам Хачуян. Движеше равномерно лъка и тактуваше наум. Още малко, още малко! До тук – без грешка, браво! – окуражаваше се той. На практика свърши етюда, оставаше му само да изсвири втора волта. И точно на последния такт вместо фа# взе чисто фа. Ужас! Какво направи?

Щеше ли Ка да го разбере? Щеше ли да му признае, че бе изсвирил етюда върно?

„Жалко!“ , проговори вместо нея краставата царкиня. „Колко жалко!“

Погледна към Ка за съчувствие, но тя бавно започна да изчезва и само след миг я нямаше вече в залата. Погледна към Мими до себе си, но вместо нея на леглото подскачаше малка жаба – като ония, които внимаваше да не стъпче.

„Какво направих, какво направих!“ , повтаряше с пресъхнала уста, стиснал здраво грифа на омразното виолончело.

После дойде в съзнание, поиска вода и попита дали така Мими е жива.

Празното място

След три дни бе вече на крака с пукната лява китка и натъртен задник. Не трябваше да тича и да излиза от двора един месец. Майка му си взе отпуск, за да го гледа, а баба му Милёва дълго страда, че не го бе опазила.

Повече никога не се качи в черешата, за сметка на това кака Мими вече го канеше всеки ден у тях, за да слушат заедно грамофона. Не й разказа какво бе видял в съня си.

С всеки изминат ден тя увеличаваше часовете за свирене и все по-малко пускаше плочите на „Бийтълс“. Михаил Обретенов трябваше да се примири дори да се огорчи, защото простият й баща му даде да се разбере, че не биваше повече да идва у тях.

„Стига си си губила времето с това хлапе. Изпити те чакат!“, изкрещя й той веднъж, без да знае, че Мишо все още бе в къщата. „Той има сърце за музиката, а ти си задник!“, промълви тя, а на него му каза: „Остави го, знаеш че е истерик!“ Михаил Обретенов дълго не стъпи у тях.

Не страда много. След честите ходения при нея той установи, че кака Мими вече не е толкова загадъчна. Разбира се, присъствието й му липсваше, но все още образът й бе достатъчен, за да заспива с него и да го носи със себе си, когато си играеше в двора сред пчелите. Започна да строи къщички около беседката. С часове редеше миниатюрни тухли от кал, които предварително оформяше с калъп от кибритена кутия и подреждаше внимателно на слънцето да изсъхнат. На всяко от тухличките изписваше с карфица буквата *M*, щастлив че неговото и нейното име се сливат в едно.

Дойде юли, а заедно с него и краят на захласа му по кака Мими. Тя заминаваше за София на изпити и щеше да се върне след два месеца. В деня на отпътуването Михаил Обретенов се качи в стаята си и за пръв път се помоли на нещо като Бог. После взе една от тетрадките си и разкритено написа: „Како Мими, пази се от Ка и голямата жаба!“ Скъса листа, сгъна го на малко блокче, а след това го зазида в една от къщичките.

– Мише, пожелай ми успех! – провикна се от двора тя, а омразният чичо Толя с куфар в ръка нервно я подкани:

– Хайде, че ще изпуснем влака!

Не успя да каже нищо. Вместо него баба му Милёва изрече лицемерно:

– На добър час!

Тя мразеше тантурестия Апостол, който на инат не искаше да отсече ненужния див орех, хвърлящ огромна сянка в задния им двор. По-късно Михаил Обретенев щеше да научи, че бащата на Мими някога бил кандидат на майка му. Благодарни на съдбата, че не бе негов син и още по-силно заобича своя татко.

Ръката му зарасна. Започнаха да го пускат в махалата с неизменно „да внимава“ и да не се отдалечава от улицата. Научи, че тя се казва „Аница“, но още не съзнаваше, че бе еднакво калдаръмена и приглушена като повечето улици в Олм. Името ѝ бе старо и необичайно, кой знае защо пропуснато от войнстващата власт да го смени. Михаил Обретенев тогава нямаше представа от понятия като власт и общество. Години след това, когато се връщаше в спомените си за „Аница“ и участието на хората в махалата, той вече бе твърдо убеден, че човечеството е достатъчно извратено, за да измисля подобни понятия.

Там, край „Аница“, растеше той и така Мими, черешата и дивият орех, които по своему протягаха ръце и клони към небето над тях. В това донякъде имаше смисъл.

Майка му отново тръгна на работа, увеличила броя на белите си косми в недотам пищната си кестенява коса. Бе стройна жена с тънки вежди и китки, единственото дете на Михаил Казанджиев, дядо му, богат земеделец от Златията, починал от яд и мъка по експроприираните му имоти. Мишо бе кръстен на него напук на суеверията и по изричното настояване на баба Милёва, която още от първия ден даде на баща му да разбере, че е беден зет на къща и трябва да си знае мястото. Татко му, Васил Обретенев, прие този избор като възмездие срещу мизерията, съпътствала го откакто се помнеше. Остана му утехата, че все пак има син. На властната си тъща откъщаваше с тайните си изневери, които дори в малкия Олм успяваше да прикрива. Бе много обичлив и жените го пазеха като храмово заклинание.

Много по-късно, когато баба му Милёва обезумя от склероза и нарочно започна да се насира, за да изтезава дъщеря си, Михаил Обретенев веднъж я чу да си повтаря сама в унеса на своята лудост: „Погуби ме с благия си хуй“. Едва я удържаха да не си яде изпражненията. Слава богу кошмарът трая само година, за което време майка му остаря с десет. Мишо не дойде на погребението, тъй като не си струваше да бие път чак от Виена за една побъркана бабичка, колкото и да я бе обичал някога. Вече специализираше при професор Вайнрайх, човекът, който го направи световноизвестен музикант.

В средата на шейсетте, в онова лято, когато падна от черешата,

Михаил Обретенев не можеше да предположи трагичния край на баба Милёва, но в душата му остана черния спомен за нейното предателство. Тя продължи да се грижи за него с пораснало чувство за внимание и вина. Пускаше го на улицата за два часа, като предпочиташе по-скоро децата да идват у тях – под зоркия и поглед, докато седеше в беседката и редеше пасианс. Не позволяваше никакви катереници по дърветата, не ги пускаше в къщата, за да не разхвърлят, а и защото повечето от момчетата бяха деца на посредствени комунисти. Скоро те спряха да идват.

Това не огорчи Мишо кой знае колко, тъй като калдаръмът на стръмната улица бе далеч по-примамлив от подредения двор и старата виенска къща. След ходатайство на майка му Елена, вече можеше да се прибира по здрач, но все още бе длъжен да спи следобед. Преструваше се и чакаше с нетърпение да стане четири часа, за да хукне към Празното място в горния край на „Аница“, където се събираха пичовете от махалата.

До падането от черешата те го подиграваха, дори го отбягваха като ненужен женчо, но след това фактът, че бе останал жив го издигна в очите им. Разбраха, че и той бе като тях, само че малко по-смотан и задължен да се мъчи с „лаутата“. За да го приемат още по-добре, той дори си поряза безименния пръст на лявата ръка, с което искаше да им покаже, че цяло лято няма да го карат да свири. Мишо вече усещаше, че след премеждието в двора всички в къщи станаха по-снизходителни. Скоро му купиха и колело, а това бе напълно достатъчно, за да стане най-желан и обичан в Празното място, където всеки искаше да направи по едно кръгче.

Това Празно място в горния край на „Аница“ бе терасиран ничий двор с размер на баскетболно игрище. То бе заградено с голям каменен зид откъм високата част, в който на две места се образуваха естествено защитени огнища. В тях пичовете палеха огън, не за да се топлят, а да си разказват страшни истории в късните есенни вечери край зловещите пламъци. Момчетата често печеха, забити на дълги пръти дюли, които крадяха от двора на бай Спас Благия. Той бе единственият съсед на Празното място, служело някога за коневръз на турския конак, чиято порутена сграда бе в долната част на парцела. Тя бе обрасла с бурени, заключена ненужно с огромен катинар; спокойно можеше да се влезе в нея поне от три места.

Никой и не мислеше да влиза в къщата. Всички в махалата вярваха, че там обитават тайни сили, които рано или късно ще накажат дръзналия да се промъкне вътре. В този конак някога бил затворен Димитър

Маринов, станал зет на врачанския даскал Кръстю Пишурка, несправедливо подигран от Ботев. Години по-късно след новогодишен концерт в Щаатсопера, Виена, Михаил Обретенов щеше да се срещне с потомък на Пишурката, радостен че вижда съгражданин на неговия пра-пра-дядо. Размениха си няколко думи на немски с прикритото оправдание, че все пак Дунава ги свързва.

Михаил Обретенов се изкуши от сатанинската съблазън да се промъкне в стария конак, колкото и да го увещаваха пичовете, че вътре броди мъж без глава. Трябваше да им докаже, че не го е страх. Така той стана свидетел на най-зловещата история, разтърсила Олм в средата на шейсетте години.

Златото

Пръв заговори за злато Митето. От всички пичове в махалата той знаеше най-много и най-страшни истории. Бе дързък, с остра коса и здраво тяло – истински хашлак, според баба Милёва. Тя категорично забрани на Мишо да дружи с него, но срещна съпротивата на зет си: „Не можем да спираме детето! Да играе, с когото си иска.“

Истинската причина бе, че родителите на Митето бяха „прости селяни и комунисти“, а за баба Милёва това бе равносилно на престъпници. Години по-късно именно бащата на Митето щеше да откара покойната старица до вечния ѝ дом – той бе вече шофьор на обредната катафалка към общината; но тогава Милёва не можеше да не питае омраза към този хитър слуга на народната власт. В края на шейсетте бащата на Митето караше черната волга на градския комитет на партията и макар да бе добряк и често да возеше пичовете от махалата в огромната кола с еленче отпред, той си оставаше ненавистен приспособленец и селяндур.

Другата причина бе, че Фончо, бащата на Митето, бе съселянин и приятел на зет ѝ Васил Обретенов. Двамата заедно бяха дошли от Белоградчишкото село Скомя да учат обушарски занаят в Олм. Така и не успяха да станат майстори, тъй като руските войски акостираха на олмското пристанище. Сложен бе краят на частното предприемачество, а Фончо, макар и пишлигар, бе сред първите посрещачи на братушките. После се писа ремсистер, но не му признаха кой знае какъв актив. Стигна му колкото да стане шофьор в градския комитет, а това никак не бе малко. Съселянинът му Васил продължи обушарството като труженник в социалистическото ТПК „Родина“. Тук наред с обушарския цех имаше и

шивашки, в който работеха само жени. За Васил Обретенев не остана нищо друго освен да се възползва от тях. В кооперацията работеше и съпругата на Фончо, ала нея Васил не докосна нито веднъж.

Митето бе четири години по-голям от Михаил, но и той нямаше представа от социално-класовите различия на времето. За него улицата бе вторият му дом. Гордееше се, че баща му кара най-хубавата кола в града, без да се фука. Смяташе този факт за нещо естествено, по-скоро не го осъзнаваше и бе свикнал с него, така както бе свикнал с острата си коса и дарбата си да е пръв във всички игри.

Михаил го заобича, привърза се към него и все по-често, напук на баба си Милева, търсеше компанията му. Митето го научи да прави фунийки, той го откъсна от двора, а донякъде и от кака Мими. Митето пръв заговори за златото.

– Цяла делва с жълтици! Аха! Била е на някакъв българин, който бил на служба при турския султан. Делвата е заровена под прага на главния вход, но никой не трябва да пипа златото, защото то е прокълнато. Който го намери, ще вампиряса веднага. Аха! – разказваше Митето и ръчкаше с ръчка в огъня.

Бе юлска вечер и пичовете пак се бяха събрали в Празното място. Михаил още не знаеше, че това бе една от поредните страшни истории на Митето. Другите уж им бяха свикнали, но искрено вярваха, че в стария конак има злато. И тях ги беше страх от проклятието, макар да си даваха вид, че не ги е. Всеки на свой ред разказваше страшна история, но никой не можеше да надмине Митето. И баща му Фончо бе сладкодумен, но прост. За разлика от него у Митето имаше дух, въображение и талант да води. Михаил разбра, че всички на улицата го уважават и естествено първо на него даде колелото си. С това спечели покровителството на Митето, а оттам – и уважението на останалите пичове.

– А защо мислиш, че златото е в къщата? – попита Самуел и плахо посочи порутената сграда на стария конак.

– Ами, гледай, нали човекът бил на служба при султана. Като се пенсионира, изпратили го с почести, много пари и отряд арнаути.

– Какво е това арнаути? – прекъсна го Кирчо Пенев.

– Едни такива страшни войници с бради и ятагани. Не четеш ли книги?

– Само задължителната литература – пошегува се брат му Стефчо Пенев. – И какво станало после?

– Значи, тръгнал той да се прибира към родното си място Олм, но някъде в Стара планина го нападнали хайдутите. Те били много и избили

всички, даже и арнаутите. Хайдутите не знаели, че водачът бил българин. Преди да умре, той промълвил: „Проклети да сте, за дето проливате братска кръв!“ Било вечер, както сега, скоро щяло да стане тъмно като в рог, затова те започнали да събират каквото има по кервана. Ала като видели колко много злато има в една от каруците, те разбрали, че са убили царски човек и още повече се изплашили. Воеводата наредил да съберат златото и бързо-бързо се скрили в гората. Там запалили огън като нас и започнали да умуват как да постъпят. Станало вече полунощ, а те все още не могли да решат дали да си поделят златото или да го заровят на тайно място. Изведнъж от гората се появил убитият българин с отрязаната си глава, която държал високо за косата в дясната си ръка. В лявата държал кръст, който светел като факла. „Как-во на-пра-вих-те?“, промълвила отрязаната глава.

При тези думи Митето промени гласа си. Задгробен и дрезгав, гласът ужаси всички пичове, Мишо – също. А когато Митето извика силно: „Бау!“, децата скочиха на крака. Като се поуспокоиха, те отново насядаха около огъня. Кирчо хвана за всеки случай брат си Стефчо за ръката. Той пръв се окопоти; бе връстник на Митето и не му отиваше да се плаши наред с по-малките. Попита:

– И после?

– Е, после! Всички се разбягали. Убитият си взел златото и го донесъл в Олм. Заровил го под прага на конака, за да не смее никой да го пипне.

– Ама, защо точно тука? – попита най-малкият Борисчо.

– Защо, защо! Защото бил от Олм и в конака живеели само турци. Пък убитият вече бил таласъм, а таласъмите могат всичко. Бау! – отново извика Митето, но този път само Борисчо скочи на крака.

– Измисли си го, нали? – попита Самуел, но по лицето му личеше, че не е сигурен дали Митето не казва истината.

– Може и да съм си го измислил, може и да не съм, но ти за всеки случай не влизай в къщата. Ще те питам като станеш и ти на таласъм!

Самуел Нисим Ниньо замълча. Мълчаха и братя Пеневи, мълчеше и по-малкият Борисчо. Заедно с Митето това бяха петимата пичове, които промениха живота на Михаил Обретенов в онова лято на шейсетте години на двацети век.

От всички пичове баба Милева допускаше единствено Борисчо да бъде другар на Мишо. Първо, защото детето бе внук на белогвардееца Семьон Данилов, украински офицер от Лвов, прогонен от болшевиките, с когото старият Михаил Казанджиев бе приятел. Семьон Данилов се

помина в края на трийсетте, но успя да се ожени за българка, която му роди три деца. Второто от тях, Андрей, бе бащата на Борисчо. Свит и плах, Андрей Данилов завърши търговска гимназия в Свищов, за да стане по-късно кротък счетоводител при народната власт. Дълго време бе безпартиен (никой нямаше и да го приеме с неговия произход), но в края на седемдесетте, когато на Борисчо му предстоеше да кандидатства, той използва широко и умишлено отворените врати на партийната система, за да стане редови и съ-отговорен член на БКП. Баба Милёва тогава не бе между живите, но сигурно би се обърнала в гроба, ако можеше някак си да научи за социалното преображение на Семьон Даниловия син. И мъртва не би му простила.

Колкото до братя Пеневи, „потомствените комунистчета“ Стефчо и Кирчо, баба Милёва бе категорична: „Да не са живи, дано!“ Баща им Ангел Пенев бе от Русенското село Пиргово, изпратен в началото на 50-те от партията да колективизира земята в Олмско. Именно той бе главният екзекутор по експроприирането на Казанджиевите имоти. Малко е да се каже, че баба Милёва го презираше. За добре свършената работа Ангел Пенев бързо се издигна в партийната йерархия. Израсна като истински апаратчик, дори успя да се ожени за дъщерята на една от жертвите си – друг влиятелен земевладелец от олмския край, Евтим Здравков, който, за разлика от Михаил Казанджиев, бързо се усети и съвсем доброволно предаде имотите си на народната власт. Освен презрение баба Милёва изпитваше и завист към дъщерята на Евтим Здравков – ожени се за комунист, но се устрои, а нейната Елена, с пустия си късмет, се хвана за този безпартиен гольо!

Стефчо и Кирчо също нямаха намерение да влизат в прокълнатия конак. За разлика от тях, единствено Самуел допускаше подобна възможност. От всички той най-малко се плашеше или поне не го показваше. След Митето той бе втория по авторитет сред пичовете, макар да бе с една година по-малък от него и Стефчо. Споровете и дразгите най-често ставаха именно между тях двамата. В нито една от игрите не бяха на една страна. Когато играеха на фунийки, Митето водеше едната банда, Самуел – другата. Разбира се, винаги побеждаваше тази на Митето, което принуди Самуел да предложи системата всеки срещу всеки. Така той понякога побеждаваше.

Отрязаната глава

Същата вечер Михаил се прибра по тъмно. От тях до Празното място нямаше и сто метра, но за по-сигурно той ги пробяга. Не помисли, че в къщи ще му се скарат, тъй като разказът на Митето за убития българин и отрязаната глава го бе обсебил изцяло. Влезе в двора и по навик погледна към къщата над тях, но сега за пръв път не изпита вълнение. Прозорецът на кака Мими светеше. Виждаше се силуетът ѝ зад пердето – хубавото ѝ тяло, ръцете ѝ, ала глава... Мишо не видя! Още повече се уплаши, затича по-бързо и влезе с туптящо сърце в къщата.

– Какво има? – посрещна го майка му в коридора. – Защо се прибиращ толкова късно?

– Ами, нищо... Пишка ми се! – излъга Михаил и прибяга в тоалетната, за да се скрие.

„Нима и кака Мими!“ – попита се той, но бързо си каза, че е невъзможно. Таласъми има само в историите на Митето. Мишо не знаеше, че тепърва му предстои да не спи от страхоите на своя нов и обичен приятел. Животът на Улицата и Празното място имаше своя логика, която той още не познаваше, и която щеше да го стъписва с всеки изминат ден, за да го прави устойчив, груб и по-немечателен. Малкият Михаил Обретенев не подозираше, че освен Злато в същата тая къща-конак лежи и Злото, че отрязаната глава е също толкова истинска, както и дивият орех, протягащ ръце в задния двор.

На родителите си Мишо каза, че се е заиграл и не е усетил кога се е стъмнило. Доволен, баща му прие оправданието – мъжът вече почваше да никне в малкия му син; майка му не пропусна да му напомни, че не е свирил.

– Ваканция сме! – каза Мишо и отиде да се измие на кухненската мивка.

Докато слушаше упреците на майка си, че така не можело, че с игра музикант не се ставало, той видя ножа и в миг му хрумна да се спаси поне за две седмици, като пореже безименния пръст на лявата си ръка. Щеше да го направи утре, когато остане сам, сега трябваше да я успокои и да си ляга. Засмя се вътрешно на хитрия си план, избърса си ръцете и седна да вечеря.

– Утре ще свиря и за днес – обеща той и с неохота зарови вилицата в печените чушки с доматиен сос – любимото лятно ястие на баба му Милёва.

Освен че вършеше цялата домакинска работа, тя не позволяваше друг да припари до тенджерите и тиганите. Не ѝ тежеше и поддържаше къщата в изряден вид. Храната, естествено, бе по неин вкус – месо и риба се ядяха само в дните, определени за това. Когато склерозата я превзе окончателно, тя вече не знаеше какво яде. Веднъж дъщеря ѝ я намери, седнала на двора сред лалетата да яде пръст. От този момент Елена повече не пусна майка си да излиза от къщата.

– Хайде, лягай си! – изкомандва баба Милёва, а когато той излезе от стаята, тя продължи: – Не ми харесва компанията му.

– Момчета като момчета. Няма да ходи в друга махала да си играе! – отвърна ѝ баща му. Идваше му да каже: „Като не можа да го опазиш!“

Жената замълча. Стрелна го с поглед, за да му покаже, че е разбрала какво е премълчал, а после излезе да провери дали Мишо скоро ще загаси лампата.

Когато бе по-малък, баба му Милёва го приспиваше. Тя му разказваше приказките, тя му пееше песните. Случваше се и майка му да върши това, но винаги след нея баба му минаваше да провери дали всичко е както трябва. Дълго време той спеше в една стая с баба си. Когато тръгна на училище, го оставиха сам – къщата бе голяма и можеха да си го позволят, а тя се премести в малката слугинска стая до антрето. Така и така новата власт не позволяваше да има слуги – всички бяха еднакво равни пред нея. Въпреки това два пъти месечно у тях идваше старата циганка баба Злата с дъщеря ѝ Славка, които изчистваха основно срещу стари дрехи и храна. Пари баба Милёва даваше само на Великден, за да не я упрекнат, че е стисната. Милёва Казанджиева бе богобоязлива и макар да ненавиждаше комунистите, тя съблюдаваше законите им. Щом не трябваше да има класово неравенство, така щеше и да бъде – никакви пари! Скоро циганките спряха да идват, но това не трогна старата жена.

– Лека нощ! – каза тя, застанала на прага. Гледаше внука си с пъстрите си воднисти и изпъкнали очи, чиято строгост се стопяваше в загриженост и доброта. Бе жилава жена със сухи крайници и гладка мургава кожа. Кестенявата ѝ коса вече бе силно прошарена, но въпреки това Милёва Казанджиева изглеждаше далеч по-млада за годините си. Мишо не можеше да прецени това. Тя бе единствената му баба, която се грижеше за него и обичаше. – Лека нощ! – повтори тя, загаси лампата и затвори вратата.

Останал сам, Мишо я чуваше как стъпва по коридора. „Лека нощ!“ – прошепна на свой ред и той. За пръв път усети, че иска да заспи побързо. Затвори очи, но вместо любимият образ на кака Мими пред него

заставаха ту Митето, ту старата къща, ту останалите пичове, ту човекът с отрязаната глава. Виждаше го жив с калпак и мустаци да крачи към Празното място и да отива към конака. Приличаше на дядо му Михаил от портрета в коридора, но бе много по-страшен.

И ето че спира, сваля калпака, хваща се за косата и отделя главата от тялото си. Очите святкат като живи въглени, а устата проговаря с още по-дрезгав и задгробен глас от този на Митето. „Къде ми е златото?“ – пита главата, а Мишо бяга през някакво поле, осеяно с жълтици, които блестят в тъмното. Митето вече го няма, главата сама се носи из въздуха и не спира зловещо да говори. Мишо усеща, че тя го настига, но колкото и силно да бяга, той остава на едно място. Главата се изпречва пред него и Мишо вижда, че това е неговата собствена глава, само че със затворени очи и изплезен, провиснал надясно, език. Отдолу капе кръв. Мишо изпищява и се събужда...

Чула писъка, в стаята първа влезе баба Милева. После дойде и майка му, видимо притеснена. Бе в бяла ленена нощница, която едва удържаше големите ѝ гърди. За разлика от майка си, Елена Казанджиева-Обретенова имаше неестествено голям бюст, макар тялото ѝ да бе слабо. От тежестта и презрамките на сутиена на раменете ѝ се бяха образували два фини улея, които с годините се връзваха все повече и повече в месото. Мишо често се притесняваше от размера на майчините си гърди и искрено се радваше, че така Мими не е като нея.

– Уплашил се е насън – заяви баба му, седна до него и започна да разтрива челото му с пръсти. Шепнеше си нещо, но Мишо не долавяше какво. Усещаше, че му олеква и започна да изпитва срам, че ги е допуснал да се грижат за него като за едно мамино детенце. Пичовете със сигурност щяха да му се изсмеят.

– Нищо ми няма, оставете ме! – каза той и се извърна с лице към стената.

– Остави лампата да свети! – обади се майка му. После го попита: – Нали нищо не те боли?

– Нищо! – промърмори той.

Жените постояха в мълчание още малко и си излязоха.

„Добре, че не изгасиха!“ – помисли си Мишо. Винаги бе изпитвал страх от тъмното, но не смееше да си го признае. След този случай, док-рая на живота си той никога нямаше да заспива на тъмно. Загледа се в стената пред себе си, в едно петно по мазилката, сля се с него и заспа.

Старата спалня

Елена Казанджиева-Обретенова легна до мъжа си и се зави с отделна завивка. Той не спеше. Бе чул писъка на сина си и се досети, че детето е сънувало лош сън. Не попита какво става – знаеше, че жена му и без това ще му каже.

– Кошмар – прошепна тя и се обърна с лице към него.

Васил не отвърна. Лежеше по гръб с разтворени крака, завил само корема и слабините си заради жегата. Утре беше първа смяна и въпреки това не му се спеше. Можеше да опита да се любят, но не желаше да чуе от жена си поредното: „Не сега!“ Иначе най-обичаше да го прави на тая огромна спалня. Просторното легло го отпускаше, даваше му допълнителна сила и той можеше да не спира с часове. Вършил го бе къде ли не, но винаги със страх и набързо, за да не го хванат. Оставаше незадоволен и често повтаряше с някоя друга, с надеждата да изпита още по-пълна сладост. Не се получаваше. Ако можеше да го прави само тук, на тази спалня! С Елена му беше хубаво, но не достатъчно. Тя не бе развратна и искаше да свършват бързо, сякаш изпълняваше едно от задълженията си на съпруга. Тя и от малко се задоволяваше, но не предполагаше, че той иска още и още. Винаги му напомняше, че не са сами в къщата. Васил се примиряваше, утешаваше се, че има и други, като изобщо не предполагаше, че нея я боли.

– Ще му мине – каза след малко той, по-скоро да провери дали тя не е заспала.

– Аха! – промълви Елена. Бе усетила намеренията на мъжа си и престорено показваше, че се унася.

– Утре ще занеса часовника на бай Пано – произнесе на глас мислите си Васил. След отказа трябваше да се настрои делово за предстоящия ден.

Старият стенен часовник – наследство от тъста му – наистина се нуждаеше от поправка. Той бе купен на изгодна цена заедно със спалнята от оказион в София някъде в началото на трийсетте години. След Голямата война много от богатите столичани се бяха разорили и бяха принудени да разпродадат или заложат част от скъпата си покъщнина на ниски цени. Михаил Казанджиев се възползва и обзаведе виенската си къща в Олм с прилични и дори изящни мебели. Старата сецесионна спалня бе от черно дърво със седефени плочки по таблите и неумело имитираше английския стил *чипъндейл*. Бе широка и внушителна, а на

малкия Мишо му се струваше просто безкрайна. Към нея той изпитваше по-скоро страхопочитание и дори не обичаше да влиза в стаята. В това огромно ложе издъхна новият и собственик, години след като вече бе заченал дъщеря си на малката кушетка с метални табли и месингови топки. Старият Казанджиев не предполагаше, че в това легло щеше да се шири бедният му зет, изгарящ от незадоволена страст.

Никога преди да се ожени за Елена, Васил Обретенов не бе и се надявал на подобен лукс. Къщата им в Скомля, Белоградчишко, бе стара плетарка с две стаички, нощви и спусница. В нея живееха три поколения и за най-малкия от шестте деца на Иван Обретенов нямаше отделен креват, да не говорим за стая. До идването си в Олм през 1943 г. Васил не бе спал сам. Винаги щеше да помни първата вечер в квартирата, която баща му нае в Гьолската махала. За първи път за него имаше и стая, и отделно легло. На другия ден се нанесе Фончо и двамата заживяха заедно, но Васил вече бе усетил какво е да имаш, да си независим и с това силен.

С Фончо се знаеха от деца. Нямаха никакви тайни – напротив. Бяха приятели и макар да бяха набори, Фончо го приемаше като по-голям. Първо заради ръста и второ – заради природната надареност на Васил, която му спечели неприятния прякор Керестето. Момчетата от селото не можаха да не се изумят от големия му член, когато го видяха за пръв път гол на реката. Колкото и да се криеше, те го забелязаха, ахнаха, а най-отраканият – Спас Джоничов – подсвирна и възкликна: „Ега ти керестето!“ От този ден нататък всички момчета в селото започнаха да му викат Васко Керестето и той искрено се молеше родителите му да не научат. Той не знаеше, че още същия ден мълвата стигна до ушите на баща му, който играеше табла в селската кръчма. Старият Обретенов се подсмихна и гордо отбеляза: „Бащичко!“ Всички в пивницата обаче знаеха, че това не бе вярно. За Васил остана прякора заедно с непрестанните бъзици на момчетията.

Веднъж, бе вече на четиринайсет, пак Спас Джоничов му погоди такава унизителна шега, че Васил едва не умря от срам, страх и ужас. Къпеха се на реката, на Сини вир. Докато Васил бе във водата, Спас грабна дрехите му и побягна към селото. Последваха го и другите момчета с викове и смях. Васил остана сам, гол и безпомощен в студения вир. Стоя във водата десетина минути с надеждата да се върнат, но никой не се появи. Как щеше да се прибере такъв! Излезе и се скри в близкия шумак. Реши да изчака, докато се стъмни, а след това бързо да изтича до тях, без да го видят. Не мина и час, а на Васил му се стори, че са

минали десет. Кога щеше да се стъмни?

След малко по ливадата срещу него се зададе жена с мотичка на рамо. Ако не мърдаше, тя нямаше да го види. Васил се стаи и зачака. Когато жената наближи, той я позна. Бе кака Стана, съседката, която бе женена от няколко години за техен далечен роднина, но още нямаха деца. От баща си бе чул, че и викат Стана Яловата. Иначе бе хубава и общителна, но такъв и бе късметът. На Васил му хрумна да я повика, да ѝ обясни какво са направили с него и да я помоли да отиде до тях за дрехи; по-добре така, отколкото да стои тук до мръкнало.

– Како Стано! – провикна се Васил и видя как жената се сепна и свали мотиката на земята. Аз съм, съседът Васко.

Стана го видя и се запъти към него.

– Стой там, гол съм! – предупреди я той, после ѝ заобяснява на прекулки каква била работата. Тя бе вече на няколко метра от него, когато прихна да се смее.

– Хубава работа! – не спираше тя. – И сега какво, да ти нося дрехи? Я по-добре да ти дам престилката, да се загърнеш и беж у вас! Няма за кога да се връщам.

И дойде право при него. Васил се бе свил на кълбо и трепереше от срам. Прикрил се бе колкото можеше, сърцето му щеше да се пръсне.

– Не се крий толкова, де! Виждала съм гол мъж. Я стани!

Васил се подчини. Изправи се, скрил с длани срамните си части.

– Вдигни си ръцете да те загърна – продължи тя, свали престилката и започна да го опасва. – Я го виж какъв е пораснал! – засмя се дяволито Стана и леко го повдигна.

Кръвта нахлу в главата му. Васил усети силна възбуда, вцепени се и остана гол и безпомощен на място. Стана пусна престилката на земята, огледа се и започна да го гали. От ласките членът му се втвърдяваше. Не му се вярваше, че това се случва с него. Беше му като на сън, но от най-хубавите, които бе сънувал. В устата му стана лепкаво и солено, той затвори очи и задиша тежко. Тя усети възбудата му, леко го повали на земята, задигна полите си и седна отгоре му. Васил усети как прониква в нещо много топло и тясно. Не мислеше, искаше му се да извика от сладост. Жената не спираше да се движи, също затворила очи. Издаваше нечути от него стонове, сякаш пееше. После хвана ръцете му, пхна ги в пазвата си и започна да му показва как да мачка гърдите ѝ. А шом започна да пици сподавено от възбуда и още по-бързо да се движи върху него, Васил усети, че се пръсва, сам я стисна до болка за гърдите, изви-ка, изпълващ я с юношеското си семе. Тя се отпусна, легна върху него и

го зацелува лудо по челото, бузите и шията. Благодареше му за истинската радост, изпитала за първи път. След като полежаха така около минута, тя се вдигна, оправя се и каза:

– Хайде сега, взимай престилката и у вас. И на никому нито дума, нали!

Васил Обретенов кимна покорно. Препаса се с треперещи ръце и побягна приведен към тях. През целия си път се молеше на Господ никой да не го види. Бог го чу.

Никой нищо не разбра. На другия ден Спас Джоничов и момчетата му върнаха дрехите, умиращи от смях, че така са се подиграли с него. Противно на очакванията им Васил не им се разсърди. Гледаше ги с надмощие и снизхождение. Бе усетил, че си има своя тайна, че ги превъзхожда с нещо, което те никога нямаше да имат.

След три месеца баща му го изпрати в Олм да учи обушарския занаят. За всеки случай Васил Обретенов помоли Фончо да не казва за прякора му на никой. Олм бе град и униженията тук можеше да не са с толкова сладостен завършек. Три месеца по-късно Стана роди момиченце. За прикритие бе ходила по всички възможни аязма и манастири. Васил така и не разбра, че още с първия си допир до жена бе станал баща.

За разлика от кака Стана съпругата му Елена наистина имаше детеродни проблеми. След като се ожениха през 1949-та цели седем години тя не можеше да задържи плода си. Михаил се роди като по чудо, след което майка му се закле никога повече да не забременява. Затова и отблъскваше съпруга си. Допускаше го само когато и тя не издържаше, а това бе твърде рядко за мъж като Васил Обретенов. Старата спалня бе орисана на спокоен сън и подтиснати страсти. За тях Мишо никога не бе и подозирал. Тя си остана една респектираща мебел, в която той така и не успя да спи.

Фунийките

Митето пръв му показа как се правят фунийки. В началото на Мишо му бе трудно – усукването и изтеглянето в спирала на тясната хартия изискваше сръчност. А Митето бе просто факир. За секунди лентата се превръщаше в изящна фунийка, която той пъхаше в устата си и със сияещи очи въртеше в слюнка, докато фунийката се залепи. После я поставяше в цевта на пушката, за да отмери къде точно да скъса горния край на фунийката. По-късно, когато започнаха да слагат на върховете

карфици, той използваше специално лепило от брашно, което сам си забъркваше и вареше. Готовата фунийка Митето слагаше в един от двата специални патронташа, които се намираха от всяко страна на ложата. Това бяха най-обикновени ластиси, опънати така, че да крепят „патроните“, без да ги деформират. С по 12 фунийки във всеки пълнител Митето можеше да издържи цял ден в кръгова отбрана. Обикновено му трябваша не повече от 5–6 фунийки, за да избие „врага“ до крак.

Същинският предмет за завист, обаче, бе пушката на Митето. Когато за пръв път я зърна, Мишо искрено се изуми и неволно завидя – похубава вещ досега той не беше виждал! Веднага бе готов да замени скъпото си виолончело за нея. Пушката бе *Винчестер* – точно копие на тази на Винету от едноименния филм с Пиер Брис. Митето го бе гледал най-малко десет пъти, а Мишо, за съжаление, само веднъж и то заради баща му, който се съгласи да му угодят, въпреки че трябваше да отидат на късна прожекция. Сам и през деня баба му Милёва за нищо на света не би го пунала.

Пушката на Митето бе като истинска и направо сияеше с лъскавите си кабърчета и дългата метална цев. Тя бе една 80-сантиметрова алуминиева тръбичка, която Митето с чиста съвест и тайно си бе присвоил от гаража на партийния комитет, където често ходеше с баща си Фончо. Да имаш подобна тръбичка – та само това бе достатъчен повод за завист! Останалите пичове не само в махалата, но и в целия Олм, ползваха обикновени рекордоманови тръби за ел-инсталация, които бяха хем пошироки, хем криви, хем се чупеха лесно. Истинската революция в уличните боеве с фунийки започна, когато на пазара пузнаха новите сиви поливинил-хлоридови тръби, производство на „Капитан дядо Никола“ – Габрово. Всички от сърце се смяха на този дядо-капитан. По аналогия Митето дори измисли съчетанието „майор-баба Парашкева“, но само след два дни баща му Фончо му хвърли здрав пердах с думите: „Да не съм те чул повече да говориш такива глупости! Не знаеш ли коя е баба Парашкева?“ Митето съвсем наистина не бе запомнил, че въпросната старица, с която се подиграваше, бе майката на вожда и учителя на българския народ Георги Димитров.

Всички в махалата се превъоръжиха с нови цеви. С това подобриха мерника си, а силата на изстрела вече така се увеличи, че бе съвсем естествено да се целят котки, врабчета, жаби и кокошките на някой гаден съсед. Такъв винаги се оказваше бай Спас Благия, който не бе лош човек – напротив, прякорът му го потвърждаваше, но не им разрешаваше да си играят от два до четири следобед в съседното Празно място, тъй

като тогава бай Спас или спеше или се опитваше да направи дете на яловата си жена. С тези си забележки горкият човек си спечели прякора Бай Спас Педерас (никой от пичовете на знаеше, че думата завършва с буквата „г“) и непрекъснати и яростни стрелби – но без карфици – по проскубаните му кокошки. Невероятен кеф беше да уцелиш някоя от тях по голия ѝ задник. Само Митето и Борисчо успяваха да сторят това.

Но дори и с новите си цеви никой сред пичовете не можеше да надмине по изработка пушката на Митето. Тя си остана най-съвършеното оръжие в махалата, че даже и в целия Олм. От всички краища на града идваха пичове, за да погледат със завист оръжието на Митето. Ала само Михаил Обретенов има честта на подържи *Винчестер*-а, докато Митето караше новото му чешко колело. Такова пък в махалата имаше само Мишо и пичовете сега не знаеха на кого да завиждат – дали на Митето, че прави кръгчета с този страхотен синьо-бял велосипед с рамка, или на Мишо, че държи прословутата и ненадмината по точност и красота пушка. Самуел Ниньо използва случая и веднага я поиска от Мишо, за да я подържи, но Мишо спази волята на Митето да не я дава никому, докато той кара.

– Бъзльо! – изрече Самуел, но повече не посмя да настоява. Той отлично знаеше, че Митето и сам би му я дал, но не желаше да го моли. Сами, както пичовете наричаха Самуел, не приемаше мисълта, че Митето го превъзхожда в каквото и да било. Макар да бяха съперници в игрите и двамата имаха общата орисия да не са деца на законните си бащи. Митето бе осиновен, а Самуел бе плод на извънбрачна връзка. И двамата нямаха представа за съдбата си. Пичовете в махалата – също.

Години по-късно, вече в Лондон и вече известен, маестро Обретенов случайно срещна свой съученик и съгражданин в „Риджънтс парк“. И за двамата изненадата бе невероятна, а радостта неопишуема. Тогава чак, говорейки си цял час за какво ли не, но най-вече за миналото в родния им град, Михаил научи, че чичо Фончо с волгата не е бил истинският баща на момчето с най-хубавата пушка за фунийки в Олм. Тогава разбра, че в Лондон от години живее и Марион – момичето с френската баба, унгарски татко и странните уши, които станаха повод Митето да измисли крилатото изречение: „Марион от Безансон със уши като на слон“. Голям смях падаше със свенливото „катърче“, което въпреки шегите всички харесваха, а някои дори тайно бяха влюбени в него.

Но тогава, в средата на шейсетте, Мишо държеше *Винчестер*-а с туптящо сърце и изпълнен с гордост, че се е докоснал до оръжието на най-силното момче в махалата. През това време Митето караше

неговото колело в двора на партията, а останалите пичове бяха насядали около будката за вестници, която се намиреше на главната улица и в началото на „Аница“, непосредствено срещу златарското ателие на еднокракия бай Пано. Обикновено в ранните следобеди, а и да избегнат крясъците на Спас Благия, те се събираха не в Празното място (то бе най-подходящо за вечерните огънове), а около старата тъмно-зелена будка, около която се гонеха и откъдето се виждаха всички минаващи по главната улица. Точно до будката, в една красива и висока сецесионна сграда, се бе настанила комунистическата партия и по-специално нейният градски комитет. Тук, в двора зад сградата, се намиреше и гаражът, в който чичо Фончо докарваше черната волга с лъскавото сребристо еленче отпред. Сега в този двор кръгчета правеше синът му. След малко той се върна и още докато слизаше от синьо-бялото чешко колело на Мишо, отсече:

– Адски е готско! И на мене скоро ще ми купят такава.

– *Украйна*-та на Стефчо и Кирчо е по-готина! – отвърна му Самуел.

– Да, ама тя е на баща им – контрира го Митето. – Освен това Стефчо още го кара под рамка, а Кирчо само го бута на педал.

– Така си е! – възкликна по-големият брат. – Колелото на Мишо направо е екстра.

– Добре, де, добре! – привидно се съгласи Самуел, макар да не му се искаше да приеме, че колелото на Мишо е толкова хубаво. – Ще играем ли на фунийки?

– Нали за това сме се събрали? – каза Митето и върна колелото на Мишо. Той го пое с едната ръка, а с другата му подаде пушката:

– Страхотна е! – глухо изрече Михаил.

– Знам! Ще ти помогна и ти да си направиш такава.

Това вече бе за нещо повече от завист! Мишо засия. Поради липса на собствено оръжие той играеше само с гола тръба, а няколкото фунийки държеше в предния горен джоб на ризата си. Впрочем, едва ли можеше да се каже, че Мишо бе пълноценен участник в „сраженията“. И тъй като Самуел вече бе успял да наложи правилото „всеки срещу всеки“, то Мишо несъмнено биваше първият „убит“. След него идваше Борисчо, после Кирчо и Стефчо, и накрая Самуел. Понякога последните двама разменяха местата си. Жив всякога оставаше Митето. За цялото онова лято Самуел успя да победи два или три пъти, след което чак и възрастните в махалата научаваха за неговия подвиг. Коментарът на баба Милёва бе кратък: „Така е, евреите обичат да се хвалят!“

След време Мишо успя да усвои тактиката на играта и започна по-

често да заема почетното предпоследно място. Веднъж дори стана трети, след като победи дори Стефчо. Това, обаче, стана след като Митето му помогна да си направи собствено и подобаващо оръжие. За приклад и основа на цевта послужи един стар и дървен автомат-играчка тип *Шпагин* с кръгъл пълнител, който веднага бе изхвърлен от Митето, за да не пречи. „С него ще си като оня от паметника на площада!“, каза му той и запокити диска надолу по улицата. За пръв път тогава Мишо осъзна приликата между автоматите. Знаеше за паметника, нямаше как да не знае, но нямаше още представа защо е издигнат и какво символизира. За него паметникът бе просто много висок, с внушителни мъж и жена най-отгоре, които държаха знаме и автомати. От двете му страни имаше барелефи, пресъздаващи сцени от някакви боеве. На едната се виждаха обикновени хора, облечени по селски, сред които стърчеше свещеник с дълга брада и оръдие пред него, а на другата – отстъпващи немци с шмайзери и грозно изкривени лица. Това определено бяха лошите, единият от тях дори бе застинал в предсмъртна агония. Във всички сръбски филми с Раде Маркович и Бата Живоинович, които прожектираха в кино „Косидис“, немците винаги бяха гадни, отблъскващи, често глупави. Езикът им бе представен като най-обикновено мъцане, което пичовете често и подигравателно имитираха след филма. Чак след време, и то в Западна Германия, Михаил Обретенев щеше да разбере колко несъстоятелен е бил този мит, дори щеше с насмешка (но все пак тайно) да разказва на своя състудент-цигулар и немски евреин, Волф Щайнер, как все още им пълнят главите с какви ли не социалистически глупости. Волф бе дете на емигранти, избягали в началото на 40-те години в Америка от режима на Хитлер. Той бе роден и израснал „отвъд океана“, знаеше, че е евреин и не искаше да проумява нищо друго освен музиката. Все пак, искрено се смя, когато Мишо му разказа как са ги порицали в училище, затова че са се гонели около паметника, че са играели там на фунийки и „кубчета“ и са разхвърляли венците.

Митето измисли играта на кубчета. Основата на паметника бе един внушителен квадрат с подстъпи-стъпала от трите му страни, без фронталната, над която имаше мемориален надпис и пред която се слагаха венци. На гърба на паметника, откъм градската градинка, имаше ниша с врата и метална решетка с петолъчки, а зад нея – костница. През стъклото на вратата се виждаха няколко тъмнокафяви урни, в които (предполагаше се) бе прахът на загинали антифашисти. Всъщност, бяха празни! В четирите ъгъла на квадратния фундамент имаше огромни кубове, като върху всеки бе зациментирана по една белокаменна кашпа. Тук лятно

време растяха петунии. Пичовете ги наричаха грамофончета. Именно тия кашпи и кубове подсказаха на Митето за играта. Тя се състоеше в следното: на всяко кубче заставаше по един играч. От там той не можеше да стреля, нито да бъде обстрелван – мястото представляваше неутрална зона. Между кубчетата и около самия паметник с барелефите и гробницата се разхождаше оня, който броенето бе оставило последен. Той трябваше да убие някой от четиримата, след което щеше да заеме неговото място, а убитият ставаше преследвач. Четиримата, обаче, бяха длъжни непрекъснато да сменят местата си, за да може петият играч, преследвачът, да ги издебва в момента, когато те не са на неутрална зона. Получаваше се нещо като „пиян морков“, само че без топка, а с фунийки. При тази игра венците биваха използвани за прикритие, вследствие на което те бяха разбутвани от тичането. Все пак, имаше бдителни граждани. Те донесоха, където трябва за безобразията на пичовете, и последствията не закъсняха – мъмрене пред строя в Гьолското училище и на косъм от остригване до кожа. Спаси ги фактът, че в играта са участвали Стефчо и Кирчо – децата на секретаря по селското стопанство, другаря Пенев. Училищното ръководство така и не научи, че главният инициатор бе синът на шофьора Фончо, който често возеше другаря Пенев. Волф наистина се смя от сърце и душа, но и завидя за безгрижното детство на Михаил Обретенев.

– Всеки срещу всеки, нали? – извика Самуел.

– Дадено! – отвърна Митето. – Мишо, бягай да си омайш колелото!

– Айде, като свършим играта, да идем на минералната? – предложи Стефчо.

През това време Мишо вече въртеше педалите нагоре по „Аница“ и не предполагаше, че днес за пръв път щеше да се отдалечи от тяхната улица. Пичовете одобриха идеята и го изчакаха – нямаше как, щом Митето настоя.

Минералната

Това бе един естествен минерален извор, чиято вода не бе топла, но въпреки това се смяташе за лековита. Съдържаше много сяра и миришеше на развалени яйца. Около нея всеки ден седяха на столчета и направо върху земята десетки старци и бабички, които усилено се церяха с вонящата вода: ставни и кожни болести, проблеми с очите, нервите и стомаха... Много олмчани редовно си наливаха от тази целебна течност.

Когато баба Милёва научи, че Мишо така и така ходи до Минералната, започна да го праща с колелото да ѝ точи по една петлитрова дамаджанка. Зет ѝ Васил не знаеше за това и Милёва искрено съжали, че бе скрила от него, тъй като отново се случи неприятност с внука ѝ, а тя можеше да се избегне, ако не го бе пращала за вода.

Изворът бе с огромен дебит, но не представляваше никакъв интерес за държавата, така че бе оставен на самотек и на разположение на народната воля. В резултат – около него се бяха образували блата, пълни с жаби и комари. Минералната се намиреше недалеч от река Олм, дала името на града, след жп прелеза на Софийско шосе, в ляво до леярския цех. По-късно с построяването на прословутия надлез – строежът му трая повече от двадесет години! – всичко беше загробено и заличено. Изворът се изгуби, а наоколо построиха складове.

Към тия блата, до Минералната, вървяха сега пичовете и се настройваха за предстоящата стрелба. На Мишо щеше да му е за пръв път да се отдалечи от „Аница“, но след като Митето лично го увери, че няма страшно, той събра кураж и още при аптеката на Тодор Велев забрави за баба си Милёва. Вече не му пукаше дали тя щеше да си изкара акъла, като разбере, че го няма нито на улицата, нито в Празното място, нито около будката за вестници. Нека видеше какво е да постъпят гадно с тебе!

Бе вече два часа следобед – горещо, но откъм Дунава духаше приятен вятър и жегата не се усещаше толкова.

– Тоя път ще убия най-малко три! – заканваше се Самуел.

– Да, да! Ти гледай поне една да уцелиш! – каза му Стефчо, а Митето добави:

– Борисчо им е майсторът.

И наистина, въпреки че самият Митко нерядко убиваше много жаби, Борисчо, който иначе в битките с фунийки винаги оставаше последен или предпоследен, срещу жабите бе ненадминат. С такава точност ги мереше, че дори Митето понякога му се чудеше. А когато по идея на Самуел започнаха на върховете на фунийките да слагат игли или карфици, които малко преди стрелба мажеха с мишеморка на паста, Борисчо наистина убиваше по няколко жаби на ден. От статично положение той имаше най-точен мерник, но чувството му за координация – да тича и да стреля – бе трагично. Това му личеше и когато играеха футбол в Празното място. Често не можеше да уцели топката и кракът му хвъркваше във въздуха.

Борисчо бе кротко момче, боязливо. Баба Милёва го уважаваше и

позволяваше на Михаил да си играе единствено с него. Даже в къщата го пускаше за разлика от „потомствените комунистчета“ Стефчо и Кирчо Пеневи, които не можеха да припарят до външната врата, камо ли да влязат в двора. Зет ѝ се дразнеше от тази проява на класова сегрегация, но тъща му бе надменна и проклета жена и той знаеше, че за нищо на света тя не би го послушала за каквото и да било. Иначе Милева следеше всяка негова стъпка и с право подозираше, че Васил изневерява на дъщеря ѝ. Ако знаеше колко често той прави това, тя щеше незабавно да предприеме нещо радикално. Останала рано без мъж, неведнъж и тя тайно го бе пожелавала, ала невъзможността да го има (все пак моралът ѝ никога не би позволил да легне със зет си) засилваше още повече ненавистта ѝ към тоя беден селянин.

– Вярно бе Борка, как така ги целиш тия жаби? – беше Кирчо. Той единствено можеше да си позволи такъв въпрос. С него на практика признаваше превъзходството на Борисчо в стрелбата от място. Нито брат му, нито Самуел, нито Митето дори не биха се унижили да питат подобно нещо.

– Като Вилхелм Тел е! – опита се да подиграе Борисчо брат му Стефчо.

– Само дето жабите не са с ябълки на главите! – захили се съучастнически и Самуел.

Борисчо нищо не каза в своя защита, но Митето се намеси като истински пич:

– Я го оставете! Сега ще видим кой какво може. Мишо, ти убивал ли си жаба?

Михаил се затрудни да отговори. Ако кажеше, че за пръв път отива до Минералната, щяха да му се изсмеят, но къде иначе можеше да цели с фунийки жаби? Та той до вчера нямаше и тръба дори.

– Ами... да! В къщи... на двора. – Излъга. Бе виждал жаби в храстите около беседката или под обраслия с бръшлян зид, който разделяше тяхната къща от тази на кака Мими, но не бе си и помислял да ги ритне дори, камо ли да ги убива.

– Но с камък или с крак, нали? – продължи Митето.

– С камък, с камък – тоя път бързо отговори Мишо.

– Да се уцели жаба с камък не е лесно – усъмни се Самуел.

– Освен ако не е от много близо – каза Стефчо.

Тук Михаил се зачуди как да се измъкне от лъжата. Първо не отговори, но Сами и Стефчо не го оставиха и непременно искаха да уточнят от какво разстояние е убивал.

– От много близо и май само веднъж – каза най-накрая Мишо с надеждата, че до Минералната няма повече да го питат нищо.

Слава Богу, пичовете го пощадиха. Споменаването на Вилхелм Тел отклони разговора по посока на предстоящата серия от този велик филм, който заедно със сериала за невероятния мустанг Фюри бе най-радостното събитие както за подрастващите поколения през шейсетте години, така и за проходящата тогава българска национална телевизия. Детската глъчка спираше, улиците и дворовете опустяваха и „бъдещето на Олм“, както учителят Германов иронично наричаше младите, седяше пред чернобелите екрани и затаяваше дъх. А когато започнаха да излъчват и мачовете между Левски и ЦДНА, и мъже, и деца се опияняваха и полудяваха пред малкото все още телевизори в града. Единият от тях – *Опера 3* – се намираше в хола на Мишови, но там заради баба Милева никой не идваше. Баща му Васил не бе много запален по футбола и предпочиташе да гледа мачовете с приятели. Така се откъсваше от дома и намираше оправдание за своите похождения. Едно полувреме бе достатъчно, за да утоли страстта си.

– Ега си колко са много тоя път! – изуми се на глас Кирчо Пенев. – Дали ще мога да уцеля поне една?

Бяха стигнали Минералната и всеки заемаше позиция за стрелба по брега на вонящото блато, като се стремеше да бъде по-близо до повече жаби, изплували на повърхността. Мишо остана при Митето, който покровителствено му показваше какво да прави.

Прякорът

Противно на очакванията пръв улучи Стефчо. Той извика, радостен от попадението си и всички се загледаха към ударената жаба. Тя бе на четири-пет метра от брега, но за Мишо това бе огромно разстояние. Да уцелиш от толкова далече си беше постижение.

– Bravo! – одобри Митето, а Мишо видя фунийката да стърчи от задното дясно бутче на земноводното. – С карфица ли беше? – продължи Митето.

– Не! – провикна се Стефчо. Брат му Кирчо бе застанал до него и му се възхищаваше, като не пропускаше с гордост да поглежда към останалите пичове.

– Опа! И аз ударих една! – обади се Борисчо.

– Започна се! – каза Митето и сам се захвана да цели средно голяма

жаба, чиито мехури равномерно се издуваха в ритъма на квакането ѝ. Тя бе по-близо от тази на Стефчо.

Чу се характерния звук от издухането и фунийката се заби в гърба. Жабата се отгласна напред, а после се потопи във водата. Фунийката си извади и остана да плува на повърхността.

– Нямахте карфица, ама я пернах яко! Нищо, нека си плува. Важно е, че улучих!

Михаил се изуми на точния мерник на Митето и се замисли дали той ще може да уцели жаба. По-добре беше да не опитва, а само да гледа. Все пак, беше му за пръв път. Но след около половин час, време за което Борисчо удари три и уби две жаби, Митето удари четири и уби една, а Самуел и Стефчо останаха трети с по един трофей и няколко попадения (дори и Кирчо удари две, едната от които „отиде да умре“ според Самуел), пичовете се събраха на разбор и съвсем естествено и с питащи очи погледнаха към Михаил. Я да те видим сега? И никаква снизходителност! Нямахте как – трябваше поне да опита.

– Ще се целиш точно под жабата! Върха на тръбата ти трябва да опира в краката ѝ – даде напътствията си Митето.

И когато, без да е проумял думите му, Мишо клекна и направи опит за прицел, всички се захиха. Той извърна глава и жално ги погледна, за да разбере защо.

– Абе, ти с двете очи ли ще се мериш?! – укори го Стефчо. – Затвори едното!

– И кво си клекнал, като че ли ще кендзаш! – добави подигравателно Самуел.

Митето му показа как трябва да постъпи, като сам легна на земята, прикладва и взе на мушка въображаема цел. Когато стана и се отупа, той потърси във водата удобна за отстрел жаба. Мишо легна на земята и се опита да направи същото като Митето. Точно в този миг, за негов късмет, на метър и нещо от брега изплува огромна жаба и замря с лице право към цевта му, като едва забележимо се понесе по повърхността.

– Ега си късмета! – възкликна Кирчо, но Митето му направи знак да мълчи, клекна до Мишо и прошепна:

– Леко, леко! Цели се точно под главата и духни силно!

Михаил усети как сърцето му се разтуптя, дъхът му се ускори, а ръцете му се изпотиха. Така не се бе вълнувал отдавна. Дори когато му предстоеше да изсвири нещо на виолончелото пред хора, той пак бе спокоен от сега. За миг жабата пред очите му заприлича на великанската царкиня от съня му. А щом Мишо затвори лявото си око, тя стана

още по-голяма, с полуотворена уста, готова да скочи върху него и да го глътне. Идваше му да хвърли пушката и да избяга право в къщи. Главата му забуча и той сякаш започна да се премията надолу, към бездна, в която го чакаше зейналата паст на жаба-чудовище с огромни изпъкнали очи и стаен лепкав език.

Духна с всичка сила, по-скоро за да се освободи от ужаса, без дори да е успял и за миг да се премери в жабата пред него. Чуха се два необичайни звука: от неизлелялата фунийка, която се бе разтворила и бе запушила тръбата, и от самия Мишо, който неволно се изпусна от притеснение. Пичовете така се разсмяха, че на него му идваше да скочи в блатото и никога повече да не изплува от там.

– Леле, как пръдна само!

Не разбра кой го каза, тъй като всичко наоколо се смееше. Жабите се разкваха още по-силно, бабичките и старците в съседство захвърлиха чашки и столове, спряха да се лекуват и прихнаха в провиснал старчески кикот. Над тях вече кръжаха врабчета и лястовици, които отривисто чикчирикаха и чуруликаха на възбод. Дори папурът се раздвижи и захвана още по-усилено да отделя пухчета, които с хихикане се издигаха към небето и там разказваха на облаците колко много се е изложило едно момче на земята. Последното нещо, което Михаил видя, бе белият корем на жабата, която се отдалечаваше от него. Тя бавно плуваше по гръб и радостно пляскаше с предните си плавници, като човек който му ръкопляска. Стори му се, че казва нещо, но можеше ли Мишо точно в този момент да разбере какво.

– Жаба, жаба, жаба! – подхвана Самуел, а след него и останалите пичове.

Митето и той се смееше, но не пригласяше. Знаеше, че на всеки може да се случи подобен „киц“ – запушване с недобре направена фунийка. Това, което не съзнаваше бе, че Мишо е роден да предизвиква възторг дори в нелепа ситуация като тази. Неговото пръдване бе и естествено, и непринудено, но най-вече – неочаквано.

– Михаиле! – чу се мъжки глас.

Всички се обърнаха и видяха бащата на Мишо, който стоеше на няколко метра от тях със строго лице и стройно тяло. Мъжът се опитваше да не показва радостта си, че е намерил своя син и насилствено я заменяше със свъсени вежди и стиснати кътници. Тъща му Милёва го бе извикала от работа, за да търсят „изгубеното“ дете.

Пичовете се умълчаха. Чичо Васил бе от хората, които още с появата си всяваха респект. Имаше мускулисти ръце, проникателни зелени

очи и къса светло-кестенява коса. На Мими ѝ приличаше на любимеца ѝ Джони Холидей. С две думи Васил Обретенов беше хубав мъж. Най-внушителната част от него, обаче, бе една татуировка на орел, разперил криле върху дясното му рамо. Беше си я направил в казармата. Служеше като трудовак и в свободното време, когато не строяха новото крило на Софийския университет, той се съгласи да го изрисуват за цял живот. Момчетата в махалата я бяха виждали, когато той копаеше гол до кръста в двора или седеше по потник в бръснарницата на Цачи. Жените я обожаваха заради топлото рамо и възможността да го хапят точно там в любовната игра. Синьозелените линии на татуировката скриваха случайните следи от зъби и смукано. Сега орелът едва прозираше през тънката и бяла памучна риза.

– Хайде да си вървим! – подкани сина си мъжът.

Михаил стана от земята, отиде до баща си, хвана го за ръка и така двамата тръгнаха към къщи. Васил Обретенов бе горд, че синът му е усетил сладостта от улицата и бе пренебрегнал волята на Милѐва, а Михаил – че татко му го избави от ужаса, от подигравките и всемирния присмех, татуирал завинаги пръкора му Мишо Жабата.

Бръснарницата на Цачи

Щом стигнаха главната улица и приближиха аптеката на Тодор Велев, баща му го попита:

– Искаш ли сладолед?

Мишо се изненада. Не очакваше подобно отношение. Досега вървеше безмълвен и със свито сърце, като очакваше да му се скарат и да го лишат завинаги от излизане навън, вместо това баща му нищо не каза, дори му предложи забранено от баба му лакомство. Детето плахо се съгласи, а после направо изгълта млечния сладолед, подаден му с усмивка и намигване от турчина бай Един в прословутата му и едноименна сладкарница, която никой в Олм не наричаше другояче, нищо че тя си имаше дадено от общинските власти име – най-вероятно „Роза“. Мишо пи даже и боза, а за вкъщи му купиша малка шоколадова бутилка, пълна с ликьор и увита в „златце“ (станиол), на която пишеше: *Коняк екстра*.

Михаил Обретенов бавно осъзнаваше, че нещо не е наред, но крачеше спокоен и вече горд до добрия си татко-спасител.

– Не си ли на работа? – провикна се през широко отворената врата Цачи, когато минаваха покрай бръснарницата му.

– Излязох да го търся. Тъща ми, нали я знаеш – изкара ми акъла.

И вместо към тях, двамата влязоха в бръснарницата.

Вътре бе пометено с вода и бе хладно. Все още нямаше клиенти и плешивият Цачи седеше сам на бръснарския стол с гръб към огледалото. Стаята бе почти квадратна, с размери не повече от три на три метра. В ляво от двукрилата врата се издигаше като същински трон столът с мивка и голямо кристално огледало отпред, оброчено с дърворезба. На срещуположната стена имаше кръгло прозорче, под което бяха наредени три-четири стола. До тях в ъгъла имаше масичка със стари списания, до нея – още няколко стола, и това беше всичката подредба на любимото на повечето мъже в махалата заведение. Бивш футболист на *Мария Луиза*, а по-късно и на *Левски-Олм* Цветан Александров-Цачи бе превърнал своята бръснарница в клуб на любимия си отбор *Левски-София*. Най-отгоре на внушителното огледало той бе сложил като икона портрета на Апостола, а под него и по стените бяха окачени множество снимки на известни играчи, афиши от паметни срещи, в които бе участвал той самият, както и изрезки на статии, величаещи убедителните победи на Сините. При цялата си любов към *Левски* бай Цачи, както всички го наричаха, не хранеше омраза към другите отбори и най-вече към достойния съперник ЦДНА, прераснал с годините от дружество в клуб и заменил „Д“-то с „К“ в своето абривиатурно име. Напротив, голяма част от клиентите му (като милиционера капитан Гичо Григоров-Гаргата) бяха привърженици (и то горещи) на Червените, но това не бе повод да си развалят сладките разговори с препирни и караници. Е, понякога, след оспорван мач, обстановката се нагорещяваше, но бързо се охлаждаше с чаша вино през зимата и ракийка в горещите летни дни. Дори вечният зевзек и заклет левскар Линдро, който нарочно и за да дразни произнасяше по олмски ЦДНЯ вместо ЦДНА, не можеше да предизвика нищо повече от едно обикновено сиктердосване от страна на своя съученик Гичо Гаргата. Те двамата, някогашният съотборник на Цачи – Цвечи, който носеше масивни рогови очила с огромни лупи, както и още дваматри души от махалата бяха постоянното присъствие в бръснарницата, без да имат непременно нужда да се бръснат или подстригват. Васил Обретенев идваше по-рядко, но поради съседската близост – бръснарницата се намираще на пряката под къщата в една от стопанските постройки на Мечковите – той бе длъжен да се отбива поне за няколко минути, колкото да види „каква е хавата“ и да прецени дали моментът е удобен за кръшкане.

– Луда жена! – възкликна той и седна на един от столовете под

прозорчето.

– Тъща! – заключи философски Цачи, а после се обърна към Мишо: – Що не взема да те подстрижа аз тебе, а? Без пари! Става ли? – И смигна на баща му.

Мишо изтръпна. Значи, затова беше почерпката? Бе готов да побегне с риск дори да го напердашат, макар никой досега да не бе посягал на него, когато татко му го спаси за втори път:

– Остави го, нека ходи като битълс! – после се обърна към него: – Я бягай вкъщи да те види баба ти, та дано ѝ олекне!

Мишо това и чакаше – изхвърча от бръснарницата като фунийка от пушката на Митето, забравил за своя кюрфишек и срамното изпускане. С баба си щеше да се справи, щом баща му бе вече на негова страна.

Влезе в двора и я видя в беседката да реди пасианс с неизменната чашка турско кафе пред нея. Още щом го зърна, Милѐва скочи на крака да го посрещне.

– Къде ходиш, Мише? – проплака тя, като се опитваше да бъде добронамерена.

– На Минералната...

– Баща ти много ще се ядоса, като разбере!

– Няма! Той ме намери.

Баба му замълча, изненадана от реакцията на зет си, с право подозираща косвен бунт срещу реда в къщата. Знаеше, че сега той ще се опита да хвърли вината на нея, но от единоборството щеше да пострада единствено дъщеря ѝ Елена, тъй като никой от тях двамата нямаше да каже на другия право в очите колко много го ненавижда.

– Я ела да те измия, че целия си в прахоляк! – смени тона баба му Милѐва и се опита да го заведе в банята.

Съвсем спокойно Мишо се дръпна и твърдо отвърна, че не е малък, след което изчезна в къщата. Чак в стаята си и докато се преобличаше, той си спомни за злополучната случка край блатото. Как можа да се уплаши толкова! Сега още с появата си всички щяха да му се смеят. Нямаше да излиза поне седмица на улицата. Ами така Мими! Ако тя разбере, щеше ли да го кани в стаята си и най-вече щеше ли да го милва и прегръща при всяка среща сякаш му е сестра? Не му се мислеше повече за последствията.

Когато в шест часа вечерта майка му се върна от работа, Михаил вече бе забравил за историята край Минералната. Баба му Милѐва бе тази, която още от външната врата посрещна дъщеря си с думите:

– Питай го къде е бил!

Баща му още не беше се върнал и Мишо очакваше най-после бурята да се разрази.

– Къде е Васил? – попита майка му, а после се обърна към него.

Гледаше го с топлите си кестеняви очи, в които Мишо не съзираше признаци за какъвто и да било укор. Елена по-скоро го гледаше с обич, примесена с вечната радост на всяка майка, че детето ѝ се е намерило и – слава на Бога! – нищо му няма. Тя бе научила от мъжа си, че Мишо не си е вкъщи. Когато Васил тръгна да го търси, той се отби в ДСК, където работеше жена му. Каза ѝ за всеки случай, макар да бе убеден, че детето се е заиграло някъде.

– Знам ли го къде е! Сигурно гони някоя...

– Мамо, не говори така пред детето!

– Знам, знам. Но ти пък да знаеш, че мъжът ти го подкокоросва.

– Какво говориш?

– Така е! Разрешава му да си играе с тия селяндури и ей го докъде стигна. Утре сигурно ще тръгне по Дунава...

Елена влезе в беседката и седна на единия от столовете. Погледна към картите и чашата кафе на масата, но майка ѝ побърза да се оправдае:

– Ей сега седнах, след като Мишо си дойде. Цял следобед не съм била на себе си!

Излъга! Баба му Милёва излъга и Мишо я хвана. Та нали той я завари спокойно да си реди пасианса. Щеше да се обади и да я разобличи, но...

– Мишо, ела при мене! – каза майка му.

Той пристъпи плахо, ала майка му разсея всички страхове. Прегърна го топло и го целуна по косата:

– Друг път се обаждай, когато излизаш, и казвай къде ще си играете. Хайде сега иди да посвириш!

Боже, помисли си Мишо, какви добри родители имам! А когато съблече виолончелото и го сложи между краката си, той за пръв път изпита истинска радост от допира на лъка върху струните. Започна да се разсвирва, опиянен от звуците, които издаваше инструмента. Всеки от тях сякаш излизаше от щастливото му детско сърце, а не от кухото тяло на челото. С лекота движеше дясната си ръка, а пръстите на лявата сами намираха верните тонове. Редеше позициите една след друга, бавно съзнаващ, че силата му нараства заедно с любовта му към виолончелото.

Години по-късно Михаил Обретенков щеше да определи този ден като съдбовен. Бе открил неизбежността от три болки: унижението,

страстта и превъзходството. Сдоби се с прякор, обикна завинаги виолончелото и разбра, че единствено с него той се отличава от пичовете в махалата. Няколко дни по-късно, след поредния урок, мадам Хачуян срещна майка му и с типичната си арменска възторженост възкликна: „Елена, не спирайте Мишо от виолончелото, каквото и да става! Той е роден музикант!“

Линдро

Цачи и Васил продължаваха да седят в бръснарницата. Бяха затворили вратите, за да не влиза жегата и бавно се отпускаха в благодатната хладина. Въпреки това по голото теме на бръснаря бяха избили дребни капчици пот. Той имаше живи очи и ситни мустаци като на Чарли Чаплин – любимецът на всички пичове в махалата. Винаги когато даваха негови филми, салонът на кино *Косидис* бе препълнен. Митето, например, ги бе гледал десетки пъти, а един негов съученик цял живот не излезе от образа на великия скитник – стана негов двойник и години наред, чак до старостта си, ходеше със смешния костюм, бомбето и неизменното бастунче. Продаваше вестници във влака по линията Олм–София и забавляваше пътниците с отлично имитираната патешка походка на английския комик. Бащата на Мишо също харесваше Чаплин, по-скоро като романтичен любовник, отдал сърцето си на най-хубавото нещо на този свят – жените.

Дори и сега, въпреки горещината, Васил Обретенков се колебаеше дали да не използва момента и да прескочи до една от любовниците си, която винаги бе готова да го приеме, даже мъжът ѝ да спеше в съседната стая. Знаеше, че тя не е на работа – бе сутрешна смяна – и че е сама, но нещо го възпираше.

– Васо, – прекъсна колебанията му Цачи – я дръпни! – И му подаде шише ракия, което взе от масата пред огледалото – до одеколоните, пудрата и стипцата.

Васил отпи направо от бутилката и я върна на бръснаря. Преглътна и разбра, че никъде няма да ходи. Не обичаше да пие и да го прави. Алкохолът му пречеше да се наслаждава истински на любовния акт. Чаша-две вино – да, но да пие повече и да отиде при жена – беше изключено. За него не можеше да се каже, че е пияч, както за Линдро, например, или за съселанина му Фончо. Васил пиеше само в компания и – кажи-речи – най-много в бръснарницата и с „постоянното присъствие“, както

Линдро наричаше себе си и останалите вечни клиенти на Цачи.

Сега ракията изпари гърлото му, от което той се намръщи и издаде характерния гъргорещ звук за облекчение.

– Силничка е, двоен препек! Нали знаеш за жабата и първата глътка?

Васил го погледна недоумяващо и Цачи продължи:

– Ами, всеки мъж има на гърлото си жаба, обърната с дупето към устата. Първата глътка печне жабката по гъзеца и тя се преобърне, и зине, готова да поеме колкото ѝ налееш. Вече няма да ѝ пари, няма да ѝ жари. Айде, че мойта още е с гъза нагоре. Наздраве!

И бай Цачи отпи, така че да не остави никакъв шанс на своята жаба, после попита:

– И къде го намери твоя хубостник?

– При блатата до минералната вода. Целеха жаби с фунийки.

– А така! Да дойдат да убият и мойта – взе да пие повече от мене. В стомаха ми вече нищо не влиза. – След малко продължи: – Майтапа настрана, ама почна нещо да ме боли тая пущина! Да не вместо жаба да се окаже рак!

– Няма страшно, с ракийката ще го прогониш! Най-много да си направил язва от нередовно пиене – успокой го с шега Васил.

– Абе... – не довърши бръснарят.

Той бе минал петдесетте и като всеки мъж на тая възраст започваше да се страхува от най-малката boleжка. Тогава Цачи не знаеше, че ще доживее до дълбока старост и не него, а събеседникът му щеше да го стопи проклетата болест, затрила милиони хора по света. Васил Обретенков щеше да се помине, ненавършил петдесет и две, когато синът му Мишо бе вече в музикалната гимназия в София. Дори баба му Милева – ненужна, склерозирала и проклета – щеше да надживее татко му.

В този миг вратата се отвори със замах и в рамката ѝ застана не друг, а самия Линдро – едър, шкембест и сияещ:

– Живот си живеете вие в тая жега! – изгърмя той и още не затворил вратата, направо посегна към бутилката.

– Къде одиш нагоре-надолу като на уй кожата бе, Жори? А седи! Ще бръснем ли?

– Не! Подложил съм си малко вино на обед, проспал съм се и сега ми се пие та кине! Отдавна ли сте почнали? А наздраве!

Георги Борисов-Жори, известен повече като Линдро, работеше на пристанището и бе ненадминат в шегите си и сладките приказки. Никой не знаеше защо му викат Линдро (вероятно като малък много се бе

„линдрил“ – „глезил“ по олмски), но благозвучният му прякор така му отиваше, че сигурно щеше да е несправедливо спрямо Жори, ако го нямаше. Иначе той имаше сърце за трима – и голямо, и добро, и жадно за живот. Бе висок и пълен, но в никакъв случай не и дебел. Приличаше на огромна мечка с топли очи, къдрава кестенява коса и миловидно червендалесто лице. Бе ненадминат бъзикчия и всичко избиваше на смях и веселие. Обичаше да си пийва с любов, а почнеше ли веднъж, можеше да кара с дни – бавно, приповдигнато и незлобливо. За него пиенето бе това, което бяха жените за Васил. Най-много предпочиташе виното, но не отказваше нищо, стига да го почерпеха. Въпреки това избягваше да сядат с кой да е и не бе всеяден. Уважаваше бай Цачи като баща, може би защото не помнеше своя. Бай Борко бе починал нелепо, когато малкият Жори бе на три годинки.

– Васко дойде преди малко и рекох да не стоим бадева...

– Правилно! Жега бре!

– Жега, ами! Ти кво очакваш – лято е.

Васил ги гледаше и истински им се радваше. Макар и да не пиеше на равна нога с тях, той харесваше благите им разговори и детската им непринуденост, която избиваше у всички, щом прекрачеха прага на бръснарницата. Вкъщи, на работа или по улицата те можеха да бъдат всякакви, но тук ставаха други. Невинността вземаше връх и мъжете се връщаха в дните на своето детство, играещи си някъде на нещо, добри и чисти като богове. Затова и не се караха наистина. Святото понятие „наужким“ възкръсваше и всеки вече можеше да бъде какъвто си поиска. У Линдро това преобразяване личеше най-малко, тъй като той и извън бръснарницата си оставаше едно твърде пораснало и доста пиещо дете. Може би затова всички, които го познаваха, го обичаха от сърце.

– Васко, как е тъщата? – подхвана шеговито Линдро.

– Не питай!

– Ей, ама и ти си един! – укори го Цачи. – Я да си на негово място, ще те видя.

– Що бе, кво? Аз да не би да немам тъща?

– Да, ама твойта си е на село и не си зет на къща като Васо.

– Абе аз да бех на негово място, она щеше да ми пържи мекици. С тоа мазен задник!

Тримата се разсмяха, а Васил добави:

– Да взема да ти я дам, а?

– Море, я си я дръж, че нема да ми стигнат парите за брашно! – И Линдро надигна бутилката.

Като жена Милёва не бе красива, но бе запазена за годините си и бе наистина съблазнителна отзад. Васил знаеше как да оцени това (коя жена нямаше свойството да изглежда съблазнителна, особено отзад!), но никога досега не бе усетил и най-малката тръпка или влечение към тъща си. И той не бе всеяден като Жори. За Васил Обретенков жената бе повече от виното – освен аромат, цвят и вкусови качества, тя излъчваше чувственост, бе едновременно и огън, и вода, забулена в тайнственост и необозрими страсти. Милёва по-скоро лъхаше на злоба и с това донякъде приличаше на мъж, убил жестоко и завинаги детето в себе си.

– Ти така си приказваш, ама не знаеш кво е! – каза Цачи.

– Ей, аз знам едно: люби и обичай, иначе лошо! Прав ли съм Васко?

Васил се съгласи с усмивка. Излишно бе да обяснява колко невъзможно е това спрямо Милёва. Линдро сигурно щеше да намери общ език с нея, но той никога.

След малко се надигна да си върви:

– Трябва да занеса един часовник на бай Пано.

– Ами, той ще мине със сигурност от тук, донеси часовника и го изчакай.

– Не, не, ей го къде! Ще взема и малкия с мене. Стига е стоял до фустата на баба си.

Мъжът си отиде, а Цачи и Линдро останаха в очакване на друг. До тогава щяха да играят на табла.

ЧАСОВНИКЪТ

Докато Мишо свиреше на горния етаж, майка му и баба му седяха в беседката на двора и водеха дълго назряващ разговор. Елена с право подозираше, че майка ѝ ще се оправдава и ще хвърли цялата вина на мъжа ѝ, а Милёва искаше да извади най-последно на яве всичките му грехове.

– Не може повече така! Трябва да му кажеш да си седи в къщи и да не хойка насам-натам. Мъж тръгне ли така...

– Майко, това не е твоя работа!

– Как да не е? Аз за какво съм?

– Ние си имаме свой живот и моля ти се...

– Ваш, но сте в моя дом!

– Да излезем на квартира тогава?

– Ако искате да ви се смее градът!

– Какво ти пречи Васил? Не пие, не пуши, ходи на работа.

– Ама много гледа по жени. Хората говорят!

– Кой говори?

– Всички: Фанка, Толя, даже и францужойката Полёт ме поздравява по-особено.

– Това са глупости. Полёт едва говори български.

Разговорът се задълбочаваше, а лекият ветрец откъм Дунава се усилваше и все по-осезаемо разклащаше листата на лозата, обгърнала половината беседка. Старата гижа, посадена още от покойния Михаил Казанджиев, бе станала дебела колкото човешка ръка и закриваше гледката към външната врата. Това пречеше на Милева да вижда кой влиза в двора. Многократно бе казвала на дъщеря си да каже на мъжа ѝ да я окастри, за да се отвори пространство и гледка, но Васил и пръста си не помръдваше. На него му харесваше тази интимност на беседката и изобщо не го беше грижа кой идва. Знаеше, че освен него и съпругата му в тях влизаха много малко хора.

– Тя може да не знае български, но усеща. Да му кажеш, че ще станете за срамота!

В този миг от къщата излезе Мишо. Увлечени, жените не го чува и той инстинктивно се спря, за да разбере какво си говорят. Мислеше си, че все още не му се е разминало.

– Избий си от главата всякакви глупости, че ти ще станеш за смях. Ревнуваш го повече от мене, а това не е нормално!

– Не го ревнувам, а искам да те предпазя.

Мишо не схващаше за кого говорят, но смъртно усещаше, че не е за него. Щеше още да подслушва, но майка му го видя и стана:

– Мишо, свърши ли?

И тъкмо да ѝ отговори, външната врата се отвори и в двора влезе баща му. Мишо се затича към него да го посрещне – несъзнателно, но радостно като никога. Правеше го за пръв път. Васил го вдигна на ръце, щастлив и горд, докато жена му Елена ги гледаше радостна отстрани, готова да му прости всяка изневяра. Тя знаеше, че съпругът ѝ е желан мъж, но не искаше да повярва, че е възможно друга жена да го прегръща и дели с нея. С това нищо нямаше да спечели, затова намираше подозренията на майка ѝ за неприлични.

– Ще отидем с Мишо да оставим часовника на бай Пано – каза след малко Васил и двамата със сина си тръгнаха по улицата.

Елена ги проследи чак до Главната как бавно се отдалечават, хванати ръка за ръка като скитника Чарли и малкото бездомно хлапе от едноименния филм. След това жената се прибра, преоблече се и легна в

сумрака на старата спалня, плътно запердена заради палещото слънце. Отпускаше се, забравяща за глупостите на майка си, която едва ли не ръмжеше вече от злоба в беседката. След малко Елена усети силна възбуда и съжали, че мъжът ѝ не бе до нея. До довечера щеше да потърпи.

– Здравсти, бай Пано!

– О, Василе, здравей! Как си юнак, искаш ли едно лукче?

Панайот Симов Василев, както бе пълното име на злощастния бай Пано, бе куц и носеше изкуствен ляв крак от коляното надолу. Когато стоеше прав и с панталон, не му личеше, но тръгнеше ли – веднага ставаше ясно каква е работата. Мишо не знаеше това, виждаше само, че седят им куца, а когато разбра от Митето, че кракът на горкия човечец е отрязан, той едва не изпищя от страх.

– Нося ти един стенен часовник да го видиш, че не ще да работи – каза баща му и извади от чантата внушителния махагонов часовник с вратичка, прозорче и месингово махало, който висеше в коридора и нерядко плашеше Мишо с камбанения си и вечно неочакван звън.

Бай Пано го пое, погледна го над рамките на кръглите си телени очила и възкликна:

– Хубавец! *Анкер* – швейцарска работа. Откъде го имате?

– Тъстът ми го купил след първата световна. Ще го оправиш ли?

– Ами, да видим. Трябва да го отворя и тогава. Ела другата седмица, че тия дни имам много поръчки. Става ли?

Васил отговори, че не бърза за никъде и понечи да си тръгне.

– Чакай! – спря го бай Пано. – Да знаеш, че този часовник е ценен и след време ще струва много пари. А ти, заповядай! – бръкна в джоба си и подаде на Мишо един бонбон.

Момчето взе лукчето, благодари и неволно сведе поглед в краката на мъжа пред него. Кафявите обувки с гьонени подметки и високо рязано бомбе блестяха лъснати безупречно и от тях по нищо не личеше, че човекът, който ги носи, е еднокрак. Михаил Обретенов щеше да запомни тези обувки за цял живот заедно с лютивия вкус на това първо и последно лукче, което взимаше от бедния бай Пано.

– Ще го имам предвид – отвърна Васил и дръпна Мишо за ръката.

Когато излязоха навън, баща му го пусна, но по дланите на детето полепна топла мъжка пот, която малкото мозъче все още не можеше да претени, че не бе от жегата, а от притеснение.

Часовникът никога повече не проработи, но Михаил Обретенов го запази завинаги със спрели на шест и десет стрелки и където да се установеше, той го закачваше на стената на своя пореден дом, за да не

забравя кой е. В Лондон един колега обоист и колекционер му каза, че ако го продаде, ще спечели цяло състояние. Михаил само се засмя на абсурдното предложение и каза, че ще си помисли. Милият и пресметлив англичанин нямаше представа на какво е бил свидетел този часовник.

Кюфтенцата на Гина

Още щом стъпиха на главната улица, татко му го пусна. Тръгнаха към Дунава, откъдето сега се носеше мирис на тополи, тиня и риба, както и на бланка за лодките. Вече не бе толкова горещо и Васил прецени, че ако се разходят до реката, ще им се отрази добре. Можеше да отидат и до ресторант *Чайка*. Защо не? Щяха да минат през дунавския парк, после покрай басейна и стария граничен пост, а накрая щяха да слязат до водата и така – до новия плаж. На долния пясъчник, под тополите, щяха да видят последните захласнати картоиграчи, предвождани от Евгени Протестанеца и Гошо Попа, които играеха обикновен белот и чак до здрач и първи комари огласяха пространството с безумните олмски възклицания като: „Ду жената!“ „Гей!“ и „Еба го!“

Изравниха се с тяхната улица и Мишо видя съседката леля Гина. Изтръпна. Ей сега тя щеше да ги спре и щеше да започне със своите противни опипвания. Не се излъга.

– Къде сте тръгнали? – тихо изрече Гина, произнасяйки особено грозно и гърлено звука „р“, след което бързо се наведе и започна да го щипва с наслада и блеснали очи по гърдите. – Ето от тук ще си отрежа месце и ще си направя кюфтенца. Колко си сладък!

Мишо не бе мускулест като Митето, нито бе слаб и жилив като Самуел. Той бе закръглен и пухкав и непременно щеше да стане дебел, ако изяждаше всичко, с което баба му Милева се опитваше да го натъпче. След време улицата стопи натрупаните „месца“, към които комшийката изпитваше особена и непонятна за Мишо слабост. Слава богу, не й остана време, за да съжалява за загубата им.

– Ще идем до Дунава – отвърна баща му, без да я поглежда. – Като минеш покрай нас, кажи на Елена, че ще се позабавим.

– Добре! – отвърна жената и пусна детето. После се изправи срещу Васил и рязко промени зловещото си изражение. Той някак смутено избягваше очите ѝ, а Мишо използва момента и отиде до витрината на книжарницата, за да изчака там и да се прави, че гледа пенали, тетрадки и пергели.

Останали сами, в началото двамата възрастни мълчаха.

Гергина Божинова–Гина бе трийсет и две годишна готвачка в стола на Комитета, както наричаха сградата на общинската партийна централа на управляващата тогава народна и комунистическа власт. В този стол имаха привилегиата да се хранят ръководните другари, сателитите на властта и някои обикновени безпартийни от обслужващия персонал, които бяха с правилен мироглед и не са имали взимане-даване с предишния режим. Дошла в Олм от Чипровска Железна в първите години след окончателната колективизация на земята, Гина успя да стане готвачка благодарение на своята сръчност и мълчаливост, но най-вече на изключителната си селска красота, която тя знаеше как да цени и продава. Имаше руси коси, стъклено-сини и големи очи, бе едро-гърда и примамлива със стройното си тяло и добре очертан задник. Иначе бе послушна и изпълнителна. Никога не говореше, без да я питат нещо, а тя самата нямаше много-много желание да казва каквото и да било. Това по-скоро респектиреше мъжете и въпреки своите качества Гергина дълго не можа да се ожени. Чак на двадесет и седем години тя срещна героя от Отечествената война Панайот Симов, оставил своя ляв крак в унгарската Пуста, който я привлече с две неща – с улегналия си характер и с доходния си занаят. Бай Пано бе с цели двадесет години по-възрастен от нея и почти всички, които ги познаваха и бяха на скромната им сватба, бяха убедени, че това е брак по сметка. „Имаш ли парички, обичат те всички!“ възкликна с неизменно сияещото си лице Линдро. Бай Пано бе златар и се предполагаше, че като такъв не може да няма много пари.

– Не го щипи така! – прошепна Васил, без да я гледа. – Плаши се.

Не веднъж съседът ѝ я бе предупреждавал да не „къса“ парченца от плътта на сина му, но Гина така и не си направи труда да го послуша и чак до окончателното си изчезване тя не спря. Ако беше получила онава, което искаше от Васил, тя щеше непременно да престане.

– Бях при мъжа ти – продължи той. – Оставих му един часовник...

Искаше да ѝ подсказе, че трябва да върви, но жената пред него не свалеше очи от лицето му и го задържаше с излъчващото се от безумните ѝ очи желание. Васил също копнееше за нея, но уважението, което хранеше към бай Пано, все още го възпираше. Щеше ли дълго да устои, питаше се той, като предпочиташе да избягва Гергина.

Къщата, в която живееха с бай Пано бе срещу тях, от другата страна на улицата, и в празничните топли дни, когато Васил работеше по двора, Гина често го гледаше скришом през прозореца, за да му се наслаждава. Бе готова да направи всичко за него, само и само той да я

пожелаше. Съзнаваше, че не му е безразлична и вярваше, че един ден ще успее.

– Хайде, че детето ме чака! – каза мъжът и преди да тръгне най-после я погледна в очите. Тогава разбра, че ако не бе със сина си, щеше да я последва където и да го заведеше, даже и в запустелия конак щеше да отиде.

Разделиха се с явна неохота.

В това време Мишо гледаше не в тетрадките, а в стъклото на витрината, където се виждаше собственото му отражение. Какво намираше в тялото му тази зловеща жена? Защо винаги искаше да прави кюфтенца от него? Дали нямаше един ден да го открадне и да го заведе в стола, където работеше, и да го смели на кайма? Но преди да потрепери и съвсем да се уплаши, Мишо чу гласа на татко си, който го подкани да вървят. Радостен, той изтича при него и бързо го хвана за ръка. Отново тръгнаха.

Още същата вечер Михаил Обретенов щеше да сънува как го разкъсват на парчета. Години наред той нямаше да си спомня, че това е бил първият му пророчески сън.

Голямата риба

Тя лежеше по гръб с изцъклени очи, разпорен корем и зейнала уста. Над нея се бяха надвесили двама мъже и вършеха нещо, което в началото Мишо не можеше да разбере.

Бяха стигнали вече под средата на Боруна – квартал на рибари, докери и коняри – и сега двамата с баща му вървяха до самия Дунав. Татко му дори му бе позволил да си събуе сандалите и да шляпа бос във водата, без да го пуска от ръка, разбира се, и само до глезени. Мишо се радваше и внимаваше да не настъпи някой остър камък или стъкло.

Когато в началото видя рибата, той не можа да повярва на очите си. Бе по-голяма от него и бяха я проснали върху твърдия бряг, където обикновено жените перяха черги, а рибарите спираха лодките си преди залез слънце. То и сега вече се криеше зад тополите на румънския бряг отсреща и бе обагрило всичко наоколо в жълто-оранжево и червено.

Щом наближиха двамата мъже, те се спряха до тях и Васил възкликна:

– Браво бе, Шане! А здравейте! – И клекна до тях, за да гледа какво правят.

Мъжете поздравиха усмихнати и горди. Мишо последва баща си и вече видя какво правят двамата мъже, които се оказаха братя. Те гребяха с канчета от огромния зейнал корем на рибата някаква рядка и слюзеста черна смес и я изсипваха в кофе. Рибата бе стокилограмова моруна, а сместа – скъпоценен хайвер.

– Искаш ли да опиташ? – попита мъжът, към който баща му се обърна, и докато Мишо осъзнае какво, той извади от дочената си дреха алуминиева лъжица, заби я във вътрешността на моруната, а после я поднесе пред устата на момчето. Детето се намръщи при вида на черните топчета, които лъзяха в лепкавата течност. Мишо можеше да види десетките залязващи слънца, които се отразяваха във всяко зрънце. Извърна глава, но чу гласа на баща си:

– Пробвай, ще ти хареса!

Нямаше как! Днес бе задължен толкова много на своя татко, че би изял и цяла чиния от гадните печени чушки с доматиен сос на баба си Милёва. Отвори уста и пое хайвера с неохота. След това се опита да сдъвче някое от топчетата, но те се хлъзваха между зъбите и се смесваха със слюнката му. Бързо преглътна, за да не повърне. Очите му се насълзяваха от неприятния и блудкав вкус, а мъжете край него се смееха.

– А така! Да станеш мъж и яко да хвърляш семе! – пожелаваше безименния брат, сякаш Мишо можеше да оцени просташкия му намек за своята бъдеща семенна течност.

Погледна баща си недоумяващо. Защо и той се усмихваше? Не успя да се замисли, тъй като мъжът с лъжицата каза:

– Васо, прати момчето до *Чайка* да иска един буркан от бай Денко.

– За какво? – излишно попита баща му, защото се досети, че рибарите искат да му го напълнят с хайвер.

– Как за какво? Да си вземеш за у вас.

Васил Обретенов знаеше, че е излишно да отказва повече. Големият брат, Шанко, му бе приятел и нямаше да го пусне с празни ръце.

– Ще отидем двамата, че той няма да се оправи сам.

Тръгнаха отново към ресторанта и след пет-шест минути Мишо вече седеше отвън с лице към Дунава и с жълта лимонада върху бялата колосана покривка на масата. До него се издигаше една гигантска топола, чийто край той не можеше да види, тъй като клоните на дървото докосваха с върховете си кървавочервеното небе. А когато след малко татко му се върна с увития във вестник буркан, Мишо бе забравил гнусния вкус на суровия черен хайвер. Докрая на живота си и особено когато ядеше този деликатес, той щеше да си спомня мъртвата моруна върху

дунавския бряг и двамата мъже, клекнали край нея като шамани.

След малко започна да се здрачава, оркестърът засвири и ресторантът се оживи от деца и хора, дошли да се почерпят с кебапчета и бира в края на поредния горещ и социалистически делник. За Мишо също донесоха кебапчета, а Васил си поръча парче от любимия му и евтин тогава *як-балък* (бяла риба), полято обилно с майсторския чеснов сос на готвача бай Денко.

Докрая на вечерта в ресторант *Чайка* Мишо не откъсваше поглед от музикантите и особено от китариста с големите черни мустаци. Искаше му се и той да стане като него и да свири на такъв лъскав инструмент, в който влиза ток, а звукът му се чува силно и звънливо чак в Румъния.

Изяде си кебапчетата и отиде съвсем близо до оркестъра, за да види по-добре електрическата китара, която донякъде наподобяваше формата на неговото виолончело и имаше същите „ефове“. Можеше ясно да различи партията ѝ от пианото, саксофона и барабаните, дори усещаше кога мъжът с мустаци трябва да смени поредния акорд в съзвучие със солото на саксофона. Свиреха джаз – блус от капиталистическа Америка, който не бе така упадъчен като модерния по това време рокендрол, пък и бе музиката на угнетените цветнокожи, които се бореха за равноправие срещу класовия враг.

Всичко това Мишо щеше да разбере по-късно, когато вече щеше да знае за гениалния челист и дисидент Ростропович. Съветските другари го изгониха същата година, в която бащата на Михаил Обретенков почина. А през 1956-та – две години преди още Мишо да се роди – великият музикант бе станал професор на Московската държавна консерватория, в която щеше да учи и самият Мишо. Мстислав Леополдович бе на възрастта на татко му Васил и съвсем по бащински го поздрави след премиерата във Вашингтон, в края на века, където Михаил превъзходно изсвири *Концерт за чело №6 в ре мажор* от бащата на всички виолончелисти – Луиджи Бокерини.

Сега Мишо стоеше в захлас срещу китариста и не откъсваше очи от пръстите му. Мъжът дори топло се усмихваше на момчето в краката му, без да подозира, че ще дойде ден самият той да се гордее с него.

Оркестърът обяви пауза, а Мишо се върна на масата, щастлив като никога. Баща му го нямаше, но това не направи впечатление на детето. Сипа си лимонада, пи, а после започна да си играе със странната порцеланова запушалка с гумен пръстен, която висеше на сгъваеми като малко коляно телчета и се затваряше с придърпване надолу.

Тенекиените капачки и кока-колата още не бяха дошли в България.

Тази вражеска напитка, от която американските войници във Виетнам се „напивали до смърт“, се появи в Олм още на следващата година по време на есенния панаир, когато всички в града се редяха на опашки да си купят по една „смачкана“ бутилка с кафява течност и да видят голямата атракция на века – огромния и препариран кит Голиат. Логиката на пазара бе по-силна от всякакви класово-партийни дивотии.

Татко Васил дойде откъм тъмното. Огледа се, за да разбере дали са забелязали отсъствието му и като разбра, че никой не му обръща внимание, той седна спокоен срещу своя син. Малко по-късно се върна и касиерката Ленчето, която пътьом си оправяше косата. И нея никой не погледна.

– Искаш ли да си тръгваме?

Мишо го погледна и тъкмо да му каже, че желае да останат още малко, за да слуша китариста, на масата им седна възрастен и върлинест мъж с набръчкана тъмнокафява кожа на лицето и с татуирана котва на дясната си ръка. Беше по моряшка фланелка и говореше с дълбок дрезгав и пиянски глас.

– Васо, ще черпиш ли една бира?

– Дадено бе, Теди!

Доволен от лесния успех и длъжен да се отплати за бирата, мъжът започна с приповдигнат тон:

– Казвам се Теди Браун. Роден съм на левия бряг на река Мисисипи, майка ми е индианка а баща ми ирландски моряк, в жилите ми тече...

– Стига, стига, знам! – каза баща му, при което мъжът скокна на крака и започна да се боксира с въображаем противник.

Прекъсна го сервитьорът, защото веднага след като той остави бирата на масата, мъжът с моряшката фланелка спря своя спаринг, грабна бутилката, изрече с поклон и вдигната ръка едно гърлено „Хау!“ и изчезна някъде в ресторанта.

– Вярно ли, че е индианец? – не се съдържа Мишо.

– Глупости! Чист олмчанин си е и не се казва Теди Браун, а Младен. Хайде да си вървим, че стана късно!

Навън вече се стъмваше. Настъпваше часът на комарите и докато Васил и синът му чакаха автобуса за града, насекомите потайно започваха да излитат от храстите, за да кръжат с проникателен и тънък звук край ушите на топлите хората в несекващото си желание да кръвосмучат. Откъм ресторанта се чуваше мекия глас на саксофона, който заедно с Дунава изтичаше бавно на изток.

Мишо заспа още в рейса и баща му го пренесе до тях на ръце.

Котките на мама Мара

Майката на Митето се казваше Мария. Тя беше дребна и незабележителна женица с изпъкнали зеленикави очи и чудати чувства. Обичаше котки и паяци, не ядеше пилешко и погребваше кокошките в двора, когато те умираха от старост. Някои от тях в последните си дни прокукуригнаха като петли и събуждаха всеобщо изумление и страх от зла полчища. В двора си мама Мара, както я наричаха Митето и съпругът ѝ, гледаше не по-малко от десетина котки (истинският им брой никога не се знаеше с точност), а в къщата бе пълно с паяжини. „Залудял съм с тия мащъци!“, оплакваше се мъжът ѝ Фончо в бръснарницата на Цачи, риташе умилкващите се изчадия адови и скришом убиваше многобройните рожби на Арахна, които предяха своите фини мрежи дори и под езика му. Митето бе израснал с особените любви на мама Мара и бе свикнал с котки, паяци и кукуригачи кокошки, но всеки път трябваше да предупреждава пичовете, когато идваха при него за непредвидените изненади.

Къщата им бе в горния край на „Аница“, над Празното място и срещу внушителния дом на Алекс Поптодоров – дядото на Марион, така че когато след седмица време в късния следобед Мишо се престаши да отиде на гости у своя най-уважаван приятел, той трябваше да каже на баба си Милёва къде ще бъде.

– Да не се цапаш и да не влизаш в къщата, за да не те ухапе паяк! – предупреди го тя, след като дълго не искаше да го пуска, но най-накрая Мишо се позова на думите на майка си и бабата отстъпи.

Котките на мама Мара го посрещнаха още пред външната врата, около която цъфтяха кученца и калдаръмчета. После чак излезе Митето и двамата се отправиха към работилницата на баща му. Тук момчето поправяше пушката на Борисчо, който седеше заедно със Самуел на земята и галеше една от котките.

– О, Жаба! – подигравателно започна Сами, но Митето бързо го сряза:

– Айде сега, да не се обиждаме!

Самуел само се захили и продължи да плюе дълго провисващата си слюнка, която движеше нагоре-надолу като ластик. Между краката му се бе образувала малка локвичка.

Мишо си отдъхна, кимна за здрасти на Борисчо и се подпря с ръце на основната греда, която държеше покрива на пристройката. Не трябваше да се цапа. Загледа се в сръчните ръце на Митето, които стържеха с пила някаква метална скоба, която бе затегнал в менгемето. С нея щеше по-здраво да прикрепи цевта. Старата ламаринена скоба се бе скъсала и внукът на Семьон Данилов не знаеше откъде да си намери.

– Ще стане като нова и няма да се изхлузва, докато тичаш. Аха!

– Той и без това стреля като разноглед, когато бяга! – намеси се Сами. Бе прибрал с шумно засмукване пружиниращата си лига.

Никой не се обади. Митето продължи да стърже и когато след малко каза „Готово!“, лицето на Борисчо засия. Той бръкна в джоба на късите си панталони, извади от там увита в станиол шоколадова бутилчица *Коняк екстра* и плахо я подаде на Митето.

– Ега си как се подмазваш! – нахили се Самуел, но Борисчо се защити:

– Не се подмазвам, а му благодаря! Имам още една, но нея ще я дам на Мишо.

– Мерси, скоро ядох такава, дай я на Сами.

Борисчо се поколеба как да постъпи, но Митето му подсказва:

– Гледайте как ще стане! Аз ще дам малко на Сами, а ти – на Мишо. Аха?

Тримата се съгласиха и след малко от бутилчиците остана само златцето, което Митето отиде да прибере вътре. По-късно внимателно щеше да го изглади с нокът и да го запази за върхове на фунийките.

Докато той се бавеше в къщата, на улицата се показва Марион, а след нея баба й Полёт. Французойката бе облечена с бяла пола от шантунг и елегантна копринена и жълто-черна блуза. Крачеше бавно с разкривените си от ревматизма крака, а до нея момиченцето скришом поглеждаше към трите момчета. Тя търсеше с поглед Митето, но него, за жалост, го нямаше.

Марион бе на дванадесет години и не подозираше, че именно момчето, на което се възхищаваше най-много, е измислило обидното стихче за ушите й: „Марион от Безансон със уши като на слон.“ Вярно, те не бяха малки, но не бяха клепнали като на Самуел, пък на него никой нищо не му викаше! Истинската причина за прякора бе, че Митето тайно харесваше това момиче с френска баба и съразмерно тяло. Макар и малка у Марион вече личаха бъдещите черти на красивата госпожица. Тя носеше съзнание още от сега за своето превъзходство и не се впечатляваше от подвикванията на пичовете. Те обаче не биваха да разберат

истинските чувства на своя водач и за да се скрие, Митето прибягна до мнима агресия.

Когато видяха французойката и внучето ѝ да слизат надолу по „Аница“, Самуел и Борисчо бързо изтичаха до оградата и започнаха да крещят в захлас: „Марион от Безансон със уши като на слон!“ Момичето не им обърна никакво внимание, но когато Митето излезе от тях и ги видя, и направи забележка на своите приятели, и те млъкнаха, чак тогава Марион се обърна, погледна го с пъстрите си очи, засмя се и се затича надолу по улицата. Полёт каза нещо на френски, но детето не пожела да я чуе и продължи да тича. Русата ѝ коса се развяваше от радост, че е зърнала Митето, в очакване да бъде погалена. За разлика от косите на повечето момиченца по онова време тя не бе стегната от разни панделки и кордели.

– Прави се на много важна! – каза Самуел.

Сега пичовете бяха насядали около масата под асмата, където Фончо редовно си пиеше ракията, а понякога праскаха белот с Толя, Гичо Гаргата и бай Пано. Шофьорът предпочиташе да си партнира с куция златар, тъй като той бе кротък човек и не се сърдеше за грешките. Противно на тях капитанът криминалист Гичо и лудия баща на Мими викаха като изоглавени и само дето не се ловяха гуша за гуша. Баштата на Мишо понякога присъстваше като кибик на оспорваните игри, но щом Толя повишеше децибелите, той се изнизваше и отиваше да търси по-приятно занимание. Винаги го намираше.

– Какво като баба ѝ е французка! – добави Борисчо. – И тя е една жаба като Мишо... – изпусна се той и погледна към Митето, за да разбере дали няма да му се разсърди.

– Вярно бе! – продължи Сами. – Имаме си още една жаба в махалата – женска! Мишо Жабока и Марион Жабицата! Семейство Жабови! – смееше се той.

– Нали се разбрахме без обиди! – намеси се Митето. – Хайде да играем на нещо!

– На какво? – попита Борисчо.

– Да идем в Празното и да играем на яйца! – предложи Самуел.

Мишо мълчеше. По-добре бе да си останат тук при котките. Той още не знаеше уличните игри на пичовете. Ако отиде в Празното място, трябваше да се прибере.

– Да играем на „Корабите атакуват“ – не се съгласи Митето. – Мишо, знаеш ли я?

Погледна го неразбиращо и Самуел се възползва:

– Трима души не е интересно. Пък и не ми се седи вече тука. С тия котки...

– Какво ти пречат?

– Нищо, ама много е... Вещерско!

– На корабите, на корабите! – намеси се Борисчо. – Мишо, много е лесно, ще се научиш бързо.

– Ти си вещер! – засегна се Митето. – Да вървим тогава в Празното!

Противно на очакванията той не се успокои бързо. Значи майка му бе вещица, щом имаше толкова много котки? Така излизаше, иначе Сами нямаше да го изрече. Да, ама евреите пият кръвта на децата, като ги слагат в бъчва с пирони и я търкалят, докато изцедят и последната капчица. Така беше чувал от мама Мара, която нямаше да си го измисля. Щеше да му го каже един ден на Самуел, за да не обижда друг път така. Вещерско било! Само прякори измисля и обижда за най-малкото.

– Да не съм те чул повече да казваш на Марион жаба! – предупреди го Митето, когато влязоха в празния двор зад конака.

– А ти как й казваш, че има уши като на слон! Спри и ти!

Митето усети, че Самуел е прав. Щеше да престане, разбира се! Отлично съзнаваше, че е глупаво да я обиждат така. Това спречкване бе отличен повод.

– Не се карайте! – изненада се, че го казва Мишо. Нямаше причина да харесва Самуел, но и той съзнаваше, че момчето е право.

– Дадено! – протегна ръка Сами.

Митето я пое и добави:

– Ама, мама Мара не е вещица!

– Че кой си го мисли? Аз само на майтап...

– Понякога шегите ти са... Ей, ами топка!

Борисчо предложи услугите си и отиде да вземе, а Михаил остана сам наред мълчанието на Митето и Самуел. Години по-късно той щеше да осъзнае, че и двамата са били орисани на вечно безмълвие, ускорено от болести и лудост.

Мирис на страх

Същата вечер, край огъня, пичовете отново си разказваха страшни истории. Сега към тях се бяха присъединили Стефчо и Кирчо Пеневци. Бе прохладна вечер, небето бе осеяно с накъсани като памук облаци, които от време-навреме скриваха ярката и пълна луна. Въпреки това

наоколо бе достатъчно светло – ясно се очертаваха дървета, къщи и огради. Чуваха се щурци, а комарите не бяха толкова настървени заради лекия ветрец и дима, който се стелеше над Празното място. Този път момчетата бяха запалили огъня вътре в него, за да са на завет, но далеч от запустелия конак. Разнасяше се миризма на изгоряла суха трева и клонки от див орех. Бе вече средата на август, Преображение бе минало и вечерите ставаха по-студени и загадъчни. Пушекът подсилваше усещането за свръхестественост.

Марион гледаше скришом от високия балкон на дявовата си къща насядалите около огъня пичове и се опитваше да долови какво си говорят. Не искаше да я видят, за да не започнат пак с противното стихче. Само че Митето бе успял да я забележи и нарочно приказваше по-силно. Искеше да я впечатли, без другите да разберат, че всичко, което казваше, той го адресираше и към нея. Дори ставаше на крака, когато се наложеше да онагледни по-подробно своя разказ. Марион тайно му се възхищаваше и страшно ѝ се искаше да слезе в Празното място, за да е поблизо до това привлекателно момче.

– А пък убитият българин по пълнолуние броди в конака и носи под мишница отрязаната си глава. Аха!

– Тука до нас? – попита Кирчо Пенев.

– Ами ти къде си мислиш?

– Не го слушай! Лъже те! – прошепна брат му Стефчо.

– Като не вярваш, що не влезеш да провериш?

– Ами какво е пълнолуние? – недоумяваше Кирчо.

– Кире, ти ме уби! Щом луната се вижда като футболна топка, значи е пълнолуние – обясни му Самуел. – Както е сега. Погледни! – И му посочи небето.

– Ами, новолуние?

– Пак е кръгла като топка, но не се вижда. Стига си питал! – скастри го брат му.

– Луната винаги е кръгла, нали е планета? – продължи Самуел.

– И е спътник на земята – допълни Митето. – Но те е бяз да влезеш в къщата. Аха!

Самуел Нисим Ниньо не отговори веднага. Знаеше, че Митето ще го предизвиква и ще му изтъква колко много го е страх, но същевременно бе наясно, че и той като него няма кураж дори да припари до конака.

– И тебе те е шубе! – отговори Сами.

Митето погледна първо към балкона, сякаш да провери какво мисли Марион, после към него и рече:

– Ще вляза, но ако и ти дойдеш с мене.

– Да, да! Да ти пазя страха?

И тогава не друг а Мишо проговори тихо:

– Аз ще вляза сам!

Всички се изумиха.

– Какво? – едновременно попитаха пичовете.

– Чухте. Ще вляза сам в конака!

Марион не можеше да разбере какво става, не издържа и се показа над перилата на балкона. Митето се провикна, за да чуе и тя:

– Мишо щял да влиза в стария конак...

„Боже!“, прошепна горе момичето. Не й се вярваше, че най-смотаният от всички момчета в махалата има толкова кураж. Нима Мишо, голямото цигу-мигу, е толкова смел! Жалко, че не можеше да го види как ще се напикае от страх в тая зловеща къща.

Михаил стана на крака, огледа опулените лица на пичовете и тръгна към конака. Сам не знаеше какво върши, но усещаше, че ако издържи, щеше да спечели много и щеше да им затвори завинаги устата, за да не му викат омразното ЖАБА. Лъжеше се.

Пръв започна да го разубеждава Борисчо, но като видя, че няма да успее, той се обърна към Митето:

– Кажу ми да не ходи! После на нас ще си го изкарат.

– Прав е – подкрепи го Самуел. – Ей, Жаба, я се връщай при нас!

Ако беше се обърнал към него по име, Мишо може би щеше да се разколебае, но така обидно и заповедно и то пред всички – никога! Продължи да крачи, сякаш не беше ги чул. Нека дойдат да го спрат, щом искат! Заповедното подвикване на Самуел по-скоро му вдъхна увереност и колкото повече приближаваше стария конак, толкова повече му се струваше, че ще успее. Прие го като изпит, като изпълнение на най-трудния етюд пред комисията в края на годината в музикалната школа. Вълнуваше се, но дълбоко в себе си се чувстваше уверен. Сърцето му тупкаше с всички сила, ала Мишо знаеше, че отвън то не се вижда, колкото и да бе ярка луната. Не бе сигурен, обаче, дали пичовете не го чуват, затова спря, послуша се и като се убеди, че освен шурците нищо друго не безпокоеше призрачната тишина наоколо, той се успокои още повече. До конака оставаха няколко метра.

– Оставете го! – прошепна Митето. – Не ми се вярва да влезе.

Но той сбърка, защото Мишо бе вече пред заключената врата на къщата. Като разбра, че няма да може да влезе през нея, той мина вдясно до първия приземен и счупен прозорец, през който щеше да се промуши

без проблем, въпреки пухкавото си тяло. Прекрачи, пхна дясната си ръка и наведе внимателно рамо, за да не докосне парчетата стъкло, които стърчаха от рамката, после вкара главата си, останалата част от тялото, а накрая – левия крак. Бе вече вътре. Постоя няколко секунди, за да свикне с тъмнината и после тръгна в стаята. Усещаше, че не бива да се застоява, тъй като страхът това и чакаше. Движеше се бавно, като се опитваше да регулира дишането си.

Навън месечината щеше да се пръсне от пълнолуние и хвърляше ярка светлина, а това му помагаше да вижда. Бързо премисляше какво да направи. Ако се върнеше обратно, нямаше да му признаят, тъй като щяха да го обвинят, че се е уплашил. Трябваше да мине през цялата къща и да излезе през някой от предните прозорци на фасадата, която опираше на долната улица. Те обаче бяха най-малко на два метра от земята заради наклона на терена. Оттам нямаше и вход, така че Мишо трябваше да се провеси от перваза и да скочи долу. Помисли си, че няма да е толкова страшно, след като вече бе падал от черешата.

Стигна до вратата на стаята. Опипа за брава, но като не намери, вкара пръсти между процепа с касата и дръпна. Вратата послушно се отвори. Чу се зловещо скърцане, след което в стаята литнаха два прилепа, направиха няколко кръга, но бързо се ориентираха и изчезнаха навън. Пичовете около огъня ги видяха как профучават над тях и инстинктивно се снишиха. Кирчо успя да прошепне едно: „Леле, мале!“ и се сгуши в брат си, който се опитваше да не показва, че трепери от страх.

Мишо бе успял светкавично да избегне срещата с прилепите и сега вече крачеше в коридора. Спря, за да се освести и да избърше потта си, и докато всичко около него също утихваше, разбудено от прокобния писък на пантите, той осъзна, че сетивата му отново работят и то по-силно. Затова преди още да види двете зейнали врати в дъното на коридора, той долови сред миризмата на старо дърво, влага и прах един тънък аромат на нещо неестествено. Сапун, паста за зъби, одеколон, парфюм, пудра, червило – това бяха изкуствените тоалетни миризми, с които се бе сблъсквал през досегашния си живот, но... Тази хем му бе много познатата, хем не можеше да я разграничи със сигурност и най-вече – да си спомни кой бе нейният носител.

Издаден в колебания и съмнения, Мишо стоеше пред стръмното дървено стълбище за горния етаж с лице към вратите, през които ясно се виждаха прозорците на стаите, а през тях – къщата на бай Пано от другата страна на улицата. Чак сега Мишо усети, че бе извършил огромна грешка. Заедно със сладникавия козметичен мирис, който нямаше да

му дава мира цял живот, той вече започна да усеща ледения полъх на страха и бавно да осъзнава каква глупост бе извършил. Стоеше като втвърден наред тая стара и прокълната къща в очакване на обезглавения българин.

И тогава се чу лек шум. Нещо сякаш изтропа. Откъде идваше? Отгоре, отстрани? Мишо не можеше да прецени. Трепереше и осезаваше в смъртоносно очакване. Ей сега пред него щеше да застане зловещият труп с кървящ врат и говореща глава и щеше да го попита какво прави в неговите покои...

В тоя момент Михаил видя през дясната врата в стаята бързо да преминава сянка на жена. Мерна се за миг и изчезна в далечния край, към улицата. Как е възможно! – не вярваше на очите си Мишо. Чий беше този силует? По прическата му се стори, че е на така Мими... Но нали тя бе на изпити в София. А може и да се е върнала, без той да знае. Миризмата? Не беше ли нейна? Нямахме ли тя такъв парфюм. Не! Кака Мими миришеше на друго. Но ако се бе прибрала с нов парфюм? Щеше да разбере, но не и сега. Сега трябваше да се спасява.

Хукна към стаята с видението. Тук бе най-светло, но нямаше никого. Отдъхна си. Нали все пак не се появи безглавият българин! Стигна до единия от двата прозореца, през който можеше да се излезе, погледна надолу и прецени, че ще успее да се спусне по перваза и да скочи на земята. Така и направи, без да губи време.

Чак когато стъпи на улицата, Мишо разбра колко много се бе изплашил. Краката му трепераха, а сърцето му се мяташе в гърдите като завързана жаба, която безпомощно скача в различни посоки. Целият плуваше в пот. Изтупа дрехите си, огледа ги – слава богу не беше ги скъсал – и реши да постои малко преди да се върне в Празното място.

Заоглежда се вече по-спокоен, но никой не видя. Явно от страх му се бе привидяло. Миризмата също бе изчезнала, но споменът за нея винаги щеше да го преследва и на сън, и на яве. Всяка жена, която щеше да прегръща, щеше да носи заедно с утробата си и частица от това уханье.

Тръгна. Когато излезе на „Аница“ и стигна до стълба с уличното осветление, видя в основата му две-три жаби, които леко подскачаха в очакване отгоре да падне поредното насекомо. Не се бутаха – всяка си имаше територия и дълъг език. Мишо ги отмина спокойно, без още да е осъзнал своя подвиг, който трая не повече от три минути.

През това време пичовете сериозно се бяха разтревожили, но не знаеха какво да предприемат. Да тръгнат да го търсят в конака – никога,

да викат – бе вече късно и неудобно, оставаше им единствено да изчакат.

– Не трябваше да го пускаме! – каза Стефчо, прегърнал треперещия си брат.

– Сега оня призрак като го вземе... – почти изхлипа Борисчо.

– Ще стане и той като него и наистина ще се превърне в жаба – обади се уж на шега и Самуел, без да се опитва да прикрие своя страх.

Горе на балкона русите коси на Марион също трепереха, огрени от луната, която вече бе отказала да се крие и хитро се промъкваше между пухестите облачета.

– Ето го! – не се стърпя момичето, когато видя Мишо да влиза в Празното място.

Пичовете скокнаха на крака, изплашени до смърт. Кирчо дори си плю в пазвата. Огънят догаряше и в настъпилата тишина се чуваха последните припуквания на неовъглената дървесина.

– Какво стана? – попита Митето.

– Нищо особено – излъга Мишо.

– Видя ли го? – престаши се Борисчо.

– Ами...

Но Мишо не довърши. Съзнаваше превъзходството си и бе убеден, че сега вече нямаше да му викат жаба – поне пред него.

Провалът

Още на другия ден Мишо отиде най-напред да потърси каква Мими. За негово учудване тя си бе в къщи – била дошла още преди седмица. Посрещна го различно от друг път. Бе уморена и посърнала. Изумрудените ѝ очи бяха зачервени, гъстата ѝ тъмнокестенява коса бе пусната, а бретонът скриваше черните ѝ вежди. Това я правеше още по-красива, но и някак си привидно недружелюбна. Не го прегърна и не го целуна като сестричка. Покани го в стаята си и докато той сядаше на малкия диван под прозореца, който гледаше към черешата, тя вече се бе свила на леглото с глава, опряна на коленете си, които бе обгърнала с две ръце. Загледа го като жената от сецесионната картина у тях в антрето, която седеше по същия начин до някакво езеро и тъжно съзерцаваше във водите пред нея.

– Провалих се, Мише! Не ме приеха – изрече през дълбока въздишка каква Мими.

Михаил можеше да си представи какво означава това за нея, по-скоро за нейните амбициозни родители. Чичо Толя щеше да крещи, леля Фанка – да ѝ натяква, че не е свирела достатъчно, а само е зяпала през прозореца и си е губела времето да слуша тия рошльовци от лошия свят, които бяха подлудили и добрия.

– Не могат ли да разберат, че не съм родена за велика пианистка. Обичам да свиря за удоволствие, но не искам да ставам музикантка!

Съчувстваше ѝ, но как можеше да ѝ помогне? Самият той нямаше още ясна представа какъв точно иска да стане. Митето, например, искаше да е индианец като малкия бледолик Сат-Ок с майка полякиня, омъжила се за вожда на племето шеванези; Самуел бе убеден, че ще стане милиционер (когато порасна, той наистина стана пазител на реда – Михаил Обретенков го намери във Франкфурт, където Сами работеше като охрана на еврейския културен дом); дори Борисчо знаеше какъв иска да стане – космонавт като Гагарин, само Мишо си оставаше с голямото цигу-мигу, както му се подиграваше Марион.

– Догодина ще кандидатствам за детска учителка и няма да им позволя да ми определят живота! – сърдито заяви Мими и наклони глава. – Не, първо ще се ожена, за да си имам най-после законен мъж...

Мишо не я разбра, но усети, че тя ще заплаче, а не искаше да я гледа със сълзи на очи. Стана, отиде до нея и започна да я гали по косата, после по свободната буза. Мими извърна поглед към него и притисна ръчичката му между главата и рамото си. След това освободи ръце и силно го прегърна.

– Мише, ти си много добре дете! – шепнеше през сълзи тя. – Ако беше по-голям, щях да избягам с теб накрай света!

Стискаше я с всичката си налична сила и чувства. Не можеше да осъзнае какво изпитва към нея, толкова много я обичаше, че не му се искаше повече да я пусне. Вдишваше я цялата и скришом целуваше косите ѝ. За миг си спомни миризмата от оная вечер. Тя не бе като тази. В уханието на такава Мими имаше мирис на мляко и плът – същата неповторима смесица от телесен аромат, който бе усещал в прегръдките на своята майка. Мишо не чувстваше, че и по неговите бузи се стичат сълзи.

– Реви, реви! – изгърмя тантурестият Толя, влязъл без да почука. – Реви ти, за да не рева аз!

После се завъртя безцелно в средата на стаята, колкото да засвидетелства злостната си избухлива природа, и изчезна.

Двамата още не се пукаха. Мишо гореше целият. За пръв път

изпитваше подобно чувство на особена възбуда. Гърдите на така Мими се притискаха в корема му и той усещаше изпъкналата твърда плът да тупти заедно с неговото сърце. В устата му стана солено, а бузите му пламтяха. Защо не бе по-голям, наистина!

Когато бе вече мъж, Михаил Обретенев щеше да открие Мими в Русе, но щеше да се потресе от състоянието ѝ. Онова, което видя бе ужасно, но онова, което научи от чезнещата жена, бе толкова неочаквано, че той едва не припадна. Само него не бе видял в пророческите си сънища.

Същата вечер баба Милева със задоволство щеше да съобщи на майка му, че детето на комшиите не е прието да следва.

– Никъде не излиза от срам!

Мишо осъзна защо така Мими не се беше показвала на прозореца толкова дни. Значи ако не я беше потърсил, тя нямаше да му се обади? Не ѝ се сърдеше, особено след изумителната солена прегръдка, която през нощта влезе и в съня му, само че сега двамата с Мими летяха накрай света и кой знае защо се целуваха уста в уста като във филмите.

Бай Пано го няма

На следващия следобед Мишо свири като никога. Докосваше струните, сякаш те бяха топлата кестенява коса на така Мими и движеше лъка с лекота. Малкото му виолончело за пръв път издаваше такъв мек звук.

Това впечатли дори баща му, който се унасяше в съседната стая. Бе сутрешна смяна и сега си почиваше. Отначало свиренето на Мишо му пречеше, но след като той спря да реди гама след гама и тихо започна някаква нежна мелодия (бе етюд в ре-минор от Хайдн), Васил задряма и след минути вече похъркваше. И тъкмо вече заспиваше дълбоко, когато чу гласът на тъща си.

– Василе!

Раздвижи се, примляска и се провикна:

– Какво има?

– Слез, че те търси другарят Григоров!

Мишо спря да свири, остави виолончелото и отиде до прозореца, за да види какво става. В беседката седеше капитанът криминалист Гичо Гаргата и си вееше с някакъв вестник заради горещината. Застанал в профил към Мишо, той му заприлича на индианец с черната си мазна

коса, заресана назад, със сбръчканото си и изгоряло от слънцето лице и най-вече с големия си месест и гърбав нос. Липсваше му превръзката и томаховката. Мишо не знаеше, че вместо нея чичо Гичо носи отзад на кръста си пистолет – едно от оръжията способствало за покоряването и асимилирането на червенокожите. Не знаеше още, че именно заради приликата му с тях и най-вече с характерните черти на физиономията си, чичо му Гичо още като дете бе опрякорен Гарга. Щеше да му стане симпатичен заради сродната им съдба.

След малко в беседката дойде и татко Васил, който седна срещу милиционера и запали цигара. Пушеше *Родопи* – плоски късове без филтър и в бяла квадратна кутийка с капаче и синя планина, изрисувана отгоре. Щеше да пуши *Родопи* докрая на живота си, въпреки, че вече имаше всякакви филтрови и ароматизирани кръгли цигари.

Капитанът каза нещо на баща му, погледна го изпитателно, след което замълча в очакване. Васил направи недоумяваща физиономия, дръпна си от цигарата и заобяснява с широко отворени очи. Мишо се опитваше да чуе какво си говорят двамата мъже, но въпреки че прозорецът бе отворен и само дантеленото перде бе преграда, той нищо не можеше да разбере. Щеше да попита по-късно, а баба му от своя страна нямаше да закъснее да попита него. Милёва усещаше, че Гичо не идва случайно у тях. Въпреки, че бяха приятели със зет й и често се събираха при бръснаря, тя никога не бе виждала милиционерът да идва у тях току-така.

Двамата мъже вече излизаха от беседката – капитанът сложил ръка върху рамото на баща му. Стигнаха до портата, там поговориха още няколко минути и накрая се разделиха. Васил тръгна бавно по пътеката умислен и с наведена глава. Спря за миг и се обърна назад, към улицата и къщата на златаря.

На вечеря и Мишо, и баба му изгаряха от нетърпение да разберат за какво бе идвал капитан Гичо. Детето се колебаеше да попита, тъй като усещаше, че нещо не е наред, а Милёва за нищо на света нямаше да се унижи и да се интересува за един копой на комунистическата власт. Истината бе, че тя се страхуваше и колкото привидно да ненавиждаше зет си, Милёва се притесняваше да не би и него да го отведат завинаги като покойния й съпруг. Не й се мислеше дори за подобна възможност.

– Взе ли часовника? – наруши мълчанието майка му Елена.

Съпругът й не отговори веднага. Додъвча си залъка, преглътна и чак тогава:

– Не е готов. Бай Пано го няма.

– Как така го няма?

– Ами... От две седмици не е в града.

– Затова ли е идвал Григоров?

Васил Обретенков изглежда тъща си, която сега ровеше в чинията си със сведени очи.

– После ще ти обясня за какво – отвърна спокойно мъжът и продължи да се храни.

Нямаше да задоволява любопитството на тъща си. Знаеше, че Елена все пак ще ѝ каже, но нямаше да е сега. Нека чака!

На другия ден, събота, още преди обед мъжете от махалата се събраха в бръснарницата на Цачи. В единадесет часа към тях се присъедини и Васил. Тук вече бяха Линдро, Цвечи и Фончо. Цачи бръснеше бащата на Самуел, стария адвокат Нисим Ниньо, който всички в Олм знаеха като бай Симо, а приятелите му като Симчо. Той бе висок и плешив човек с очила, а също и стар комунист по убеждение, но не заради облаги. От години бе вдовец, тъй като жена му Ципора се помина от рак няколко години след като роди Самуел. Бай Симо бе добър човек и с авторитет. Хората го уважаваха, а пред кантората му винаги бе пълно с народ.

– Абе, къде е отишъл бай Пано баш сега? – попита Цачи. Въпреки че бръснарницата му бе насред махалата, той не живееше тук и научаваше всичко от своите клиенти.

– Тъ! Гина лайсе го е уморила от много ебанье! – избъзика се Линдро.

– А стига си се шашавил! – намеси се Фончо. – Гичо рече, че според жена му Пано бил заминал, ама не казал къде. Взел два куфара и фанал влака за София.

– Кога т-т-т-ова? – попита Цвечи. Той заекваше от години, а освен това вече имаше и първоначалните признаци на паркинсонова болест, затова се обаждаше много рядко, повече за да пита.

– Преди десетина дена – продължи Фончо.

– Е, значи ще се върне! – каза Линдро. – Избягал е да си отидне малко. Може и по-бавничко, нали е сакат!

Този път мъжете не се засмяха на шегата му.

– Васо, ти като комшия кога последно го видя? – попита Цачи.

– И Гичо ме пита същото – отвърна Васил.

– Ама, он е идвал при тебе? – зачуди се Фончо.

– Що при тебе не е ли? – засмя се Линдро. – От тия мащъци не може да се размине човекът!

– Де бе, а стига си се бъзикал! – скастри го Фончо. – Затова не играем я с тебе на карти. Като на барабан палката си.

- И кво друго те пита? – настояваше Цачи.
- Ами, говорил ли съм скоро с него, с Гина...
- И ти кво?
- Е, казах му.

– Он кво пита, нали скоро играхме карти у нас на двора! А тебе, Линдро, те немаше. И млъкни! – каза му Фончо с насочен среден пръст, точно когато масивният майтапчия си бе отворил устата. Пресече го още на първия звук и едва не си вкара пръста вътре.

– Жено мининка! Виде ли като знаеш много! – изрече Цачи и избърса пяната от бръснача в парче вестник. После докато го заглаждаше на каиша, бай Симо проговори, без да вдига глава от възглавничката на стола:

– Вероятно са се скарали за нещо и Пано е отишъл при някой приятел в София.

- Бе, з-з-знаеш ли ги! – усъмни се Цвечи.
- Абе, Цвечи, а ти знаеш ли кво е простатит?
- Е, па...

– Не знаеш! Като почнеш да пикаеш като как говориш, значи имаш простатит!

Сега всички избухнаха, дори и бай Симо се разсмя на глас.

– Ей, той Линдро е опасен! – не сдържа възхищението си Цачи. Приятелят му и съотборник Цвечи също се смееше, не разбрал много-много майтапа.

Когато се успокоиха, Васил запали цигара. От всички само той и бай Цачи пушеха. Впрочем, докато бръснеше или подстригваше, цигарите му само си горяха на ръба на масата пред огледалото. Навсякъде по нея имаше петна от недопушени фасове *Златна Арда*. Линдро също пушеше, но сега ги бе отказал. Той ту спираше, ту не издържаше и пак ги почваше – мъчеше се в името на здравето, но да остави пиенето, изобщо и не помисляше.

– А представяш ли си наистина да го е претрепала? – предположи на глас бръснарят.

– Ако е престанал да я покецва – със сигурност.

– Линдро, бъди сериозен! – подкани го Фончо. – Бай Пано не е в първа младост, та да й налита всеки ден. Гина си е темерут, ама да му посегне не вярвам.

– В-в-всичко е в-в-възможно!

В тоя момент в бръснарницата влезе капитан Гичо Григоров и мъжете обърнаха жадни погледи към него.

– А, наборе, тъкмо ти ни трябваш! – посрещна го Линдро. – Кажки къде е бай Пано, че Цачи и Цвечи вече го отписаха.

– Линдро – строго започна милиционерът, – С някои неща майтап не може! Сега идвам при вас като служебно лице и ще ви помоля да бъдете сериозни. Всеки да си спомни кога и къде за последен път е видял бай Пано. Фончо, ще започна от тебе – и Гичо извади тефтерче с пружинки и химикалка, и се приготви.

Импровизираният разпит не трая дълго. Оказа се, че последни са го видели Фончо и самият капитан Григоров преди две седмици в качеството си на играещи белот в двора на шофьора.

– Мама му стара! – забрави служебността си Гичо Гаргата. – Как така ще ми ходи някъде, без да се обади на никой? Значи! – усети, че е излязъл от роля той. – Василе, с тебе се разбрахме още вчера. От другите искам да давате по едно ухо какво се говори в махалата и да ми докладвате. Ясно!

Когато Гичо излезе, мъжете останаха в мълчание, твърдо убедени, че работата не е като хората. После един по един те се разотидоха, останаха само бръснарят и неговият клиент.

– Ама и Гичо е един! – рече бай Симо, докато плащаше. – Направо си ни внуши, че човекът е убит. Ще го видя какво ще говори утре, когато Пано се върне.

– Добре де, Симчо, ами ако Гина наистина му е видяла сметката? Има сериозен мотив – разлика в годините, солидно наследство...

– Без следствие, доказателства и самопризнание нищо не може да се каже.

– Дано не й ставаш адвокат!

– Ако се окаже така, както се съмняваш, и Господ не може да я спаси.

Обувките

Мишо се видя с пичовете в понеделник. В неделя свири цял предиобед, зареден с топлата прегръдка на кака Мими. Следобед строи на масата в хола поредната къщичка от пластелин. Този път тя беше копие на старият конак. Вече бе влизал вътре и бе видял разположението на стаята. Докато редеше разноцветните тухли с миризма на газ, му дойде наум да отиде пак в конака, но през деня, за да разгледа подробно и на светло зловещата сграда. Въпреки че се беше изплашил както никога, сега тя

му се струваше по-обикновена и по-малко страшна. Едва ли през деня щеше да види нещо. Безглавият българин сигурно си почиваше тогава. Все пак, Мишо бе благодарен, че не го срещна, иначе кой знае – можеше да се напишка. В конака обаче имаше дух и той не бе на мъж, а на жена, при това главата ѝ си беше на раменете и приличаше на така Мими. Въпреки това Мишо изключваше възможността призракът да е неин. Какво ще прави тя там? Каква Мими си беше жива и нещастна и никъде не излизаше след своя провал.

Накрая, когато къщичката бе готова, Мишо се престраши и реши да отиде, и да попита съседката. Девојката пак бе на същото място и в същата поза, сякаш не се бе помръднала от петък. Сега четеше книга и не беше чак толкова посърнала, дори се усмихна леко, щом го видя.

– Здравсти, миличък!

Той ѝ отвърна и седна на стола срещу нея. Чудеше се как да започне, но не за дълго.

– Ти ходила ли си в конака?

– В запустялата къща? Че какво да правя там?

Мишо си отдъхна. Защо изобщо се бе усъмнил!

– Е, влизала съм някога, когато една моя съученичка живееше там. Има огромна дърворезба на тавана в хола на втория етаж. Но това беше отдавна. После те се преместиха, защото сякаш да събарят къщата. Да, ама виж я сега на какво прилича и още не я бутат. Дано не падне някой ден и да убие човек! Ти да не влизаш там!

– Защо?

– Опасно е!

– Аз вече влизах...

– Моля! – прекъсна го Мими. – Бе изумена не толкова заради куража му. – Повече да не си посям!

– Момчетата казват, че вътре броди дух на мъж без глава, ама аз видях призрак на жена. И приличаше на тебе.

– Мише, ти не бива... Недей, миличък!

Мими прехапа устни. Опасяваше се за нещо свое, за нещо, което Мишо не знае, а не бе в състояние да разбере. Стана, отиде до него и клекна на колене, за да се изравни с главата му:

– Обещай ми, че вече няма да влизаш там!

Мишо кимна с глава, а тя го прегърна и задържа в обятията си, но не като вчера. Отново бе по сестрински и сега той не усети солена вкус в устата си. Изпрати го до стълбището, а после му махаше и от прозореца, когато той вече влизаше в техния двор.

Но Мишо не я послуша. Преди да потърси пичовете на другия ден, той отиде право в конака. Какъв ли щеше да е тоя таван?

Дали не бъркаше, чудеше се той, докато минаваше през същия прозорец, който използва онази вечер. Сега щеше да се върне пак през него, а не да скача на улицата. Вътре бе светло и много прашно. Имаше паяжини навсякъде, а от дървения таван на стаята, в която влезе, висяха две черни топки. Мишо не знаеше, че това са заспали прилепи. Те не помръднаха.

Отново премина в коридора и пак застана до стръмното дървено стълбище. Парапетът му бе изкърген, но стълбите бяха запазени. Мишо погледна нагоре и видя, че в края има врата, едното крило на която го нямаше. Поколеба се, но тръгна към втория етаж. Крачеше бавно и леко, въпреки това дъските под краката му скърцаха. Изкачи се и се озова в голяма стая, подобна на хол. Погледна към тавана и видя дърворезбата. Бе един голям кръг с лъчи и приличаше на цветята в техния двор.

По-късно, когато стана мъж и започна да си води дневник, Михаил Обретенков щеше да запише: „Горките цветя! Как се гиздят само и все се протягат към слънцето, сякаш искат да станат като него.“

От хола излизаха четири врати – две на изток, с разположението на долните, и по една отляво и отдясно. Мишо обходи и четирите стаи, като започна от дясната. Тя бе същата като тази на първия етаж, през която влезе. На няколко места таванът бе паднал и тук-там стърчеше рогозка. Дървеният под бе изкърген и бе опасно да се стъпва. Другите две стаи бяха по-запазени и Мишо влезе в тях, за да ги разгледа. Имаше вградени шкафове, ниши и алкови, но никаква вещ не бе останала. Нямахме и следа от нечие присъствие.

И в последното помещение не бе по-различно, но бе по-чисто и имаше остатък от малко и голо дървено легло, на което все още можеше да се лежи. Стаята бе по-малка и закътана, само с един тесен прозорец откъм Празното място. Стъклата не бяха счупени. През него можеше да се види какво става навън, но оттам бе много трудно, почти невъзможно. На срещуположната стена имаше разкъргени долапи, зад които бе една от двете големи стаи с прозорци на изток. Това бе всичко. Нищо не го впечатли, освен може би... Стори му се, че отново долавя познатата от оная вечер миризма. Не! Внушаваше си. Бързо излезе.

Докато се връщаше на долния етаж, Мишо си мислеше, че в леглото вероятно спи призракът. Дали пък той не миришеше така? Може би се поръсваше с някаква силна пудра, за да скрие гнусната си миризма на кръв и разлагащо се месо.

Долу вече не се усещаше нищо – само силна миризма на прах и влага. Щеше вече да си тръгва, когато видя, че на малката площадка до стълбището има тясна вратичка, не по-висока от него. Тя нямаше брава и се притваряше с райбер. Мишо я откряна и инстинктивно се дръпна назад заради миризмата на гнило и пронизващия хлад. Имаше каменни стъпала, които водеха надолу в дълбока изба. Не, нямаше да влиза вътре, каза си Мишо, но краката му сами го отвеждаха по стълбите. Отнякъде прозираше светлина и той можа да види десетки свити на кълбо жаби, които спяха до пропитите от влага камъни. Струваше му се, че се връща в съня си и че ей сега ще чуе монотонния звук на виолончелото, а пред него ще застане Ка и краставата жаба-царкиня. Уплаши се! Какво правеше, защо не се връщаше? Кой го дърпаше надолу и надолу. Пак ли щеше да припадне?

Бе вече готов да извика и да побегне назад, когато се озова в мазето и видя правоъгълно прозорче с две малки крила. То бе на нивото на улицата и гледаше към бай Пано. През счупените стъкла влизаше сноп светлина, която пронизваше киселата и мокра земя на пода. Слънчевите лъчи успокоиха Мишо и той се огледа. Видя няколко стари, прогнили и разпукани бъчви, изкривени и ръждясали капли от колело, купчина синджири, бутилки и буркани, дясна обувка с подметката нагоре, скъсан дюшек и още една обувка – голяма колкото първата, но с бомбето нагоре. Тя беше за ляв крак и вътре в нея имаше нещо като калъп с дупка. Виждаше се ясно, тъй като бе попаднала точно под прозорчето и в огреения слънчев квадрат. Беше кафява на цвят, но не толкова стара. Явно *той* е тук – помисли си Мишо. Събул се е и сега почива в хладния мрак на мазето. Не биваше повече да остава. Всеки момент призрактъ можеше да се покаже. Мишо бързо се завъртя и почти на четири крака се изкачи до горе.

Прекрачваше вече прозореца откъм Празното място, когато се досети къде беше виждал подобни обувки. Бай Пано носеше същите. Да, но какво търсеха те в мазето на конака? Не може да бъде – разколеба се момчето и изтри в тревата полепналата влажна пръст от ръцете си. Мишо още не знаеше, че бай Пано е с изкуствен ляв крак, иначе изобщо нямаше да има съмнения. В края на *Анища*, до будката за вестници, Михаил си спомни кой излъчваше натрапчивата тоалетна миризма. Леля Гина! Гадната съседка Гергина, която искаше да го направи на кюфтета – тя вонеше така. Нея ли бе видял оная вечер? Със сигурност тя можеше да бъде и призрак, и таласъм и вампир.

Злополучна стрелба

Намери ги в двора на Комитета, по-скоро сред клоните на високото черничево дърво зад гаражите. Пичовете се бяха покачили там, за да ядат сочните плодове, известни в Олм и околията като дуди, които боядисваха устата в тъмносино. Мишо не ги обичаше и спря окончателно да ги яде, след като видя в селото на баща си стотиците гъсеници на копринената буба как ненаситно поглъщат свежите листа. Детето не можеше да се освободи от чувството, че гълта именно тези мъхести и доходоносни червеи.

– Ей сега слизаме! – провикна се Митето от най-високия клон и след малко посрещна Мишо с протегнатата ръка: – Здравсти! Искам да те поздравя за оная вечер. Честно казано, не вярвах, че ще влезеш. Браво!

– Да бе, и аз! – добави чистосърдечно Самуел. – Даже им казах, че ще се превърнеш в истинска жаба. Хи, хи!

Мишо го изгледа накриво и сам не повярва на последвалата реакция:

– Ти не се засягай, майтапя се!

– Абе, вярно, няма ли да ходим до блатото? – попита дипломатично Борисчо.

– Мързи ме нещо, по-добре да се качим у нас и да пръскаме момичета – предложи Стефчо.

Идеята му бе прегърната безрезервно от останалите. Мишо гледаше с недоумение, но Митето му обясни.

– В блока на Стефчови е много кефско. Аха! Страшно е удобно за спринцовки.

– И е лесно за целене – не е като с жабите – добави Кирчо.

– Отиваме! – изкомандва Митето и бандата се отправи към блока.

Това беше първият жилищен блок в Олм, изграден за част от елита на властта и обявен за гордост на социалистическото строителство. На фона на късните панелни комплекси, които с годините повсеместно опасваха България, тази сграда бе направо невинно грозна. Четириетажен паралелепипед с един вход и дванадесет апартамента, тя бе копие на първите софийски кооперации, само че покривът ѝ не бе керемиден, а най-обикновена плоча, полята с асфалт и поръсена с мозайка. На приземния етаж имаше магазини с просторни витрини и изглед към главната улица. През шейсетте години на двадесети век този блок често беше обект на пропагандата – многократно бе сниман и показван по разни

табла и стенлистовете, величаещи завоеванията на новия светъл и жизнерадостен строй.

През октомври 1974-та, половин година след смъртта на баща му Васил, майка му окончателно се премести в София, в Коньовица, където предвидливият му дядо Михаил Казанджиев бе купил навремето малка къщичка с две стаи. Точно срещу нея имаше жилищна кооперация, която много приличаше на първия оламски блок. Въобще, родният му град никъде нямаше да му липсва. Където и да отидеше, нещо задължително и дори болезнено щеше да му го напомня. Затова бе измислил специален афоризъм: „Светът е един малък Олм.“ Понякога се оказваше прав.

– По-тихо! – предупреди шумните си приятели Стефчо, когато те вече се изкачваха по стълбището.

Другарят Пенев живееше на втория етаж и почти целият апартамент бе с изглед към улицата. Той бе голям, с три спални и просторен хол с трапезария, през който децата минаха, за да излязат на почти десетметровата тераса. В единия ѝ край на шезлонг седеше възрастен човек и четеше вестник. Това бе дядото на Стефчо и Кирчо – приятелят на покойния съпруг на Милева, който, според нея, се бе възползвал максимално от новата власт. Евтим Здравков бе умен човек и като всеки нормален такъв мислеше трезво за бъдещето на децата си. Знаеше, че ще го убият и пак ще му вземат земята. Той си остана скрит земеделец, от забранения съюз на Никола Петков, и бе твърдо убеден, че властта на зет му един ден ще си отиде, но така и не успя да доживее този ден. Умря година преди падането на Берлинската стена, чийто нежен грохот отнесе и българските партийни другари. Иначе бай Евтим бе много добър и достоен мъж, който до последно си остана в Олм, за да умре сам на лозето си – едничкото парче земя, което му беше останало.

– Здрасти дядо! – бодро каза Кирчо.

Пичовете също поздравиха и се надвесиха на парапета. Старият човек прецени, че не му е мястото тук и се прибра в апартамента.

– Какво ще кажеш? – обърна се Борисчо към Мишо.

Гледката наистина бе чудесна, по-скоро – удобна да наблюдаваш целия поток, който минаваше по главната улица. От терасата до тротоара долу височината не бе повече от седем метра, а това бе идеално разстояние за пръскане по минаващите момичета или за целене с тръбичка от перомолив и оризови зърна. Можеше да стреляш и бързо да се скриеш зад преградата на балкона и там да се кефиш на писъците на изненаданите женки.

Мишо не бе участвал досега в подобен отсртел, но усещаше, че не

му се нрави. Представяше си самият той да е на прицел. Все пак, съгласи се да вземе един воден пистолет, който Стефчо му подаде. Момчето донесе и емайлирана кофа, пълна с вода, както и няколко спринцовки. През шейсетте години в Олм спринцовките бяха стъклени и се изваряваха. Беше много трудно да се намери – водеха се на отчет, но пичовете успяваха да се снабдяват – най-вероятно от добри майки и бащи лекари и медицински сестри. Като новак за Мишо нямаше спринцовка, но той не се разсърди. И без това нямаше да пръска, а щеше само да гледа.

Първите жертви бяха две момиченца на тяхната възраст. Изпръска ги Стефчо с точен откос, а Митето и Самуел ги довършиха в гръб, докато те бягаха и цвърчаха в яд и смях. Борисчо прониза девойка на осемнайсет, която успя да ги види и да се закани: „Ако се кача горе, ще ви смажа!“ Не го направи и след кратък смях стрелбите бяха възстановени.

– Хайде с ориз! – предложи след малко Борисчо. Не му обърнаха внимание, тъй като бяха заети да дебнат новите мишени.

Бедата дойде с Марион, по-скоро с дядо й. Видяха я да се задава с баба й Полёт и съпругът й Алексо, който минаваше за стар бонвиван и консервиран коцкар. Имаше тънки мустачки и щръкнали вежди и носеше изискани френски костюми с неизменно цвете в ревера си. Бе симпатичен, а на младини – дори красив. Поздравяваше жените в махалата и се обръщаше към тях с „госпожа“, а не с „другарко“. Баба Милева боготвореше Алекс (винаги пропускаше просташкото „о“) и силно завиждаше на състаряващата се вече французояка. Полёт Телие бе нормандка от Фекан, но срещна олмския „боржуй“ в Безансон, където бе прислужница в богато семейство с немски корени. Именно тук бе на квартира и Алексо Поптодоров, който в средата на двадесетте бе изпратен във Франция да учи ветеринарна медицина. Любовта пламна, а бременността дойде бързо и спасително за двамата – Полёт щеше да се отърве от беднотия и слугинаж, а Алексо да оправдае връщането си в Олм. Не му се учеше много-много. Все пак, стана ветеринарен техник и се приспособи към новата власт, така както предците му чорбаджии се бяха приспособявали към падишаси, регенти, княз и цар.

Именно този изискан мосю стана жертва на силната струя, която точният уж Борисчо поръси с откос – от ревера с розово карамфилче до каносаните коцкарски мустаци. Положението стана страшно. Пичовете се скриха и затаиха дъх, едва съдържайки смеха си. Дори и Мишо бе готов да избухне. Фукълото изруга, а Марион се изхили без да иска. Това ядоса дядо й и той й се скара на френски. После се самопопита на български:

– Това не бяха ли внуците на Евтим Здравков?

Не очакваше отговор, тъй като бе убеден. Ами, сега! Задаваше се пердах. Кирчо пръв се изниза в хола, а след него и останалите. Брат му бързо върна кофата в банята и скри „оръжията“. Насядаха гузно в трапезарията и зачакаха, като се поглеждаха кой пръв ще се засмее. Тон даде Митето, който прихна с неизменното „Ега ти!“ Настана такъв смях, че на Самуел чак му потекоха сълзи. И точно в разгара на жизнерадостния детски кикот вратата на хола се отвори и в рамката ѝ застана дядо Евтим:

– Момчета, прекалявате! Прибирайте се, щом не можете да си играете като хората!

Пичовете се разотидоха гузни. Все пак, дядото на Марион не го бе домързяло да се качи до втория етаж и да се оплаче на своя връстник. Евтим се опита да ги оправдае – детска работа, ще им се скарам – и изпрати набора си чак до долу. Алексо не спираше да се възмушава и да настоява момчетата да бъдат напердашени за урок. Евтим му обеща, но на връщане се смя от сърце на измокрения мустакат паун. Разбира се, пешкира опраха братя Пеневи, а когато Полёт се оплака на баба му за случилото се с мъжа ѝ, Милёва отсече: „Какво можеш да очакваш от комунисти!“

Споделени колебания

Останал насаме с Митето, Мишо прошепна:

– Искам да ти кажа нещо важно!

Момчето на Фончо разбра сериозността и предложи да го заведе на тайно място.

– Страх ли те е от високо?

Мишо не знаеше какво да отговори. По принцип не беше го страх – десетки пъти се беше качвал в черешата, но откакто падна, вече не бе сигурен.

– Абе, ти си пич, щом влезе по тъмно в конака! – възхити се Митето и го потупа по рамото. – Качвал ли си се на спортната зала? Не си! Ще те вода.

Мишо не предполагаше какво изпитание го очаква, но бе убеден, че щом е с Митето, който вече го брой едва ли не за равен (нарече го „пич“), нямаше да има проблем. Бе към пет часа – имаше време. Не бе горещо, духаше лек вятър и бе приятно за всичко.

Спортната зала *Балканиада* бе построена за някакво балканско (оттам и името ѝ) първенство по бокс и бе предназначена за подобни полуостровни спортни мероприятия. Тя приличаше на софийската *Универсиада* и спомагаше за сериозното развитие на физическата култура в града. Наследството на великия швейцарец Луи Айер, основал първото гимнастическо дружество в града, се умножаваше подобавашо.

От дясната страна на залата, която гледаше към огромен гол терен (тук опъваха своите шапита всички циркове, които идваха в града) имаше добре обезопасена желязна стълба, по която лесно можеше да се качиш на покрива. За Митето нямаше проблем да стигне стълбата с лек подскок, но на Мишо му се опря и той трябваше да бъде повдигнат. Приятелят му го изтласка нагоре и Мишо започна да се прихваща по железните пръчки.

– Не гледай надолу! – предупреди го Митето. Чуваха се металните отеквания от ръцете и краката му.

Разстоянието не бе малко, а на Мишо му се стори три пъти по-дълго. Стискаше здраво всяка стъпенка и с мъка регулираше дишането си. Трябваше да успее и не биваше да се изложи. Стори го оная вечер, защо не и сега?

– Ако те е страх да се връщаме?

– Давай! – само това успя да каже Мишо и продължи нагоре.

Когато стигна покрива и се претърколи върху него, той бе най-щастливият човек на света. Чак сега погледна надолу и се разтрепери. Не вярваше на очите си, че се е покачил толкова нависоко.

– Bravo! – седна до него Митето. – Ти си истински пич! Ела!

Двамата отидоха до някаква огромна ламаринена кутия с решетка – съоръжение за вентилация, под която имаше дълбок улей за оттичане на водата. Седнаха в него, с гръб към кутията, която ги скриваше изцяло. Митето пъкна ръка под долния ѝ край и извади оттам топка от вестник. Разгъна я и Мишо видя малка кутийка с надпис *Арда* и кибрит.

– Искаш ли? – подкани го Митето.

Мишо кимна в отрицание и загледа със страхопочитание мускулестото момче, което вече пушеше като баща му.

– Какво имаше да ми казваш?

– Ами... Пак влизах в запустялата къща...

– А стига, бе! И за какво?

– Оная вечер не ви казах, още ме беше страх, но го видях... призрака, де.

Митето го изгледа с широко-отворени очи, после смукна

съсредоточено.

– Сигурен ли си?

– За кое?

– Че си го видял.

– Да, но не беше на мъж, а на жена – не му каза, че прилича на такава Мими, нито че е усетил миризмата на леля Гина. – Днес в мазето видях и две обувки...

– Какви обувки?

– Мъжки. Мисля, че са на бай Пано.

– Хм! – зачуди се Митето. – Значи, ще излезе истина... Аха!

– За какво говориш?

Момчето не отговори веднага. Мислеше си нещо свое, премрежил очи заради цигарения дим, сякаш бе възрастен мъж, който се готви да вземе решение.

– А изкуствен крак видя ли?

– Не разбирам...

– Бай Пано е куц, не знаеш ли? Левият му крак е отрязан до коляното и носи протеза.

Сега Мишо едва не извика от изненада. Затова значи имаше нещо в лявата обувка, каза си той. Митето продължи:

– Друг знае ли за обувките?

– Не.

– Трябва да съобщим в милицията. Аха! Татко каза, че бай Пано го няма от десетина дни и капитан Григоров го търси.

– Чичо Гичо идва и у нас.

– За това е. Да вървим да му кажем!

– Почакай! Не съм напълно сигурен. Ами, ако ми се е сторило?

– Значи се колебаеш. Аха!

– Не е ли по-добре да отидем двамата в конака и да проверим?

– Днеска ли?

– Ами...

Цигарата догаряше, а течението носеше дима право в лицето на Мишо. Той бе свикнал с него покрай баща си, който пушеше само в беседката. Баба Милёва не даваше да се влиза в къщата с обувки, камо ли да позволи на зет си да пуши вътре. Когато по-късно, след смъртта на баща си, Михаил Обретенов пропуши, той димеше навсякъде в домовете си в памет и като компенсация за своя родител.

– Прав си. След малко ще отидем да проверим – каза Митето.

Слизането се оказа далеч по-трудно и страшно от изкачването. Сега

трябваше да се гледа надолу, за да се следи къде стъпват краката, а това бе много неприятно. Митето пак беше под него. Той слизаше с лекота. Въпреки това не бързаше, за да изчаква своя по-малък приятел. Така той му помагаше, тъй като отклоняваше вниманието му и Мишо по-рядко гледаше към далечната земя.

Всичко завърши благополучно. От тоя ден нататък двамата вече редовно щяха да се изкачват върху спортната зала. Към тях по-късно се присъедини Самуел, който също пушеше и който дори се оказа свестен пич, въпреки че му бе измислил прякора Жаба. От тоя покрив те щяха да слушат режестия глас на съдията, който се носеше над главите на замрялото гражданство, струпало се около радио-уредбите на площада, за да слуша пряко най-зловещия процес в историята на Олм.

В мазето на конака бе все така хладно и влажно. Мишо не можеше да повярва, че Митето ще се поколебае, преди да влезе с него.

– Сигурен ли си, че си видял обувките на бай Пано? – още веднъж попита той, когато се канеха да прескочат през прозореца.

Мишо не бе категоричен, но влизането му бе достатъчно показателно. Нямаше как – Митето трябваше да го последва. Сега вече Мишо изобщо не изпитваше страх и бе горд, че предвожда не кой да е.

– Ето ги! – посочи той към захвърлените обувки.

Синът на Фончо издиша дълбоко, за да се отърси от страха и последва своя другар до мястото под прозорчето. Сега не бе толкова светло, но лявата обувка с дървения калъп в нея се виждаше ясно.

– Сто на сто е на бай Пано. Аха! – задъхано изрече Митето. – Няма какво повече да стоим тука, ами да вървим в милицията.

И докато Мишо се канеше да му каже, че трябва да потърсят дървения крак, Митето бе изчезнал. Намери го в Празното място. Стоеше, подпрян на зида, и съсредоточено гледаше в земята.

– Е, видя ли?

– Аха... – не помръдваше очи Митето. След малко рязко се отгласка от камъните зад него и изрече:

– Искаш ли да отидем първо в дома на бай Пано?

– Защо?

– Да проверя едно нещо.

– Ами, леля Гина?

– Още по-хубаво, ако си е у дома.

– Как така?

– Ще разбереш. Да вървим!

Препятствия по пътя

Ако майката на Марион бе наполовина французйка, то баща ѝ бе цял унгарец. Казваше се Ищван Сабо – пълен съименник на прочулия се по-късно в цял свят режисьор. През шейсетте години на двадесети век в Олм никой още не бе чувал за него, а когато първите му филми вече се прожектираха в новото и голямо кино „Георги Димитров“, построено на мястото на старото и малко „Косидис“, тогава пък никой не си спомняше за бащата на Марион. В действителност, той не бе живял в града и идваше в него само веднъж в годината, колкото да се увери, че все пак има дъщеря.

Сабо Ищван, както го водеха в списъците на унгарската държавна сигурност, бе успял да избяга във Франция непосредствено след народното въстание от 1956 година. В Париж той срещна майката на Марион, влюби се, пося семената на любовта, но за да се ожени за нея, той плати скъпо – от дисидент се превърна в тих информатор, за което получи пари и правото да ходи на море в родината на съпругата си. Детето съответно бе поверено на грижите на своите баба и дядо. Кой в Олм можеше да подозира, че неговият татко в действителност тайно работи за тържеството на социализма? Студената война даваше и мило, и драго за своите разузнавачи от всякакъв характер. По-циничните и хитри хора с горещ ум и хладно сърце от двете страни на Желязната завеса се възползваха.

В действителност Марион Сабо израсна без баща. Все пак, дядо Алекс можа да запълни донякъде липсата на истински татко. Така, освен красиво и умно, детето израсна достатъчно находчиво и самостоятелно. От дете знаеше еднакво и български, и френски, а този факт по-късно щеше да я превърне в ценен кадър, когато щеше да прибави още два европейски езика – унгарски и английски.

След години Михаил Обретенов я срещна в Лондон. Тогава тя сътрудничеше на *BBC*, като даваше текстове и за българската, и за унгарската секции. Срещата им щеше да бъде също толкова неочаквана като онази през средата на шейсетте години в Олм.

Ала днес малката красавица Марион беше решила да отиде в прокълнатата къща на всяка цена. Подтикнаха я две неща: първо, толкова много бе свикнала с нея – винаги, когато погледнеше от балкона, виждаше именно стария конак; и второ – Мишо Голямото-цигу-мигу влезе вътре по тъмно, та тя да не го стори и то по светло. Нима е по-малко

смела от него!

Изчака дядо Алекс да излезе. (Всеки делник в пет часа следобед той отиваше на разходка до Дунава с неизменното цвете на ревера и с леко поскръцващите си обувки.) После Марион тихо излезе от хола, където бе свирила на пианото близо час. (Малко бяха децата в махалата, пощадени от родителската амбиция да се свири на някакъв музикален инструмент, пък бил той и акордеон, особено акордеон!) Мина незабелязано покрай „мемè Полè“ (така тя винаги се обръщаше към баба си) и се озова в антрето. Старата французойка обаче я чу да отваря външната врата и извика на внучка си да се върне. Марион го стори с неохота, но бързо намери оправдание, за да излезе навън:

– Мемè Полè, свирих цял час и сега искам да си поиграя долу на двора. Ще посрещна дядо – каза на френски момиченцето.

Бабата се съгласи, но я предупреди да не излиза на улицата. Полèt Телиè бе изключително добра и търпелива жена. До смъртта на Алекс тя щеше да си остане в Олм, а след това да се премести при дъщеря с в София, която вече се бе разделила със Сабо Ищван. Така Марион израсна и стана жена с дядо вместо с баща. Потърси го по-късно, в края на деведесетте, колкото да задоволи любопитството си. Тих, разочарован и уморен, Ищван вече се бе върнал в Будапеща, но бе сам и доста отчужден, за да я прегърне топло и приеме като същински татко. От съименник на великия режисьор той се бе превърнал в един от кино-героите му – опустошен от живота, чезнеш човек.

Марион излъга баба си. Постоя минута-две в задния двор, колкото жената да я види, че не е навън, а после скришом се изниза и отиде в Празното място. Влезе в запустялата къща, но освен неприятното чувство от прахта и паяжините, тя не изпита нищо особено. Слезе и в мазето, видя и обувките, които изобщо не я впечатлиха, и тъкмо да се прибере у тях, недоволна от видяното, Марион чу Митето и Мишо да говорят. Скри се в малката стая с дървеното легло и затаи дъх. А когато двете момчета се отправиха към мазето, тя ги последва и се мушна под стълбите, за да ги подслушва. Разбра всичко, но запази самообладание. Каква била работата! Марион знаеше, че бай Пано е изчезнал – цялата махала говореше вече за това, но думите на Митето за милицията я изумиха. Взе бързо решение да ги проследи, за да разбере какво още са научили.

– Какво ще кажем на леля Гина, като отидем у тях? – попита Мишо, докато двамата с Митето крачеха надолу по „Аница“.

– Ще я излъжа, че баща ми вика бай Пано да играят на карти. Аха!

Мишо оцени находчивостта на своя приятел. По-приемлива версия

от тази едва ли можеше да се измисли.

– А за какво ще ходим у тях?

Митето не успя да отговори, тъй като в тоя момент някъде над тях се чу гласът на старата Полёт:

– Марион, Марион... – викаше жената и говореше нещо на френски.

Двете момчета се обърнаха и видяха красивото момиченце да стои на десетина метра от тях и да ги гледа под очи. Митето се смути, а Мишо си помисли, че всичко ще се провали и няма да могат да разберат истината за куция златар. Бяха стигнали къщата на бай Пано, а това означаваше, че бяха срещу техния двор, което веднага водеше до опасението, че ей сега ще се появи и баба му Милёва. Невъзможно бе да не е чула тревожния глас на Мемё Полё.

Марион се обърна и вдигна глава към балкона. После отговори на френски, махна с ръка и дойде при тях.

– Кажй, че съм с вас! – изрече тихо но заповедно тя, ала Мишо не осъзна, че говори на него. – Чуваш ли бе, цигу-мигу! Кажй й, че отиваме при мадам Хачуян.

– Тя е с нас! – провикна се вместо него Митето. – Ще ме разбере ли? – Не беше чувал старата францужойка да говори на български.

– Да – отвърна му Марион, след което отново се провикна към баба си на френски. Жената издърдори още нещо и се прибра. – Ти си бил голям заплес, бе! – укори го момичето, но Мишо и сега не реагира. Не желаше тя да застава между него и Митето.

– За какво идваш при нас? – попита я след малко той.

– Да не мислиш, че не ви чух какво си говорехте в мазето? – сръза го Марион.

Момчетата се спогледаха, а тя продължи с осъзната прямота:

– Искам заедно да разберем къде е бай Пано!

Никой от двамата не бе очаквал подобен развой. Митето за пръв път я погледна право в очите и целият се изпълни с одобрение, даже с щастие, че най-после има съществена причина да бъдат заедно. Мишо разбра, че ще трябва да я изтърпи, без да е злонамерен към това красиво момиче с френска баба и унгарски татко. Оценяваше хубостта й, като и през ум не му минаваше да я сравнява с кака Мими.

– Става! – изрече Митето. – Ама да не ни изпортиш? Аха! – застрахова се за всеки случай той.

– Аз да не съм... – не довърши Марион. Щеше да каже Мишо, но се въздържа. – Какво ще правим сега?

– Ще видиш! – важно отсече Митето и влезе в двора на куция златар.

Слава Богу, баба Милёва не се появи!

Когато застанаха пред вратата на къщата, Митето почука и трите деца се ослушаха. Никой не се обади, нито се чу някакъв шум. Марион също почука – отново никакъв признак за друго присъствие. Тогава тя натисна бравата и вратата се откряна. Двете момчета я изгледаха, възхитени от куража ѝ.

– Явно няма никой – прошепна тя и бавно разтвори вратата докрай.

Лъхна ги мирис на спарен въздух, домашен сапун и нафталин. Тримата влязоха в малък коридор. Марион водеше, Мишо беше последен.

– Не затваряй вратата! – нареди му Митето.

Коридорчето ги отведе в средно-голям вестибюл, от който се отиваше в другите стаи. Те бяха само две – голяма кухня, която гледаше към „Аница“, и спалня с прозорци към конака.

Децата спряха и се огледаха. Подредбата бе скромна в сравнение с тази у техните домове. Вътре обаче бе чисто и уютно, а не мрачно, ако се съди по представата на Мишо за леля Гина. Като се изключи силната и позната миризма на нафталин, всичко си беше в реда на нещата. Мебелите в своеобразния хол бяха малко и стари: голяма разтегателна маса с масивни резбовани крака и шест виенски стола около нея, скрин с месингови дръжки и бюфет от орехово дърво, зад чиито стъклени витрини се виждаха чаши. Нищо особено!

– Търсим ли нещо? – прошепна Марион.

Отговор не последва. Митето и Мишо бяха затаили дъх и се оглеждаха, сякаш очакваха всеки миг отнякъде да се покаже куцият златар. Очите им бяха разширени от подтиснат страх, който щеше да избухне при най-малкия рязък звук. Мишо вече съжаляваше, че е влязъл. Ами, ако сега леля Гина ги сгасчеше! За другите не знаеше, но от него със сигурност щеше да си отреже парче месо за лелеяните ѝ сочни кюфтета. Потрепери при мисълта за подобна възможност.

– Да си вървим! – подкани Мишо, изплашен десетократно повече и от вечерта, когато влезе в запустелия конак.

– Какво е това? – попита Митето и посочи към скрина.

Отгоре, върху дантелената покривка, плетена на една кука, се виждаше нещо като кутия, увита във вестник. Синът на Фончо го разгъна и отдолу се показа...

– А! – възкликна Мишо. – Нашият часовник. Преди две седмици го занесохме на бай Пано... Но защо е тук?

Митето зави дървената кутия, като се постара да не личи, че е пипано. После тръгна към кухнята, но в коридорчето се чуха стъпки и когато се обърнаха, за да разберат какво става, децата видяха пред себе си леля Гина, която вече ги гледаше с пронизващи пъстри очи. И трите деца замръзнаха по местата си.

Мълчанието проряза спарения дъх на нафталин и проправи път за познатата миризма, която Мишо вече бе усетил в запустелия конак. В стаята се посипа сладникавата пудра на леля Гина.

– Здравей, лельо Гино! – окопоти се Митето. – Търсехме те...

Жената не отговори, но продължаваше да ги гледа с безизразно ледено лице.

– Татко, значи, ме изпрати да повикам бай Пано да играят карти. Аха!

– Няма го бай ти Пано! Замина. Кажете на Фончо, че не знам къде.

После Гергина Божинова отстъпи и им посочи коридора. Трябваше да си вървят. Докато минаваха край нея, тя ги спря и хвана Мишо за рамото. Детето изтръпна от ужас. Сега вече щеше да го нареже на парчета!

– Почакай да ти дам нещо! – Гергина се наведе, отвори шкафчето зад нея и извади оттам същите кафяви обувки с гьонени подметки и рязани бомбета, които Мишо бе видял на краката на бай Пано. – Баша ти да им сложи налчета! – И му ги пхна под носа. Мишо взе по една обувка в ръка, без да мисли коя от двете е на отрязания крак.

Щом излязоха от двора, трите деца побягнаха нагоре по улицата. Спряха запъхтени чак в Празното място и дълго не можеха да се осъзнаят.

Червеите на Богородица

Решиха да не казват на останалите пичове, но първо провериха дали обувките, които видяха, са още в мазето на конака. Нямаше ги!

– Някой ги е взел, докато сме разглеждали къщата на бай Пано. Аха! – заключи Митето, когато тримата с Мишо и Марион отново насядаха около огнището навън.

– Кой може да е това освен леля Гина? – попита Марион. Тя вече бе изцяло погълната от случая и за нищо на света нямаше да се прибере точно сега, дори и дядо ѝ да я викнеше.

– Не знам! Може някой друг да ни е проследил. Като тебе...

– Няма как! Щях да го видя. Нали по цял ден ви наблюдавам от балкона...

Не биваше да го казва. Сега Митето щеше да се досети, че е заради него.

– Мишо, я ми дай тия обувки!

Митето започна да разглежда подметките бавно и внимателно, като на места ги чоплеше с показалец. Дясната бе видимо по-износена от лявата.

– Няма никакви следи. Това не са същите обувки, които видяхме в конака. Аха!

– Защо мислиш така? – пое ги обратно Мишо.

– Ами, няма пръст по тях, нито прах или влажна земя като в мазето.

– Леля Гина сигурно ги е изчистила преди това – каза Марион.

– Едва ли! Трябва да е действала доста бързо.

– Защо не? Ако тя го е убила...

– Кой ти каза това? – изуми се Мишо.

– Така се говори в махалата. Претрепала го е заради златото...

– И аз го чух – подкрепи я Митето.

– Защо иначе ще си вземе обувките обратно? Те са доказателство...

– По-важното е – продължи Митето – защо ще ги хвърля в конака? Аха! И после – къде е дървеният крак? Абе, това е работа за милицията. Мишо, я по-добре ги занеси у вас! – нареди синът на Фончо. – Утре ще потърсим чичо Гичо.

Мишо не чака дълго. Изправи се и с неохота тръгна към къщи. Знаеше, че баба му ще иска да го прибере, но той не можеше да остане и да разнася със себе си обувките на куция златар. Докато излизаше от Празното място, Мишо чу Митето да разсъждава:

– Добре де, ако бай Пано наистина е убит, защо досега не е намерено тялото му?

В този момент срещу Мишо се изпречи Борисчо, който съвсем неочаквано и невинно изрече:

– О, Жаба, здравей!

На Мишо му причерня пред очите. Идваше му да го фрасне, ако смееше и знаеше как. Да го каже пред Марион! Сигурно зад гърба му подробно щяха да й обяснят как се е родил и самият прякор? А си мислеше, че повече няма да го наричат така...

Не отговори на Борисчо, а го изгледа с най-зелената злоба на света. Прибра се с надеждата, че Марион няма да разпитва и че бай Пано ще се върне, за да поправи най-накрая техния часовник. Малкият Мишо се

лъжеше и за двете неща. Още при следващата среща внучката на Алексю Поптодоров щеше да му се изхили в лицето с думите: „Не знаех, че освен цигу-мигу си бил и ква-ква!“

Потърси утеха при кака Мими, която бавно се успокояваше от провала на изпитите. Четеше книги по цял ден, но отново бе започнала да пуска плочите на Бийтълс, напук на сумтящия си баща и безпомощна майка.

След като се прибра вкъщи и остави обувките – баща му още не беше се прибрал, Мишо се качи при съседката. Откъм стаята ѝ се разнасяше *Penny Lane*, а кака Мими подсвиркуваше заедно с тропмета и духовия оркестър от песента.

– Каж ми какво да правя с тоя проклет прякор? – направо започна Мишо, като едва се сдържаше да не заплаче.

– Какъв прякор? – учуди се Мими.

– Наричат ме Жаба! Не можах да убия една жаба в блатото и те...

Разказа ѝ подробно всичко, като спести как се е изпуснал. Въпреки това девойката се разсмя от сърце. Тя знаеше, че в Олм рано или късно всеки получаваше някакъв прякор или прозвище.

– Ето и ти!

– Спокойно, миличък! Аз няма никога да ти кажа така, но запомни, че жабата е изумително животинче. Знаеш ли колко е важна и умна! Дори Дева Мария си е изпатила веднъж от нея.

Мишо я гледаше подозрително. Не можеше да се начуди колко лесно приема прякора му кака Мими. Знаеше, че Дева Мария е майката на Христос, знаеше още, че я наричат Богородица. Бе чел тайно от старото евангелие на баба си за Исус и дълго след това се пита като как така той си няма татко, а има и баща, и отец. Не пожела да попита баба си, тъй като и без това тя криеше своите книги и щеше да му се скара, че ги пипа без нейно разрешение. Обърна се веднъж към своя татко, за да види той какво ще му отговори, но Васил Обретенев се затрудни, запримига изумен от въпроса, а после го погали по косата с думите: „Татко му е Бог, но ти не пипай повече в куфара на баба ти!“ Бог?! Мишо нищо не разбра, но от тогава Исус завинаги му стана симпатичен въпреки своеобразния си родител, който на всичко отгоре се казваше Бог. По-късно, когато започна да си води дневник, Михаил Обретенев щеше да се обръща към своя покоен татко именно като към бог. Щеше да го нарича и отче, и тати и баща ми, без никога да може да го види отново.

– Знаеш ли какво е копринена буба? – попита кака Мими.

Мишо кимна утвърдително. Беше виждал гнусните гъсеници в

селото на баща си как шумно и лакомо поглъщат черничевата шума, а другата му баба – Кева, дълго му бе обяснявала на своя селски диалект, че тези ларви ще се затворят в пашкули, от които после ще се изпредат нишки, от които пък ще се изтъче най-нежния плат на света – „свилата“, т.е. коприната. Погнусата от гърчещите се мъхнати червеи обаче бе силна отколкото възхищението от вечната човешка находчивост и нейните превъзходни продукти. От всичко най-накрая щеше да остане една поредна меунка – блажената какавида, скрила се плътно в своя топъл и скъп кокон.

– А знаеш ли откъде са произлезли копринените буби?

Заобяснява й процеса, но Мими го прекъсна. Нямала предвид това. Друго искала да му каже. И тогава тя подхвана някакво старо предание, което Мишо щеше да помни цял живот.

Когато свалили Христос от кръста, Богородица започнала горко да го оплаквала, надвесена над клетото му тялото. При нея идвали всички хора и животни да споделят скръбта ѝ. Дошла и жабата, и тя да пролее своите сълзи, но каквато си е кекерица с големите си уста, изпъкнали очи и квакащ говор, думите ѝ вместо тъга предизвикали смях. Всички едва се сдържали да не прихнат. Богородица – също. А когато жабата започнала да нарежда и да жали за своя жабок наред с Христос, Богородица вече се засмяла. Жабата я погледнала учудено, че се смее над тялото на своя син и си отишла. Богородица на мига съжалила, но била наказана. Докато се смеела, от устата ѝ покапали червеи. И понеже е майката на Господ, те се превърнали в копринени буби.

– Виждаш ли, Мише, колко е силна жабата! Чак Богородица наказала. Остави ги да ти викат каквото си искат. По-добре, че не си я убил!

Колкото и да се опитваше да я разбере, Мишо знаеше, че никога няма да свикне с този прякор. Кака Мими го утешаваше, защото го обичаше, но на Борисчо, Самуел и другите, например, изобщо не им пукаше. Сега към тях щеше да се присъедини и Марион. Добре че поне Митето не му викаше жаба.

– Ти убивала ли си?

– Да, много пъти. Като деца ги надувахме със сламки, тъпчехме ги с крака, за да пукат. Знаеш ли колко смешно пукат? Все едно пръцкаш! Е, беше отдавна...

– А не те ли е страх от тях? – бързо я прекъсна Мишо, като чу как са пукали.

– Гнус ме е по-скоро. Ти бъди спокоен и не им обръщай внимание на другите. Ако са ти истински приятели, няма да те обиждат.

Тогава Митето му бе истински приятел. Кирчо също не му казваше жаба, значи и той; брат му – понякога. Най-много му викаше Борисчо, дори повече и от Самуел, който му измисли прякора. Пък баба му само Борисчо пускаше у тях. Нали бе внук на белогвардеец! Ще ѝ каже повече да не го пуска.

- Разбра ли за бай Пано?
- Какво за него? – попита Мими.
- Ами, изчезнал... Милицията го търси...
- Ще се върне. Ти не бери грижа!
- А ако е убит?

Кака Мими замълча. Красивото ѝ ведро лице се помрачи. После девойката стана сериозна, сякаш обмисляше нещо.

– Че кой ще го убие? Той е толкова добър! – изрече бавно и с болка тя.

Мишо усети, че не ѝ е приятно да я пита повече за златаря и смени темата:

- Ти откъде знаеш за жабата и Богородица?
- А, от някакъв сборник с приказки. – Настроението ѝ се възвърна.
- Ела да те погушкам и не мисли повече за прякора!

Момчето влезе в топлите ѝ обятия и за пореден път съжали, че расте толкова бавно.

В милицията

Баща му пушеше в беседката, когато Мишо се прибра. Здравчаваше се и огънчето вече се виждаше по-ярко, особено когато мъжът дръпваше силно от цигарата.

- Ела при мен! – повика го татко му.

Мишо влезе при него и седна на малкото столче срещу пейката.

– Леля Гина ми даде обувките на бай Пано да им сложиш налчета – каза той.

- Разбрах. А вие какво сте търсели в дома им?
- Ами... Той, Митето...

Баща му мълчеше, гледаше го как се усуква и не казва истината. Мишо не се страхуваше от него, а изпитваше по-скоро неудобство. Как да му сподели детските си съмнения? От друга страна – ако наистина бе извършено убийство! Той трябваше да помогне. Мистериозните обувки можеха да се окажат ключовата улика за разкриването на

престъплението. Тогава? По-добре бе да не си мълчи.

– Тати, според тебе бай Пано убит ли е?

Васил Обретенев тъкмо си дръпваше от цигарата и едва не се задави с дима, като чу въпроса на сина си. Нима вече и децата предполагаха същото?

– Кой ти каза това?

– Никой, но обувките... Първо аз ги видях...

И Мишо му разказа всичко от край до край. Дори му зададе и въпроса на Митето за трупа, а после го попита дали е редно да съобщят в милицията какво са видели.

– Би трябвало – отвърна татко му. – Но вие сигурни ли сте, че обувките са същите?

– Митето се колебае, но аз... Не може да са други! Защо, когато отидохме в къщата на бай Пано, те изчезнаха?

Детето имаше право. Васил се замисли. Колебаеше се дали утре да не ги хване за ръчичка със сина на Фончо и да ги заведе при Гичо в управлението. Нямаше ли приятелят му да го приеме за несериозно? Не, щеше да отиде първо при него, да му разкаже какво е видял Мишо, пък той да преценява дали да му доведе момчетата. Колко умно разсъждават само! Наистина, къде е трупът на горкия златар, ако в действителност той е убит? Изминаха повече от две седмици. И защо е занесъл часовника в дома си? Каза му, че е скъпа вещ. Дали не е искал да го вземе със себе си, но някой просто му е попречил. Гергина! Мама му стара, нима е възможно! Колкото повече мислеше за нея, толкова повече Васил Обретенев не допускаше друго.

– Сигурно ни е видяла да влизаме в конака и се е досетила, че ще видим обувките, които тя е хвърлила там – прекъсна разсъжденията синът му. – Бяха паднали под малкото прозорче над улицата срещу тяхната къща.

Да, трябваше да разкаже това на Григоров. Нали самият той ги предупреди да внимават и да му докладват за всичко, което чуят видят или разберат по случая с изчезналия Панайот Симов Василев.

– Хайде сега се прибирай, пък утре, ако трябва ще отидем и до милицията – подкани го баща му. – Не казвай на майка си какво сме си говорили.

Влезе в къщата горд. Имаха си тайна с татко му!

Вечеряха при абсолютно мълчание. Баща му не обичаше да се говори, докато се хранят. По принцип Васил бе пестелив на приказките. За разлика от повечето мъже, които умираха да си разказват любовните

преживявания, той никога не говореше за подобни неща. Правеше го често и нямаше нужда да се хвали. Михаил наследи тази негова черта. Стана общителен и сърдечен мъж, но не харесваше ненужното дърдорене. Всичко, което го вълнуваше, той излагаше в своя дневник.

Михаил Обретенков така и не успя да поговори с татко си като мъж с мъж. Нямаше още осемнадесет години, когато баща му почина от рак на белия дроб. Преживя го ужасно, но запази в ума и душата си най-светлия образ на същество, към което винаги щеше да се обръща като към бог. В първите години след смъртта му Мишо не виждаше никакъв смисъл да се живее, бе на път да завиди дори и на юношата Иисус, който все пак си имаше Йосиф. Спаси го виолончелото. До първите признаци на старостта говоренето остана на заден план. Тогава обаче той спря да води своя дневник. Започна грижливо да следи и напразно да се опитва да възпира деградиращите си клетки. Бе станал вече Маестро.

– Утре ще ви заведе с Митето при чичо ви Гичо – каза баща му преди да си легнат. – Искаш ли?

– Аха! – отвърна му Мишо съвсем като своя приятел, дори спазва същата напевност в изговарянето на второто „а“.

– Ще му разкажете всичко, което сте видели, нали?

Мишо кимна и влезе в стаята си, където за пръв път изпита смътно чувство на гордост, че ще помогне с нещо на възрастните. А когато майка му Елена дойде да го целуне за лека нощ, той не я прегърна както винаги, а само я погали по косата като истински мъж. Жената не знаеше на какво се дължи това, но ѝ стана приятно. После тя се отдаде на своя съпруг, а Мишо – на поредния си пророчески сън.

Лея Гергина отново и зловещо се смее в лицето му с неизменните си думи, че ще си отреже от неговите гърдички, за да си направи кюфтенца. В ръката си тя държи остър сатър и тъкмо когато замахва да го съсече, Мишо вече е в хола на нейната къща, където вижда бай Пано да лежи гол върху масата с резбованите крака. Главата му я няма, а от прерязания врат капе кръв върху пода, покрит целия с вестници. До мъртвия златар стои жена му, облечена в бяла готварска престилка и с шапка на главата. Сега тя отсича и десния му крак, а после го поставя в куфар. Мишо извърща поглед настрани и вижда върху скрина голяма топка от вестник. Започва бавно да развива хартията и отвътре се показва главата на бай Пано, която му прошепва и пита: „Убит ли съм?“

На другия ден следобед в районното управление на милицията Мишо неволно си спомни за съня. Случи се, докато вървяха с Митето в студения коридор на втория етаж, крачейки от двете страни на баща му.

Вътре бе мрачно и миришеше на вакса за обувки. Бе тихо и хладно и още при първото рязко отваряне на някаква канцеларска врата Мишо притрепери, а в съзнанието му нахлу отсечената и питаща глава на бай Пано. Години по-късно, след концерт в Атина, когато Михаил Обретенов пак щеше да сънува този сън, той щеше да усети същата зловеща хладина, сякаш отново бе в коридора на милицията.

Чичо Гичо ги посрещна усмихнат. Кабинетът му гледаше към вътрешния двор, където имаше тенис-маса. Тук капитан Григоров заедно с колегата си по стая старши-лейтенант Любен Стойков играеха до късно и всеки ден след работа. Понякога към тях се присъединяваше и Линдро, по-скоро за да ги бъзика. Линдро бе отличен тенисист, биеше ги и двамата и от сърце се смееше, като гледаше как се ядосват особено съученикът му. Той хвърляше хилката и псуваше, само дето не грачеше от злоба.

– От кой отбор сте? – започна спокойният сега милиционер, като ги покани да седнат срещу него на стария диван.

Въпросът бе предразполагащ. Гичо изобщо не се интересуваше ко-го подкрепят и дали изобщо подкрепят някой. Можеше бързо и сам да стигне до отговора, след като знаеше, че Фончо е запален левскар, а Васо няма любим отбор.

Митето потвърди, че е от сините, Гичо не се зарадва много, а докато Мишо се чудеше какво да каже, баща му отговори вместо него:

– Ние сме от националния, нали така? – и го прегърна.

– Да, да – съгласи се синът му, но капитанът не закъсня:

– Я да те направим един цеденевист! Искаш ли?

Мишо не отговори. Точно сега не му се мислеше за футбол. На излизане Митето щеше да му прошепне: „Да не си луд да ставаш чорбар!“ Нямахте! Докрая на живота си Михаил Обретенов наистина щеше да си остане само от националния.

– Разкажете сега какво видяхте! – бързо завърши своя преамбюл капитан Григоров.

Синът на Фончо се опита да започне пръв, но спря веднага, след като милиционерът му даде да се разбере, че очаква Мишо да му отговори на въпроса. Митето знаеше колко е строг приятелят на баща му. Детето бе чуло от татко си и за суровата метода на разпит, която капитанът прилагаше. Всеки от криминалния контингент на Олм я бе изпитал. Който не искаше да си признае какво е откраднал и къде го е скрил, оставаше с белезниците, за които Гичо Гаргата връзваше двете жици на парче кабел. На другия край на кабела имаше щепсел. Възраният с ужас

разбираше какво се кани да извърши милиционерът. През това време Гичо най-спокойно си разпитваше, но бавно вървеше към контакта с шепсела в ръка. Никой не успяваше да издържи на напрежението.

Мишо започна трудно своя разказ. Атмосферата в стаята не го предразполагаше. Портретите по стената – на другарите Димитров и Дзержински – го разсейваха, а килимчето зад гърба на чичо Гичо го озадачаваше. За пръв път виждаше килим, който да не е на пода.

Когато отиде да следва в Московската музикална академия, Михаил Обретенов щеше да установи, че това е част от руското вътрешно обзавеждане, но така и не свикна с килимчетата по стените. Той никога не свикна както с привнесения, така и с родния социалистически интериор. Грозният, предимно пропаганден, облик на обществените сгради будеше насмешка, но и тъга. Все пак самият той живееше в тази обстановка. Дори и в музиката се усещаше дълбоката пролетарска простотия, наложена от посредствени хора за норма. Всеки интелигентен човек се спасяваше както намери за добре. Трябваше да се оцелява и то с достойнство. Не беше лесно.

– И когато последно отидохме в запустялата къща, обувките вече ги нямаше. А само преди петнайсетина минути бяха там! – завърши разказа си Мишо.

– Ти какво имаш да допълниш? – обърна се вече и към Митето капитанът.

– Ами, според мене, обувките които видяхме не са били на бай Пано.

– Но защо ще изчезнат толкова бързо? – не се сдържа Михаил. – Някой ни е проследил. Леля Гина, например... Марион обаче каза, че не е видяла никой?

– Ама и трети човек ли е имало с вас? – попита милиционерът. Гледаше двете момчета с лека насмешка – застраховаше се, за да не стане за смях, но все пак не изключваше показанията на децата.

– Тя ни проследи в конака и после дойде с нас у леля Гина. Аха!

– И там жената ви даде обувките?

– Да де, но докато разглеждахме къщата нея я нямаше вътре. Дойде отвън, а и в двора не я видяхме, когато влязохме.

– И колко време разглеждахте къщата?

– Ами, десетина минути – каза Митето.

– Забелязахте ли нещо особено?

– Не, само нашия часовник... Дето го занесохме с тебе преди седмици в ателието на бай Пано, нали татко?

Васил кимна с глава.

– И Гергина ви завари вътре?

– Аха!

– Мишо, ти предполагаш, че Гергина ви е видяла и скришом е отишла в конака да вземе обувките, докато сте били в къщата й?

Детето завъртя глава в съгласие, после потърси погледа на баща си за одобрение.

– А ти, Митко?

– Не е изключено, но ако е така, това означава, че тя го е убила. Аха!

– Абе, кой ви каза на вас, че бай Пано е убит! – уж шеговито попита капитан Григоров. – От кого чухте тая глупост?

Васил се засмя заедно с Гичо. Двамата мъже негласно искаха да разсеят съмненията на децата за най-тежкото престъпление.

– От никой... Но къде иначе ще изчезне бай Пано?

– Добре! – сложи край на разговора Григоров. – А сега идете на двора и изчакайте там. Искате ли да поиграете тенис през това време?

Не ги попита втори път, а направо бръкна в бюрото си и извади оттам две хилки и пинг-понг. Митето ги взе и след малко двете момчета вече си прехвърляха топчето през мрежата. Останали сами мъжете започнаха различен разговор.

– Вече окончателно е изключена версията за бягство от страната. Бай Пано със сигурност е убит, но трупът още никъде не е намерен. Проверихме къде ли не! Сега ще изпратим служебното куче и в конака, дано там надуши нещо.

– Не ми се вярва бе, Гичо. Кой ще го убие?

– Васо, като на приятел ти казвам: сто процента съм убеден, че е Гина. Ама като не мога да го докажа. Нямам и един косъм за доказателство. Ти можеш ли да изтръгнеш нещо от нея?

– Как така? – смути се Васил.

– Ами, как! Комшии сте... Ти знаеш как да се държиш с жените... – Намигна му.

– Гичо, ти да ми предлагаш да я?...

– Аха! Как иначе ще я предразположиш? Не вярвам да ти откаже!

– Ти луд ли си?! Не мога така...

– Що бе? Ква жена е само!

– Опитай ти тогава!

– Не бъди наивен. Тя отлично знае кой съм.

– И защо ще убива мъжа си?

– Заради златото му, Василе! И децата вече са наясно, че старецът е пречукан, защото има много пари. За какво друго? Като прибавиш и разликата в годините... Откакто свят светува, хората се избиват за жени и пари. Ще ми помогнеш ли или да те заподозра в съучастничество?

– Гичо, не се ебавай! Много добре знаеш...

– Ами, тогава я наеби бе, Васо! Като че ли не те познавам! Помогни да намерим стареца, че вече взе да ми става мъчно за него, а и няма с кого да играем карти... Леле, ако го е претрепала!

Васил Обретенов се изуми на откровеността и безпомощността на своя приятел. Но какво означаваше това да му помогне? Да спи с Гина! Че той отдавна я желаше, но авторитетът на бай Пано го възпираше. Нали понякога, докато го правеше с друга, Васил си представяше именно Гергина. Нямахше да му е трудно – виждаше я как го изпива с поглед. А Гичо му предлагаше нещо, което щеше да премахне и най-малките скрупули, които имаше. Ужас! Но как така, едва ли не служебно...

– Защо смяташ, че тя ще ми сподели каквото и да било?

– Няма начин да не се изпусне!

– Претърсете първо конака, пък после ще си помисля – остави си вратичка Васил.

– Да бях на твоето място, нямахше да се колебая. Донеси ми все пак обувките да ги дам на кучето да ги подуши!

Разделиха се. Васил прибра децата от двора. Оставиха хилките и топчето на масата – никой нямаше да ги открадне и то в двора на милицията. През целия път до тях мъжът мълча, изтерзан от нелепото положение, в което бе изпаднал. Защо му трябваше да съобщава на Гичо каквото и да било! Въпреки това мисълта, че вече има оправдание да потърси Гергина го развълнува и разпали желанието му.

Целувките

Митето и Мишо седяха пред будката за вестници на главната улица. След пет и половина следобед продавачът си отиваше, пускаше капците и будката ставаше идеално място за събирания. Тогава пичовете бързо се настаняваха върху празните щандове и провисяваха краката си. От тук те наблюдаваха минаващите по главната хора и си говореха за какво ли не. Мястото беше чудесно, особено когато валеше лек дъжд, тъй като те оставаха на сушина под дългата стряха на ламаринения покрив, по който напевно барабаняха капките.

И сега валеше, но силно, от което шумът приличаше по-скоро на непрекъснатата автоматична стрелба. Двете момчета бяха вдигнали краката си горе, за да не ги мокри полегатият дъжд.

– Ега си кефа! – каза Митето и протегна ръка, за да улови няколко капки.

Мишо го последва, като се загледа с примижали очи в шепата си, за да проследи какво пада в нея. Насладата бе пълна. Момчетата се възстановяваха след мрачната атмосфера в милицията.

– Мишо ти защо си толкова сигурен за обувките? – изрече няколко минути по-късно Митето, като отри мократа си ръка от острата си коса.

– Ами, защото много добре ги видях...

След малко Мишо добави:

– Тя го е убила!

– Не ми се вярва, но май така ще излезе. Аха! А пък е жена бе, мама му стара! – съвсем като възрастен възкликна момчето на Фончо.

– Какво като е? Не я ли виждаш колко е страшна?

– Е, чак пък страшна. По-скоро – студена...

– Непрекъснато иска да си отреже парче месо от мене и да си направи кюфтета! – не се стърпя Мишо. – Нали е готвачка!

– Тя така се шегува, защото си й сладък.

– Сладък съм аз!

В този момент през дъжда при тях дотича Марион. Хвърли се бързо на тезгяха между двамата и качи краката си като тях. По къдравата ѝ руса и гъста коса се стичаха дъждовни капки. Имаше няколко и по луничавия ѝ нос, които тя избърса, а после каза:

– Видях ви от читалището. – Усмихна се на Митето. – Нещо ново по случая?

– Какво си правила там? – запита я той.

– Нали баба преподава френски и аз бях с нея в класа, но като видях, че сте тука, реших да дойда. Стана ми скучно. Те още учат прости думи.

– А ти знаеш и сложните, нали си от Безансон! – захапа я Мишо. Още не беше ѝ простил, че му се изсмя за пряска.

– Не се подигравай! Нито съм от Безансон, нито ушите ми са като на слон! Това сигурно си го измислил ти, защото те е яд, че твоята баба не е от Франция.

Мишо се изсмя на глас, но не ѝ каза кой е истинският автор на стихчето. Митето побърза да се намеси и да укроти обстановката:

– Искате ли да не се обиждаме? Аха? Глупаво е!

- Става, но и тя да не ми вика ква-ква!
– Добре де, Голямо цигу-мигу!
– Чуваш ли я?
– Марион, моля те!
– Че какво, виолончелото не е ли голяма цигулка?
– Но не е цигу-мигу. Сега пък тебе те е яд, че не свириш на виолончело, а на най-обикновено пиано.
– Глупости!
– Престанете! – скара им се Митето. – Губим си времето в празни приказки.
– Така е! Но Мишо пръв започна...
– Разпитвах я ни в милицията! – прекъсна я Митето и погледна гордо хубавото момиче до себе си.

След това той подробно ѝ разказа за срещата с капитан Григоров. През цялото време Марион го гледаше с възхищение, а момчето се разпалваше все повече и повече от погледа ѝ. Нищо не преиначи, нито украси. Много точно и артистично предаде разговора. Мишо не се намеси. Осъзнаваше, че единственият му истински приятел също харесва Марион не по-малко от нея. Сега тя нямаше да отхвърли Митето, дори Мишо да ѝ беше казал кой е измислил обидното изречение за ушите.

Дъждът постепенно намаля и спря. Бе един обикновен летен дъжд, но свърши хубава работа – събра ги заедно, а и двамата толкова много го искаха.

– Мишо е прав. И аз съм убедена, че леля Гина е убийца! – каза Марион.

– Добре де, но как ще го докажат като няма никакъв труп? Освен чичо Гичо да ѝ върже кабелите! – И Митето обясни за какво става въпрос на смаяните си другари.

- Стига бе! Това трябва да е забранено – не повярва Марион.
– Да, но не е отменено – пошегува се Мишо.
– Така съм чул от татко Фончо.
– Е, щом той ти е казал... Но тя и тогава няма да признае, каквато е вещица!

– Кажи му, Марион! – зарадва се Мишо, че и друг мисли като него.
Слънцето изгря отново и мокрият паваж на главната бавно започваше да съхне. Изведнъж Марион скочи на земята, плесна Митето по голото бедро и извика с весела усмивка:

– Ти гониш!

Момичето побягна около будката, изгарящо от желание да бъде

сграбчено. Митето хукна след нея, а Мишо остана да седи на тезгяха и уж безразлично да си клати крака. Той знаеше, че Марион не може да избяга на приятеля му, който само с два скока щеше да я хване. Но Митето не бързаше. Причакваше я да се покаже зад ъглите, улавяше се все повече и повече в смеешките ѝ се очи и се радваше. Бе истински щастлив. А когато при поредното издебване тя едва не се блъсна в него, той направо я прегърна с двете си ръце. Погледите им се срещнаха за миг – топъл и неповторим като всеки тласък кръв, който идваше от все още невинните им детски сърца. И тогава Марион направи нещо неочаквано хубаво. Целуна го! Но не по бузата или челото, а по устните, които дни наред щяха да горят и на яве, и на сън. Докато Митето се осъзнае, тя вече тичаше нагоре по „Аница“, огласяйки цялата махала със сладкия си смях.

Мишо не успя да види какво се случи, дори не попита своя другар къде е Марион. Тя вече бе стигнала пред къщата на бай Пано, когато видя чичо Васил в двора. Спря да тича и закричи бавно. Искаше ѝ се да разбере защо бащата на Михаил е тук.

След малко Гергина се показа на вратата и покани Васил да влезе. В началото той не искаше, но после пристъпи в коридора. Когато двамата се скриха, Марион остана разочарована. Реши, че е по-добре да се върне в читалището при баба си. Тръгна обратно по „Аница“, но ѝ хрумна друга мисъл.

Гергина въведе Васил във вестибюла. Той приседна на единия от виенските столове, а тя отиде до скрина и взе в ръце стария часовник.

– Май не го е поправил, но ти ако искаш си го вземи.

– Защо ми е тогава? Нека се върне бай Пано...

При тия думи Гина остави часовника на място му. Въздъхна тежко и погледна мъжа пред нея. Очите ѝ бяха пламнали, сякаш имаше температура, но не бе плакала. Васил сведе глава към пода, готов всеки миг да си тръгне. Сега беше моментът да действа, помисли си той, но се почувства несигурен като никога. Можеше да стане, да отиде до нея и да я прегърне – тя нямаше да се противи, ала той предпочете да не мърда от мястото си. Чакаше да види как ще реагира тя. Беше го извикала да му върне часовника, но ето, оказа се, че той още не е готов. Явно Гина си търсеше претекст да останат двамата насаме. Той обаче не можеше да се бави дълго у тях. Елена щеше да се досети, какво оставаше за тъща му.

Гергина дойде до него и застана на сантиметри от главата му. Стегнатите ѝ гърди леко докосваха челото му. Васил долавяше учестеното ѝ дишане, но не смееше да се раздвижи. Тялото му се наливаше със страст

и той усети, че няма да издържи дълго така. Надигна се да си ходи, но тя сложи ръце върху раменете му, после обхвана гушата му и бавно започна да го гали, сякаш се готвеше да го удуши. Прекара пръсти под брадичката му и вдигна лицето му към нейното. Прошепна:

– Василе, Василе...

Тогавя мъжът отблъсна ръцете ѝ, надигна се и я сграбчи през кръста. Притегли я плътно към себе си и я целуна. Гергина простена от удоволствие и се разтрепери. С всеки миг тя все повече и повече обезумяваше от желание. Целуваше го навсякъде по главата и врата, поглъщаше го с кърваво червените си устни така горещо, сякаш искаше да го изяде. Не можеше да се спре и ако Васил сам не я отблъсна, тя щеше да разкъса дрехите му и да го повали на пода, за да изсмуче от тялото му и последната капчица страст.

– Трябва да си вървя. В къщи ще се усетят!

Гергина не започна да го увещава. Тя знаеше, че Васил вече е неин и че скоро ще бъдат отново заедно. Колко дълго бе чакала този миг!

– Донеси утре обувките на Пано! – тихо изрече тя, докато оправяше косите си.

– Нека не е тук! – каза Васил. – Имам чувството, че той ни гледа отнякъде. Ела при мен в работилницата. От там ще си вземеш обувките.

– Кога?

– По обед е най-спокойно...

И Васил Обретенев излезе бързо. Бе започнал да изпълнява задачата, поставена му от капитан Григоров, макар отлично да знаеше, че това до никъде няма да го доведе. Как ли щеше да гледа бай Пано в очите, когато златарят най-накрая се върнеше?

Варлаам Пипи-цър

Той режеше и цепеше дървата на цялата махала, пренасяше въглищата и вършеше всякаква хамалска работа срещу храна и стари дрехи. Бе тих и безобиден луд, без който Олм не би бил същински град. Типично пристанищно и мултиетническо селище – само по „Аница“ живееха над шест етноса – той бе истински пример за човешка търпимост. Никой не знаеше къде се намира обиталището на Варлаам, но това не пречеше на хората да го приемат като част от своята общност и да му дават работа. Децата се шегуваха с него, но не го обиждаха. Те само го закичиха с прякора – Пипи-цър, тъй като горкият човек често произнасяше

тези несвързани думи, особено когато силно замахваше с брадвата върху някой чворест и труден за цепене пън.

Като дете на село Варлаам бе видял как баба му примамва една кокошка със звукоподражателното междуметие „пипи-цър“ и когато кокошката дойде в краката ѝ, и баба му я хвана, и скърши крилете ѝ, и я сложи на дръвника и отсече главата ѝ, тогава малкият Варлаам изпищя и припадна. Докато той лежеше на земята, кръвта шуртеше от обезглавената шия на кокошката. Жената се уплаши за припадналото дете, пусна агонизиращата птица и клекна да свестява внука си. Момчето за миг отвори очи, колкото да види подскачащото по двора тяло, после пак изпадна в безсъзнание. След тази случка Варлаам стана затворено и лесно ранимо дете, но полудя окончателно в гимназията, когато направи опит да сложи край на живота си заради несподелена любов.

Иначе Варлаам говореше рядко, но се усмихваше благо и невинно сякаш не бе възрастен, а дете. В Олм го знаеха като Арлам Лудия и никой не произнасяше напълно библейското му име. В повечето случаи хората, които искаха да им свърши някаква работа, се обръщаха повелително към него и не считаха за нужно да го назовават по име. Те не се замисляха къде живее той, какво яде и как заспива. А Варлаам живееше в двора на църквата „Св. Никола“, недалеч от улица „Аница“. Тук, в стопанската постройка за въглища, наричана още „шопрон“, той бе свил своето скромно и клошарско гнездо. Енорийският свещеник го покани да се настани в една от стаите на архиерейството, но Варлаам отказа. Не се чувстваше уютно. Все пак, той продължи усърдно да помага на отчето във всяка домакинска работа, а през свободното си време – и на хората в махалата.

Три дни след целувката край будката за вестници Митето продължаваше да усеща топлите устни на Марион. Дори и сега, докато режеше от старата си тетрадка по писане ленти за фунийки, той бе решил да не ги лепи с език и със слюнка, а с пръсти и лепило, за да не измества с натрапчивия мирис на хартия финото ухание на момичето. Беше сам с котките и трябваше да чака Варлаам Пипи-цър да дойде у тях, за да пренесе въглищата от улицата в мазето. Щеше да му помага и да го наглежда да не стъпче някоя от любимките на майка му, а накрая щеше да му даде две ризи, пуловер и панталон, които мама Мара бе приготвила преди да отиде на работа.

Варлаам се показва на портата и всички котки до една се втурнаха да го посрещнат. Те се отриваха в краката му, умилкваха се и глезено мяучеха, сякаш посрещаха скъп гост. Митето забеляза това. Никой друг,

освен майка му и него, те не посрещаха така. Дори баща му приемаха като чужда. Момчето не знаеше, че той тайно ги подритва.

Лудият се усмихна и поиска кофи и лопата, които Митето му донесе веднага. Варлаам не чака дълго и след малко вече се чуваха острите звуци от загребването и изсипването на бучките в поцинкованите съдове. Момчето спокойно продължи да майстори своите „патрони“.

Когато след час Варлаам свърши и дойде да се измие на външната чешма, Митето му донесе дрехите и кърпа да се избърше.

– Гладен ли си? – попита той, докато му подаваше пешкира.

Варлаам го изгледа дълго и невинно, а после кимна отрицателно с глава. Посочи сливата до чешмата и попита с жестове дали може да си набере. Митето му разреши и сам понечи да му помогне, но като видя, че лудият слага плодовете в пазвата си, той се отказа.

– Същият, същият... пипи-църрр! – хилеше се Варлаам.

Момчето нищо не разбираше, но му бе някак приятно да гледа усмихнатото лице на човека пред него. В този миг Митето не можеше да предполага, че след години и той щеше да си говори сам и несвързано.

Варлаам спря да бере, намести сливите, които издуваха ризата около кръста му, после бръкна в джоба си, извади някакъв парцал и се наведе да избърше почернелите от въглищната пепел обувки.

Чак сега Митето ги забеляза. Ами, да! Това бяха същите обувки, които Мишо му показа в мазето на конака. Нима леля Гина ги беше дала на Варлаам?

– Откъде имаш тия обувки? – не се сдържа момчето, дори ги посочи с пръст.

– Същият, същият! – отвърна лудият, взе дрехите от изумения Митко и си тръгна.

Вече на улицата той силно изписука няколко пъти: „Пипи-цър!“ Котките сякаш го разбраха и изпратиха Варлаам чак до пряхката, на която се намираше църквата. Когато се върнаха в двора, Митето все още стоеше като зашеметен с кърпа в ръка. След малко се окопоти и бързо взе решение. Трябваше веднага да потърси Мишо и Марион. Какъв побав повод да я види.

Половин час по-късно тримата седяха в Празното място и обсъждаха новината.

– Тя му ги е дала, за да се отърве от вещественно доказателство! – категоричен бе Мишо.

– Ти не го ли попита? – каза Марион.

– Абе, само повтаряше „същият, същият“...

– Сигурно е искал да ти потвърди, че обувките са същите – предположи Мишо.

– Едва ли! Митко, искам да ти кажа нещо насаме! – Марион стрелна своя любим със заговорнически поглед, после бързо продължи: – Варлаам Пипи-цър е луд. Всеки го знае. На него не може да се разчита. Може да е пренасял въглища и на леля Гергина, а пък тя да му е дала обувките като отплата. И ние така правим.

– Възможно е! Аха! Но когато бай Пано се върне и си ги потърси...

– Ако се върне! – прекъсна го Мишо. – Явно тя знае, че няма и за това ги е дала на Варлаам.

– Не бъди толкова сигурен за обувките! Митко, ела с мен у нас да ти покажа нещо! – не се сдържаше Марион и направо хвана момчето за ръка. – Ти, цигу-мигу, стой тук, ние ей сега ще се върнем!

Мишо се изсмя снизходително на обидата. Тази унгаро-българо-французойка никога нямаше да престане. Знаеше, че тя иска да ходи с Митето и сега щеше да го омайва с разни вносни неща. Любопитно беше колко дълго щяха да се забавят.

Двамата излязоха от Празното място, а Мишо остана в размисъл за обувките. Той не предполагаше каква бе истинската причина Марион да иска да остане насаме с Митето.

– Баша му на Мишо и леля Гергина са в разговор! – прошепна Марион, когато двамата с Митето влязоха във входа на триетажната къща на Алексо Поптодорov.

Вътре бе тихо и хладно. Върху гладката мозайка на пода бе изписана с черно и в сецесионна винетка годината на строежа – 1932. Тогава дядото на Марион бе в силите си – богат и красив, с жена французойка и красиво бебе като същинско ангелче.

– Кой ти каза?

– Никой! Аз сама ги видях преди няколко дни.

– Какво си видяла?

– Ами, целуваха се...

И тогава Марион разказа как хитро се бе промъкнала зад къщата на Гергина и как бе шпионирала срещата им с чичо Васил. Митето се изчерви при споменаването на думата целувка. Нали и те го бяха направили зад будката. Но бащата на Мишо бе женен. Как беше възможно това?

– Ти сигурна ли си, че са се целували?

– Как да не! Тя направо щеше да го изяде. Разбраха се да отиде при него в работата му и от там да вземе обувките.

– Значи обувките на Варлаам са други...

– Кой знае? Трябва да се провери. Но не бива нищо да казваме на Мишо.

– Аха! – съгласи се Митето и се загледа в плетеницата от извивки, която опасваше числото в краката им.

– Искам пак да те целуна! – прекъсна мислите му Марион и без да чака съгласието му го прегърна и впи устни в неговите.

Митето се остави в ръцете ѝ. Макар да бе с три години по-голям от нея той стоеше непохватно с туптящо сърце и отворени очи. Усети езика на Марион и инстинктивно го пое в своите уста. Бе чувал как се целуват възрастните, бе виждал целувки по филмите – тогава целият салон в кино *Косидис* кашляше или подсвиркваше, за да прикрие неудобството си, но никога не бе предполагал колко естествено и сладко нещо е да се целуваш. Усети истинска възбуда и той на свой ред затвори очи. Сигурно щяха да останат така цяла вечност, ако не беше мемè Полè, чиито стъпки се чува отгоре по стълбището.

– Да се връщаме в Празното място! – бързо се освести Марион, пушна го и излезе навън. Митето я последва. Почувства се леко гузен при мисълта, че Мишо ще разбере всичко, но вкусът от тази истинска целувка разкъса детската свенливост и Митето се усети всемогъщ с малката богиня до себе си, която първа го дари с миг от вечността.

– Какво криете от мене? – посрещна ги Мишо с ехидна усмивка. Бяха се забавили само пет минути.

– Нищо не крием. Исках да го представя на баба и да я уверя, че ще бъда с вас.

– Аха! – потвърди Митето.

Старата французайка се показва на улицата и Марион бързо се втурна при нея. Каза ѝ нещо на френски, после посочи Митето и Мишо, бабата кимна в съгласие, но изгледа момчетата по-скоро с примирение, отколкото с одобрение и тръгна надолу по улицата. Марион се върна при двамата, доволна че конспирацията ѝ е успяла. Дори леко намигна на Митето, докато Мишо не я гледаше.

– Баща ти върна ли обувките на леля Гина? – попита тя с хитри очи и властна усмивка.

– Сигурно – в къщи ги няма.

– А на работата му?

– Там не съм ходил. Защо питаш?

– Ами, може обувките, които Митко е видял на краката на Варлаам, да са други, ако баща ти още не е върнал оня чифт, който леля Гина ти даде у тях. Нали?

– Възможно е, аха! – потвърди и Митето.

Мишо осъзна, че Марион е права, но долови нещо преднамерено във въпросите ѝ. Дали наистина не ставаше дума за два еднакви чифта обувки? Щеше да попита татко си, дори щеше да му сподели всичките си съмнения относно леля Гина. Това момиче започваше да му става не-симпатично, то разклащаше безрезервната му привързаност към Митето.

Съмнението

С всеки изминат ден след изчезването на бай Пано виолончелото се превръщаше от инструмент в приятел. Мишо се улавяше, че иска все по-често да е с него, дори само да го държи в обятията си и да вдишва особената миризма на старо дърво, лак и колофон. Майка му Елена вече не го подканяше да се упражнява, а той сам отиваше в хола, махаше калъфа, взимаше челото и свиреше, докато се умори. Вече започна да се вслушва по друг начин във фразите, които изсвирваше. Не ги учеше механично, а търсеше подобаващото им изговаряне в съответствие с малките латински буквички под петолинията. Пианисимото бе пианисимо, а фортето – форте. Сега Мишо не сковаваше дясната си ръка, нито стягаше прекалено пръстите на лявата. Движеше лъка по струните с лекота и разчетен размах, китките му се уморяваха все по-малко, а мелодиите на разнообразните етюди започваха да му харесват. Някои от тях дори му станаха любими и той ги наизустяваше без да иска, сякаш сам ги беше писал.

Признанието не закъсня. Мадам Хачуян усети рязката положителна промяна и побърза да я сподели с майка му. „Трябва на всяка цена да го готвим за музикално училище“, настоя тя. „За пръв път в моята практика срещам такъв талант!“ Елена от своя страна сподели желанието ѝ със съпруга си, но Васил бе погълнат от друго и само отвърна: „Щом трябва!“ Милёва го изгледа подобаващо, а когато той излезе в беседката да пуши, тя изсъска: „Какво разбира от музика твоя селяндур!“

Дните минаваха, а бай Пано още не се появяваше. Гергина изобщо не показваше, че се тревожи. Оставаше си все така затворена и безразлична. Тя изцяло бе погълната от Васил Обретенков, но по студената ѝ външност нищо не можеше да се разбере. Каква жена! Така щяха да си казват всички в Олм само месец по-късно. Щяха да се чудят, да цъкат с език и да не намират разумно обяснение за деянията ѝ.

Междувременно пичовете в махалата щяха да намалее с двама. В края на септември партията щеше да изтегли другаря Ангел Пенев в София на по-отговорен пост, така че синовете му с мъка трябваше да се разделят с Олм, с училището, с махалата и със своите приятели. Когато влакът потегли, Стефчо извърна глава за да не гледа отдалечаващия се град, а Кирчо направо се разплака. В края на август, обаче, те не знаеха какво ги чака. Играеха си безгрижно и безспир заедно с другите пичове – ваканцията скоро щеше да свърши.

Васил Обретенов не посегна на Гергина в деня, когато тя дойде да вземе обувките от работилницата. Имаше възможност, но не пожела. Колкото и да бе силно желанието му, спряха го две неща: съдбата на бай Пано и поръчението на капитан Григоров. Васил вече бе започнал да се съмнява дали милиционерът не го изпитваше с това уж приятелско предложение за сътрудничество. Колкото и да бяха близки, Гичо все пак си оставаше милиционер. Той знаеше за слабостта на Васил, но знаеше също, че обушарят не бе толкова глупав. Сто на сто някой от подчинените му следеше всяка стъпка на Гергина. Да го направи с нея и то на работното си място за Васил бе равнозначно да остане завинаги в ръцете на Гичо. Ако ли пък се разчуеше, скандалът щеше да бъде неизбежен. Щеше да последва развод, уволнение и най-вероятно напускане на Олм. Не! Васил Обретенов знаеше как скришом да обладае една жена. Едва ли друг в града бе такъв изкусен майстор на изневяратата като него. Вече имаше две извънбрачни деца, за които никой друг освен майките им не знаеха, нито подозираха. Те никога нямаше да разкрият своите тайни, той – също. Жените усещат мъжете, които умеят да пазят тайна и са склонни да им се отдадат дори само заради сигурността, че избликът им на страст ще остане анонимен. А той можеше да се появи по всяко време, обикновено когато най-малко е очакван.

Все пак, бащата на Мишо не издържа. След като Олм свикна, че златарят е изчезнал завинаги, а и нищо не можеше да уличи съпругата му в престъпление, Васил не закъсня да се възползва. Гичо не пропусна да го попита, уж между другото, как вървят нещата, но Васил направо му призна: „Спада ми още при мисълта, че изпълнявам задача!“ Излъга, но бе напълно убеден, че капитан Григоров не знае нищо за редовните им срещи с Гергина. Страстта е по-силна от разума, но съчетаят ли се двете, нищо не може да ги победи.

За пръв път го направиха в котелното на комитета, до стола, където се хранеха другарите и отбраните служители в сградата. Гергина го повика там. Васил отиде под претекст, че ще се види с Фончо. Така и

стори, но на излизане от столовата, той свърна в съседната врата, която водеше до котелното. Тя го чакаше там, в мрачното помещение с огромния парен котел, който зиме отопляваше цялата сграда. То бе свързано с кухнята, където всяка сутрин точно в четири часа Гергина палеше огромната пещ на печката.

Всичко стана набързо и припряно, подтиснато от страха да не ги изненадат. Дватама опознаваха чуждата интимност, преодолявайки стихийно присъщата си стеснителност. По-скоро Гергина, която отдавна не беше го правила и сега трепереше в обятията на Васил. Той я разбра и колкото и да бе притеснен, не бързаше да проникне в нея. Тя се бе приготвила. Бе само по комбинезон, върху който бе облякла бяла кухненска престилка, която се закопчаваше отпред. Комбинезонът не позволяваше да се види, че под него е чисто гола. Васил се зарадва, когато прокара ръка между бедрата ѝ. Това още повече усили желанието му. Бяха прави и телата им се притискаха до болка. Щом усети, че е готова, той задигна левия ѝ крак, приклепна и внимателно потърси влагалището ѝ. После бавно потъна в нея, като за всеки случай сложи лявата си длан под уста ѝ, за да я запуши, ако започнеше да пици.

Гергина не бе на себе си. За пръв път бе с мъж, който, въпреки обстоятелствата, не мислеше само за собственото си удоволствие. Галеше го, целуваше го, искаше ѝ се едва ли не да го погълне целия и до смъртта си да го носи в утробата си. И когато след малко той ѝ прошепна: „Да те пазя ли?“, тя едва не извика: „Не!“ Силно го притисна към себе си, а после захапа меката част на дланта му, за да сподави желанието си да крещи от щастие. Никога преди това Гергина не бе изпитвала истински оргазъм, а Васил отдавна не бе пускал на воля и докрай своето семе.

След този случай срещите им зачестиха. Васил доби кураж и всеки ден и вече за по-дълго прескачаше до котелното. Веднъж той дори скришом се промъкна у тях, но мисълта, че бай Пано го наблюдава отнякъде не му даваше покой. Не можа да се отпусне и изобщо не получи ерекция, колкото и Гергина да се стараше.

Всичко вървеше нормално и бе на път да се превърне в ежедневие до мига, в който Мишо не му разказа своя сън за Гергина и съсеченото тяло на бай Пано. Бяха само двамата в хола. Васил четеше вестник, а синът му чакаше поредната серия на „Вилхелм Тел“. Детето погледна към баща си, скрит зад вестника. Това му напомни за вестниците от съня, за смачканата топка, в която бе увита отрязаната и говореща глада на стария златар. Мишо започна плахо своя разказ, но не пропусна нито една подробност. Накрая попита:

– Татко, възможно ли е леля Гина да го е убила, да го е насякла на парчета и да ги е заровила някъде, където никой не може да ги намери?

Васил едва не изпусна вестника от изумление.

– Какви ги говориш!

Мишо обаче не се отказваше:

– Ами, щом толкова дълго не могат да открият трупа на бай Пано?

– Това сънува ли го или си го чул от някой приятел – Митето, например?

– Само на тебе ти казах, дори и на кака Мими не съм...

Бащата остави вестника и закрочи из стаята. Възможно ли бе сънят на собствения му син да е пророчески? Децата са много чувствителни и често усещат истината по свой си начин. Но ако това се окажеше вярно, тогава той, Васил Обретенов, обладаваше една убийца! Не, невъзможно бе да е така! Тя щеше да се издаде, нали Гичо точно това искаше от него – да се сближи с нея, за да разбере каква е истината. Чак сега Васил осъзна, че не бе помислил нито веднъж да я попита за бай Пано. И как можеше да го стори? Срещите им бяха толкова кратки. Дватамата не мислеха за нищо друго освен да се отдадат на страстите си.

– А видя ли... в съня се... къде го заравя... Трупа де, частите... – обърка се мъжът.

– Не! – отвърна Мишо, а след малко добави: – Митето пък видял обувките на бай Пано на краката на Варлаам Пипи-цър.

– Кой, кой?

– Лудият, дето цепи дърва и пренася въглища...

Какво ставаше? Васил бавно проумяваше, че куцият златар никога повече няма да се върне и че собствената му плът – тази, която носеше и тази, която го продължаваше – бе попаднала в капана на лудостта. Нима синът му цял живот щеше да страда от проклятието да прорицава, а той – от своята ненаситност да обладава, за да не откачи? Колкото и да не искаше да повярва, Васил вече предчувстваше, че детето му е видяло истината в съня си. Още утре щеше да я притисне и да я попита какво е направила с мъжа си.

Серията започна и Васил остави сина си да гледа на спокойствие. Отиде при Цачи, да се разсее малко от тягостните мисли, които го налегнаха след разказа на Мишо. Елена и Милёва седяха в беседката. Жена му плетеше нещо, а тъща му редеше поредния си пасианс. Той се спря, колкото да запали цигара и да каже, че ще отскочи до Цачи, без да поглежда към жените. Елена кротко промълви: „Добре!“, а когато Васил излезе на улицата, Милёва не издържа:

– Пак отива при оная, убийцата!

– Майко, престани да говориш глупости! Как можеш да наричаш съседката така!

– Ами, каква е? Къде е тогава Пано? Вече месец го няма. Каква е тая работа?

– Може да е избягал в чужбина. Нали през войната се женил в Унгария, но като го ранили, момичето помислило, че е убит и го зарязало?

– Приказки! Кой го знае какви ги е вършил там? Да не мислиш, че милицията седи със скръстени ръце. Веднага ще го намерят и ще го върнат поетапно. В Унгария също са комунисти!

Милева нервно събра картите. Пасиансът не излизаше.

– Ето и картите показват, че мъжът ти хойка с Гина!

– Отказвам да те слушам! Защо си мислиш, че Васил ходи с всички жени в града. Той да не е дон Жуан!

– Не е дон Жуан! Той е един жалък коцкар, ама ти никога няма да си го признаеш, защото те е обсебил.

Елена остави плетката. Беше й досадно да седи и да слуша майка си. Реши да отиде при Мишо и да го накара да й посвири. Той вече не отказваше, напротив – правеше го с удоволствие, дори се променяше, сякаш пред него не стоеше един човек, а цяла зала, пълна с хора.

– Ще видиш като го вкарат в затвора за съучастничество! – провикна се майка й, докато Елена влизаше в къщата. – Мръсен селяндур и курварин! Къде го намери, тая Елена! – не спираше да мърмори Милева, докато размесваше картите.

През това време Мишо се смееше от сърце пред телевизора, подпъхнал длани под бедрата си. Хвърли бегъл поглед на майка си и продължи да следи филма със застинала усмивка на детското си лице. Елена тихо приседна на другия фотьойл, но не обърна внимание на екрана, където дебелят филмов герой Геслер бе изпаднал в поредната комична ситуация. Майката гледаше с любов и възхита своя син.

Детето носеше чертите на баща си, но бе нежно, с фин нос и устни като нея. Очите му бяха сини, брадичката му бе леко изкривена и изнесена напред, което му придаваше особен чар. Косата му бе тъмно кестенява и чуплива. Щеше да стане красив и желан мъж. Сега все още бе бузест и леко пълничък, но като пораснеше, щеше да се източи и да добие фигурата на Васил. И Мишо ли щеше да стане като него? Елена се бе зарекла, че за нищо на света няма да отказва детето си от виолончелото, а това нямаше да постави рожбата й в тягостна чиновническа или занаятчийска среда, където скуката те принуждава да мислиш за всякакви

глупости. Тя отлично съзнаваше, че в думите на майка ѝ, колкото и невъзпитани да бяха те, има доза истина, но не ѝ се искаше да ги приеме изцяло. Знаеше, че старата жена нарочно прекалява в обвиненията си, тъй като никога не бе харесвала съпруга ѝ. Предчувстваше още, че той кръшка, но да го направи с Гергина? Не! Самата мисъл за евентуален контакт между двамата ѝ се струваше светотатствена. Вярно, съседката бе красива, дори по-красива от нея, но едва ли това бе достатъчно за Васил? Кой можеше да каже...

– Бягай, Вилхелм! – завика Мишо и стана на крака, за да помогне на любимия си герой да се измъкне от шайката на Геслер. – Стреляй с арбалета!

Елена постоя още малко във възхита, после остави сина си да пуска заедно с швейцарския юнак. Как ли трябваше да постъпи тя, ако съпругът ѝ наистина имаше връзка с Гергина? Предпочете да не мисли за това, по-добре беше да събере кураж и да попита самия него. Но щеше ли той да ѝ признае истината?

Момичето на съседите

Преди да наближи бръснарницата, Васил Обретенев видя дъщерята на Апостол и Стефания. Мими идваше откъм къщата на мадам Хачуян. Бе в тънка и бяла копринена блузка, в тясна къса пола и имаше прическа като на героинята от *Търсете идола*. Бе гледала този филм най-малко пет пъти. Джони Холидей и Шарл Азнавур бяха богове, а Силви Варган – най-красивата жена на света. Тогава Мими не знаеше, че актрисата е с български произход и че тридесет години по-късно тя щеше да се върне в родната си страна, за да изпее *Я кажи ми, облаче ле бяло* пред хиляди разплакани, но щастливи сънародници, изпълнени с надежда за по-добър живот.

Когато се разминаваха, Мими се поспря, после поздрави и хвърли особен поглед на чичо Васил. Той кимна и веднага се попита защо това момиче го изгледа така. Хубавите ѝ очи бяха хем потайни, хем подканващи – като на жена, която знае какво иска. Или... Възможно ли бе тя да се досеща за връзката му с Гергина? Глупости! Просто сънят на Мишо му дойде твърде много. Вярно, момичето на съседите вече бе станало жена и той добре можеше да оцени това. Знаеше, че синът му много я обича, но в неговата силна привързаност, Васил съзираше чувства, които надхвърляха обикновената детска обич. Неизбежно бе. Мими бе

красиво и чувствено момиче, което щеше да разбие не едно и две мъжки сърца.

– Айде бе, Васо! Къде се изгуби като старите пари? – посрещна го Линдро в задимената бръснарница.

Всички бяха вътре: и Фончо, и бай Симчо, и Цвечи, и Евтим Здравков, дори и Алексо Поптодоров беше тук. Той седеше с насапунисано лице на бръснарския стола и дърдореше нещо с гърлен и наперен глас. Цачи бе приседнал до него и чакаше брадата му да омокне. Липсваха само капитан Гичо и куцият златар.

– Ако, бай Пано е избягал на Запад, скоро няма да го видим! – категоричен бе Алексо.

– На Запад! Кво ще прай там, таа жена? – изрази несъгласие Фончо.

– Ами, ще се мъчи! – изсмя се престорено Линдро. – Цвечи, ти знаеш ли как е Източна Германия на сръбски, а?

Бившият футболист на *Мария Луиза* го погледна над рамките на очилата си, готов за поредния бъзик.

– Източно Немачка – каза Линдро. – Така! А ГФР-то?

И без чака отговор, Георги Борисов-Линдро отсече:

– Западно Имачка!

Мъжете бурно се разсмяха сред дим и мирис на пудра и одеколон, а Васил използва момента, за да седне до своя съселянин и стария адвокат Нисим Ниньо.

– Добре, че Гичо не е тук, да те забере в милицията! – каза бащата на Самуел.

– Що бе, аз кво толкова съм казал!

– Ти не знай много, че ще налапаш маркуча! – скастри го Цачи. – Никой няма да ти помогне. Нищо, че Гаргата ти е съученик – и той не може да те спаси.

– Е, вие няма да ходите да ме докладвате, я!

Настъпи конфузна пауза. Никой от присъстващите не бе дотам сигурен, че да изключи възможността от подобна постъпка. Линдро наистина трябваше да внимава. Всъщност, ако не беше толкова сърдечен и безобиден и само преди десетина години той наистина можеше „да отплува по Дунава“, както сам би се изразил за арестуваните врагове на социализма. И вместо наистина да си затрае, Линдро продължи да влиза в забранената зона:

– Абе, ами ако са го изчезнали бая ти Пано?

Спаси го адвокатът Нисим Ниньо:

– Жори, Панайот е герой от войната. Не говори така! Я ми кажи ти

нещо за футбола. Бай Пано все ще се намери.

– Аха, студен! – не остана длъжен Линдро, но осъзна, че трябва да насочи разговора в друга посока. – Цвечи, как е простатитът?

Отдъхнаха си.

– Т-ти м-м-много знаеш! Ама...

За щастие, Георги Борисов-Линдро не пострада от органите на народната власт, а от електричеството – една от съставните части на комунизма. Той загина нелепо, ненавършил шейсет години, в един горещ летен ден, докато заваряваше колелото на внука си. Потта, която се стичаше отвсякъде по тялото му, направи късо съединение и Линдро издъхна на място с накрайника на електрожена в ръка. Последните му думи, по-скоро неистов крясък, който събра цялата махала, бяха: „Бягай!“ Те бяха отправени към внучето му, което инстинктивно се опита да хване дядо си, за да му помогне. В предсмъртния си миг Линдро бе благодарил на Господ, че взе него, а не детето му.

– Няма сведения да е избягал зад граница – включи се и дядото на Стефчо и Кирчо.

Като зет на Ангел Пенев, Евтим вероятно разполагаше и с повече информация от останалите. Никой не се опита да го оспори. Васил си спомни, че и Гичо му бе казал същото. Не счете за нужно да го повтори, нито да подсказе с нещо за съмненията си, макар вече всички в махалата да бяха убедени, че Гергина е убийцата.

– Тя му е видяла сметката! Няма кой друг, ама Гичо като не ще да я притисне! – обади се отново Фончо. – Старецът имаше пари...

– Ти откъде знаеш? – попита Линдро.

– Жорка, ясно ти е, че всички знаем. Не може да бъркаш в меда и да не си оближеш пръстите. Бай ти Пано има най-малко половин кило злато. Обзалагам се!

– Фончо, говориш глупости! – намеси се Цачи. – Така става то!

– Прав е Цачи! – подкрепи го бай Симчо. – Никой няма да го остави да си взима безнаказано.

– Кой и за какво ще го убие тогава?

– Айде де! Мистерия! – И Цачи се надигна, и започна да точи бръснача.

Алексо побърза да се изкаже:

– Може Гина да си е намерила някой друг и да е решила да види сметката на бай Пано. Убийство от любов също не бива да се изключва.

– Това да ти не е Франция! – контрира го Линдро.

– Що да не бе, Жорка? – пак се обади Фончо. – И нашите жени

обичат! А на тях влезне ли им нещо у главата – мани, мани!

– Като твоята Мара с мачъците!

– Глей го сега!

– Така е, така е! Няма по-луда твар от женската! – философски заключи Алексо. – Цачи, давай, че от сапуна започнаха да ме сърбят бузите!

– Абе, аз знам така: една жена, ударят ли я чужди мъдури по задника, спиране нема!

– Ей, Жори, абе ти с тия ли уста ядеш? – през смях попита Евтим Здравков.

Мъжете избухнаха отново. Когато се поуспокоиха, Фончо предложи:

– Да взема да донесе малко ракийка от къщи, а?

– Е, кво чекаш? Направо бегай! – заповяда Линдро. – И фани накарай Мара да опече некой мачък за мезе!

Фончо наистина излезе, за да донесе ракия, но не пропусна да сиктероса Линдро на излизане. Зарадвани от благоприятния развой на събитията, мъжете продължиха своя разговор. Само Васил бе подтиснат. Усмиваше се привидно, обаждаше се от време на време, но душата му се бе свила. След около час той си тръгна, оставяйки компанията в най-вселелата фаза.

Навън още бе светло и когато стигна до „Аница“, той погледна към къщата на бай Пано. Мина му през ума дали да не влезе вътре и да попита най-после Гергина тя ли го е убила, но прецени, че е глупаво. Дори и тя да беше, Гина за нищо на света нямаше да му признае. Но Васил се лъжеше. Още утре, в котелното на комитета, те щяха да се видят – както се бяха уговорили – и тя щеше да му разкаже каква е работата. Той щеше да се изуми и направо да умре това мрачно мазе, където бе изпитвал толкова много сладост.

Отмести глава наляво и видя момичето на съседите, което се бе облегло на перваза на прозореца. Щом го зърна, Мими бързо се скри и само след минута Васил я видя да излиза от двора и да тича срещу него. Спря за миг запъхтяна и на половин метър и прошепна, без да го гледа:

– Ела в десет в запустялата къща! Имам да ти кажа нещо много важно!

Стрелна го за миг с такива очи, че дъхът на Васил едва не секна от изненада. После Мими отново затича надолу, сякаш нищо не беше се случило.

Какво ставаше? Васил не знаеше какво да мисли, но усещаше нещо

нередно, което го плашеше. Правилно ли беше чул? В десет, в конака. И защо там, и по тъмно? Нима не можеше да му каже всичко тук, на улицата? Защо е нужна тази загадъчност? Все пак, колкото и да се чудеше, Васил щеше да отиде в конака.

Изби го студена пот. Спря, за да запали цигара, и докато щракаше запалката, видя, че ръцете му треперят.

Моцарт

Серията свърши. Дебелият и гологлав Геслер отново бе надхитрен, Тел за пореден път помогна на бедните селяни, а щастливият Мишо пак прегърна своето виолончело и засвири, пречистен от героичност и доброта. Майка му го чу и влезе при него. Той не спря, въпреки че я видя с периферното си зрение. Етюдът, който свиреше бе от Моцарт и бе в до мажор.

Жената седна и се заслуша. Тя познаваше нотите и бе свирела по традиция на семейното пиано, но повече от петнадесет години – откакто се омъжи – не се бе докосвала до клавишите му, а само забърсваше прахта по него. Елена бе природно музикална и имаше хубав глас. Бе го наследила от баща си, който бе самоук музикант и свиреше на кларнет. Старият Михаил Казанджиев купи пианото заедно със скъпите мебели за спалня и красивия стенен часовник, той въведе музиката като задължително присъствие в семейството. И не сбърка. Ето, че внук му, който носеше неговото име, бе надарен от Бога повече от обикновено. Той щеше да прослави фамилията с изящното си свирене, а дядо му щеше да го гледа от небесата и да се радва. Ех, ако беше жив, въздъхна дъщеря му и затвори очи.

Тоновете се застъпваха в игрива мелодия, редуваха се в привидна лекота, сякаш до Елена весело ромолеше ручей, погален от слънцето в хладна дъбрава. Тя чуваше птичи песни и жужене на пчели, виждаше пъстри цветя и мек мъх върху силни камъни, усещаше чист и прохладен въздух, който изпълваше душата ѝ с нещо отвъдно и вечно. Музиката я отпускаше и успокояваше. Тя се унесе и остана със затворени очи през цялото време, докато синът ѝ свиреше. Той също отпусна клепачи – нямаше вече нужда да гледа пръстите си. Знаеше етюда наизуст и можеше да го свири и на сън.

Когато Мишо свърши, майка му излезе от унеса, стана от фотьойла, дойде при него и го целуна по лявата бузата – там, където имаше цяло

съзвездие от фини бенки.

– Бог да те благослови синко! Никога не спирай да свириш!

– Моцарт! – отвърна й детето. – Той е причината, а не аз.

– Сигурно си прав, но не всеки може да свири Моцарт. Хайде да вечеряме!

След малко двамата слязоха в голямата кухня, която служеше и за всекидневна, и за трапезария. Баща му се върна след десетина минути и Милёва започна да сервира.

Докато я чакаха да седне, Елена попита мъжа си:

– Има ли нещо ново около бай Пано?

Мишо с нетърпение очакваше отговора, въпреки че не гледаше в баща си и се правеше на безразличен. Баба му също наостри уши и за миг забрави да сипва яхнията.

– Не – отвърна Васил, – но Алексо Поптодоров предполага, че може да е убийство от любов.

– Ха! – не се съдържа Милёва. „За вълка говорим...“, помисли си тя и за малко не изпусна черпака.

– Че Гергина не ми изглежда такава жена – провокира го Елена.

– Глупости! – обади се откъм печката Милёва.

Зет й нарочно не й обърна внимание и продължи:

– Важното е че бай Пано още го няма! – заключи Васил.

– А ако се окажа прав? – неочаквано се намеси Мишо.

– За какво да си прав? – изненада се майка му.

– Абе... – не довърши съпругът й. – Нека после ти разкаже, искаш ли?

Милёва седна на масата и попита същото:

– За какво да си прав бе, Мише?

– Е, за нещо си. Не е толкова важно.

Баба му се намръщи. Докрая не вечерята тя повече не се обади, другите – също. Останала сама, обаче, тя не пропусна да обвини зет си за пореден път и на глас, най-вече за това, че настройва детето срещу нея.

Елена и Мишо се качиха при телевизора, а Васил излезе на двора, за да пуши. Наближаваше десет, навън вече се бе стъмнило, небето бе ясно и пълно с ярки звезди. Васил щракна металната си запалка *Imco* и дръпна силно. Обичаше първото всмукване, примесено с миризмата на бензин, която идваше от фитила. Пламъчето освети лицето му. Мими гледаше от своя прозореца и като го видя бавно и незабелязано се скри зад дантеленото перде. Щеше да го изчака, за да види дали ще отиде на уговорената среща. Тогава тя бързо щеше да го последва. Не искаше да

е първа. Затова го дебнеше от прозореца.

Васил издиша дима и отиде в беседката. Не запали лампата. Така по-малко щеше да привлича комарите, а и щеше да остане незабелязан. Погледна към съседите отгоре. В прозорците бе тъмно, не се чуваше никакъв шум. Вероятно в къщата нямаше никой. Толя и Фанка бяха заминали на село, а Мими сигурно бе на разходка. Спомни си за необичайната среща, която тя му уговори, и погледна часовника си. Имаше още пет-шест минути. Васил реши да стои в беседката до десет, за да провери, все пак, дали Мими нямаше да се покаже. Тогава той щеше да я спре още на улицата. Щеше да я попита за какво е тая потайност, без да се налага да ходи в стария конак. Зачака.

Докато Васил и Мими се дебнеха, Мишо разказваше на майка си своя страшен и необичаен сън за насечения златар. Елена го слушаше със свито сърце и страх за детето си. А когато той ѝ изтъкна предположенията си за вероятността Гергина да е убила бай Пано и да го е насякла на парчета, и да го е заровила някъде – в запустялата къща, например, майка му само въздъхна от уплаха и сложи ръка на устата си.

– Мише, не бива да гледаш толкова много телевизия! – каза го по-скоро като пожелание, отколкото като забрана.

– Но аз я видях в конака!

– Как така!

Обясни ѝ какво се бе случило, спомена ѝ за обувките, за милицията – всичко. Елена се изуми от това колко много знае синът ѝ, както и от зрелите му разсъждения. Детето ѝ растеше светкавично.

– Не мога да повярвам, че леля ти Гина може да извърши подобно нещо!

– Кой тогава?

Елена не знаеше как да отговори на този въпрос. Никой май не знаеше. Всички в махалата бяха убедени, че Гина е затрила мъжа си заради златото, но това бе толкова очевидно, че изглеждаше направо невъзможно. Щяха да я арестуват, ако беше така. Елена предпочете да не мисли за съдбата на съседите; по-свидна ѝ беше тази на собственото ѝ дете, което сънуваше подобни сънища. Дали това имаше нещо общо с падането му от черешата? Вероятно, но тя съзнаваше, че Мишо е по-особено дете от другите в махалата. Нямаше обяснения защо, но бе убедена и то не само заради това, че ѝ бе син. Какво ли щеше да стане с него, ако сънят му наистина се сбъднеше? Впрочем, не са ли всички сънища пророчески? И какво сме ние, ако не едни спящи твари, които пъплят и денем, и нощем към вечното събуждане – смъртта? Елена спря да се пита, тъй

като се изплаши от собствените си мисли.

– Мише, искаш ли да ми извириш пак онзи етюд от Моцарт?

Детето се учуди само за миг, после с радост съблече виолончелото. След малко звуците се понесоха към милиардите очи на небето. Докато тези на Моцарт грееха весело на възбег, очите на Михаил Казанджиев се насълзиха.

Тайната на Мими

Васил пушеше вече втора цигара. Минаваше десет часът, но от къщата на съседите никой не се показваше. Чу шум на метър пред себе си, който идваше откъм стената с бръшляна. Нещо ходеше в цветята под него. Листата на игликите леко се поклащаха. Жаба, помисли си мъжът, и хвърли в нейна посока догарящия фас. Откъм хола се разнесе виолончелото на Мишо. „И по тъмно ли започна да свири!“, зачуди се Васил, излезе от беседката и тръгна към запустелия конак. Животинчето наистина бе жаба. Тя бавно се придвижваше по посока на светлината и музиката. Пред мрежата на отворения прозорец на хола кръжаха множество насекоми.

Мъжът също се движеше без да бърза. Чувстваше се нелепо. Да се подведе по акъла на едно момиче! Защо го правеше? От страх, или поскоро заради страстта? Щеше ли да посегне на Мими, ако тя го канеше точно за това? Днес младите нямаха задръжки, пък и той не бе от лицемерните моралисти, които говорят глупости пред хората, а иначе биха захапали всяка гола гръд на всяка жена, стига никой да не разбере и да не ги упрекнеше след това. Та кой мъж не пожелаваше всяко младо и хубаво тяло? Лъжеха ония, които се преструваха. Лъжеха и тайно мастурбираха, за да убият истерията в себе си и да изглеждат спокойни на другия ден. Васил не ги разбираше и при всяка възможност се възползваше. Той не предполагаше, че ненаситността му вече научно е определена като болест – със симптоми, с име и лечение. Но дори и да знаеше, Васил пак щеше да вярва, че нито един истински мъж не би искал да се лекува от подобно заболяване.

Стигна двора на конака, огледа се и влезе. Мими вече го следеше, като надничаше тайно зад колоната на външната врата. Изчака го да се скрие в Празното място и бързо го последва.

Васил Обретенев не идваше за пръв път в стария конак. Той бе гостувал неведнъж на своя съсед Гошо, още докато къщата се обитаваше.

После, в първите години след опразването, Васил бе използвал една от безлюдните стаи на втория етаж, когато нямаше къде да заведе поредната си любовница. Там имаше едно забравено старо легло, което вършеше отлична работа. Често, докато го правеха с Гергина в котелното на комитета, той обмисляше и конака като възможност. Спря го само състоянието на порутената сграда. Можеше да стане някоя беля, а това щеше да доведе до усложнения и куп непредвидени лъжи, за да се излезе после от ситуация.

Реши да не влиза вътре. Застана в тъмното, зад издадената част на заключената врата, и затаи дъх. Прецени, че оттук никой не може да го види. Не мина и минута и Мими се появи. Оглеждаше се крадешком настрани. Тя не се спря, пред къщата, а направо прескочи през единия от счупените прозорци и изчезна от погледа му. Васил не успя да я повика. Прецени, че така е по-добре. Вътре тя сама щеше да го намери.

– Ела горе! – чу я да прошепва от втория етаж.

Когато стигна в хола, нещо светна за миг в очите му.

– Тук съм!

Мими се бе облегнала на стената с долапа, отделящ малката стая с леглото, която гледаше към Празното място. В ръцете си държеше фенерче.

– Ти луда ли си! – просъска Васил. – Защо ме викаш тука?

– Можех да те поканя у нас, но ти нямаше да дойдеш!

Васил не вярваше на ушите си. Какво искаше това момиче? Не осъзнаваше ли то, че си играе с огъня? Или може би точно това искаше?

– Какво имаш да ми казваш? – попита я сухо и приближи на метър от Мими.

– Приятно ли ти е да се любиш с нея?

– Не знам за какво говориш!

– Бедата е, че много хора вече знаем; малката Марион – също.

– За това ли ме повика? – ядоса се Васил.

– И за това...

Мими направи крачка и застана на сантиметри от него. Очите ѝ бяха на нивото на брадата му. Пронизваше го косо в тъмното със задоволство и същевременно с някакво злорадство. Васил извърна своите настрани, за да не я гледа и леко отстъпи назад. Тя обаче го притегли към себе си и спокойно прошепна:

– Гергина по-хубава ли е от мене?

Васил опита да се изтръгне, но Мими го държеше здраво. Сега той трябваше да запази спокойствие и да не вдига шум, въпреки че можеше

да я зашлеви и да се прибере. Предпочете да изчака, за да я види докъде ще стигне.

– Не е. Защо ме питаш?

– Ами... Обичаш ли я?

– Нещо бъркаш. Гина ни е съседка и ти много добре...

– Видях ви, не лъжи! За дете ли ме мислиш?

– Какво дете! Ти си вече... – не довърши, тъй като така щеше да й даде кураж.

– Голяма, нали? И мога да правя каквото си поискам?

Отново опита да се отскубне, но сега Мими го прегърна през врата и придърпа главата му към своята. Не! Не биваше да го прави! Стегна се и се дръпна назад. Тя го отпусна за малко после пак го притегли. Устните им вече се доближаваха, когато той проговори:

– Дори и да искам, нямам право да го правя.

– Защо? – въздъхна момичето.

Разделиха се, но останаха все така един срещу друг.

– Как защо, та ти си ми дете?

– Глупости! Знаеш, че не е така и че ти не си мъжа, на който му пука от такива работи.

– Все пак...

– Какво? Следя те от година и нещо. Знам вече всичко за тебе. Не мога да заспя, ако не те видя през деня...

– Недей да говориш така!

– Прегръщам Мишо, сякаш това си ти! Не ме отблъсквай, моля те!

Васил стоеше като зашеметен. Беше безпомощен и се чудеше как да излезе от това положение! Усещаше, че не бива да се поддава, макар вече да не бе сигурен какво иска. Заради тъмнината той нямаше представа кой всъщност стои срещу него. Мими ли бе това или поредната жена, с която трябваше да се наситят, без сантименталности и ангажименти. Но сега момичето срещу него му се молеше, а то явно знаеше твърде много, за да го отблъсне с лека ръка.

– Мими, аз не съм... не съм предполагал...

– Няма да кажа на никой, поне веднъж ме целуни!

– Добре, само че...

Не успя да довърши, тъй като след секунди вече държеше Мими в обятията си. Тя го целуваше така страстно, че той за миг се усъмни дали това не беше Гергина. Овлда се и изправи глава.

– Сега аз ще те помоля нещо. Нека спрем и се приберем!

Мими млъчеше. Бе щастлива и същевременно гузна за постъпката

си. Опря се пак на стената и прошепна с наведена глава:

– А това за Гина си го измислих. Марион ми каза, че ви е видяла да се прегръщате, но тя е дете. Все пак, пази се от нея! Много е хитра и потайна!

Васил си отдъхна.

– Между мене и Гина няма нищо! А за това тук – нито дума, нали?

Мими мълчеше. Разбира се, че нямаше да каже на никой, но обмисляше как да го накара да продължат да се виждат.

– Искаш ли да се разходим някой ден край Дунава?

Какво да ѝ каже? Ако ѝ обещаеше и не го изпълнеше, тя щеше да си отмъсти и да го опозори. Ако и откажеше, щеше да я ядоса и пак нямаше да е спокоен за последствията.

– Не разбираш ли, че е невъзможно?

– Защо? Ще се виждаме тайно, както го правиш с другите жени.

Нямаше да успее да я убеди. Тя щеше да настоява, докато не постигне своето. Въобще не биваше да се хваща на играта ѝ и да идва тука, но бе вече късно и той трябваше да намери най-елегантния изход. Хрумна му да се видят в лозята. Имотите им там също бяха съседски. И в двата парцела имаше малки къщи с по една-две стаички.

– Какво ще кажеш да се видим на нашето лозе?

Мими грейна. Как самата тя не се беше сетила?

– Става. Кога?

– Нека не бързаме и да изчакаме удобен момент.

Васил не можеше да повярва какви ги върши. Уговаряше се с момичето на съседите, сякаш то бе една от жените в ТПК-то, закадннала за изневяра. Докъде щеше да го доведе всичко това? Нямаше ли някой друг, който да бъде обект на чувствата ѝ. Какво искаше тя? Сигурно желаше да стане жена и то непременно с по-възрастен мъж. Доста по-възрастен! Ужаси се при мисълта, че някой можеше да ги хване. Страхът го накара бързо да вземе решение.

– Да си вървим. Ще ти дам знак кога ще е най-удобно...

Мими дойде до него, целуна го по врата и се скри надолу по стълбището. Бе постигнала своето. Докато излизаше от конака, тя се упрекуваше, че не го бе поканила у тях още тая вечер. Все пак, не биваше да бърза. Бе постигнала твърде много и то още от първия път.

Васил остана сам и жалък в тъмната къща.

Копието на Ка

След два дни цялата банда пичове отново беше на блатото. Тоя път Мишо бе дошъл с колелото като оправдание, че не си е взел пушката, за да не цели по жабите. Самуел и Борисчо му се изхилиха подигравателно, а Марион, която също бе дошла с момчетата, им каза, че голямото цигу-мигу не желае да убива себеподобни. Всички се изсмяха на шегата, дори и Митето, който сега бе наперен и горд, че с него е Марион, като едно истинско гадже. Никой вече не смееше да я подиграва за ушите, а Сами дори леко ревнуваше, но не го показваше. Примиряваше се, за да не изглежда жалък.

– Батко, батко, ето я пред тебе! – извика Кирчо и посочи с пръст жабата, която бавно изплува пред брат му Стефчо.

Всичко насочиха погледи и оръжия срещу нея. Стефчо Пенев наистина бе в най-удобната позиция, но ударът дойде откъм Борисчо, който пръв стреля и прониза дясното око на жабата. Последваха изстрелите и на неаналитите, но никой друг не успя да улучи.

Жабата заплува в кръг и в агония със стърчаща от главата ѝ фунийка. Приличаше на средновековен рицар на турнир, чийто шлем е пробит с огромна пика. Животинчето започна да се потапя и да изплува, докато най-накрая се обърна мъртво по гръб.

– Ега си колко е издръжлива! – възкликна Самуел.

– Беше гадно! – намръщи се Марион. – Това ли правите по цял ден?

Митето се почувства длъжен да отговори от името на всички, но още не му идваше на ум какво да каже.

– Събираме убитите жаби и ги нанизваме на пръчка! – вместо него гордо се похвали малкият Кирчо, без да съзнава, че това още повече ще отврати Марион.

– Вие сте луди! – извика тя и побягна към града.

– Защо се обаждаш бе, глупак? – ядоса се Митето.

– Не го наричай глупак! – защити го брат му.

Митето не му отговори, а отиде при Мишо.

– Дай ми колелото за малко!

Мишо се подчини, слезе и подаде кормилото на велосипеда. Митето го хвана с една ръка, а с другата му повери пушката си с неизменната заръка да я пази, след което яхна колелото и бързо завъртя педалите след Марион.

– Скивахте ли как хукна след нея като пале? – изхили се

подигравателно Стефчо.

– Да, бе и нарече брат ти глупак! – подкрепи го Борисчо.

– А Митко сам предложи да ги нижем на пръчка – защити се малкият Кирчо.

– Явно иска да ходи с ушатата Марион – ревниво заключи Самуел.

– А ти що му даде колелото? Да се подмазваш, а? – обърна се Борисчо към Мишо. – Ей сега ще убия една твоя сестра!

Мишо не отговори на подигравателната закана. Знаеше отлично, че не се подмазва. Внукът на Семьон Данилов бе този, който даде шоколадова бутилчица на Митето, затова че той му поправи пушката. Мисълта за тая случка накара Мишо да осъзнае, че държи „Винчестер“-а на Митето. Дали да не го пробва? Щеше да цели по някоя от стотиците жаби в блатото. Или по Борисчо! Да, но ако улучеше и ако убиеше! Не, по-добре бе да изчака Митето да се върне. Седна на тревата и заразглежда майсторски направеното оръжие.

Митето застигна Марион на трийсетина метра пред прелеза на улица „Софийска“. Барьерата бе пусната и семафорът мигаше в червено. Подмина Марион и препречи пътя ѝ с колелото. Тя се спря, усмихна се и хвана лъскавата тръба на кормилото.

– Защо си тръгна? – попита Митето.

– Ами, исках да останем само двамата. С другите ми е скучно.

После поглади хромираната повърхност на кормилото и сложи длан върху юмрука на Митето, който здраво стискаше дръжката.

– Хаиде да ме повозиш! – глезено помоли Марион, отмести ръката му и се настани върху рамката на колелото.

Митето се подчини. Обгърна я с ръце, натисна педали и потегли, но след малко трябваше да спре, тъй като откъм града се зададе влак. Когато вагоните започнаха да профучават покрай тях, Марино се обърна и целуна Митето по бузата. Шумът и парата ги обгърнаха и в прикритието им двете деца се целуваха вече истински и уста в уста като възрастни хора в игрален филм. Машинистът ги видя и наду свирката. Пронизителният ѝ звук се понесе към небето, където двадесетина гугутки кръжаха в очакване влакът да отmine и те отново да накачат в тополите край гарата.

Мишо видя подплашените птици и се излегна в тревата да ги погледа. Облаците над главата му бяха малки и пухкави като щипки захарен памук, който татко му купуваше на есенния панаир. Небето бе ясно и синьо, и безсрайно, но облачетата го правеха близко и някак си интимно. Мишо полетя към тях, после потъна в меките им скути и заплува в

пространството, понесен от въздушното течение. Затвори очи и се унесе.

Пак е с Ка и великанската крастава жаба-царкиня, пред която сега гори огромен огън, а тя грее и четирите си крайника, като смешно потрива плавници над пламъците. Усмивава се широко и благо, а безизразните ѝ очи-глобуси кледат към Ка. Зеленооката жена този път прилича на Гергина, но пак е с черната си рокля без ръкави, опита по безупречното ѝ тяло. В дясната си ръка Ка държи копие, а пред нея стои Борисчо – гол и с наведена глава. Трепери и подсмърча. Царкинята проговаря с дълбок глас и казва нещо на неразбираем език на Ка, която кимва и ѝ подава копие. Попаднало в ръцете на жабата, то се превръща в огромна фунийка с остър метален връх. Жабата се изправя на задните си крака и Мишо вижда колко е голяма. Сянката ѝ надвисва зловещо над тримата. Те замръзват по местата си, а царичката рязко хвърля фунийката към Борисчо. Улучва го право в сърцето. Той я хваща с две ръце, мъчи се, но не може да я изтръгне. Строполява се на земята и в миг се превръща в малка жаба, която подскача няколко пъти и полита право в огъня. Фунийката отново става копие и отскача от земята обратно в протегнатата ръка на Ка. Тя щипва бузите на Мишо, примлясква и му се усмива с доволно лице. Пламъците се усилват от изгарящата плът на жабата-Борисчо. Чува се прашене, а Мишо усеща пареща и силна горещина по лицето си...

Събуди се. Слънцето напичаше бузите му. Мишо разтри очи, надигна се и се огледа, за да разбере къде се намира. Пичовете бяха по местата си и продължаваха настървено да стрелят. Потърси с поглед Борисчо. Злощастното момче се целеше съсредоточено в пордента си жертва. Това подсети Мишо за съня. Дали да му разкажеше, че го е видял как го наригват в сърцето? Така щеше да му отмъсти за обидата. Не, по-добре бе да му спести какво го очаква.

Мишо взе пушката и стана на крака, после отиде до Самуел, който лежеше по корем и дабнеше някоя жаба да се покаже близо до него.

– Митето върна ли се? – попита Мишо.

– Не. Хвана те шубето, а? Довечера ще ядеш бой в къщи.!

Михаил не му отговори. Знаеше, че у тях никой нямаше да му посегне. Той дори не помнеше някога да са го удряли. Достатъчен му бе строгият поглед на баба Милёва.

Тръгна си от блатото. Щеше да се пошляе по главната улица, докато се прибере.

Васил видя Митето да вози Марион на колело, но не обърна

внимание, че то е на сина му. Отиваше към котелното на комитета, на поредната тайна среща с Гергина, решен да разбере всичко около изчезването на бай Пано. Васил не предполагаше, че тази тяхна среща ще е последната.

Митето въртеше педалите, щастлив че Марион е в обятията му. Свежият мирис и допирът на косата ѝ го изпълваха с непозната досега гордост. Искаше му се целият Олм да го види. Бе щастлив, бе възторгнат, градът му се струваше друг, сякаш едва сега го забелязваше. Идваше му да вика от радост, тялото му се бе наляло с нова сила и той имаше чувството, че може да кара колелото докрая на света. За него сега то не бе обикновен велосипед, а същински мустанг като Фюри.

Марион се обърна към Митето, усмихна му се и каза да кара към градинката зад паметника на площада. Момчето се подчини, бе готово да я отведе, където тя пожелаеше. Сви надясно и след малко стигнаха до шадраванчето с формата на четирилистна детелина.

– Нека спрем тука!

Седнаха на една от пейките, а колелото подпряха зад тях. Митето задиша учестено – къде от вълнение, къде от умора; прииска му се да прегърне Марион и плахо протегна ръка по облегалката на пейката. Момчето само легна на рамото му и се сгуши в него. После отправи поглед нагоре, към короната на стария чинар, който бе надвиснал над главите им като сторък великан. Видя кротките гугутки, които миловидно надничаха зад листата, видя веселите врабчета как подскачат и трият човки в клоните, обзе я особеното чувство, че това вече ѝ се бе случвало, сякаш бе виждала дървото и птиците в някой друг свят. Чу туптящото сърце на Митето и още по-силно се притисна в него.

– Митко, искаш ли да ходим заедно? – попита след малко тя.

Изненаданият юноша успя само да изрече: „Аха!“ А му се искаше да крещи, че да го чуят чак пичовете край блатото. Щеше да си има... Не, той вече си имаше гадже, истинска приятелка, с която се прегръщаха и целуваха като големи. Марион също бе щастлива, бе в обятията на най-силното момче в махалата, което бе готово да направи всичко за нея. И двамата щяха да запомнят завинаги този ден, този миг и тази градинка. С годините тя щеше да става все по-райска и недостижима.

– Обещай ми, че никога вече няма да ми се подиграваш за ушите!

– Никога! – отсече Митето.

После двете деца отново яхнаха велосипеда-мустанг и полетяха към Дунава.

Признанието

Малко преди да наближи входа на комитета, Васил се огледа за познати лица. Нямаше. На стълбището, пред двете внушителни месингови петолъчки върху голямата и двукрила врата той пак се озърна и бързо влезе. Слезе на етаж на столовата и нервно закрачи по коридора към котелното. Слава богу, че отново не срещна човек. А се притесняваше, притесняваше се сякаш му бе за пръв път, дори повече! Щеше ли Гергина да му каже истината. Не му се вярваше, че е възможно да извърши такова престъпление, по-скоро му се искаше да не е така. Да убие мъжа си от любов, както предположи Алекс Поптодоров, и то не към кой да е, а към него, Васил? Струваше му се невероятно. Женската страст понякога граничеше с лудостта – неведнъж бе свидетел на нейните пристъпи, но да стигне до крайност?

Влезе в мрачното помещение и я видя на същото място, където винаги го правеха. Гергина го чу и тръгна към него, готова да се хвърли в обятията му. Той се спря и направи знак да остане където е.

– Искам да те питам, но ми обещавай, че ще ми кажеш истината!

Гергина се преобрази. По лицето ѝ не остана и капчица нежност.

– Ако е за Пано, нищо повече не знам! – изпревари го тя.

Васил се ядоса. Не трябваше да започва така! Трябваше да бъде пряк: защо уби мъжа си? Тогава му хрумна друго:

– Какво си правила в запустелия конак?

Жената пред него не отговори. Гледаше в земята и обмисляше нещо. Очите ѝ бавно се разширяваха и сякаш леко изпъкваха. Ако бе сънувал съня на сина си, Васил щеше да забележи невероятната прилика между Гергина и Ка.

– Ти не ме обичаш, нали? – глухо изрече тя.

– Аз...

– Мислиш си, че съм като другите, че гледам само как да се наеба зад гърба на мъжа си.?

– Гина, моля те не говори така!

Какво ставаше? Гергина се преобразяваше. Лицето ѝ позеленя, погледът ѝ се изцъкли и тя започна да диша дълбоко, да се поклаща нааляво и надясно, сякаш бе изпаднала в транс. Обзе го страх и той леко заотстъпва.

– Страх те е! Страх те е да обичаш жена като мене.

– Не е там работата...

– А в какво? И ти като всички искаш да разбешер дали съм убила Пано заради златото му. Ами, ако съм го убила заради друго? Ако той си е заслужил?

– Какви ги приказваш?

– Ти мислиш ли, че съм способна на това, а?

– Нека си ходим! Довечера ще дойда у вас...

– Тука стой! – изсъска Гергина. – Нали си дошъл да се любим. Хайде, започвай! Или се притисняваш и тебе да не затрия. Мога, колко му е? Как насекох Пано и го изгорих в ей тия пещи? И тебе мога да накълцам!

Васил не вярваше на ушите си. Значи синът му бе сънувал всичко, или тя нарочно говореше така, за да изкопчи от него признание в любов? Изби го студена пот, не знаеше какво да направи, само стоеше като вкаменен пред Гергина и се ужасяваше от вида ѝ. Тя дойде при него. Прегърна го и започна да го целува по врата и брадата.

– Кажу, че не говориш истината! – прошепна Васил. Въпреки всичко той изпита неочаквана възбуда и отвърна на ласките ѝ.

– Какво значение има, след като не можеш да ме обичаш?

– Но, аз...

Гергина запуши устата му с ръка и продължи страстно да се впива в тялото му. Колкото повече мислеше за ужасната новина, толкова повече Васил се изпълваше със страх и кръв, готов в своята безпомощност да издъхне в обятията на Гергина. След малко мрачното котелно се изпълни със стонове, похот и безумство.

През това време Митето бе прегърнал Марион през рамото, а с другата си ръка буташе колелото по главната алея на дунавския парк. Двете деца крачеха безмълвни и щастливи към тройната топола, която се издигаше недалеч от тях.

Това старо, високо и необичайно дърво бе една от забележителностите на Олм. Нямахше дете, което да не бе влизало в малката килия, която се образуваше между трите ствола на тополата. Тя имаше исполински ръст и бе на повече от сто години, така че всички в града поне веднъж бяха влизали в нея, за да се гонят, крият и целуват. Отдалече дървото приличаше на едно огромно цвете, посадено от някой великан, още когато Дунава си бе проправял път в голата и безлюдна земя.

Когато стигнаха при тополата, Митето подпря колелото на ствола откъм реката. Влязоха вътре и седнаха на напуканата кора върху „пода“ на килията.

– Влизала ли си друг път тука?

– Да, често – когато идваме с баба и дядо на разходка.

– Труден език ли е френският?

– Не, много е лесен. Защо питаш?

– Ами, мислех си... Да ме научиш, аха?

– Идвай в читалището, в часовете на баба. Тя го знае по-добре.

– Е, да де, нали е французойка, от Безансон...

– Не е от там, от Фекан е. Мама се е родила в Безансон и внимавай какво ще кажеш! Нали ми обеща.

– Ти за какъв ме мислиш! – сърдито погледна Митето. – Как е река на френски?

– *Rivier* – отвърна Марион, радостна че приятелят ѝ я бе послушал за пръкора.

– Аз това „р“ не мога да го произнеса. Аха!

– Опитай!

Митето плахо започна да повтаря след нея и установи, че се получава.

– Браво! А сега кажи...

– Стига ми за днеска! *Rivier* – повтори бързо момчето, за да не го учат повече. – Видж какви облаци са надвиснали над Румъния.

Марион погледна към дърветата отвъд реката. Наистина – над тях се издигаше оловно-синя стена, която след секунди бе прорязана от ярка светкавица. Чу се силен грохот и Марион инстинктивно се сви и скри глава между ръцете си.

– Да си вървим, а?

– Късно е вече – каза Митето.

Оказа се прав, тъй като изведнъж се изви студен вятър, а после рухна пороен дъжд, който мокреше всичко наоколо. Вятре в тополата, обаче, не падаше и капка, но стана студено и двете деца се сгушиха един в друг, за да се топлят. След малко навред се стичаше вода, само те стояха на своя малък остров, в скута на тополата-триеручица.

Васил отново свърши вятре. После се отдръпна от Гергина и се обърна с гръб, за да си оправи панталона и да не я гледа, докато тя се бършеше с бялата вафлена кърпа, която винаги носеше в джоба си. Жената бавно закопчаваше престилката си и гледаше безизразно в циментовия под. Вече не бе в онова състояние, което плашеше Васил.

– Не си го убила, нали? – умолително изрече той, с надеждата че тя ще опровергае съмненията му.

Гергина нищо не отговори, но Васил пак я попита.

– Не, той сам си издъхна, а аз после го разфасовах и го донесох тук

в два куфара. Протезата също изгорих.

Господи, истина беше!

– И какво, ще ме предадеш ли сега?

– Чакай, чакай... Кажи ми как стана!

– Знам, че ще ме предадеш. Пък и ти не си виновен. Ако беше на мое място...

– Гергина, моля те, разкажи ми какво се случи.

– Василе, друг път ще ти разкажа! – усмихна се изкуствено тя. – Беше хубаво като за последно, нали? Внимавай да не те видят!

Разделиха се. Никой не забеляза Васил Обретенов, но когато изли-
заше от комитета, точно на стълбището пред вратата го срещна Гичо.

– Васо, здрасти! Какво правиш тука?

– Търсих Фончо – отвърна Васил. Това бе най-лесната лъжа, която му дойде на ум.

– Аха! А работиш ли по моя въпрос с Гина? – поверително прошеп-
на цивилният капитан и леко намигна.

– Гичо, не мога така, казах ти! Не съм машина...

– Добре, де! – И Гичо го потупа по рамото, но преди да се раделят каза: – Ако научиш нещо, обади се! Ама, як дъжд ще пере, а! Гледай не-
бето какво е.

– Да! – въздъхна Васил и слезе на улицата.

Защо не му каза какво бе научил от Гина? – укоряваше се той, дока-
то се прибираще. Нямах ли да стане съучастник, ако я укриваше? И
как щеше да живее така с нейната тайна? Та тя можеше да започне да го
изнудва, да поиска да се раздели с жена си. Кой щеше да го разбере? Но,
от друга страна, каква вина имаше той за лудостта ѝ? Пък и тя каза, че
сам си бил издъхнал. Защо тогава не го бе съобщила като всички хора?
Имаше нещо гнило в цялата работа. А обувките, защо не я попита за
обувките? Друг път щяла да му разкаже. Но щеше ли да има друг път?

Влезе в къщата и като установи, че тъща му я няма, Васил излезе в
беседката, за да пуши. Щеше да изпуши половин кутия, за да се успо-
кои, иначе щеше да се побърка.

Гергина

Първите капки дъжд свариха Мишо при будката за вестници. Той
се поколеба дали да не се скрие под стрехите ѝ, но свъсеното небе му
подсказа, че ще вали силно. Реши, че е по-добре да притича до тях. На

средата на „Аница“ го свари силната гръмотевица, а когато рукна като из ведро, той побягна с всичка сила. Успя да се запази сравнително сух, но косата и лицето му се намокреха.

Добра се до беседката и там едва не се сблъска с баща си, който седеше умислен на малкото столче и смучеше поредната си цигара. Беше преbledнял и мрачен. Мишо за пръв път го виждаше толкова разтревожен и дори леко изплашен. Какво се бе случило?

– Лошо ли ти е?

– Нищо ми няма – отвърна татко му, без да го поглежда. – Ти, там, в съня си, видя ли огън?

– В кой сън, с леля Гина?

– Аха!

– Не, днес сънувах огън, само че Борисчо падна в него. Но Ка прелечаше на леля Гергина...

– Каква е тая Ка?

Тогаво Мишо реши да му разкаже всичко: за първия сън, за Ка, за жабата-царкиня, за това как е свирел пред нея, за превръщането на кака Мими и Барисчо в жаби, за прякора...

Дъждът вече барабанеше силно по ламаринения покрив на беседката и думите му трудно се чуваха. Баща му се напрягаше да улови всяка негова дума. Най-много го изумяваше фактът, че тази загадъчна и преобразяваща се Ка приличала на Гергина. Побърза да попита:

– А мене сънува ли?

– Не, защо?

– Просто питам...

– Леля Гина няма да издържи! – заяви след малко Мишо, а невярващият му баща въздъхна в недоумение:

– И това ли го сънува?

– Не, но винаги е така.

– Откъде знаеш?

– Четох. Душата на бай Пано няма да ѝ даде покой. Като при индианците. Преди да убият бизон, те се молят, за да не погълнат заедно с месото и душата на животното.

– Но тя не го е яла – изпусна се Васил, после се поправи: – Така де, няма да го яде!

– А защо го е убила? Нали и от мене иска да си направи кюфтенца.

– Тя се шегува, сладък си й...

– Татко, защо тогава хората убиват?

– Ха! – възкликна Васил. – Никой не знае. Може би от страх, от

лакомия... Нямам представа, като пораснеш, ще разбереш, въпреки, че... Я, по-добре да се прибираме. Дъждът понамаля.

Васил се надигна и пристъпи към Мишо, който тихо изрече:

- Убиват, защото така са се родили.
- Не е вярно. Ти, например, искаш ли да убиваш?
- Да, жаба, но не мога. Другите момчета, обаче, могат.
- Ти си гледай виолончелото, а остави жабите. Хайде да вървим!

Нямаше смисъл да убеждава баща си, че хората се раждат и да убиват, и да свирят, и да обичат, само че едните могат по-добре едното, а другите – другото. Възрастните живеят по свой си, голям, начин и не забелязват малките нещо, които децата като него смятаха за очевидни. Рано или късно щеше да стане ясно, че леля Гергина е убила бай Пано. На Мишо му бе трудно да го определи, но усещаше, че на нея ѝ бе предопределено да извърши най-тежкото престъпление, така както на него – да стане известен музикант. Този детски детерминизъм с годините щеше да се превръща в основно правило за Михаил Обретенов, което той щеше да затвърждава с всеки свой пореден сън.

Прибягаха до къщата, макар дъждът вече да спираше. Качиха се в хола и пузнаха телевизора. Бе минало пет следобед и програмана вече бе започнала. Днес бе ден за сериала „Фюри“.

„Буйните прерии, коне се носят като мълнии...“, проговори след малко дикторът и Мишо впи очи в екрана. Тук доброто със сигурност щеше да победи.

Баща му също се загледа; така щеше да се разсее и да забрави неприятностите, които растяха с всеки изминат час. Опита се, но не успя. Гергина не му излизаше от главата. Какво щеше да стане сега? Нима наистина бе насякла и бе изгорила бай Пано в пещите на комитета. Ужас! Не му се вярваше, но нямаше друго логично обяснение. Пък и тя самата си призна!

Гергина! Каква бе тази жена? Тя не бе като другите и това най-много засилваше страстта му към нея, любеше се добре, но Васил не бе сигурен дали я обича. Но можеше ли да обича той, беше ли обичал някога? Елена? Може би, но нямаше спомен за силни чувства към нея. Привлече го най-много нейната кротост и категорична женственост. Големите ѝ гърди и произход само подсилиха решението му да се ожени за нея. Скоро, обаче, произходът ѝ се превърна в огромен недостатък, който можеше да коства и човешки живот, ако тъстът му не се бе споминал скоропостижно. Всъщност, неговата смърт бе отплатата за физическото оцеляване на семейството му. От Елена останаха големите гърди, които

с всеки изминат ден се отпускаха в саморъчно ушитите й сутиени и все по-често се надигаха от тревожни въздишки. Васил Обретенов свикна с новия си живот в Олм, но бе обречен на вечна ненаситност. Роди се Мишо, но дълго преди него брачното навикнение бе станало основна движеща сила.

Не, със сигурност не обичаше Гергина. Тя го привличаше силно, но дори да се бе увлякъл малко повече по нея, това не й даваше основание да си мисли, че тиой е влюбен в нея. И още – изключено бе да убие заради него. Бай Пано изчезна дни преди да се видят с нея в котелното. Нима е знаела, че Васил ще й се отдаде? А тя искаше от него да я обича. Нещо повече – заплаши го, че и него може да затрие. Нима тази хладнокръвна жена щеше да посегне и на него? За пръв път в живота си Васил Обретенов наистина се уплаши, уплаши се и то от жената, която любеше като никоя досега.

Вратата на хола се отвори и в рамката й застана Елена. Васил бързо се опита да си даде вид, че е спокоен.

– Добър ден! – поздрави съпругата, после седна на един от столовете около голямата салонна маса. – И ти ли гледаш детски филм?

– Ами... Добър ден! Убивам си времето.

Елена се усмихна топло и се обърна към Мишо:

– Видях Митко да вози Марион на твоето колело.

– Кога?

– Още преди да завали. Минаха покрай касата...

– Добре! – отвърна Мишо, без да откъсва очи от телевизора. – Ще ми го върне...

– Не се съмнявам, но ако искаш да го имаш, не си давай колелото на всеки!

– Митето не е всеки!

– Добре, добре... Василе, какво ти е? Пребледнял си нещо.

– Сигурно е от цигарите. Пуших много. Как беше днеска?

– Като всеки ден – работа! При тебе нещо ново?

– Нищо.

– Мама къде е?

– Не знам, нямаше я в къщата, когато дойдох.

– Хич не ми изглеждаш добре. Иди при д-р Машев да те прегледа.

– Глупости! Нищо ми няма. Ето, пак ми се припуши.

И Васил използва случая, за да излезе. Докато слизаше по стълбите, се попита: „Нима толкова много ми личи, че съм уплашен?“

Елена искрено бе разтревожена. Какво ставаше с мъжа й? Едва ли

бе толкова блед само от цигарите? Лицето му и преди не беше румено, но сега бе посивяло като на смъртник. Дано не е някоя лоша болест, утеша се жената и погледна към своя син. Попита го дали е свирел, а той й отвърна, че не е успял, но непременно ще посвири след филма. За баба си не знаеше, сигурно е отишла на гости... Майка му разбра, че няма да проведе нормален разговор с него и отиде в спалнята да се преоблече.

През това време Васил ходеше из градинката до беседката. Дъждът вече бе спрял и той внимаваше да не се намокри от капките по листата на растенията. Сухата земя бързо беше погълнала водата, цветовете се бяха освежили, а под бръшляна пъплека десетки охлюва. Тук-там подскачаха и жаби, но Васил не ги забеляза. Разглеждаше цветовете и се опитваше да забрави това, което му беше казала Гина.

Стигна до черешата и спря. Видя лъскавата топка смола, която се беше стекла по кората, погали я, натисна я с палец, за да провери колко е твърда, после вдигна глава към короната на дървото. Оттук бе паднал синът му. След случая Мишо вече не се качваше на черешата. Изведнъж на Васил му се прииска и той да се покатери, но бързо се укори за несериозния и детински порив. Обърна се към къщата на съседите и тогава си спомни за Мими. Боже! Беше я забравил, а й беше обещал да я види на лозето. Защо се забърка и с това момиче? Малко ли му бе Гергина? Не, така нямаше да спре да мисли за нея. По-добре беше да отиде в бръснарницата на Цачи. Запъти се към външната врата.

– Чичо Василе – сепна го гласът на Митето, – връщам колелото. Мишо ми го даде, но дъждът ме задържа.

Синът на Фончо и внучката на Алексо Поптодоров стояха отвън пред вратата. Васил я отвори и пое велосипедчето от Митето. Марион го гледаше с хитри очи.

– Поправихте ли обувките на бай Пано? – неочаквано и вежливо попита тя.

В първия момент Васил не реагира, но после бързо си спомни какво го беше предупредила Мими. Защо го питаше това дете? Какво знаеше и колко бе видяло?

– А ти защо се интересуваш?

– Ами, Митко видял подобни обувки на краката на смахнатия човек, дете пренася въглища. Нали, Мите?

– Аха! – измънка момчето, не по-малко изненадано от мъжа пред него.

– Питаме се, дали не са същите?

– Не са! – вместо него отговори самата Гергина.

Децата се обърнаха и едва не извикаха. Да, зад тях стоеше не друг, а леля Гина, която явно бе чула всичко. Сега тя щеше да разбере, че те се съмняват в нея. Откъде бе изникнала? Сякаш се появи от дънземя. Дори Васил не успя да види кога бе застанала зад Митето и Марион.

– Ония на Арлам Лудия са други. Аз му ги дадох преди няколко месеца. Пано си купуваше по два чифта, за да не личи износването на здравия крак. Тия, които сте видели в конака, чичо ви Васил ми ги върна. Сега доволни ли сте?

Двете влюбени деца стояха като попарени. След малко се спогледаха, Марион направи знак с глава да тръгват и те закрачиха нагоре по „Аница“. Чувстваха се глупаво, дори не се хванаха за ръце. В настъпилата тишина зазвуча виолончелто на Мишо. Митето така и забрави да пита за пушката си.

– Гино, какво правиш? – не издържа Васил.

– Спокойно! Утре ще ида в милицията и всичко ще кажа на Гичо. Дойдох да те предупредя да знаеш. Между нас все едно нищо не е имало. Каквото и да стане, ще те помня докрая.

– Какво говориш? Нима...

– Гледай си семейството и не мисли за мене! Хайде, че Милѐва идва.

Гергина се обърна и тръгна към тях. Наистина, откъм главната улица се задаваше тъща му. На Васил вече не му пукаше дали го е видяла със съседката. Запаля цигара и хвана в обратна посока. Щеше да заобиколи покрай запустелия конак, а оттам да се спусне към бръснарницата на Цачи. Дано Линдро бе вече при него! – помоли се Васил.

Мими се дръпна от прозореца и седна замислена на леглото си. Успя да види и да чуе всичко. Мъжът, в когото бе влюбена, беше в беда. Щеше ли съседката Гина да го издаде въпреки обещанията си? Мими усети същевременно и мъка, и страх. Трябваше непременно да отиде при Мишо, да го гушне и дълго да го държи в обятията си.

Капитан Григоров

В бръснарницата баха само Цачи и Гичо Гаргата. Пушеха и тихо си говореха. За съжаление, Линдро го нямаше. Васил Обретенов влезе, поздравя и седна унил под кръглото прозорче.

– Кво става бе, Васо? Нещо са ти потънали гемииите – подхвана го Цачи.

– Намери ли Фончо? – попита и Гичо.

Васил вече съжали, че е дошъл тук, за да търси утеха. Сега двамата нямаше да го оставят на мира с техните въпроси. Все пак, той приглади коса с ръка, въздъхна и рече:

– Абе, уморен съм нещо... Фончо го нямаше. Не е ли идвал тука?

– Не е! Днеска Гичо дойде пръв.

– Сигурно по служба? – опита се да бъде настъпателен Васил.

– И по служба, Васко, ама ти като не щеш да съдействаш? – смигна на Цачи.

– Не ми е до шегите. Казах ти, че не мога така...

– Е, добре де! – прекъсна го капитанът, сякаш се опасяваше Васил да не каже и пред Цачи какво го бе помолил в милицията.

Васил го погледна и се запита дали точно сега да не му съобщи всичко, което бе научил от Гергина. Едва ли щеше да има по-удобен случай? Днес за втори път съдбата го сблъска с Гичо. Защо не? Щеше да има и свидетел – Цачи. Да, но по такъв начин Васил щеше да си признае, че има тайна връзка с жената на бай Пано. Горкият мъж! Ако бе вярно, че го е наскла на парчета и го е изгорила, това щеше да бъде най-зловещото убийство в историята на Олм, а и не само в неговата. И как се бе сетила само – да не го зарови, а да го хвърли в огъня? Никакви следи, никакви улики. Кремирала го бе като индийците, само дето преди това го бе разчленила. Ужас! Но защо го беше направила?

– Григоров, що не я вкарате тая Гина в ареста и да я попритиснете малко, бе? – предложи бай Цачи. – Няма начин да не си каже всичко.

– Не може така! Ние не сме инквизиция!

„Абе, не сте!“; помисли си бръснаря, но не посмя да го изрече на глас. Вместо това предположи:

– То, да не пък бай Пано да се е върнал при унгарката?

– Изключено е! – само това отговори капитанът, после стана да си върви: – Скоро всичко ще се разбере. – А преди да излезе, той се обърна към Васил: – Ела за малко навън! Айде, Цачи, до утре!

Двамата застанаха пред къщата на мадам Хачуян.

– Василе, имам едно поръчение към тебе – започна тихо и строго капитан Григоров. – Вече знаем кой е убиецът на бай Пано, въпрос на часове е да го арестуваме. Ще трябва и ти да ни съдействаш.

– Ако е като предишната ти молба...

– Слушай сега и не приказвай!

Гичо Гаргата се огледа, за да провери дали някой не ги подслушва, после наведе глава към Васил и почти шепнешко продължи:

– Искам ти, като комшия и приятел на бай Пано, да отидеш още сега у тях и да разговаряш със съпругата му Гергина.

– Ама, как така! За какво да я търся?

– Ще измислиш нещо.

– Тя ли е?

– Не питай! Трябва да я изолираме за час-два, докато проведем нашите оперативни действия.

– Какво да правя с нея толкова време? Тя ще се усети.

– Аз ли да те уча? Що не я заведеш на разходка до „Чайка“, а?

– И как ще стане тая работа?

– Е, вие не сте ли си вече близки? – с друг тон попита Гичо.

Васил бързо прецени, че нещо не е наред. Усети, че Гаргата се опитва да го вкара в някакъв капан. Съдействие? Глупости!

– Гичо, накъде биеш?

Капитан Григоров се усмихна присторено и сложи ръка на рамото му.

– Васо, ти май не ми казваш всичко, а? Криеш нещо, нали?

– Какво да крия?

Стара милиционерска хватка! Убеден бе, че Гичо нищо не знае и само го провокира, та да го накара да се чувства виновен. Не го познаваше, значи! Васил щеше да мълчи и да отрича докрай. Нали Гина му каза, че сама ще се предаде. Зачака, нека Гаргата да каже какво. Капитанът обаче продължаваше да мълчи. Гледаше го с хитрите си черни и изпитателни очи, сякаш му се надсмиваше и заплашваше едновременно.

– Хайде де! Няма ли да ми кажеш!

– Нямам нищо за казване.

– А уж не си могъл да го вдигнеш, като си помислиш за нея!

– Е, и? Какво като е така?

– Да, но са ви видяли да се прегръщате с Гина.

Малката Марион? Мими го предупреди за нея. И тогава Васил си спомни, че мерна момиченцето преди да влезе в къщата на бай Пано. Дали пък тя не ги бе проследила и видяла през прозореца? Дори и да бе така, кой можеше да го докаже, освен тя самата. Ала Гичо едва ли щеше да направи очна ставка с дете. Щеше да бъде смешно.

– Гичо, знаеш, че никой не ме е видял. Нима мислиш, че имам нещо общо с изчезването на бай Пано?

– Кой казва така?

– Ами, тогава? Какво искаше да ти съдействам?

– Ще задържиш ли Гина час-два, все едно къде?

Васил премисли бързо. Ако откажеше, значи беше гузен, ако се съгласеше – влизаше в капана на Гичо. Нямаше голям избор. Е, какво пък! Щеше да каже на Гина за какво е дошъл и тъкмо щеше да се опита да разбере защо е извършила това ужасно престъпление. Ако го беше извършила, разбира се! Имаше вероятност да не е тя, след като милицията искаше да провежда някакви мероприятия без нея. Ами сънят на сина му? Дали да не го разкажеше на капитана, въобще дали, все пак, да не му разкриеше всичко? Не, Гичо го засегна, не подходи по мъжки!

– Сега ли искаш да отида у тях? – попита Васил.

– Да, и... – капитан Григоров млъкна изведнъж, после някак несестествено се провикна: – Айде, обади се за оная работа!

Какво му ставаше? Васил се обърна и видя Линдро. Докато се осъзнае, Гичо му прошепна с извърната глава:

– Бягай у Гина, чу ли! – и пак се провикна: – Линдро, здрасти! Много се бавиш. До утре, Васо!

Тръгна си. Пишман приятелят му капитан Гичо Григоров-Гаргата играеше някаква непонятна, но неприятна игра и Васил още не можеше да разбере каква – друг повод да се съгласи да отиде у бай Пано.

– Василе, кво те лъже тая Гарга? – започна Жори. Слава богу, Гичо вече се бе скрил зад ъгъла. – Като ученик бе най-смотаният в класа, а сега стана милиционер, таа жена, и то цивилен. Не знам по кво ги избират?

„По характер – помисли си Васил. – Колкото по-гаден, толкова по-удобен!“ Но на Линдро каза:

– Жорка, тихо братче, че нали ги знаеш!

– Абе, дееба аз! Че влизаш ли при Цачи?

– Не ще си ходя. Утре ще намина... Ако съм жив.

– Ти пъ! Поздрави тъщата!

Ведрият Линдро, пълен с радост, добрина и живот! Дали от факта, че го вижда, или от нерви, но на Васил му се припи като никога. За миг му мина през ума дали да не зареже акцията на Гичо, да покани Линдро да отидат в ресторант „Радецки“ и да се напие до козирката. Щеше да е малко необичайно за него, но... Жори никога нямаше да му откаже. Ами, ако поканеше и Гина с тях? Нали Гаргата сам му предложи да я заведе до „Чайка“. „Радецки“ беше далеч по-близо. Глупости! Линдро никога нямаше да дойде, ако разбереше, че с тях ще бъде и Гергина.

Отказа се. Идеята бе много хубава, за да се сбъдне. Все пак, макар и близък, Гичо бе милиционер. Васил трябваше да спасява кожата си, въпреки че вече бе притръпнал. „Да става каквото ще!“ – каза си той и

продължи напред.

Първият концерт

Елена посрещна Мими с радост. Не знаеше защо, но тя обичаше това момиче като свое по-голямо дете. Вероятно – като бе с повечето жени – и Елена бе искала да си има дъщеря или пък просто самата Мими си го заслужаваше. Бе млада и красива, животът тепърва ѝ предстоеше. Освен това бе мила и възпитана и за разлика от някогашния кандидат на Елена, Апостол, тя не повишаваше тон. Рядко можеше да я види човек сърдита, напротив винаги бе усмихната, а това я правеше още по-хубава и женствена. Дано имаше късмет да срещне своята голяма любов, искрено ѝ го пожела Елена.

– Влизай! Мишо още се разсвирва.

– Тъкмо ще го послушаме заедно – прошепна Мими и последва съседката.

Двете жени тихо седнаха в просторния хол и приковаха погледи в момчето, което не им обърна внимание, а вглъбено и с премрежени очи продължи да движи лъка по струните. Когато накрая стана готово, то се намести, направи кратка пауза, за да се съсредоточи и регулира дишането си, и като истински музикант започна да свири любимия на майка му етюд от Моцарт. Елена и Мими замряха.

Години по-късно Михаил Обретенов щеше да запише в своя дневник, че това е бил първият му концерт в живота. Щеше да съжали, че татко му не бе в стаята, щеше да изплаче дори, че приживе той така и не успя да го чуе как свири пред публика. След смъртта му и докрая на дните си, Михаил щеше да посвещава всичко на своя баща с надеждата, че той го слуша на небесата и му се възхищава.

След края на етюда последваха бурните ръкопляскания на двете жени. Мими използва случая да прегърне Мишо. Държа го в обятията си дълго и силно, така както си бе желала преди да дойде. Елена пък не скри майчиното си вълнение и чак се просълзи, благодарна на Господ, че я бе дарил с такава рожба.

Още докато го стискаше в топлото си тяло, Мишо реши да изсвири специално за кака Мими игривия етюд от съня си. Сега Ка я нямаше и той усещаше, че този път няма да сгреша. И не сбърка – дори и втората волта мина гладко, а диезът на *фа*-то прозвуча на мястото си в общата тоналност. Беше я спасил, но щеше ли да помогне това, след като бе

наяве!

– Како Мими, изсвирих го специално за теб! – каза ѝ го, тъй като много му се искаше тя пак да го прегърне.

– О, Мише! – не се стърпя момичето и дори го разцелува.

Елена се умиляваше от гледката, без да подозира причината за този взаимен изблик на чувства.

– Обещай ми, че няма да спираш да свириш! – каза Мими, след като пусна Мишо и той започна да си прибира виолончелото.

– Няма! Докато Ка ми се явява, няма да спра! Видя ли, че не сбърках никъде!

– Беше перфектен! Направо...

– Мими и ти не спирай, моето момиче!

– Аз съм друго, лельо Елена. Мишо е роден музикант. Той е призван.

– Още е рано да се каже – продължи жената. – Нека да се упражнява всеки ден, да си взима редовно уроците, пък то ще си покаже.

– Убедена съм, че ще израсне като велик изпълнител. Нали, Мишо?

Момчето не отвърна нищо. Бе твърде малък за големи обещания. Предпочете да остави двете жени да му се възхищават на таланта, а той се зае с пластелина отново да строи поредната си къщичка. Не пропусна нищо от разговора им, обаче.

– Мими, а ти не се отчайвай, мила! Догодина със сигурност ще те приемат в консерваторията. Ще работиш повече...

– Знаеш, че не е така! Аз вече реших – няма да кандидатствам. Ще се ожена и толкоз! Не може всички да са вишисти.

– Женитбата няма да ти избяга. За момиче като тебе винаги ще има голям избор. Не бързай, ами продължи да учиш! Майка ти и баща ти залагат на тебе.

– А питат ли ме аз какво искам? Никой не го е грижа какво ми е... – не довърши, тъй като така можеше да стигне до още по-сериозни откровения, а те бяха свързани със съпруга на жената пред нея. – Чичо Васил прибра ли се? – Отлично знаеше, че не е. Нали затова бе дошла – да го изчака.

– Отиде уж да пуши, пък вече повече от час го няма. Скоро ще се стъмни...

Но Елена не довърши, тъй като в хола влезе Милёва. Майка ѝ огледа всички строго, а после изрече:

– Арестуваха я най-после!

И тримата в стаята вдигнаха глави и я погледнаха с изненада. Те

отлично знаеха за кого става дума.

– Не била тя! – продължи Милёва. – А тоя джип пред тях за кого е дошъл?

Мишо заряза тухличките и бързо изтича на улицата. Жените се спогледаха, но и те го последваха, само че се спряха в беседката – неудобно бе да изглеждат толкова любопитни! Оттук също се виждаше къщата на Пано и Гергина. И наистина, пред тях бе спряла джипка на милицията. Хора около автомобила не се виждаха. Милёва извика на Мишо да се прибира, но вместо това момчето се отправи към Празното място.

– Мамо, защо смяташ, че са дошли да я арестуват? – зашепна неволно Елена.

– Че за какво друго са тука?

– Може да я разпитват...

– Цял месец мина, дали не са я разпитали досега!

– И аз си мисля, че ще я приберат – намеси се и Мими. – Джипката няма да пристигне туку-така. За разпит щяха да дойдат пеш или да я привикат в милицията.

Елена осъзна, че момичето на съседите има право, а заедно с това усети, че започва да се вълнува. Нима наистина Гина бе убийцата и къде беше точно сега Васил? Божичко, какво щеше да стане? Само майка й да не се окажеше права!

За разлика от нея Мими не се съмняваше. Тя само се молеше гнусната убийца да не предаде любимия й мъж. Кой знае защо тя не го ревнуваше от законната му съпруга Елена, а от Гергина. Мразеше я повече от всеки човек на света и дори се улавяше, че злорадства при мисълта, че след минути ще я изведат с белезници. Милёва отиваше по-далеч в желанията си. Тя просто копнееше с жената на бай Пано да арестуват и зет й, който със сигурност сега бе заедно с нея в къщата. Дано! Чак тогава дъщеря й щеше да разбере, че майка й винаги е била права.

Вместо това Васил бавно крачеше по улицата. Нещо го спираше да бърза. Страх го бе. Реши да не отива направо у бай Пано, а да заобиколи по същия път, по който бе дошъл в бръснарницата. Така щеше да убие малко време и щеше да се опита да се приготви за срещата с Гергина.

Какво, мама му стара, бе намислил Гичо? Дали наистина внучката на Алексо му бе казала нещо? Едва ли! Гичо блъфираше. Същевременно Васил осъзнаваше, че нищо не можеше да оправдае престъплението й. Тя спомена, че бай Пано си го бил заслужил, но каквото и да е правел, едва ли убийството бе решение. Куцият златар нямаше вид на лош

човек, напротив, но кой може да знае какво става в семейството на другия? И въпреки това – нямаше разумно обяснение за деянието на Гергина. Колкото и абсурдно да звучеше, убийството някак бе по-оправдано, отколкото последвалото разфасоване и изгаряне. Васил Обретенков леко притрепери, като си представи как го е извършвала – бавно, професионално и в мълчание. Нима синът му бе сънувал всичко това? Горкото дете! Добре че не го бе сънувало в обятията на Гергина.

А Мишо вече седеше върху камнената стена на Празното място и жадно следеше какво ще последва. Той дори не обърна внимание, че Марион го видя от балкона. Тя светкавично слезе долу, а после доведе и Митето. Момчето на Фончо попита какво става и като разбра, че милицията е у Гергина, прошепна неизменното си „Аха“.

– Ще я арестуват ли? – попита той.

– Най-вероятно. Нали я чу какво ни каза за обувките. Значи тя ги е взела от конака.

– Тихо, тихо! – помоли Мишо.

В този момент баща му се показва на ъгъла до конака. Първо видя тъмносивия джип, после децата, а когато погледна към беседката, Васил зърна и силуетите на трите жени, които шептяха нещо, приведени като същински орисници. Спря, за да обмисли какво да предприеме. Здравчаваше се и откъм Дунава нахлуваше хладен въздух. Васил усети, че настъхва, но знаеше, че не бе от студа.

Страстите на Васил

Гичо го бе изпреварил. Уж искаше да му съдейства, а вече бе изпратил хората си! Нима десетина минути по-късно бяха решаващи и какво щеше да стане с тяхната тайна операция без Васил? Чудеше се как да постъпи. Вече бе глупаво да седи и да занича като лалугер зад ъгъла. Имаха уговорка и той трябваше да си я спази. Да, ще отиде в къщата, както го помолиха. Не бе закъснял чак толкова. Тръгна, но гласът на сина му го спря:

– Татко, къде отиваш?

– Стой си там! – и му махна с ръка да не мърда от мястото си.

Мишо го послуша, но се ужаси при мисълта, че ще арестуват и баща му. Марион и Митето се спогледаха. Те не бяха казали на Мишо, че скъпият му татко се е прегръщал с леля Гина. Марион, обаче, не издържа и разказа какво бе видяла на каква Мими, която ѝ помагаше с пианото

по молба на мемè Полè.

Васил се изравни с техния двор. Бе на пет-шест метра от джипа, когато трите жени в беседката го видяха. Първа извика Елена, а след нея и Мими. Милèва само ги изгледа със зли очи.

– Василе!

– Чичо Василе!

Мъжът се обърна и, сякаш без да ги е забелязал, той продължи напред. Заобиколи автомобила, стигна външната врата на съседите и натисна бравата. И жени, и деца следяха действията му със затаен дъх, страх, любопитство и омраза. Какво правеше той там? Напрежението растеше. Наоколо се спускаше мрак, а чезнещата светлина едва-едва очертаваше силуетите на къщи и дървета. Запустелият конак съвсем заприлича на обиталище на духове, а милиционерската кола – на катафалка.

Докато Васил отваряше външната врата, вътрешната силно изскърца и също се отвори. Показа се непознат и цивилен мъж, след него излезе Гергина с мукавяно и кафяво куфарче в ръка, а после друг цивилен в черно яке и с мустаци. Само това успя да види от физиономиите на двамата милиционери. Учедващо бе, че капитан Гичо Григоров го нямаше.

Тримата излязоха на двора и застанаха лице в лице с Васил. Той бе замръзнал на мястото си, сепнат и изненадан от бързия развой на събитията. Знаеше, че бе длъжен да каже нещо в свое оправдание, но нищо не му идваше наум. Отстъпи, тъй като мъжете се запътиха към него.

– Вие кой сте и за какво идвате? – попита мустакатият.

– Съсед... Имахме уговорка... – не довърши. Едва ли бе удачно да каже с кого и то пред Гергина.

– Как се казвате?

– Васил Обретенов.

– Аз го помолих да дойде! – неочаквано изрече Гергина. – Трябва да му върна един часовник, който бе дал за поправка. Може ли?

– Добре, но по-бързо – нареди другият. – Иди с нея!

Гина и мустакатият се върнаха в къщата, а Васил остана край джипа с първия цивилен, който явно бе някакъв началник. И двамата не бяха от Олм, сигурно бяха дошли от София. Вероятно те е трябвало да проведат операцията, за която говореше Гичо. Или просто го бе излъгал? Бе го накарал нарочно да отиде у бай Пано, за да може колегите му да го стащат заедно с Гергина. Добре, че се забави! Но кой можеше да каже? Мъжът пред него мълчеше в сумрака, който се съгъстяваше и ставаше все по-зловещ и зловещ. Слава богу, нито жените, нито децата вече можеха да видят какво се случва на улицата.

– Тя ли е? – престаши се Васил. Не издържаше вече на напрежението!

Цивилният го изгледа строго, сякаш искаше да му каже: „Не е твоя работа!“ и отвори задната врата на джипа. Гина и мустакатият излязоха от къщата и дойдоха при тях.

– Ето! – подаде му увит във вестник пакет. – Не успя да го поправи. Виж, май пружината е счупена!

Васил Обретенов пое часовника и се помъчи да разбере по очите й какво става, но мъжът до автомобила не му остави време.

– Хайде, качвай се! – нареди той и Гина се настани отзад.

Цивилният я последва бързо, тръшна вратата и заповяда на мустакатия да кара. Чу се рязкото: „Слушам!“ и след малко Васил остана сам на стръмната улица със стария часовник на тъста си в ръце. Колкото и да бе вече тъмно, всички го виждаха. Оказа се, че освен жените и децата, цялата махала отдавна надничаше зад прозорци и огради. Тръгна към дома, като се опитваше да не личи, че краката му треперят.

Когато стигна външната врата, Мишо вече го чакаше с ококорени от изумление и страх очи. Това даде кураж на Васил и той прегърна детето.

– Всичко е наред, моето момче. Взех си обратно стенния часовник.

Елена и Мими ги посрещнаха още на циментовата пътека, която водеше към вътрешната част на двора. И двете бяха не по-малко разтревожени.

– Какво стана? – започна съпругата.

Васил погледва последователно и едната, и другата, сякаш искаше да разбере какво знаят, после отговори:

– Откараха Гергина в управлението. Беше ме извикала да ми върне часовника.

Все пак, макар и убийца тази жена му помогна твърде много. Какво щеше да прави той, ако тя не се бе сетила как да излезе от ситуацията с милиционерите?

– Значи тя е... – не посмя да довърши Елена.

– Попитах единия милиционер, но той не ми каза! Ще се разбере.

– Най-вероятно е тя. Иначе нямаше да я арестуват. И как са открили? – Мими се опита да погледне заговорнически Васил, но той не се усети.

– Все още нищо не може да се каже! Хайде да се прибираме, че този ден ми дойде в повече – предложи Васил и поведе сина си за ръка към къщата.

Мими разбра, че ще трябва да си върви. Донякъде бе спокойна, че нищо не му бяха направили и сега много искаше да догони Васил и да го прегърне, макар да осъзнаваше, че желанието ѝ е абсурдно.

– Утре ще ходя на лозе – провикна се тя. – Мишо, ако искаш да те взема с мене!

Предложението ѝ бе по-скоро напомняне за Васил. Каквото ѝ да ставаше Мими не бе забравила обещанието му. Той обаче дори не я чу. Бе погълнат изцяло от страховете си и бързаше по-скоро да се скрие в къщата и да остане насаме. Вместо него отговори Елена:

– Може, но преди да тръгнете, нека да посвири!

– Чу ли, Мише, ще дойда в десет сутринта. Става ли?

Момчето отговори, че ще я чака. Щяха цял ден да бъдат заедно и то само двамата!

Мими се прибра, радостна, че в края на крайщата всичко свърши добре. Пусна си „Бийтълс“, този път *A Day in the Life*⁴, и замечта как скоро щеше да отиде на лозе вместо с Мишо – с баща му.

Васил вече лежеше в спалнята и разгледаше повърхността на тавана. Множеството фини пукнатини в мазилката я прорязваха като малки реки и поточета, по които сега безцелно се стичаше умореният му поглед. Чувстваше се изтощен и изпразнен, потънал в безумието на битието, за което никога нямаше да намери разумно обяснение. Вече изключваше възможността друг, освен Гергина, да е убил бай Пано. Да, така беше! Но защо? Това щяха да я питат и следователите в милицията, и прокурорът, и съдиите. А тя щеше ли да го запази? В името на какво – че може би го е обичала? Но беше ли способна да обича тази жена? Който обича, не убива. Васил осъзна, че си противоречи. Той, например, никога не би посегнал на човек, но и нямаше спомен да е обичал някога истински. Освен сина си, но това бе друго... И какво, майка му стара, означава да обичаш? Женските брътвежи за любов му се струваха смешни. У Гергина го привлече и това, че не се пренасяше много-много. Бе мълчалива, привидно студена, но чувствена. Поне за него беше такава. Да, но именно тя уби, а пък искаше от него да я обича. Щеше ли да го предаде и въобще щеше ли да я види повече? Хвана го яд, че не успя да зърне очите и заради мрака. Какво му каза последно? Напрягна се да си спомни. Аха... *Виж, май дружината е счупена!* Васил повтори шепнешком думите ѝ няколко пъти и изведнъж рязко се надигна, осенен от тях. Трябваше непременно да отвори часовника! Сигурно вътре имаше

4. „Един ден от живота“ – популярна песен на „Бийтълс“ – Б.а.

нещо и сигурно тя му казваше точно това с последното си изречение. Щеше ли да чуе друго?

Стана, взе часовника и отиде в мазето. Там намери отверка и отвори задния капак с треперещи ръце. Не сбърка – под него имаше малък лист хартия сгънат на четири. Разтвори го. Да, това бе писмо, писмо от Гергина и бе адресирано до... до него! Зачете жадно, тресящ се целия от възбуда.

Драги Василе,

Не издържам. Няма да дочакам до утре и ще се обадя в милицията още сега. Както ти казах, аз убих Пано. Отрових го с мишеморка. Сложих му я в млякото с ориз. Много обичаше мляко с ориз, изверга! После го насякох на парчета, пренесох ги с два куфара в стола на комитета и там го изгорих. Защо го направих? Сега не знам, но когато слагах отровата, бях твърдо решена да го извърша. Не искам да се оплаквам, но Пано беше ужасен човек. Никой не го познаваше и само аз си знам какво ми причиняваше. Надявах се, че като го премахна и с времето ще успея да те накарам да избягаме и да започнем нов живот. Лъгала съм се. Ти си хубав и добър мъж, но си женен и страхлив. Надарен си, но си страхлив! Превъзходството те е заслепило и ти не можеш да обичаш. Жалко! Такъв ми бил късметът. Сега ще се предам. Ще отида в милицията, а те си знаят какво да направят. Готова съм на всичко. За себе си бъди спокоен! Ти нямаш никаква вина. Защо да те споменавам изобщо? Жалко, че и на оня свят няма да се видим, защото аз със сигурност ще горя в ада. Остани със здраве и дано един ден обикнеш истински!

Гергина

Васил прочете писмото няколко пъти, за да се убеди, че не сънува. Първото нещо, което му дойде наум, след като се освести, бе да го изгори. Така и напарави. Докато държеше горящата листче в ръце, чу гласа на Елена. Викаше го за вечеря, а той знаеше, че няма да може да преглътне нито зальк.

Опасенията на Елена

Мълвата плъзна за часове и Олм се потресе от нея. Всички заговориха как най-после хванали убиеца на куция златар Панайот Симов и това се оказала съпругата му, която била доста по-млада и искала да му вземе парите, както въобще се очакваше от всяка млада жена, омъжена за богат и възрастен мъж. Хората мигом я осъдиха да я постигне същата съдба – око за око, зъб за зъб! Властта, и тя нямаше особени проблеми. Подобно убийство бе в разрез с принципите на социалистическия морал и то щеше да получи от закона най-тежкото наказание, предвидено в него – смърт. Никой не се съмняваше, че Гергина Божинова заслужава друга присъда.

След няколко дни на топли клюки и лековати легенди за това как хитро и героично, като по филмите, народната милиция успяла да залови престъпницата, населението на града се успокои. Вярно на своя любим закон: „Всяко чудо за три дни, по-голямото – за четири“, то се захвана отново да гради най-светлия строй, където нямаше място за битово разложение и престъпни елементи.

Населението така и не разбра какво в действителност се бе случило с трупа на бай Пано. Имаше всякакви версии – хвърлен в Дунава, заробен в градината; имаше дори и предположения, че, всъщност, ветеранът Панайот Симов не бе убит, а бе заминал за братска Унгария при бившата си съпруга, която от лекомислено момиче по време на войната сега бе станала зряла и умна жена, издигнала се до висш партиен пост след 23 октомври 1956 година. Никой друг освен Васил Обретенов и синът му (а впоследствие и специалните органи, които запазиха всичко в пълна тайна до съдебния процес) не знаеше истината. Дори Гичо Гаргата я научи от своите колеги, дошли от окръжния град специално за случая.

На жителите на Олм тепърва им предстоеше да изживеят истинския потрес, когато занемели щяха да слушат показанията на Гергина Божинова, предавани на живо по местния радио-възел. Целият град щеше да се събере около говорителите на площада и щеше да мълчи, невярващ на нитер едно от сетивата си, че това е възможно.

Септември дойде бързо. След броени дни щеше да започне учебната година и Мишо се захвана да подвързва читанки, атласи и тетрадки. Срещите с пичовете в Празното място намаляха, а стрелбите с фунийки направо спряха. За сметка на това се увеличи свиренето, а това изпълваше с радост и надежди мадам Хачуян. Тя предчувстваше бъдещето на

своя ученик, но тайно се молеше пубертетът и възмъжаването му да не го съсипят. Молбите ѝ бяха чути.

И на петия ден, обаче, Васил Обретенов не забрави за Гергина. Слава богу, никой, никъде и с нищо не му показваше, че го свързва с нея. Тъща му Милева също бе разколебана, дори на малката Марион вече не ѝ пукаше, че го е видяла да се прегръща с убийцата; детето бе потънало дълбоко в обятията на бурната им любов с Митето. Мими бе щастлива, че събитията се развиват в нейна полза и с нетърпение очакваше най-удобния ден за разходка до лозята. Единствено в Елена остана съмнението, че между Васил и Гина е имало връзка. Седмици след арестуването той не докосваше жена си, а това вече беше неестествено за него и твърде подозрително, което разпали някаква неизпитвана досега ревност у нея.

Елена все повече не издържаше и една вечер, докато се приготвяха за лягане, тя се престаши и попита мъжа си:

– Липсва ли ти?

– Кой?

– Не се прави, че не знаеш за кого става дума! Гергина.

Васил не очакваше подобен въпрос. Тъкмо бе позабравил за случая.

– За какво да ми липсва?

– Нищо ли не е имало между вас?

Елена усещаше, че е наивна да пита подобно нещо. Кой мъж, особено като Васил, щеше да си признае за изневярата? И какво щеше да спечели тя, ако той наистина бе имал връзка със съседката? Щеше ли да го остави, щеше ли да спре да го обича? Тя бе толкова привързана и обсебена, както казваше майка ѝ, от него, че самата мисъл да живее без Васил ѝ се струваше светотатствена. Може би сбърка, че подхвана този разговор.

– Нищо! – глухо изрече съпругът ѝ.

– Каж ми честно, вече няма значение!

– Моля те, недей и ти като майка си!

После той отиде при Елена и така, както си беше гол до кръста и по бели бархенти гашета, Васил я погали, целуна я по челото и я подкани да си лягат. През цялото време, докато се любеха, тя усещаше, че той наистина ѝ бе изневерил с Гергина. Стори ѝ се, че я люби някак вяло, по-скоро по задължение. Или може би си внушаваше? Не, колокото и да се опитваше да се самоопровергава, рутината бе осезаема. Разбираше, че той иска да ѝ докаже, че не е права в опасенията си, но сега Васил бе слаб актьор. Една съпруга винаги може да разбере кога мъжът ѝ си

отбива номера.

Докрая на краткия му живот Елена никога повече не го попита за Гергина, а Васил – макар и да ги бе намалил след случая – не спря своите похождения до деня, в който ракът съвсем го повали на легло. Псилната болест надделя.

Делото е насрочено

Седмица след арестуването на Гергина в бърснарницата на Цачи влезе капитан Гичо и поздрави постоянното присъствие, с нескрита гордост. Бе след края на работния и септемврийски вече ден, който бе достатъчно топъл и слънчев, сякаш горещият август никога нямаше да свърши. Вътре бяха всички мъже от махалата: и Линдро, и Фончо, и Цвечи, и бай Симчо; нямаше го само Васил. Алексо Поптодоров – ако въобще можеше да си причисли към „клуба“ – също го нямаше. След изчезването на бай Пано, обаче, той негласно бе кооптиран към групата. Природата не търпи празно пространство, какво остава за малките мъжки общества!

– Я внимавай! Мирно! – избъзика се веднага и по войнишки Линдро при вида на своя съученик.

Мъжете се разсмяха, макар да не им бе до веселие, след като вече категорично се разбра, че техният приятел е убит.

– Линдракис, ке го ядаш бойот! – отвърна му също така шеговито и на македонски диалект Гаргата. Не седна, а остана прав до вратата. (Гичо бе син на хлебар, преселил се в Олм от Кукуш, след Първата световна война.) Вероятността пожеланието му да се сбъдне бе много по-голяма от това на Жори; никой не се надигна при командата на Линдро, докато боят в районното можеше да се осъществи още след час.

– Гичо, я го вкарайте в кауша, таа жена, па му отупайте паспаля! Да видим, че се занаса ли после така – пошегува се Цачи. На него единствен му бе позволено да говори всичко, но той никога не злоупотребяваше с положението си.

– Крайно време е! – съгласи се Гичо.

– Таман ще се гушкам с Гина – продължи да се бъзика Линдро.

– Ти недей се шашави, да ти не види сметката и на тебе! – обади се Фончо. – Ама и гад, нейната мама! Да затрие човек. Барем намерила ли е златото му, а Гичо?

– Следствието тече и нищо не мога да ви кажа. Знам само, че

делото ще е скоро.

– На 15 септември – намеси се бай Симчо. – Да минат празниците.

Старият адвокат имаше предвид светлия ден девети, обявен за национален празник и начало на възхваляваната и отречена по-късно социалистическа революция.

– И к-к-кой ще е за-за-щита? – попита Цвечи.

– Ако те турат тебе е най-добре. Гина че умре у съда докато, свърши делото!

– Жори не се шегувай с тия работи! – Несим Ниньо го упрекна, но всички знаеха, че е добронамерен. Покойният баща на Линдро и бай Симчо бяха неразделни другари преди войната. – Аз ще бъда. Назначи-ха ме мене за служебен защитник по делото.

Изведнъж мъжете станаха сериозни. На всекиму в главата се появи една-единствена мисъл. Как така, приятел на бай Пано, и то добър, ще защитава в съда неговата убийца?

– Ама, верно ли? – не се сдържа Цачи. – Ти, Симчо, си добър адвокат. Да не вземеш да я оправдаеш!

– Така не се говори – каза Несим Ниньо. – Дайте да сменим темата.

– Абе, те че нема да я оправдаят – нема, ама да не й се размине въжето! – завъртя глава Фончо.

– Фоне, днеска ги не бесат, а с куршум – право у челото!

– М-м-много з-з-знаеш ти!

– Ей, Цвечи, па нали трябва сапун за въжето, бе, а оно по магазините като нема! Ти купи ли си? Сега са пунали един нов – „Петел“. Има да ти кукурига, докато си плакнеш мъдата.

Безпощадният шегаджия Линдро успя да отклони разговора тъкмо навреме, защото на вратата се показа Васил. Поздрави, но не остана прав като Гичо, а се настани в края на редицата, до Цвечи. Васил не искаше да е до милиционера. Виждаше го за пръв път след оная вечер, когато Гичо го уговаряше за съдействие. Явно, обаче, не му беше писано да се отърве и сега от него.

– А, Василе – започна Гаргата, – после искам да те питам една работа.

– Добре!

– Процесът ще бъде на 15 септември – уведоми го Фончо.

– Абе, тогава не беше ли празник на МВР-то?

– Правилно отбелязваш, Линдро – похвали го Гичо.

– И децата ни тръгват на училище – добави бай Симчо.

– Абе, те ще го претупат набързо – предположи Фончо.

– Не се знае...

И така, мъжете продължиха в догадките си за предстоящия процес. Нито Гичо, нито бай Несим не казаха нещо повече, за да ги улеснят. После разговорът оттече в друга посока, а пък Фончо пак оттича за ракийка.

Преди да се стъмни, Гичо и Васил си тръгнаха заедно. Капитанът го изпрати до тях и Васил от учтивост го покани да изпушат по цигара в беседката.

– Благодаря ти, но ще се прибирам. Покрай тая Гина се съсипахме всички!

– Е, тогава тука! Заповядай!

Подаде му кутията *Родопи* и Гичо не отказа, въпреки че пушеше *Слънце*.

– Защо ми върза тенекия оная вечер? – започна Васил.

– Не съм. Всички улики сочеха към нея, но тя ни изпревари с признанието си. Ти беше само за примамка.

– Значи така!

– Извинявай, но много време мина, а нищо не можехме да докажем. Аз предложих да те използваме като човек, на когото може да се разчита. Мислех си, че Гина ще се отпусне при тебе. Ти наистина ли не я оправя?

– Абе, Гичо, нали ти казах!

– Така, де! Важното е, че всичко свърши. Все пак, изпълни молбата ми и отиде. Благодаря! Колегите ми казаха, че си идвал и тя ти е върнала часовника.

– Така беше. Гина ли е наистина?

– Тя! И знаеш ли, наскла го е като добиче, майка й д'еба! И мани, ами го изгорила в стола на комитета, където работи. Представяш ли си! Ама, до процеса бъди гроб, моля те!

– Няма проблем.

– Това е положението. Хайде, че утре пак започваме.

– И за какво го е убила? – опита се да си даде вид на крайно изненадан Васил.

– Заради златото, за какво? Луда! Ще чуеш на процеса.

– Как така?

– Ще го предават публично по радио-точката. Такова е решението – за назидание. Ама и затова – нито дума, нали?

Разделиха се. Васил си отдъхна – Гергина бе спазила обещанието си. Дано по време на разпитите в съда не го споменеше! Щеше да я чуе

целия Олм.

Процесът

Първият учебен ден дойде и Мишо се строи с останалите деца в двора на Гьолското училище. Бе осем часа сутринта, слънчево, ала вече не така топло като предишната седмица. Училището се казваше „Никола Първанов“ (позабравен българин, починал млад далеч преди Освобождението през 1878-ма и оставил една от първите граматики на родния ни език), но всички в Олм го знаеха като Гьолското, тъй като то се намираще в махала, останала от турско с това име. Сградата бе малка, жълта и едноетажна със седем стаи и физкултурен салон. Тук децата се учеха до осми клас, а после отиваха я в гимназията, я в техникумите.

Истински часове днес в действителност нямаше, изпълнен бе по-скоро един от най-обичаните български ритуали – началото на учебната година, когато родното школо се оглася от първия звънец. Децата използваша този ден за дълги разговори кой какво е правил през ваканцията и за да получат наставления от учителите си.

Мишо обичаше да ходи на училище, беше му приятно да влиза в тази голяма къща с просторни прозорци, в която възрастните хора бяха малко и говореха интересни неща, и на чийто таван, освен всичко друго, живееха много гълъби. В нея идваха и пичовете от махалата, само че те бяха в други стаи. Впрочем, нито един от тях не беше в неговия клас. Митето и Стефчо бяха в осми, Самуел – в седми, Марион – в шести, Борисчо – в пети; само Кирчо бе под него – в трети. Той и брат му, обаче, започнаха тази учебна година в София и не можаха да чуят прякото предаване на съдебния процес срещу убийцата Гергина Божинова. Мишо и останалите го чува докарй и то от най-високото място край площада, откъдето стреляха с автомати и ракети по време на празничната заря на осми срещу девети септември. Това бе покривът на зала „Балканиада“, там където Митето го бе завел за пръв път. И сега стана така.

Часовете бяха намалени и още в междучасието след втория Мишо видя Митето и Самуел да си говорят на двора до лавката за закуски. Плахо отиде при тях – в махалата бе едно, на училище – друго; тук само той още бе в долните класове. Двете момчета не му обърнаха особено внимание. Кимнаха на поздрава му и продължиха да си приказват.

– Аз отивам, за тебе не знам!

– Баща ми ще ми разкаже всичко – отвърна Сами.

– Друго си е да го чуеш на живо.

Мишо не схващаше за какво става дума, но му беше приятно да е до двете момчета, които тук му изглеждаха още по-големи. Всичко развали Борисчо Данилов, а след него и Марион Сабо. Те последователно го поздравиха със: „Здрасти, Жаба!“ Борисчо дори го попита ехидно:

– И ти при големите, а?

Това не впечатли никой, тъй като Митето не спираше да убеждава Сами да вървят.

– Къде го караш да ходите? – попита Марион и сега приятелят ѝ нямаше как да не ѝ каже.

– Да се качим на спортната зала и оттам да слушаме процеса.

– Какво, какво! – изуми се Марион.

– Ще предават по радио-уредбата как съдят Гина убийцата.

– Кой ти каза? – продължи момичето.

– Татко. Научил го е в работата си. Сами също го чул от баща си.

– Така е. Попо ще ѝ бъде защитник.

Всички отдавна бяха свикнали с обръщението на Самуел към своя възрастен отец.

– Защитник на тая! – възмути се Бориччо.

– Обществен. Всеки има право на защита. Така е. Да не мислиш, че на татко му е лесно, но като са го назначили!

– Оставете това! Искате ли да ходим или не? – категоричен бе Митето.

– Има още часове – припомни Марион.

– Ти да не си заек?

Последната реплика на Митето бе решаваща. Всички се съгласиха и тръгнаха към спортната зала. Избяхага от училище с чиста съвест, че никой няма да им направи нищо точно днес. Мишо също се присъедини към групата, въпреки снизходителния поглед на Марион и особено на Борисчо.

Когато петте деца приближиха площада, гласът на съдията вече се чуваше отчетливо на фона на зловещо тракащата пишеща машина. Те спряха за момент, изненадани от множеството хора, струпани около двата високоговорителя. Тълпата бе толкова голяма, сякаш имаше организиран митинг. Мишо веднага си спомни за онзи, в защита на Патрис Ломумба, на който ги заведоха задължително от училище миналата есен.

– Ега си чудото! – възкликна Митето. – Давайте през градинката, аха!

Всички бързо го последваха. Щом влязоха по страничната алея към шадраванчето, Марион извика да спрат:

– Какво има? – попита я приятелят ѝ.

– Ей там, на оная пейка, са баба ми и дядо ми. Не искам да ме скиват, че не съм на училище.

Мишо видя, че заедно с тях е и неговата баба. Явно тримата бяха дошли да слушат процеса, но не искаха да се смесват с простолюдието. Той също предпочете да се скрие от погледите им.

Свърнаха зад тях и тичешком стигнаха спортната зала. Не ги забелязаха.

Изкачването сега бе по-лесно. Самуел му помогна да се хване за стълбата и по-нататък Мишо си знаеше как. Марион, макар и момиче, показва завидни умения и чевръсто се покатери веднага след Митето, който беше пръв. След нея бе Борисчо, а Сами остана последен след Мишо.

Вече на покрива, децата прибягаха до десния ъгъл на сградата, който гледаше точно към съдебната палата. Там насядаха – не трябваше да ги виждат от площада, но често надигаха глави, за да следят какво става. Затаиха дъх и се заслушаха.

През това време Васил седеше заедно с Цачи, Цвечи и Линдро в бръснарницата и внимателно следеше всяка дума. Той също бе избягал от работа, тъй като не искаше да бъде с колегите си, ако нещо непредвидено се случеше. Суматохата бе толкова голяма, че никой нямаше да обърне внимание, че е напуснал. При Цачи щеше да му бъде по-лесно, а Линдро непременно щеше да го утеши с някой майтап.

Елена нямаше избор. Тя бе на работното си място в счетоводството на ДСК заедно с другите колежки. Радио-точката тук също бе включена и жените слушаха със свити сърца и невярващи очи.

Делото се гледаше в най-голямата съдебна зала, която сега бе пълна с хора. Те бяха грижливо подбрани и предварително инструктирани да негодуват при определени ситуации и по даден знак. Никой не биваше да дюдюка по адвоката Несим Ниньо, а само по подсъдимата, зад която стояха двама униформени милиционери със сериозни лица и изпразнени погледи. Пишештата машина не спираше да трака. Всяка ударена буква отекваше като истрел от залата и рikuшираше навън в пространството.

– Подсъдимата Гегрина Василева Божинова – говореше съдията. Гласът му бе режещ и безстрастен. – Разкажете какво извършихте в нощта на 9-ти август 1968 година!

Гина стоеше права зад подсъдимата скамейка с каменно изражение

на лицето и очи-мъниста като на препарирано животно. Започна бавно с равен тон и студен глас, по-смразавящ дори от този на съдията.

– Вечерта, мисля че беше понеделник, сложих да вечеряме. Пано изпи половин кана вино и се поотпусна. Видях го, че скоро ще задреме и побързах да му дам десерта. Изсипах отровата вътре...

– Какво му дадохте за десерт.

– Мляко с ориз. Обичаше го много и го поглъщаше лакомо, затова реших, че ще е най-подходящо.

– И сложихте в него отровата, така ли?

– Да, мишеморка.

– Откъде я взехте?

– Купих я от аптеката.

– И после какво направихте?

– Изчаках го да умре. Заключих го в стаята, но преди това му взех протезата и бастуна. Отидох в хола и останах там докъм полунощ. После проверих какво става с него. Като видях, че е издъхнал, изчаках още час-два, за да изстине добре и го разфасовах.

– Какво сте направила?

– Нарязах го на парчета.

В залата се чува възгласи на ужас, изумление и възмущение, които като вълна се пренесоха на площада, а чрез радио-точката в целия град. Те бяха непредвидени и съвсем спонтанни. Пишешката машина спря да тряка, сякаш и тя негодуваше. Пичовете на покрива на спортната зала също въздъхнаха. Мишо имаше чувството, че Гергина разказва съня му, а татко му гледаше в циментовия под на бръснарницата и сискаше зъби. Линдро зацъка, а Цачи пусна едно: „Мама й д'еба!“ Жените в касата едва не изпищяха от разказа на Гина. Елена бе подпряла глава на лявата си ръка и гледаше обезумяла през прозореца. С тази ли жена се беше любил мъжът ѝ? Как бе могъл? Умът ѝ не го побираше. Сигурно не е знаел, утеши се тя.

Навред по площада се чуваха възмутителни възгласи от рода на: „Да не е жива, каква е!“; „Това не е човек!“; „Смърт, нейната майка!“ Алексо, Полът и Милёва също се изумяваха и не можеха да повярват, че това, което чуваха, е истина.

– Къде извършихте разчленяването на трупа?

– В хола. Довлякох го там, че е по-широко. Преди това настлах пода с вестници, за да попиват кръвта. Първо отсекох главата.

– С какво?

– Със сатъра. Работех с него и с нож. Аз съм готвачка и знам как се

прави.

– Какво имате предвид?

– Че съм секла много трупно месо на животни.

– Но друг човек не сте убивала?

– Не, Пано ми е първият и последен...

– Със сигурност! – едва не изруга съдятя. – И къде сложихте частите?

– В куфари. Имаме два големи куфара. В тях ги сложих и веднага ги занесох в стола на партийния комитет. Там работя. Запалих пещта и ги изгорих.

– Как?

– Парче по парче. Бях го насякла на малки късове за по-лесно. Всеки къс по отделно увивах във вестник, за да гори по-лесно. Вътрешностите сложих в чували от брашно. В кухнята на комитета остават много. Главата също увих във вестници.

Отново възгласи, псувни и писъци изпълниха пространството.

Митето рече: „Ега си!“, а Марион си спомни, че бащата на Мишо беше прегръщал тази касапка. Погледна сина му и се замисли дали да не му го каже още сега, тук, на покрива, за да изрази по някакъв начин дълбокото си възмущение. Отказа се, тъй като щеше да се разбере, че ги е шпионирала, а не ѝ се искаше Самуел и Борисчо да научат. Щеше да му го каже един ден, ако Мишо не внимаваше как се държи с нея. Този ден щеше да дойде след двадесет и трни години, в Лондон, когато тя щеше да му разкаже всичко, но вече с болка, а не със злорадство.

– Наведнъж ли изгорихте всичко?

– Да. До шест сутринта, когато идват останалите жени, бях готова.

– На друго място оставихте ли части от трупа?

– Не! Всичко изгорих в пещта.

– Потвърждавате ли това?

– Да!

– А можете ли да кажете на почитаемия съд какво ви накара да извършите това престъпно деяние?

– Не знам. Беше ми омръзнало да живея с Панайот, пък и исках да взема парите му и да избягам на Запад.

Залата отново се оживи. Чу се глас: „Смърт за убийцата!“ и всички подхванаха възгласа. Децата на покрива можеха да чуят как и площадът откликва на призива, едва ли не на целия Олм викаше вече: „Смърт!“.

Кой знае защо, но и Борисчо започна да повтаря като папагал. Митето му направи забележка да млъкне, а Сами едва не го зашлеви от

напрежение. Чакаше да чуе какво ще каже баща му.

„Ебах нейната мама!“ – изруга Линдро, а Васил усети, че му прилошава. Той бе държал тази жена в обятията си! Не тя не беше същата! Нещо се беше случило с нея. Защо сега казваше това, а в писмото си пишеше друго? „Л-л-леле!“ – запелтечи и Цвечи, свали си очилата и разтри очи, за да не заплаче в мъката си по бай Пано.

Елена едва се сдържаше да не заплаче, а майка ѝ в градинката бе станала зелена от злоба, по-зелена и от тревата наоколо.

– Тишина в залата! – извика съдията. – Някой съдействаше ли ви, помагаше ли ви в извършването на престъплението? Имаше ли съучастник?

Васил изтръпна на стола. Миговете след въпроса бяха най-дългите в живота му. Имаше чувството, че сърцето му ще разкъса гърдите му.

– Не! Всичко свърших сама от начало до края!

Отдъхна си и побърза да запали цигара. Останалите мъже го видяха, че целият трепери, но те не предполагаха каква е причината.

– Подсъдимата Гергина Василева Божинова, признавате ли се виновна за това което сте извършила? – попита съдията.

Настъпи гробно мълчание. Пищещата машина също млъкна. Всички чакаха да чуят какво ще изрече убийцата. Само да посмееше да се оправдава! Тогава хората щяха да влязат в съда и да я линчуват на място.

– Да! Виновна съм, но не съжалявам.

Този път възгласите преминаха в крясъци и призови за възмездие. Площадът вреще от възмущение. Навред се носеше само една дума: „Смърт!“

Обвинението потвърди искането си за най-тежкото наказание.

Дойде ред на защитата. Опитният Несим Ниньо започна внимателно, с тих глас и посърнало лице. Той изтъкна как цялата общественост е потресена от това тежко, дори ужасно престъпление, незапомнено в съдебната история на Олм. Определи деянието като нечовешко и потърси оправдание в бедния селски живот на подсъдимата и най-вече в сериозното психическо разстройство, довело я до тази простъпка. Той подчерта пред почитаемия съд, че, съзнавайки невъзможността да иска оправдателна присъда, предпочита да моли за доживотна такава, която, по негово осмисляне, съвсем не е по-лека като наказание за подобно престъпление.

Чу се тих ропот в залата, който бързо бе озаптен от съдията.

В края на своята пледоария Несим Ниньо заключи:

– Уважаеми другари съдебни заседатели, граждани, аз бях добър

приятел на убития Панайот Симов, може би най-добрият от всички, които го познаваха. Подсъдимата може да го потвърди. Никога не съм предполагал, обаче, че ще дойде ден да защитавам неговата съпруга, която отне живота му по такъв нечовешки начин. Разбирате, че съм пристрастен, но, както е казал Цицерон в защитата си на Лигарий: *Habemus confitendum reum* – имаме обвиняем, който си признава. Все пак, подсъдимата Гергина Василева Божинова сама си призна всичко и аз моля уважаемия съд за снизхождение, въпреки неимоверната жестокост на деянието.

След речта му съдът се оттегли на заседание.

Присъдата

Едва ли в своята история малък град като Олм е бил толкова замлъкнал. За няколко минути всичко бе онемяло: и хора, и животни, и дървета, и треви, че и Дунава дори. Той бе спрял своя ход, за да чуе присъдата, а после да продължи към голямата вода по-мътен, по-навъсен и печален.

Децата на покрива бяха надигнали глави и гледаха към възрастното множество на площада, към сградата на съда, опасана също от стотици хора и към небето, което сега сякаш бе избледняло като платно. Всички стояха на крака и чакаха произнасянето на присъдата.

– В името на народа.... – проговори съдията.

И над смълчаното битие той започна да изрежда разни закони, членове и алинеи, докато най-накрая стигна до дългоочакваната дума: *смърт*.

– ...Осъжда се на смърт чрез разстрел! Присъдата може да бъде обжалвана...

Бурните възгласи „Смърт!“ заглушиха думите му. Народът ликуваше, бе въздадена справедлива присъда. След голямата тишина настъпи голям шум. Хората се разотиваха по домовете си, като се възмущаваха и коментираха поведението на най-студената жена на света, жената-изверг, убийцата, касапката, дяволското изчадие и т.н. Никой и нито за миг не се опита да я оправдае. Онези, които бяха около съдебната палата, се струпаха на служебния вход, за да я видят как я извеждат и, ако можеше, да я разкъсат, така като тя бе постъпила с мъжа си. Милиционерите, обаче, не позволиха.

– Дей, дей! Такова чудо не бех очаквал: да го утрепе, да го

расфасова като животно, за да му вземе парите и да избега на Запад!

– Цачи, таа е некаква ненормалница, бе! – обясни му Линдро. – Превъртела е и го е сатърдисала. И нея ще я... Жалко си е за бая ти Пано!

– Абе, бегай мани таа работа!

Васил пушеше и мълчеше. Не ги слушаше, а бавно се успокояваше. Още не можеше да осъзнае, че всичко му се размина. От сега нататък трябваше да свиква с мисълта, че е любил най-жестоката жена на Олм, че дори и семето си бе вкарал в нейното тяло. Щеше ли да се спаси от тежестта на тази тайна? Е, в края на крайщата и нея щяха да изгорят – огън за огън, но каква утеха бе това!

Въздъхна, раздели се със своите съпътници и се върна на работа. На тях времето щеше да им помогне бързо да забравят този ден, но на него – никога!

Деца та още седяха на покрива на спортната зала, когато изведоха Гергина от съда. Служебният вход бе откъм тях и те успяха да зърнат как я вкарват в голяма и сива камионетка. Пред нея и зад нея имаше още коли. След малко този мрачен кортеж бавно потегли и мина покрай спортната зала на път за улица „Софийска“, през прелеза, покрай Минералната и отгъм за столицата. Детските очи дълго следяха автомобилите, докато най-накрая те се изгубиха в унилото пространство.

След час площадът опустя, градинката и районът около съда – също. Мишо поиска да си тръгне, но Митето и Самуел извадиха цигари и любопитството да ги види как пушат го задържа. Сами му предложи и на него, но Митето каза, че Мишо още е малък и не бива. Марион гледаше своя приятел с възторг, а Борисчо чоплеше с пръст асфалтовата заливка на покрива.

– Получи си заслуженото! – каза Митето.

– Да, бе! А кога ще я застрелят? – попита Борисчо.

– Трябва първо и върховният съд да потвърди присъдата и чак тогава – вещо обясни Самуел. – Попо говори добре, нали?

– Не случайно е най-добрият адвокат на Олм. Аха! – подкрепи го Митето.

Мишо си мислеше за признанието на Гергина и за своя сън. Всичко бе видял, но не и изгарянето на парчетата тяло. Ами, обувките! – дойде му изведнъж наум. После попита:

– Защо нищо не спомена за обувките?

– Ти, не я чу, когато ни каза, че тя ги е хвърлила в запустялата къща – обясни му Митето. – После си ги взела и ти ги даде на тебе. Аха!

– Така е, голямо цигу-мигу! Тогава ти свиреше, а Митко ти връщаше колелото.

– Той само свири на тая лавута! – подигра го Борисчо. – Жаба на лавута! Хем квака, хем свири! Ха, ха!

И другите се засмяха, но на Мишо вече му бе безразлично. Нали бе сънувал и Борисчо! Щеше да отиде при кака Мими и там щеше да намери утеха. Никой друг не се прегръщаше така с нея. Той не знаеше, че само Мими не бе слушала процеса. През цялото време, докато той траеше, тя пускаше и обръщаше без прекъсване единствената плоча на „Бийтълс“, която имаше.

Когато се прибра, баба му вече си бе в къщи. Той се преоблече и отиде до черешата на двора. Погледна я, прииска му се да се покатери в нея, но в тоя миг Милёва изкрещя:

– Да не си посмял!

Мишо я погледна, мина му през ума да се изкачи на дървото напук на баба си, но реши да постъпи благоразумно и се прибра в къщата. Отиде в хола, разсъблече виолончелото и започна да свири.

На вечеря се събра цялото семейство – майка му, баща му, той и баба му. Ядоха в пълно мълчание, сякаш бяха на панихида.

Последният сън

Същата вечер Мишо сънува, че е остарял, прегърбен и немощен и че живее в много висок небостъргач. Седи в инвалидна количка и някакво красиво момиче му донася поднос с храна. Поглежда лицето ѝ и разбира, че това пак е Ка, само че сега тя не му прилича на никой познат. Момичето е толкова хубаво, с дълга руса коса и синьо-зелени очи, толкова мило и с нежна усмивка, че на него му се приисква да я погали. Докосва я с пръсти и изведнъж двамата се превръщат в малки деца, хващат се за ръце и побягват към Дунава. Гонят се покрай водата, шляпат с крака в нея, после се къпят – голи като две ангелчета, които не изпитват никакъв срам. Прегръщат се, целуват се, но ето че небето притъмнява, огромен облак скрива слънцето, ала се оказва, че това не е облак, а великанската крастава жаба-царкиня, която подскача по земята и всичко наоколо се тресе. Децата се изплашват, излизат от водата и побягват, но жабата отваря уста и ги поглъща. Настава пълен и вечен мрак.

Михаил Обретенков извика и се събуди. Пред него се очерта силуета на Бистра, която носеше поднос с чаша мляко и чиния с понички.

– Закуската ви, маестро! Не ми казвайте, че пак тях сънувахте.

– Не, не само една...

– Хайде да хапнете сега! Заповядайте.

Започна да го храни. Докато му подаваше залците и чашата, тя не спираше да говори. Когато свършиха със закускава, Бистра седна срещу него и попита:

– Тази история с Гергина е невероятна. Ама и вашето проклятие се го бива! Да сънувате всичко преди това... Изпълниха ли присъдата?

– Хм! – преглътна маестрото. – През ноември същата година бащата на Митето, чичо Фончо, му казал, че я били убили и били изпратили в милицията един пакет с дрехите ѝ.

– А какво стана със семейството и с пичовете?

– О, това съм го записал в дневник?

– Водел сте си дневник! И аз се опитвах, когато пристигнах в Америка, но животът ме завъртя. А пазите ли го?

– Да, ей там в най-долното дясно чекмедже на бюрото ми е. Не съм писал в него от тридесет и пет години.

– Толкова отдавна! И защо?

– Ами, нямаше вече смисъл. Пък и това не е дневник в истинския смисъл.

– Как така?

– Пишех писма до баща ми от различни места по света. И така...

– Той кога почина?

– Ще разбереш, като прочетеш.

– Ама, може ли?

– За тебе всичко може. Ти си единствената жена, която ми остана!

– Хей, маестро, голям жегаджия сте!

– Така, така...

След половин час маестро Михаил Обретенев пак задрямва. Бистра почисти и си отиде. А вечерта пак дойде и пак го нахрани, и го преоблече в пижама, и го сложи в леглото да спи, но преди да си тръгне, тя се досети за дневника. Намери го и го отнесе вкъщи. Хапна набързо, тъй като нямаше търпение да разбере какво е станало с Васил, Елена, кака Мими, Марион и пичовете.

Легна и зачете. Отвън незаспиващият Ню Йорк блестеше в нощта.

Втора част Маестрото

София

17 април 1974, петък

Днес почина татко! Защо!!!

19 април 1974

Няма нищо по-гадно на света от погребенията. Не, по-отвратителен е ритуалът в гнусната пристройка до входа на гробищата. Някаква стринка рецитира глупости за неумолимия ход на времето и неизбежния край, за смъртния човек и безсмъртното човечество, въобще плещи такива простотии, че на тебе ти идва да ѝ размажеш муцуната на мига, за да проумее, тази кикимора, какво означава истинска болка. Чуват се минорни подпури от Бах, Моцарт и Хайдн – нелепо, ужасно и безсмислено! Нито църква, нито свещеник и вместо кръст – пирамида; за партийните членове слагали петолъчки. А на гроба – прочувствено слово от колегата и толкоз.

Горката мама, едва се държеше на крака и не ме пусна през цялото време. Ридаше тихо и само ми шептеше: „Мишо, миличък, няма го вече татко ти!“ Трябваше да се държа! Плачех без глас и стисках зъби. Яростта, която ме обземаше от ритуала, ми помагаше. Баба Милёва не пророни нито сълза, но поне не опяваше. Нали не бе като селяндурите! Ядът ми към предвзетостта ѝ също ме крепеше да не рухна съвсем.

Дойдоха много хора. Не знаех, че татко ми е бил толкова уважаван човек. Всички от махалата бяха на гробищата – Линдро, чичо Фончо, бай Цачи, Цвечи и бащата на Самуел, чичо Гичо – и той; дори дядото и бабата на Марион дойдоха. Кака Мими не беше. Нямах как да не бе разбрала за смъртта, но не пожела да присъства на погребението. Разбирам я. Митето и Сами бяха в казармата, а Марион – при баща си в Унгария. И аз не бих дошъл в Олм, ако имаше как. След тоя ден ми се искаше никога повече да не се връщам в родния си град. Имаше също и много жени от ТПК-то. Повечето плачеха.

Боже мой, тати, закопаха те в земята завинаги и никога вече няма да те видя! Не мога да повярвам, че всичко това се случи! Все имам

чувството, че на следващата родителска среща пак ще дойдете в София двамата с мама, а ти пак ще мълчиш и ще ме гледаш топло със зелените си очи. Ала не, това няма да се повтори! Мразя смъртта, презирам я и докато съм жив ще я ненавиждам!

24 май 1974

Мили тати, реших! Ще ти пиша писма, ще ти разказвам за себе си, онова, което никога не успях да ти споделя преди смъртта ти. Колко глупав е животът, нали? Не умеем да се ценим, докато сме живи, а после съжаляваме за пропуснатото. Виждам те да ми казваш, че не е така и сигурно си прав. Как не успяхме поне веднъж да си поговорим като баща и син? Не остана време. Но не, тати, аз няма да съжалявам! Освен това за мене ти винаги ще си жив! Ще ти описвам по-интересните неща от живота си, за да не ти е скучно там горе и да има какво да разказваш на твоите приятели-души. Надявам се да се забавлявате с писмата ми. Пък и какъв по-хубав начин да си отмъстя на гадния рак, който те стопи? Ще гледам да се гордееш с мене.

Татко, аз продължавам да сънувам и, знаеш ли, сънищата ми пак се сбъдват – като оня за бай Пано. Помниш ли? Това става рядко – само когато Ка ми се появи. Ето и снощи сънувах, но да не те занимавам сега със съня си, тъй като нея я нямаше. Днес ходихме на манифестация, защото е празник на Кирил и Методий и българските букви. Следобед изнесохме концерт за родителите – нали сме музикална гимназия! Мене ме освободиха – ясно защо, но аз не бих имал нищо против да свиря. Сигурен съм, че и ти. Нищо. На следващата продукция ще се включа.

12 юни 1974

Влюбих се! Да, скъпи тати, няма и два месеца след смъртта ти, аз хлътнах по едно момиче от по-горните класове. Не ми се сърди! Ако я видиш, ще ме разбереш. Тя учи обой и е също толкова нежна, колкото и звукът на инструмента, на който свири. Не знаеш, но симфоничният оркестър се настройва по тона „ла“, който се подава от обоя. Имам чувството, че и аз вече се настройвам по Нели, когато я видя. Така се казва тя. Много е фина. Слабичка е, с кестенява коса и кафяви очи, а излъчването ѝ е направо детинско, нищо че е с година по-голяма от мене. Ако беше жив, щях да те попитам как се постъпва с жените, но уви! Надявам се да ми даваш знак, когато бъркам. Мама не знае и мисля да не ѝ казвам. Тя е потънала в скръб и не искам да я разстройвам съвсем.

А, тати, усещам, че съм харесван и от други момичета, особено

откакто започнах да свиря на електрическа китара. Сега това е най-модерният инструмент и всеки от момчетата в музикалната знае да свиря поне малко на него. На мене, обаче, китарата страшно ми се отдава, даже класната ме предупреди, че съм специалност виолончело, а не китара. Знам и не спирам да свиря на челото. За нищо на света няма да го заменя, но и китарата ми харесва. Пък групата, която направихме направо е супер. Още си нямаме име. Запознахме се с Нели на репетиция. Тя дойде да ни слуша заедно с други момичета. Разучавахме едно парче на „Credence...“⁵ – *As Long As I Can See the Light* и тя просто се размазваше на стола. Забелязах я, още докато свирех, а като свършихме, тя дойде и направо ме разцелува. После излязохме в Докторската градинка – близо е до училището – и там за пръв път след смъртта ти усетих, че искам да живея. Не се чуди, но когато те гледах в ковчега, пожелах и аз да си отида с теб.

Нели ме научи да се целувам и ми каза, че съм бил страшно сладък. Не знам дали тя ме обича – така твърди, де, но аз съм луд по нея. Пък и горд, тъй като ме приеха в компанията на големите. Повечето от тях пушат, а някои дори гълтат хапчета – „Кодтерпин“ и „Довер“. Те съдържат съставки опиа и това ги кефи. Взимат по десетина-двайсет, а един от тях, Джоката, стига до цели тридесет „довера“! Скапва им черните дробове, обаче, но като няма откъде да си вземат хашиш. България не е Америка! Като се съберат, по цял ден слушат Джими и Дженис⁶, къркат и страдат. Не ми се ще да им казвам какво означава истинско страдание. Аз не пия и не пуша, да не говорим за хапчета. Въпреки това новите ми приятели не ме подиграват, а по-скоро ми се радват, че свиря добре и ми викат Майк. Така е по-групарско. Може и да ми съчувстват заради тебе – не знам!

Иначе съм затворено момче, не говоря много-много. Нели ме намира за красив, дори спомена, че момчетата адски ѝ завиждали, че ме е забила. Не ѝ вярвам, пък и какво значение има това? Мама казва, че приличам на тебе, а аз тайно се гордея, без дори да знам що за мъж си бил. Обещал съм си, че ще се грижа за нея, докато съм жив!

19 октомври 1974

Бях се зарекъл да не ходя в Олм, но за шестте месеца от смъртта ти

5. Американска банда от седемдесетте, чието пълно име е Credence Clear Water Revival. В превод споменатата песен гласи: „Докато виждам светлината“ – Б. а.

6. Става дума за американските рок-легенди Джими Хендрикс и Дженис Джоуплин – и двамата починали от свръхдоза – Б.а.

се върнах. Нямах как. Слава Богу, мама реши да се преместим окончателно в София, в малката къщурка на дядо Михаил. Така и направихме. Баба си остана в Олм – не можела да си напусне дома! Сега живеем тук, в Коньовица, в две стаички и външен клозет, недалеч от къщата на Христо Смирненски. Тесничко е, но е много уютно. Знаеш я мама каква е!

Тати, чудя се как да ти го кажа, но аз го направих... Значи, станах мъж и съм адски щастлив! Може би ми е рано, но беше страшно гот? Никога няма да разбере ти на колко години си бил, когато за пръв път си спал с жена. Едва ли си споделил с мама, пък и как да я попитам! Аз скоро ще стана на седемнадесет. Все пак, не съм чак толкова малък, нали!

Да, направихме го с Нели! Седмица преди панихидата ти бяхме отишли у нас – мама бе заминала за Олм да се подготви. Отдавна бяхме стигнали до пълна интимност с Нели, но до полов акт не бяхме. Все спираше в най-горещия момент. Оказа се, че тя също не беше го правила, макар и да бе по-голяма. Срамуваше се. Не очаквах. Започнахме притеснени, учейки се един от друг. Не беше лесно в началото, но след като веднъж проникнах, усетих неизпитвано досега блаженство. Дори ми се приплака. Свършихме бързо и чак тогава видяхме кръвта. Притиснихме се, но Нели оправи нещата. Чувствахме се големи и щастливи!

Скъпи татко, мисля си, че дори да беше жив, едва ли щях някога да ти разказвам всичко това. Но там, на гроба ти, в Олм, аз бях горд от своето възмъжаване и тихичко ти прошепнах: „Беше чудесно!“ После погледнах към небето. Макар и октомврийски, денят бе толкова топъл и слънчев, сякаш все още беше лято. Стори ми се, че ти ми се усмихваш някъде горе, на небесата, и повярвах, че си ме разбрал.

А вечерта вместо нас двамата с Нели, кой знае защо, сънувах Марион и Митето да се любят в море от зелено жито. До тях стоеше Ка и ги наблюдаваше. Сега царкинята жаба я нямаше. Ка имаше чертите на баба Милева и гледаше строго към Митето, който дишаше тежко и на пресекулки. Бе изплашен и бързаше. Изведнъж Ка плесна с ръце и земята се разтресе. В далечината се зададе тежка верижна машина, подобна на танк, чиято броня бе като кожата на крастава жаба. Митето скочи и се опита да побегне, но машината го застигна и мина през тялото му. После, вместо него в стъпките на веригите остана една малка жабка, която започна да подскача и така прелетя върху голия корем на Марион. Докато го гледаше, подпряна на лакти, тя не спираше да се смее от гъдел. Събудих се изпотен и изпълнен със страх.

Какво ще кажеш? Гадост! Няма отгърване от тая многолика Ка, но се стремя бързо да я забравям. Сега Нели изцяло ме е обсебила и това страшно ми помага във всичко – и в училището, и в музиката, и в къщи. Мъчно ми е за тебе, разбира се, липсваш ми, но вече не ми е така безсмислено.

Хайде – до! Твой възмъжал син Мишо.

24 януари 1975

За три месеца вече три пъти сънувам Митето. И винаги е с Марион и Ка, и винаги го премазва танк. Реших, че най-последно трябва да потърся моя някогашен приятел или който и да е от родителите му. Заминах за Олм през почивните дни. Мама дойде с мене, ходихме и на гробища.

Вместо Митето в Олм първо срещнах Марион, която в началото се опита да ме избегне. Направи се, че не ме вижда. Аз, обаче, я спрях и веднага я попитах за него. „Нима не знаеш?“, изгледа ме лошо тя. Въпреки това забелязах, че бе станала страхотно момиче. „Митко не е вече като нас!“ Какво означаваше това? Бил на лечение в психиатричната болница, която се намираще извън града ни. „Повече не ме питай!“, едва не изхлипа Марион и си тръгна.

Веднага намерих баба Милёва, а тя ми разказа, че на едно учение през миналия месец, докато Митето си стоял в окопа, отгоре му минал танк, който го затрупал целия. Спасили го като по чудо, но той превъртял. Било неизлечимо. „Сега пак е в лудницата! Бяха го пуснали за седмица, ама той само ходи, ръкомаха и повтаря: «Па'и се, па'и се! Аха!» Като Варлаам стана и Митко.“

Знаеш ли, тати, какво изпитах? Идваше ми да викам от яд, но се уплаших. Спомних си какво ни беше споменал Митето, че му бил казал Варлаам Пипи-цър: „Същият!“ Нима Варлаам бе видял още преди шест години какво очаква Митето? После се ужасих. И аз ли щях да откача?

Все пак, отидох на свиждане в лудницата. Митето ме позна, но бързо изключи и започна да ми разправя несвързано как го дебнели разни шпиони, как той трябвало да я спаси, после ми каза и на мене: „Па'и се!“ Предупреждаваше ме да се пазя. От какво?

Прибрах се в София не на себе си. Беше ми адски кофти.

Скъпи мой отче, нима и мене ме очаква подобна съдба?

Разказах всичко на Нели, на мама не посмях. На нея й стигаше, че те няма. Нели ме утеши с прегръдки, които минаха в целувки, а накрая в страстно желание от моя страна. Исках я както никога досега. (Вече бяхме понапреднали в половия ни живот.) Наложил се да тичаме като луди в

снежния януарски ден до училище, да се скрием в залата за репетиции и да го направим там, на пода, сред уредби, барабани и китари.

После дълго свирех блус. Признавам ти, тати, че ако Джоката беше с нас, щях да му поискам някой друг хап. Слава Богу, че го нямаше!

16 април 1975

Утре, скъпи татко, се навършва година от смъртта ти. Хич не ми се ходи в Олм, но ти ще ми се обидиш, ако не отида, нали? Ще дойда непременно, тъй като ще ти слагаме и паметник. Мама е поръчала един от стандартните. Такива предлагат. Важното е, че вече няма да стърчи гнусната дървена пирамида върху гроба ти. А не ми се идва заради Митето и усещането за смърт, което ме обхваща, веднага щом стъпя на перона. И не само от твоята. Имам чувството, че е умряло детството ми. Всичко, което виждам и свързвам с миналото, сега ми се струва тъпо и малко. Както пеят „Бий Джийс“⁷ във филма „Мелъди“: „Когато бях малък коледната елха бе висока, сега пораснах и тя е вече малка“... Ей такава едно чувство на тъга и меланхолия ме обзема, винаги когато си идвам в Олм.

Училището върви, свиря все повече – и на челото, и на китарата. Разучавам паралелно Габриел Форе и нова песен на „Цепелин“⁸. И двете вървят страхотно. Така ми казват и учители, и съученици. Приятелите ме съветват, като завърша музикалната да зарежа челото и да се отдам изцяло на рокендрола, но аз усещам, че не мога без него. За сега си мисля как да го осъвременя като инструмент. У нас попмузиката се гледа с лошо око, а класическата музика винаги и във всички времена ще се уважава. Сигурно ще дойде време и в България да се свири свободно рок, надявам се. Дано! Всяка музика рано или късно се превръща в класика, но за сега положението е такова – сбъркано! Важното е, че аз не спирам да свиря и ставам все по-добър, пък то ще си покаже.

Хайде, да сядам зад челото, за да се подготвя за утре. Когато то или китарата са в ръцете ми, забравям за всичко. Музиката е единственото спасение за мен!

18 април 1975

Снощи, неделя, се прибрахме с мама от Олм. Тати, сега вече никога повече не бих се върнал там, казвам ти! Беше ужасно, а на всичкото

7. *Bee Gees* – австралийски рок състав на четиримата братя Гиб – Б.а.

8. Габриел Форе (1845–1924) – именит френски музикант и композитор. *Led Zeppelin* – популярна британска рок група от 70-те години.

отгоре откъм Дунава духаше такъв остър вятър, че направо се забиваше в месата ми. На гробищата пак дойдоха хора, но не както на погребението. Сега бяха най-близките роднини, приятели и колеги. Как Мими пак я нямаше, но разбрах, че те са продали къщата и са се преместили в Русе. Марион вече е в Лондон, при баща ѝ, който е някакъв търговски представител там, така че баба ѝ и дядо ѝ вече са сами. Те не дойдоха, но на кой му пука!

Тати, не знам дали чу какви страхотни думи изрече на гроба ти чичо Жори-Линдро. Няма как да не си ги чул! Бяха толкова силни и човешки! Запомних ги завинаги, дори мисля да ги кажа на Нели и бандата. Много са рокаджийски. Сега ще ги повтора, защото си струва. „Човешко е да се живее, човешко е и да се мре, нечовешко е да се забравя. Васо, братко, ние винаги ще те помним. Затова където и както да подскачаме, все ще е тая: тук-там, тук-там, та тук!“

Нали са готини! Ако щеш ми вярвай, но след тия думи на Линдро гадният вятър се засрами и спря да духа. Но ти не може да не си го забелязал.

А сега, тати, внимавай да не паднеш! Докато се прибирахме по алеята и гледах какво пише по другите паметници, се попитах: „Дали бай Пано и Гергина имат гробове?“ Идиотско е, а? Знам, че нямат, но защо ли се сетих за тях? Вероятно тъй като чрез тях за пръв път се сбласках с ужаса на смъртта? И на убийството? Бях забравил за престъплението на тази жена. Помня, че много ме беше страх от нея. По дяволите, та тя искаше да си направи кюфтенца от мене! Днес взех, че разказах всичко на Нели, а тя се досети, че преди години била чула в родния ѝ Бургас за този случай. Чак там! – зачудих се аз, макар да се досещах, че нямаше как вестниците и радиото да не са отразили този случай. Но ти извинявай, че ти го припомням! Така е, защото винаги когато ходя в Олм, все за нещо тъпо ще се сетя. Повече няма да ти пиша за подобни спомени. *(Предаден)*

(Продължение – за предаване)

10 юни 1975

Здрасти, тати! След два дни с Нели празнуваме една година откъмто сме заедно. Пада се събота. Ще се съберем с бандата и други приятели да се почерпим. Джоката също ще дойде. Обеща да намери истинска марихуана, но аз не му вярвам. Пак ще се нагълта с довер и ще се накърка. Ще взема кухарката и ще се качим на Витоша. Там ще е най-гот! Ще свишрим на воля, ще пеем... Чудя се, вие как сте се събирали като млади? Какво сте пели и пили? Ще питам мама, но едва ли на нея ще ѝ се

разказва.

Нели завършва гимназията догодина и ще кандидатства в консерваторията. Дано я приемат! Това лято ще ни бъде последно. Сигурно ще й гостувам в Бургас. Тя иска да ми покаже родния си град, Несебър, Созопол... Ще видим. Нека първо да завършим годината, пък тогава. Въпреки че, като се замисля, защо ли въобще учим и за какво е всичката тая дъндания, наречена живот! Виждам, че ставаш сериозен и спирам.

Отче мой, Ка пак ми се появи! Беше много особен сън, ти също участваше в него. Сега Ка приличаше на Гергина и се любеше с тебе в някакво мазе, до вас бумтеше готварска печка, на която в голяма тенджера се вареше нещо. Аз пристъпих и вдигнах капака. Не, май е по-добре да не ти казвам какво видях вътре! Питам се как е възможно да сънувам такива неща? Та нима човешкото съзнание е толкова лабилно? Откъде, по дяволите, се явяват тия всевъзможни идиотщини, които, на всичко отгоре, сме безсилни да спрем! И кой ме ориса да не мога да спя спокойно, а да ме навестява все тази... Вече ме е страх и името ѝ да произнеса! Защото, тати, в тенджерата аз видях да ври главата на нещастния бай Пано! И не се събудих. Чак когато Ка-Гергина ме сграбчи да ме целува и да се опитва да ме вкарва между краката си, чак тогава извиках и отворих очи. Каж ми не е ли това някакво безумие?

Когато се освестих, се опитах да проумея какво означава този сън. Казах си, че навярно мъката ми по тебе и любовта ми към Нели са породили страховитите образи и видения. Но какво, за Бога, правеше Гергина Божинова в съня ми и то заедно с тебе?!

Реших да не споделям нищо с Нели, заради твоето присъствие, което не ми дава покой. Възможно ли е ти наистина да си бил с Гергина? Не бих желал да си го помисля дори, но... Каж ми, тати, спал ли си приживе с тази зловеща жена? Боже мой, какво питам! Та как ще ми го изречеш, пък и защо? Дори да беше жив, ти пак нямаше да ми отговориш на тоя въпрос. А и аз нямаше да те питам, нали? Все пак, усещам, че непрекъснато ще ме разяжда съмнението за вас двамата.

Ти, татинко, не споделяй всичките ми сънища и страхове с твоите съквартиранти-души горе на небето. Не бива да се излагаш с шантавите ми видения! По-добре ми дай някакъв знак, че не си чукал Гергина, за да се успокоя и толкоз.

Хайде, тати, царство ти небесно! След такива сънища се разстройвам и ми става още по-мъчно за тебе!

2 ноември 1975

Мисълта, че си спал с Гергина Божинова не ме оставя намира. Какво да правя? Да питам мама? Абсурдно и обидно е дори! Да взема и да замина за Олм и там да поразпитам – това просто ми се струва неприлично. Чудя се, дали да не се обърна към баба Милева? Тя и без това е у нас да изкара зимата и да не стои сама в града. От нея научихме, че къщата на чичо Толя я бил купил някакъв милиционер и простак, който по цял ден надувал радиото с безвкусна сръбска музика. „Какво нещо е?“, възмушава се баба. „Някога от тая къща се носеше Шопен, а сега!“ Е, да – няма я така Мими да свири на пианото! Като я споменах, се досетих дали пък тя не знае нещо по въпроса за вас с Гергина. Кака Мими никога не би скрила от мене. Надявам се! Но къде ще ходя сега чак до Русе, за да се правя на детектив и да разследвам никому ненужни и отдава умрели връзки. Прощавай, тати, но си е така!

С Нели нещо не върви! Ще изчакам малко да видя как ще се развият събитията и тогава ще ти пиша.

28 декември 1975

Вчера, понеделник, имахме новогодишен бал. Свирихме яко и дженкът беше велик. Джоката лично ме обяви за българския Джими Хендрикс, а класната едва не ме наби. Някой й бил казал, че съм щял да зарежа челото, веднага щом засвърша гимназията. „Луд ли си!“, ошипа ме Томова. „Аз редя нещата да следваш в Москва, а ти рокаджия ще ми ставаш!“ Успокоих я, че за нищо на света няма да зарежа виолончелото, но не бях много сигурен дали ми е повярвала. „Ще те държа изкъсо!“, закани ми се тя.

Тати, тая, моя класна, Томова нищо не знае! Та нали ако спра с челото, не друг, а самата Ка ще ми търси сметка! Казвам ти го, защото същата нощ пак я сънувах. Да, точно така, позна, приличаше на Томова и ми нареждаше пред нейната гигантска крастава господарка: „Има много дълго да свириш, докато поправиш онова фалшиво *фа!*“ Жабата пък се кискаше и ми смигаше, сякаш искаше да ми каже: „Не я слушай тая!“ После Ка ме удари с някаква китара по главата, от което струните звъннаха като камбани, а като се събудих, то наистина биеха камбаните на съседната църква „Св. Николай Нови“.

Разбрах защо с Нели работите се объркват. Аз съм виновен. Първо, мисля че ми е омръзнала. Ужасно е да си го призная, но май е така! Сигурно защото съм обект на непрекъснато внимание от страна на другите момичета – минавам за нещо като малка звезда в училище – и вече започнах да се вглеждам в настойчивите им погледи и да избирам. Иска

ми се да съм с повечето от тях, а Нели го усеща и се чувства кофти. И мене ме е яд, че така вървят нещата, но какво да направя? След десет дни ще стана на осемнайсет – не мога да бъда като монахиня. Ако чупя Нели, тя ще го преживее тежко. Нали тая година ѝ е последна. Е, какво пък, ще се крия! Знам, че не е честно, но като има толкова хубави момичета!

Питам се ти какво си мислел за жените? Джоката ми обяснява, че по природа мъжът е ловец и се стреми да преследва и „убие“ колкото се може повече дивеч, разбирай жени. Това, обаче, било животинско и просташко, тъй като богоподобната душа не приема глупавото поведение на плебейското тяло, а то пречело на истинското сливане с божественото начало. Джоката е откачил от транквиланти и пиене, затова понякога ги говори едни! Предложи ми да прочета „Спасителя в ръжта“ от някой си Селинджър. Дори ми каза, че по-късно щял да ми даде забранените Ницше, Фройд и Юнг. Не съм чувал нищо за тях, но те били обяснявали как точно стоят нещата с човешката природа въобще. Аз знам, обаче, че най ми е гот да свиря. По ме кефи и от чукането, но не знам как да го обясня.

Боже, татко мой, какви ти ги говоря! Ще взема да питам Джоката и за съня ми дето сте заедно с Гергина, а? Интересно ми е как той ще го разтълкува.

На нова година ще си бъдем тримата с мама и баба. Ти също ще си с нас. Винаги по празници ти палим свещ, да знаеш! Скришом, но ти палим! Вие, горе, сигурно не празнувате. Ами, да, времето като го няма, то и купонът ви е вечен! Знам дрънкам глупости, но докато бях с Джоката, пийнах едно коняче. За пръв път ми беше! Не е лошо, но едва ли ще повторя пак. Сладко някакво питие, гори ти гърлото, после бузите ти пламват, отпускваш се... Дано мама не ме види! Хайде, лека!

16 февруари 1976

Прости ми, татко, напих се! А си мислех, че няма повече да опитвам алкохол. Ама, не може като всички около тебе къркат, ти да седиш като девица. Пък то оня ден нали беше празник – Трифон зарезан. Е, събрахме се бандата в квартирата на Джоката, само момчета, накупихме вино и ракия и като се започна... Хапчета тоя път нямаше, за да не сме обиждали светеца. Отначалото уж не исках, уж по малко, но в един момент ми стана гот и отиде! Отрязал съм се като кирка и съм заспал с пакета на пода.

На другия ден главата щеше да ми се пръсне. Джоката ме гледа

радостен и ме потупва по рамото сякаш съм новопокръстен: „Браво, Майки, добре дошъл в отбора!“ Нямах сили да му отвърна. Прибрах се, а на учудената мама казах къде съм спал, но и дума не обелих за пиенето. Обещах си, че втори път няма да има и мисля така да бъде. Тати, ти не ме знаеш, но аз съм много упорит. Като кажа нещо – край! Например със свиренето, докато не науча даден пасаж като хората – може да е от най-трудните, не се предавам. И дни да ми отнеме, но ще го направя! Същото е и с хората. Ако реша, че някой ме е предал или че не искам повече да го виждам – това е! Може да ми се къса сърцето, но назад не се връщам. Не съм ли прекалено твърдоглав или честолюбив, как мислиш? Както и да е, но от сега нататък ще пия само безалкохолни.

Споделих намеренията си с Джоката, а той ми се възхищава. „Копеле, ти ако имаш толкова воля и с тоя талант, ще станеш наистина голям музикант! Аз никога!“ Джоката свири на тромбон. Добър е, но с това пиене и с тия хапчета! Впрочем, той май че чете повече отколкото свири. Мързи го. Разказах му за съня и знаеш ли какво обяснение ми даде? „Баща ти, казва, някога в детството ти те е подтиркал. Тази Ка е архетип. Тя е олицетворение на великата богиня майка, на раждащата жена. Актът на съвкупление с баща ти е израз на ненавистта ти към него и на подсъзнателното ти желание да го убиеш!“ Чуваш ли! Разбира се, че му скочих, но той се позова на Фройд и Юнг. „Прочети ги и ще ти светне!“

Тогава му разказах всичко: и за Гергина, и за убийството, за това че съм сънувал самото извършване, преди то да се случи, за процеса, че всичко е самата истина. След като ме изслуша, Джоката се позамисли и рече: „Ако не е вярно, поне добре е измислено!“ „Истина е! – не издържах. – Пише го и във вестниците. Провери!“ Той обаче, заключи: „Онирическото е присъщо на модерната култура.“ Иди го разбери! Прекалено умен е за българско хипи, нали? Сега четял на английски няква нова книга, излязла преди година и нещо – „Зен и изкуството да се поддържа мотоциклет“. Джоката знае отлично английски, тъй като четири години е живал с родителите си в Лондон. Баща му бил някакъв дипломат там. Ще трябва и аз да понаваксам с книгите! Как мислиш? Поне да науча какво е това „онирическо“.

21 февруари 1976

Днес се разделихме с Нели. Казах й всичко, нямаше смисъл да я лъжа повече и да се крия с другите момичета като диверсант. Събота е и затова решихме да се разходим до Витоша и да се обясним на спокойствие. Взехме единайската и от Княжево нагоре тръгнахме пеш. Беше

особен ден. Навсякъде бе бяло и светло от снега, но в душата ми бе мрачно. Усещах, че ми е мъчно заради това което върша с Нели. Все пак, близо две години движехме заедно, с нея го направих за първи път! Чувствах се тъпо.

Нели, обаче, ме изненада с мъжкото си поведение. По-добре било, че така станало, крайно време било и без това не искала да се чувства като глупачка. Знаела всичко за тайните ми похождения, но ми прощавала, тъй като било неизбежно. Дори ми каза, че нито една жена нямало да може да ме задържи истински. Представяш ли си! Аз настоях да си останем добри приятели и да не храним лоши чувства един към друг. „Разбира се!“ каза тя. „Ти си изключителен, как мога да мисля лошо за теб!“ Аз ѝ отвърнах, че това не е оправдание, ако съм гад да не ми отвърне със същото, но тя само се засмя и ме хвана за ръката. „Хубаво ни беше, нали!“, чух я да казва и едва ли не съжалих, че се разделяме.

Слава Богу, че това, което тоя миг се случи, ни отвлече вниманието в друга посока. Срещу нас по пътя застанаха момче и момиче. И знаеш ли, тати, кое беше момчето? Стефчо, синът на Ангел Пенев. Беше някакъв голям партиен другар в Олм. Преселиха се в София същата година, когато Гергина уби бай Пано. Точно така, Стефчо имаше по-малък брат – Кирчо. Та, значи, разпознаваме се ние, здрависваме се радостни, че се виждаме след толкова години и от дума на дума стигаме до общи познати.

Татко мили, отче мой, чуй сега какво ми каза този Стефчо, след като ми обясни, че вече е студент МИО (международни икономически отношения – какво друго се полага на такова момче?) и че брат му бил в английската гимназия, че отдавна не били ходили в Олм и прочие. Моят някогашен приятел от махалата ми съобщи, че Борисчо, внукът на белогвардееца Семьон Данилов, бил починал преди половин година от инфаркт. Намерили го мъртъв в общежитието. Бил вече студент първа година икономика.

Щях да припадна от тази новина. Та нали аз видях в съня си, когато бях задрямал там, край блатото, как краставата жаба го убива с копието на Ка, което се превърна във великанска фунийка. Каж ми, тати, не е ли това проклятие някакво с тези мои сънища! Борисчо, момчето което най-много ме наричаше жаба, не беше вече между живите!

Сигурно съм бил преbledнял твърде много, защото Нели после ми каза, че се била уплашила, като ме видяла. Изглеждах съм като смъртник, чак съм бил позеленял от ужасната новина.

30 май 1976

Дни наред не можеш за спя. Март и април минаха бързо и еднообразно. Свирех като луд, за да забравя за смъртта на Борисчо. Четях и книги. Прочетох „Спасителя в ръжта“ – разбирам защо Джоката е луд по нея, научих кои са Фройд и Юнг и за какво се борят, но текстовете от тях никъде не намерих – упадъчни били, разбрах дори какво означава „онирически“ – идва от гръцката дума „онирос“, което означава „сън“, все едно нещо като „сънищен“. Въобще, наваксвах и излизах само, за да ходя от време-навреме на училище. Виждах се с много малко хора. И никакви момичета! Китарата почти я бях зарязал. Дрънках рядко на кухарката.

Драги татко, докато самотувах, започнах да осъзнавам какъв велик инструмент е челото. Стана покрай изучаването на един концерт за виолончело в *си*-минор от Дворжак. Съзнавам, че ми е рано още за него, но много ми хареса, като го чух, и вместо да се занимавам с глупости, хванах да го изучавам. Класната получи педагогичен оргазъм и едва не ме разцелува, когато я помолих да ми помогне да намерим нотите. Казах ти, че като захая нещо, не пускам!

Както и да е – свирех, значи, и четях. Ровех се във всякъкви книги, речници и енциклопедии. Исках да докажа на Джоката, че не е прав в клишираното тълкуване на моя сън. Започнах да проумявам, че е прекалено лесно да отричаш, да се позоваваш на чужди мнения и непрекъснато да не си съгласен. Според Сократ хората, които винаги търсят противоположни доводи започват да се мислят за най-големите умници. Ето, и аз се позовах на чуждо мнение! Така де, стана без да искам. Може би колкото повече четеш човек, толкова повече не може да няма предвид съжденията на тия които е прочел. Знам ли! Лошото е, че в България много от „важните“ (според Джоката) книги ги няма. А той наистина разбира от книги. Ех, ако знаех един чужд език!

Бях започнал да ти пиша колко велик инструмент е виолончелото. Да, така е! И това не е, защото аз свиря на него. В края на крайщата, всички музикални инструменти са велики. Те са като частите на тялото – не можеш да спориш коя е най-важната, тъй като без нея то няма да живее нормално. Освен това свиренето не е надпревара, а стремеж към съвършенство. За мене челото е задълбочено, умно и сериозно. И ако цигулката е красавицата на оркестъра, то челото е мъдрецът, който ще те заведе на такива места, за които никога не си предполагал, че съществуват. Звукът му е топъл, привидно тромав, но обаятелен, много чувствен, дори сексуален и вечнопомнещ се. От човешките гласове до него

най-много се доближава този на Франк Синатра – няма как да не си го слушал. А и няма музикант, който да не харесва гласа на този певец, дори и рокаджиите бетон-арме го признават.

Челото е невероятно още и със своята загадъчност и трансцендентност, както би добавил Джоката. Вярно, отвеща те много често отвъд измеренията и ако се нагълташ с „довера“ на неговите звуците, ще полетиш безтегловен към пълно единение с реката на Сидхарта. Така се казва един от романите на Херман Хесе. От всичките, които Джоката ми препоръча, този най-много ме грабна.

Е, отче мой, виждаш, че започвам да поумнявам! Как пък не! Случва се, обаче, и нещо твърде странно – вече половин година не съм сънувал Ка. Чувствам се свободен, но тръпна при мисълта, че тя пак ще ме споходи някоя нощ. Едва ли ще ме остави на мира. Разбира се, не спирам да мисля за тебе, а понякога когато прегръщам челото, имам чувството, че те докосвам.

6 октомври 1976

Започна вече последната ми учебна година в музикалната. Е, татко, времето лети, нали! Нели завърши, но не я приеха в консерваторията. Мъчно ми е за нея, ала знам, че тя е мъжко момиче и ще успее догодина. Джоката също успя да завърши, да не повярваш. Дори го приеха и да следва в Софийския университет – специалност право. Отива му. Едва ли от него някога щеше да стане професионален музикант. Сега е в казармата и може да се организираме с бандата да му отидем на клетва.

Новината е, че имаме нова учителка по английски. Казва се Меглена Владимирова и е голяма сладурана. На двайсет и пет години е – страхотно гадже! Всички ѝ викат Меги, дори и по-малките, но на нея не ѝ пука. Повечето момчета са влюбени в нея. А аз? Усещам, че я желая толкова много, че едва издържам в часовете да не ѝ се нахвърля. Кажи ми, татко, нормално ли това? Ти самият как си бил с жените? Помня, че беше хубав мъж, но бил ли си желан. Вече започвам да мисля, че си бил и че сънят, в който ви видях да се любите с Гергина също е пророчески, но със задна дата.

Но Меги, Меги е жестока! Толкова много секс има в нея! Иначе косата ѝ е къса и гарваново черна. Има малки умни и игриви очи, които движат с изумителна вещина и блясък зад фините си очила. Те ѝ придават още по-голям чар. Слабичка е, но стройна, с тънки китки и дълги пръсти, които завършват с изящен маникюр. Пръстени не видях и най-вероятно не е омъжена. Ходи с джинси и пунтови пуловери, които

очертават стегнатите ѝ гърди. Мисля, че не носи сутиен.

Не, аз не я обичам, ала страшно ми се ще да я сънувам поне! Вместо нея сигурно пак ще сънувам някоя гадост с Ка. Няма да предприемам нищо. Просто ще наблегна на английския, за да не се излагам пред Меги! Скъпи татко, пожелай ми успех и нито дума за нея на съкафезниците ти!

9 януари 1977

Вчера навърших деветнадесет години. Познай какъв подарък получих за рождения си ден! Бас държа, че никога няма да можеш! Извинявай, искам да кажа колко невероятен е подаръкът ми! Сигурно съм едно адски щастливо копеле! Дано не стана прекалено самонадеян.

Няма да те мъча, подаръкът ми се казва Меги! Сега тя още спи, а аз съм направил кафе и бързам да ти се похваля. Навън вали чуден сняг. Красиво е като във филм На Висконти. (Между другото Висконти е учил виолончело цели десет години! Кандински – също, но на кого му пука!)

Питаш ме как стана свалката с Меги. Ами, нали съм здвезда! Майтап! Леле, още не мога да повярвам, че прекарах нощта с тази невероятна жена! И знаеш ли какво ми каза в леглото? „Още като те видях първия път да се правиш, че не искаш да ме забележиш, разбрах, че ще те начукам!“ Боже, каква мадама! Имам чувството, че никога няма да ѝ се наситя!

Отче мой, ако съучениците ми разберат, ще се спукат от завист! Да им кажа ли? Не, нали? Трябва да я пазя от издънки. Ще ми завидят и веднага ще докладват на шефката. А ми остават четири-пет месеца до завършване. Класната Томова е категорична, че ще ме приемат в Московската държавна консерватория, само накрая да не се изложя. „Нали си от Дунава, казва ми, там се давите накрай реката! Да внимаваш, че не знам!“

А аз пък вече съм наясно какво ще правя – ще свиря и ще уча английски. Меги живее сама в една мрачна гарсонiera на Графа. Всъщност, това е част от огромен апартамент, преградена за един човек. Обеща ми да ме учи всеки ден по два часа, щял съм да ѝ плащам в натура. Така каза и май бая ще плащам. Как се радвам само!

А се свалихме без много приказки. Чу ме как свиря първо на челото, а после на китарата и след три дни ме изпита. Освен петицата (много ми беше!) в бележника си имах оставено листче, в което пишеше: „Чакай ме след часовете пред Народната библиотека!“ После всичко си

дойде от само себе си. Беше студено, покани ме у тях и така...

Татко, не е ли чудесно, че имам Меги? Вярно, по-голяма е от мене, но само с шест години. Чудя се, дали да споделя с мама? Не, не, тя най-вероятно няма да одобри връзката ни. По-добре е да си трайкам. Дано не се наситя бързо и на Меги!

22 август 1977

Кой беше казал да внимаваш какво си пожелаваш, че ще ти се сбъдне? Да, драги татко мой, приеха ме да следвам в Москва. Мама е на седмото небе от радост, но е и малко тъжна, че ще остане сама. Щяла да ходи по-често при баба ми в Олм и така нямало да ѝ е скучно. Вече минаха три години от смъртта ти и аз си позволих да я попитам няма ли да си търси мъж. Не ми се сърдиш, нали? В края на крайщата животът е за живите. Ала знаеш ли какво ми отговори тя? „Баща ти, казва, беше единственият мъж в живота ми. Не искам да си развалям спомена за него с друг. Така ще си умра, с отворени очи!“ Сподавих сълзите си, но все пак се претраших и подхвърлих: „А ти, единствена ли си била за него?“ „Какво значение има това, него вече го няма?“ Даде ми да разбера, че не желае повече да говори по този въпрос. Горката мама, не скри, че ще те обича до гроб, но не бе категорична дали не си ѝ кръшкар. Мисля си, че жените не само обичат повече от мъжете, но и повече ревнуват от тях.

Често се питам, какво е любовта, но веднага си казвам, че съм още млад и без опит, за да дам отговор. Чувствата ми към Меги бяха ли любов? Казвам бяха, тъй като след бала повече не съм я виждал. Всеки си пое по своя път. Едва ли, обаче, тя ме е обичала. Било ѝ е забавно, авантюристично, сладко и прочие с мене, но да ме е обичала истински! Е, аз също май не бях влюбен в нея. Обожавах тялото ѝ, любехме се до скапване, сякаш ни беше за последно. С Нели бе невинно и плахо, като за първи път.

Започвам да проумявам какво е искал да ми каже Джоката преди години за „сънищната“ страна на живота ни. Май всичко отминава като сън, а онова което душата вижда е невидимо и непостижимо за ума и тялото.

Трябва да се свири, трябва само да се свири. Това е!

9 септември 1977

Получих повиквателна. След десет дни влизам в казармата! Бог да ми е на помощ!

Москва

25 октомври 1979, петък

Татко, вчера пристигнах в Москва! А на днешния ден по стар стил била избухнала Великата октомврийска социалистическа революция, значи на хубав ден сме започвали нашето студентството. С тези думи ни посрещна в аулата ректорът, проф. Инокентий Давидов.

Още съм като пъян от впечатления. Косата ми едва-едва е набола, нали преди седмица се уволних. Чувствам се повече от новобранец. Гледам като подплашен и се опитвам да не изглеждам смешен.

Първите ми впечатления от Москва са толкова силни, сякаш съм попаднал на друга планета. Да, така е! Градът ми изглежда огромен и някак космически с тези гигантски каменни сгради които стърчат в небето като орбитални станции. Студено е, мрачно и бедно. Личи си отвсякъде, веднага се набива на очи. В сравнение с България тук хептен нищо няма по магазините. Улиците са широки, а автомобилите двойно повече. Кремъл е внушителен, но от преките предавания на парадите по телевизията съм останал с впечатление, че Червения площад е по-просторен. Видях и мавзолея на Ленин, разбира се! Винаги има опашка пред него. За сега не мисля да влизам.

В общежитието ме настаниха с още две момчета – Юрий и Андрий. Юра е от Красноярск, Сибир, специалност виола, а Андрий е от Ровно, Украйна – също чело като мене. Виждат ми се умни и възпитани момчета. И те са за първи път в Москва. Шашнати са не по-малко от мен, тъй като и техните градове са сравнително малки. Мисля си, че ще бъдем добра компания.

20 декември 1979

С нетърпение чакам да се прибера в България за Нова година. Тук студът е нещо ужасно, с което българин като мене трудно свиква. Сега разбирам, защо руснаците пият толкова много. Та от този студ мозъците им замръзват! За сметка на това душите им горят. Такива безумци са, че страх да те хване. Като реки без брегове са! Не случайно тук имат поговорка, че Русия не можеш да я разбреш с ума си, а само със сърцето.

Следването потръгна. Свикнах с всички порядки и изисквания. С Юра и Андру (побългарих го, но той не ми се сърди) станахме много гъсти. И двамата си изпиват носа между очите, както казва Швейк, но Юра по се държи. Непрекъснато ме подкарват да им правя компания, но

аз им обясних, че съм се посветил изцяло на музиката и не близвам алкохол. Те щяха да паднат, но ме разбраха. Сега съм нещо като ковчезник. Когато остане водка, а това е много рядко, те ми я дават аз да я съхранявам. Никой не бива да пие без другия. Каква молба настава, ако знаеш. Дойде Юра и: „Ну, Миша, чуть-чуть!“ Аз съм непреклонен. Пристигне Андрo: „Мишенка, дай по немножко!“ Не му обръщам внимание. И на двамата им идва да ме лупнат по главата, но разбират, че съм истински приятел. Спечелил съм им доверието и цялото пиене от етажa вече стои при мен на отговорно пазене.

Татко, като ти пиша така за моето следване в Москва, аз се сещам че ти никога не успя да излезеш от България. Ако на мене ми се отдаде възможността да пътувам, ще ти разказвам за всичко, което съм видял или, по-скоро, как съм го усетил. Искam да те успокоя, че тук хората изобщо не могат да напускат селищата си без специално разрешение от милицията. Не повярвах, като го разбрах! Въобще, не е лесно да се живее в Русия. Но пък какви широки души са иначе. Е, често накрая превръщат всичко в едно голямо мазало, ала са толкова сърдечни и чувствителни, че понякога стигат до пристъпи на лудост. Но не търпят да им противоречиш много-много. Почнеш ли да спориш, значи трябва да си готов да стигнеш до неподозирани дълбочини и израждания на спора. Често ставам свидетел на това, когато слушам Юра и Андрo. Добре че руският ми още не е добър, пък и не съм от приказливите.

Иначе свиренето върви. Преподавателят ми е отличен педагог и направо е истинско удоволствие да се работи с него. Казва се Вадим Хаимов Мошиянов и е бил близък приятел на самия Ростропович. Често обича да го споменава, но под сурдинка. Друг път ще ти пиша защо. „Запомни, че Мстислав Леополдович е човек с характер и от нищо не се бои. Ако искаш да бъдеш като него, изгради първо характера си!“ Така редовно ме съветва Вадим Хаимов. И той е евреин като моя някогашен другар от махалата Самуел.

Тати, казвал съм ти, още докато беше жив, че ми викаха жаба, нали? Е, Самуел ми го измисли. Разказах веднъж на Юра при какви обстоятелства се роди този пряхор, а той щеше да се спуска от смях. Сега понякога на шега ми казва Лягушкин, от руската дума за жаба – „лягушка“. И на руски звучи обидно, нали? Предупредих го да внимава.

6 февруари 1980

Сега, скъпи татко, ще ти пиша някои неща, които са малко по така! Споменах ти за Ростропович. Трябва да знаеш, че той е невъзвращенец.

Избягал е от СССР заедно с жена си Галина през 1974 – годината, когато ти почина. Сега е враг на системата. Впрочем, тук интелигентните хора едва издържат, но търпят и се борят кой как може. Има хора, които са наречени дисиденти. Те не искат социализма. Пращат ги по лагери. Много от хората не искат да живеят тук по такъв начин и се опитват да избягат на Запад. Някои успяват. Които не могат, търпят и пият. Нас, българите, ни водят за сателит на Съюза, дори се шегуват, че сме неговата седемнадесета република. Иначе много обичат България. Нали са ни освободили, а ние от признателност им викаме „братушки“. Позволявам си да те занимавам с тия глупости, тъй като много трябва да се внимава къде и какво говориш, за да не те върнат в родната страна. Един поляк, Владислав, вече го изгониха, тъй като говореше, че Хитлер и Сталин си били поделили Полша. Представяш ли си! За такива думи не прощават! Но, както пишеше на портала в казармата: *До тук по служебни въпроси!* Повече няма да те занимавам с подобни неща, защото, ако някой намери този дневник, мога сериозно да загазя. Знай, че Москва не е това, което виждаш по улиците!

11 май 1980

Отче мой, Запознах се със Светлана. Няколко дни преди това, обаче, я сънувах. Любимата ми Ка също се появи! Бях я забравил вече, тъй като отдавна не я бях виждал – цяла година и нещо, още от казармата. Татко, аз не ти писах за войниклъка, тъй като нямаше нищо смислено за тия две години в него, освен фатмашките дивотии, с които се размивахме. Слава на Господ, че служех в музикална рота, та ни юркаха по-малко и вършихме нещо човешко, все пак. За мене казармата е най-голямата загуба на време, изобщо не се възмъжава, а напротив – оскотява се! Мислиш само за спане, ядене и – извинявай! – ебане! Представям си на теб, горкия, какво ти е било, след като си служил цели три години! Но да се върна към съня.

Вървя аз в някакъв руски манастир, чийто огромен събор с бели стени и сини кубета на звезди се издига край мене. Стигам до една висока барокова камбанария и се спирам, за да я разгледам, тъй като е много красива. Най-отгоре, между колоните с богати орнаменти се показва някакво непознато женско лице, но като се вглеждам по-добре, разбирам, че това е моята познайница Ка – със зеленото си кожа, изпъкналите си очи и черната си, опита по тялото, копринена рокля без ръкави. Навън е адски студ, всичко е замръзнало, а дърветата са отрупани със скреж. Прехвърча ситен и сух сняг, който премрежава погледа ми и Ка вече се

изгубва от него. След миг тя вече е до мене и ме пита: „Искаш ли да се разходим?“ Аз се изплашвам и се дърпам, но зад мене е легнала гигантската жаба с очи като глобуси и ми се усмихва любезно. Едва не я настъпвам и се събуждам.

Е, нищо страшно нямаше в тоя сън, пък и никой познат не видях да страда. Ка бе просто някакво момиче, което сигурно щеше да е симпатично, ако не беше така преобразено. Какво беше моето учудване, обаче, когато след два дни, в мензата, на нашата маса, на която седяхме с Юра, се настанява едно момиче, което бе същото като онова от съня ми. Никога преди това не бях го виждал. Щях да изтърва лъжицата, а то: „Мога ли да седна при вас!“ Юра бързо се оживи, размърда се и засия, дори се опита да я заговори. Момичето се представи – Светлана Вишеславцевна, пианистка – и кротко започна да се храни. Аз я зяпах глуповато, сякаш бях видял Ала Пугачова.

Когато се нахрани, тази, дошла направо от съня ми, Светлана се обърна към мене и попита: „Искаш ли да се разходим?“ Сега вече щях да припадна! Нима беше възможно? Всичко от съня ми се повтаряше, само дето не бяхме в манастир.

Юра после разказва на Андрю, че съм гледал като отровен. „Момичето му говори, а Лягушкин зяпа с отворена уста!“ Андрюй от Ровно се смее.

Добре де, татко, как така! Започвам да се плаша. Та аз, дето се казва, виждам в съня си непознати хора, които после срещам и наяве. Защо става това и по-скоро, защо точно аз? Нима ми е отредено да бъда някакъв нещастен пророк, който да носи бремето на съдбата по такъв мъчителен начин? Вече се улавям, че се плаша да заспивам. Ами, ако пак ми се появи Ка? Утешавам се, че това става много рядко. Трябва да се примирявам и да свиря колкото се може повече, за да забравям. Какво щях да правя, ако не можех да свиря? Не ми се мисли!

Каква била работата със Светлана? Тя е московчанка, от стар род. Дядо ѝ по бащина линия е лекар, бил е бизък на Бердяев и Франк⁹, представяш ли си! За хора като тях тук не се говори, но руската интелигенция отлично ги познава. Как е оцелял този нейн дядо, аз не мога да знам, вероятно професията му го е спасила, въпреки че колко лекари са отнесли плувката, както би казал Линдро!

Светлана Вишеславцевна чула за мене, че съм българин от своята преподавателка Нина Григориевна, която пък била много близка

9. Руски философи от XX век – Б. а.

колежка с моя Вадим Давидов. Оказа се, че те ни коментират – кой какъв и откъде е, свири ли добре, талантлив ли е или само амбициозен. Ключарят ни нашите преподаватели, няма как! Като разбрала откъде съм, Светлана поискала да се запознае с мене, тъй като дядо ѝ много обичал България. Той никога не я бил виждал, но като заклет толостостист, питаел най-топли чувства към тази митична страна на духа, към която в последните дни от живота си Лев Николаевич се бил запътил. Самата Светлана знаела от своя приятелка и съседка по дача в Иваново, че България е топла и „фруктова“ страна, пълна с хубости и „замечателно“ море. Какво повече ѝ трябвало на Светлана да ме потърси и да ми предложи да се разходим? Руските момичета не са като нашите, те са прями и казват направо какво искат. Нашите го усукват и се кършат като зелен боб, както би се изразил Линдро. Боже, татко, за втори път се сещам за него. Да не би скоро да го сънувам?

Юра се заная с мене и ми вика: „Излезе ти късметът, Лягушкин! С такова момиче далече ще стигнеш.“ Не ми завижда, но оценява качествата и произхода на Светлана.

Именно тя ми показа другото лице на Москва, но за това – по-нататък. Само мога да ти кажа, че вече напълно вярвам, че ми четеш писмата. Липсваш ми, татко!

25 септември 1980

За мой ужас, отче мили, отново сънувах! Както се опасяхах, на съм ми се яви твоят приятел Георги Борисов-Линдро. Видях го в много необичайна ситуация и още не мога да проумея какво има да му се случва, но щом и Ка се появи, няма да е нещо розово! Линдро бе възседнал огромната крастава жаба-царкиня и заваряваше небето със своя електрожен. И беше без маска. (Може горе да сте го видели и вие.) Чудиш се, като как така се заварява небето? Ами, представи си светкавица, но която не изчезва след миг, а постоянно свети. Виждаш волтовата дъга да прорязва небосвода. Може би някаква граница, която не може да се забележи от земята, но в съня си различавах ясно двете части, които Линдро се опитваше да завари. Изведнъж, зад един от облаците се показа Ка с дървено ведро вода в ръка. Сега тя прилича на непозната за мене жена, но със грозно лице. Линдро е с гръб към нея и не забелязва как тя идва до него и лисва водата върху ярко светещия електрод. Блясъкът рязко изгасва, става по-тъмно, но аз ясно виждам вдигащата се пара, която става на облак над главите им. Линдро пада от жабата и полита стремглаво надолу към земята, а някакво ангелче вика след него: „Линдро-о-о,

Линдро-о-о!“ Събудих се!

Дано, скъпи татко, нищо лошо не му се случи на твоя приятел!

17 декември 1980

Вече година откакто съм в Москва. Свикнах доста с нея и опознах много от лицата ѝ – и добрите, и лошите. Разбира се, добрите са далеч повече. Лошите са еднакви за всички и произхождат от системата. За тях дори не ми се мисли. И да ти ги описвам, какво значение ще има това за тебе? Не че хубавите страни имат, но след като си на по-добро място, защо да те занимавам с глупости?

Със Светлана сме все още само близки приятели, без да сме се докоснали дори. Усещам, че не би имала нищо против да го направим, но аз пък чувствам, че не бива. Не че не искам. Тя е хубава – типична рускиня, с руси коси и синьо-зелени очи като твоите. Ти, татко, имаш славянски тип лице, а моето е друго. Взел съм от чертите на мама и съм се омешал. Нямам самочувствието на хубав мъж, но другите ме намират за такъв. Андро дори се шегува, че в Ровно съм щял да имам опашка от кандидатки.

Внимавам със Светлана, тъй като тя е много умно и деликатно момиче. Амбициозна е също така и желае на всяка цена да стане концертираща пианистка. Свири с часове и това ми харесва. Въпреки заетостта си, обаче, намира време за всичко. Обича да ме води на различни места в Москва, които сам никога не бих забелязал. Обиколили сме доста музеи, галерии, театри, паркове и забележителности, а в този град те са толкова много, че и четирите години следване няма да ми стигнат, за да ги разгледам всичките. Няма да ти ги описвам, тъй като ще ми трябват дни. Каквото окото види и сто думи не могат да го опишат, нали така си ми казвал!

За Загорск, обаче, не мога да не ти разкажа, тъй като именно това се оказва мястото от съня ми. Загорск е град на 50–60 км северно от Москва, където се намира Сергиево-Троицката лавра. Тук е седалището на всерусийския патриарх. Излишно е да ти казвам какво е отношението на властта към религията и към църквите въобще. Същото като у нас – „опиум за народа“. Като цитирах Маркс, та се досетих: Светлана ненавижда марксизмо-ленинизма и тайно презира болшевишката власт. Не го афишира, разбира се, но не ѝ пука. Личи ѝ, че е със здрав корен. Тя не обича и Фройд (помниш, че ти писах за него, още когато Джоката ми обясняваше как подсъзнателно съм искал да те убия) и това я прави някак симпатична в моите очи. Дядо ѝ, лекарят, бил обичал да казва:

„Маркс е икономически материалист, а Фройд сексуален материалист. Какво може да очакваш от евреи – все материалисти!“ Не че Светлето е антисемит, разбери ме правилно; там, горе всички сте еднакви, нали така? Моят преподавател Вадим Давидов обича да се шегува, че евреите трябва да бъдат мразени не повече от абсолютно необходимото. На мене ми е все едно. Знаеш в каква махала съм израснал и не мога да мразя другия. Евреите са ми симпатични, тъй като ги намирам много сродни с нас – талантливи, умни, находчиви и мързеливи. Споделих го със Светлана, а тя ми отговори: „Мислиш така, тъй като не си им сърбал попарата!“ Не й казах, че Самуел ми е измислил прякора Жаба.

Именно Светла настоя да ме заведе в Загорск, въпреки студа. Искане да ми покаже сърцето на руското православие. Сергиево-Троицката лавра е част от така нареченото „Золотое колцо“ – верига от десетина православни манастира. Защо ли хората сравняват всичко хубаво със златото, пък обвиняват само евреите, че са сребролюбци? Не го казах на Светлана, разбира се. „Имеется хас!“

Да, мили мой отче, манастирът от съня ми бе точно тази лавра: и събора с типичните пет сини кубета-луковици с жълти звездички по тях, и изящната барокова камбанария срещу старата каменна църква, в която има икони на Андрей Рубльов. Въобще, изживях истинско *дежа вю*! Дори студът и снегът бяха същите. Как е възможно да са толкова еднакви и образите от съня ми, и тези от действителния свят? Нима съм живял преди и съм идвал тук в други години и в друго тяло? Не знам за останалите хора как е, но за мене прераждането вече е по-скоро съществуващо явление, отколкото представа за подтискане на страха от смъртта.

Влязохме в малката църква срещу камбанарията. Не можеш да си представиш, скъпи татко, колко хора имаше вътре! Едва си пробихме път, за да запалим по свещица. Като се огледах, осъзнах две неща, почти не видях мъже – освен чужденци и туристи, а само жени. Те бяха предимно забрадени в басмени кърпи старици, които плачеха и се кръстеха в невиджана отдаденост на Господ Бог. Другото, което ме поразя, беше топлината в тая църква. Никъде не видях да гори печка – щеше да е опасно при толкова посетители. И тази топлина не беше само телесното излъчване на множеството, а някаква ведра и сияйна топлина, без следа от каквато и да е неприятна човешка миризма, която неизбежно усещаш във всеки голям руски магазин.

Прекарахме изумителни минути в тази църквица. Мълчахме и ние двамата със Светлана пред многоликия иконостас, съпричастени със стариците и светлината на божествените очи, които ни гледаха от него.

Така и не разбрах кои от иконите бяха на Андрей Рубльов. (Между другото, татко, предполага се, че той се е учил на иконопис във Велико Търново и има икони в тамошната църква „Св. Четиридесет мъченици“, в които недвусмислено личи неговият стил. Това сигурно нищо не значи, но е факт, който, по ирония на съдбата, научих тук.)

На връщане във влака разказах за съня си на Светлана, а тя ме прегърна за пръв път и ми каза: „Това е знак от съдбата!“ За какво, обаче, беше този знак, не можех да кажа до гарата в Митищи. Защото, няма да повярваш, бащице мой, но на перона видях познато мъжко лице. Не, не беше на Линдро, както сигурно си помислил. Човекът, който се качи във влака, беше Самуел Несим Ниньо. Утре ще ти пиша какво се случи понататък. Предай на бай Симчо, че синът му изглежда добре.

19 декември 1980

Точно така, старият адвокат Несим Ниньо е починал преди шест месеца. Това разбрах от сина му, който побързах да пресрещна в коридора на вагона. Поканих го в нашето купе. Изненадата и радостта от срещата бе взаимна. Представих го на моята приятелка, която, като чу името на съотечественика ми, предпочете просто да ни остави да си говорим приповдигнато и на български за всичко родно, скъпо и познато.

След казармата Сами станал печатар. Не му се учело повече, затова се хванал на работа. Преместил се във Враца и там се издигнал до началник търговски отдел на местната печатница. Сега бил командировка в полиграфическия завод на Митищи да купува линотиперни машини. Аз от своя страна му разказах за себе си. Сами знаел за Борисчо и много му станало мъчно, като разбрал, а за Митето, дори не му се говореше. „Сърцето ми се къса, като го видя как ходи нагоре-надолу по улиците на Олм и си говори сам!“ Митето вече не го и разпознавал и го отминавал като малка гара.

Казах му, че съм видял Стефчо в София преди няколко години, но той ми каза, че скоро срещнал брат му Кирчо. „Лятото беше, засекохме се на Дунава. Беше дошъл на плажа да си спомни детството. Пийнахме порядъчно!“ Според Сами Кирчо щял да учи тук, в Москва, най-вероятно химия, но не бил сигурен. „Може и да се срещнете някой ден.“ Кой знае?

За какво ли не си говорехме, а най-накрая не пропуснахме да споменем и убийството на бай Пано, процесът срещу Гергина, както и ужасът, който целият Олм изживя тогава. „Още ми настръхват космите, като си спомня как слушахме от покрива на спортната!“ каза Самуел.

Товага ми спомена, че баща му се е споминал и не знам как се завъртя разговорът, но, малко преди да наближим Москва, Сами рече: „Пък да знаеш Жори-Линдро колко нелепо си отиде! Помниш ли го?“ Как така да не го помня! Такъв човек като него забравя ли се? И чух следната история: в края на август тая година Линдро заварявал на двора колелото на внук си. Било адска жегата и едрият мъж целият плувал в пот. Станало късо съединение от мократа ръкохватка на елекрожена и Жори издъхнал на място. Преди това успял само да извика на внука си да се пази, за да не го докосне и да направи верига, която неминуемо е щяла да убие момчето. „Евала на тоя Линдро! Как е успял да се сети в последния момент за това!“, възхити се Самуел. А аз седях срещу него като гръмнат. „Съдба!“, завърши приятелят ми от детските години.

Разделихме се с прегръдки и целувки. Поканих го да ми гостува, но Самуел каза, че утре рано си заминава за България. Като съм се приберял, да съм му се обадел и т.н.

Кажи ми татко, какво да правя отгук нататък? Сигурно ще трябва да не спя или да взимам проспивателни, които да не ми позволяват да сънувам. Докога ще нося това проклетие? Утешавам се с мисълта, че музиката е най-доброто лекарство!

10 март 1981

Ще напиша само едно име: Бокерини! Седмици наред разучавам прословутият му концерт в *ре*-минор и разбирам какво чудовище е този италианец. Пет пари не давам за сънародника му Джовани Пупо, който го определя като кастриран Хайдн. То и Моцарт тогава е кастриран Бетовен. Ха! Явно и твоите гениталии нещо не са наред, драги ми Джовани! Да беше Фройд и неговите вечни страхове от кастрацията, да ти се хване човек! Колко лесно някои хора ръсят своите присъди, особено за гениалните хора.

Отче мой, знаеш ли какво си мисля, потънал целия в музиката на Луиджи Леополдо Бокерини? (Между другото той също е водолей като Моцарт и е само с тринадесет години по-стар от него. Друго съвпадение е, че и двамата са били гениални деца, а бащите и на двамата са били строги, педантични и вискателни и са носели едно име – Леополд. На Растропович баща му също се е казвал Леополд. Какви лъвовете, а? Нямаше как да не ти спомена тези съвпадения. Нали и твоето име е царско? Твърде очевидни съвпадения, колкото и да са несъстоятелни за музиката.)

Та, онова, до което стигнах като мое си наблюдение е, че приживе

хората не бива да завиждат на личности като Бокерини, а да им се възхищават, защото талантът само на един такъв гений, като него и Моцарт, тежи повече от натрупаното злато на всички богатши по света, взети заедно. Светлана ме подкрепя напълно. Мисля си даже, че май е влюбена в мене. Аз, за жалост, не съм. Особено сега, когато изцяло съм отдаден на Бокерини.

Забелязах и една закономерност – след всеки сън с Ка и краставата жаба и особено след неговото събъждане в действителността, аз се разстройвам жестоко и се хващам за виолончелото като удавник за сламка. Освен това творческата ми енергия и способност се увеличават многократно. Усещам как свирия с лекота и сам се кефя на това, което свирия. Чувствам се *groovy*¹⁰, както би се изразило българското хипи Джоката. Какво ли прави той сега? Нели, Меги, бандата? Все се каня да ги потърся, но все не остава време.

Новината за смъртта на Линдро, обаче, много ме разстрои. Загубата на близки и познати винаги ни напомня, че и ние сме смъртни, затова и тъгуваме, но за мене ужасът, че бях видял твоя приятел как си отива, бе далеч по-силен. Откъде можех да знам, че е умрял при нещастен случай и то с електрожен? Защо го видях да заварява небето, а не да кара кола и да катастрофира, да речем? Съществуват всякакви теории за сънищата като проява на какво ли не, но никой не е успял да разбере напълно защо сънуваме: да се освобождаваме от излишна психическа енергия, да си припомним различни аспекти от колективното несъзнавано, да пророкуваме или просто може би същинската функция на мозъка е именно такава – да сънува, за да компенсира мисленето? Ами, когато си превъзбуден и в състояние на свръхсъзнание, както съм аз сега, когато спиш по два-три часа и постоянно имаш усещането, че мозъкът ти работи не с половинки и четвъртинки ноти, а с трийсетворинки, тогава защо не сънувам? Или може би пак си сънувам, но като я няма Ка, аз не запомням какво съм сънувал? Разбира се, че помня сънища, в които я няма краставата жаба и нейната жрица. Тогава?

Виждаш ли, татко, колко се разстройвам и какви неща ми идват наум? Онирическа работа, нали! Няма как да ми отговориш, но дали и ти си сънувал такива пророчески сънища? Е, добрата новина за мене е, че все пак рядко се срещаме с Ка, лошата – че тя май ще ме преследва цял живот. Пък и докато съм в това състояние, никой поне не ме безпокои

10. Жаргонна дума, появила се през 60-те години на XX век в САЩ и изразяваща състояние на абсолютна отдаденост и удоволствие. Нещо като пловдивската „густо“ без ориенталската конотация – Б.а.

за нищо. Усещам как всички се стремят да ме отбягват, Светлана също не ме търси. Така сякаш ми е по-добре. Жалко за Линдро! Дано сега сте заедно в райските градини и си лафите като някога в бръснарницата на Цачи. Горестно сигурно не дават пиене, но ще минете и без него! Чудя се, дали и бай Пано е при вас?

8 ноември 1981

Вчера беше събота, но въпреки това имаше празнична манифестация послучай революцията. Със Светлана не отидохме. Комсомолските сигурно ще ни мъркат, но все ще измислим някакво оправдание – готвили сме за празничния концерт, например.

Останахме у Светла и обсъждахме дали да не започнем да разучаваме една соната в *ла*-минор за чело и пиано от Бетовен. После слушахме „Фантазии и вариации“ от Антон Райха в изпълнение на триото: Исак Щерн – цигулка, Жан-Пиер Рампал – флейта и Ростропович – чело. Изумителни музиканти! Как ми се иска, татко, един ден и аз да стигна това ниво. В интерес на истината всички ми го предричат. Дай Боже, само да не ми мине котка път! А Светлана направо вярва, че съм голям музикант и вече не скрива любовто си към мене. За съжаление, аз не мога да ѝ отговоря със същото и внимавам. Внимавам първо да не я обидя и второ – подозирам, че тя има по-сериозни намерения. Мисля си, че ще иска да ме обвърже, веднага щом станем по-интимни. Както се казва време ни е, но аз все си представям, че ще се ожена за друг тип жена. Като кака Мими, например. Тя също свиреше на пиано, но не успя, горката! Знаеш ли, татко, че първо нея сънувах с Ка, но по-добре да не те занимавам пак с моите видения.

Ако разсъждавам прагматично, обаче, Светлана е изгодна партия. Юра направо иска да ме набие, че се дърпам. Де да бил той на мое място! Андрю пък е по-скептичен. „Московчанките, казва, си остават московчанки. Винаги могат да ти духнат под опашката, ако ще да си самият Бокерини.“ И е прав. Светлана е от такова потекло, че един гол талант няма да ѝ е достатъчен.

А определено ми липсва секс. Понякога ми идва да я сграбча и често сериозно се замислям да го сторя, но, както казваше ти, страх лозе пази. Вие горе такива работи не правите, нали? Сега разбирам защо тук, на земята, хората само за секс мислят.

Скъпи татко, дай ми някакъв знак дали да се обвържа със Светлана!

30 декември 1981

Участвахме с Андро в празничен новогодишен концерт за колектива на комбинат „Сърп и чук“. Това е един огромен металургичен гигант в Москва, където работят над десет хиляди души. Партийното и профсъюзното ръководство им организира и такива забавления. Свирехме Бокерини, разбира се! Бяхме в квинтет заедно с Андро. Татко, за твое сведение, Бокерини пръв въвежда второ виолончело в квартета и така се ражда квинтетът с неговия прословут разговорен стил.

В залата повечето работници дремеха, но поне не вдигаха шум и не ръкопляскаха между частите. После шефът на комбината ни прие – на кафе и, то се знае, водка! Разказваше ни за живота на предприятието и по едно време каза, че всяка сутрин му дават сводка колко души не са се явили на работа, тъй като са пияни. Цифрата варираше средно между 300 и 500, а отделно на портала връщали още толкова, за да не ставали трудови злополуки. Представяш ли си как се пие тук? Линдро щяха да го имат за пионерче!

18 април 1982

Вчера се навършиха осем години от смъртта ти. Кога минаха толкова години, отче мой? Пак беше събота и аз тайно отидох на църква със Светлана. Тя знае една скътана черквичка, недалеч от „Малий театър“, където не правят проблем, че влизаме. Твърде е невзрачна и може би затова.

Запалихме свещички и се помолихме. Светла ти памет, бащице мой! Татко, знаеш ли, Светлана ме научи да ходя на църква и как да се държа вътре. В България, известно ти е, също забраняват и не са се променили за изтеклото време. Тук, обаче, поради тежкия застой, вече не придирият толкова много. Освен това руснаците са много набожни и не са като нас страхливи. Както и да е, да е светла паметта ти и дано с Линдро и бай Симчо си прекарвате добре! Все ми се ще да те питам, дали си се срещал с Борисчо? Той най-много ми викаше Жаба, но беше добро момче и непременно трябва да е при тебе.

А в църквицата се случи малко чудо. След като запалихме свещичките и се прекръстихме, двамата със Светлана застанахме встрани да не бием много на очи. И ето че към нас се приближава някакъв убог старец. Помислихме си, че е просяк, но когато той застана пред нас и се вгледа с безумните си очи, направо не повярвах. Приликата между него и Варлаам Пипи-цър бе изумителна. „Бог да ви поживи!“, изрече тихо той. После се взря в мен и ме загледа толкова дълго и проникателно, че чак започнах да се стъписвам. Почувствах се неудобно. Защо ме

гледаше така този двойник на Варлаам и как бе възможна подобна прилика? После го чух да казва: „Тежко бреме носиш, млади човече, но Господ ти е дал достатъчно! Дълго ще живееш, ала сам ще си останеш. На истинската ти любов кръв лежи.“ И докато се опомня, този човек ни отмина и изчезна, сякаш не беше се появявал.

Никога не съм се чувствал по-съкрушен. Когато се освестих, аз се досетих, че бях те помоли да ми подскажеш какво да правя със Светлана. Това ли беше твоя знак, отче мой? Добре, няма да предприемам нищо със Светла, но нима ще си остана сам цял живот? Че нося бремето на своите сънища, това е вярно, но каква е тая кръв, която лежи на любовта ми?

Светлана разбра състоянието ми и бързо ме изведе навън. Свежият априлски въздух ме ободри, но в душата ми остана горчилката от предказанието на този руски Варлаам. Какво за Бога, отче мой, ме очаква от тук насетне?

11 ноември 1982

Вчера почина Брежнев, а днес цял ден давахме почетен караул пред портрета му. Страната е във всесъюзен траур, но и в трепетно очакване кой ще е следващият генерален секретар. Сигурно и в България ще обявят национален траур. Бащицата е мъртъв! Имам чувството, че с Брежнев си отива цяла епоха. Кой знае какво ще стане сега? Дали нещо ще се промени или ще става още по-лошо? Сега очаянието, апатията и неведението са по-осезаеми от ноемврийския студ.

А аз свиря и уча като луд, тъй като догодина завършвам. В началото на месеца от Виена идва да ни прослушва професор Хайнрих Вайнрайх. Има вероятност мен и Андрий да ни вземат в Австрия за едногодишна специализация след висшето. Няма да бъде лесно, но Вадим Хаимов е убеден, че трябва да вървим нагоре. Челести се търсят много и особено по-талантливите като нас с Андри. Така ни каза дядя Вадим. Май не съм ти писал, но да знаеш, че моят преподавател е изумителен човек. Нищо нямаше да бъда, ако не беше той. Обичам го като баща. Колко много ми липсваш, скъпи татко!

8 януари 1983

Днес навършвам двадесет и пет години, а изобщо не се радвам. Със Светлана стана малка драма, по-скоро разрыв. Опитах се да кажа, на майка й, че не съм за нея, но сбърках. Трябваше малко да изчакам, а не точно в навечерието на тяхната Коледа да отрежа така дъщеря й. Ядосах

се най-много, че Светла не ме беше предупредила какво ми готвят.

Бяха ме поканили на гости за Бъдни вечер. В нейното семейство коледните и великденските дни винаги са се празнували, напук на властта. Всичко вървеше добре – подреждахме масата, смеехме се. Родителите й ни се радваха. Седнахме и от дума на дума те започнаха да ме разпитват за България, за семейството ми, за плановене ми като завърша. Усещах, че нещо не е наред. Погледнах Светлана, а тя се усмихваше, сякаш нищо не се беше случило. Какво пък, казах си, хората са любопитни. Досега не сме разговаряли много-много, макар често да сме се засичали.

Опитах се да отклоня разговора в друга посока – колко добре работи Светлана, каква отлична студентка е и точно тук майка й Наталия вметна: „Какво чудесен семеен дует можете да бъдете!“ Настъпи неловко мълчание. Усещах, че всички гледат към мен в очакване да се съглася и просто да предложа на Светлана да се оженим. Почувствах се ужасно. Какво очакваха те? И тогава с най-възможния си възпитан тон казах: „Аз никога няма да имам семейство.“

Всички ме зяпнаха, сякаш бях изрекъл най-голямото богохулство. „Но как така без семейство?“, не издържа Наталия и продължи с лека ирония. „Монах ли ще ставате?“ Обясних, че съм се венчал за музиката, че още съм млад, дори си позволих да кажа, че така ми е предречено, че Светла знае. Тук очите и на двамата й родители се насочиха към нея. Дъщеря им кимна и им разказа историята с убогия в църквичката. Гадното бе, че Светла се опита да се оправдае. Не била приела насериозно думите на просяка. „Но как!“, сега вече аз не издържам. „Това беше чисто знамение!“

Вечерята приключи, Коледата отиде по дяволите. Не знам какво са очаквали тези хора от мене и какво им беше наговорила Светлана, но конфузът беше голям. Та нима тя е очаквала да се съглася да се оженим без дори да съм я докоснал, само защото сме добри приятели? Сигурно си е правела сметки, че рано или късно аз ще се съглася...

Да ти призная, татко, изведнъж я намразих! Можеше да ме попита предварително, можеше поне да направи опит да ме прегърне любовно там, във влака, на връщане от Загорск. А тя – знак от съдбата! Ти как би постъпил на мое място?

Споделих всичко с Юра и Андро и те ме подкрепиха. „Вероятно си е мислела, че си длъжен да й поискаш ръката!“, каза Андро. И така да беше, не проумявах за какво. И още, как можеше да каже, че не приема насериозно думите на убогия!

Това е положението, отче мой! Не сбърках, нали? Сега за малкото

време, което ми остава, ще се отдам изцяло на подготовката за държавните изпити. Пожелай ми успех.

Виена

14 октомври 1983

Какъв град, отче мой! Влюбих се в него от пръв поглед. И знам защо – заради Дунава! Не че в Москва нямаше река, но Дунава, Дунава си е друга работа. А и Виена, някак, веднага ми легна на сърцето. Сигурно защото това е най-музикалният град в света, сякаш Москва не е! Знаем ли? Има нещо непринудено и много женствено във Виена, което те грабва още от самото начало.

Пак е октомври (явно през този месец ми е съдено да започвам нещо ново) пак е студено и мрачно, но липсва онова усещане за космичност, което изпитах в Москва. Сякаш съм си в Олм, колкото и парадоксално да звучи. Разликата в мащабите, в изобилието, в реда, чистотата и блясъка е смазваща за човек като мене, живял само при социализма, но въпреки това близостта на този град до сърцето ми е поразителна. Може и да звучи смешно, но имам чувството, че съм живял в него.

Напуснах Москва, обаче, с много мъка и тъга. Четири години от живота ми, може би най-важните, преминаха в този град. Тук израснах като музикант – между другото взех блестящо всички изпити, – тук осъзнах колко достоен и силен може да бъде човек, въпреки условията, в които живее; тук разбрах, че щастието е нещо, което „ще стане“, а съдбата ти е това, което „се сбъдва“ в мига, докато градиш кули за бъдещето. Москва, татко, е велик град и аз съм благодарен на Господ, че учих там! А Андрий, горкия, не го пуснаха във Виена, но той е достатъчно талантлив, за да си намери подобаващото място. Юра веднага го върнаха в Красноярск, в тамошния симфоничен оркестър, който имал крещяща нужда от виолисти.

Във Виена ме настаняха на квартира, в една стара шестетажна сграда, недалеч от „Щтаатсопера“. Какъв късмет! Парите за издръжката са от някаква фондация, но аз много-много не се интересувам, пък и съм достатъчно скромен в разходите си. Не пуша, не пия (това много допада на всички тука) и не харча за някакви свои приумици. Аз, татко, освен упорит съм и твърде невзискателен към дрехи и удоволствия човек. Понякога се питам, какво най-много обичам да правя и първото нещо, което ми идва на ума е – да свиря. Сега ще ти призная нещо, което, ако

беше жив, нямаше да посмея. Много обичам и да се любя. Дали защото започнах сравнително рано или просто такава ми е природата, но... Ти такъв ли си бил? Имам чувството, че не си бил светец. Откакто мама ме отрязва, когато се поинтересувах, дали си й изневерявал, вече не смея да я питам подобни неща. Сигурно сега мисля така, тъй като дълго време не съм бил с жена. Едва ли във Виена, обаче, лесно ще си намеря такава! Обикновено мене ме намират, така че ще чакам.

Квартирата е малка, но уютна. Абе, направо си е палат в сравнение с московските общежития. Хазайката е една възрастна лелка, горе-долу колкото баба ми. Тя, между другото, е много зле, напълно е изкукала и едва ли ще изкара годината. През лятото я видях за последно, но да не ти развалям настроението с нейните склерозирани приказки. Знам, че ти никога не си я обичал, просто ти го споменавам, за да не се учудиш, като я видиш след някой друг месец. Ала едва ли при вас отмерват времето и въобще нашите представи за небесата са много смешни и наивни по човешки, нали?

Животът ми се очертава да бъде доста еднообразен: свирене, свирене и пак свирене. Ще взимам и уроци по немски, но при нас музикантите, знаеш, езикът е на второ място. В Москва на заминаване ме предупредиха, че тука ще си умра от скука. Дано не е така, но на кой му пука! Дошъл съм да се усъвършенствам, а не да си живея живота. Въпреки всичко Светлана ме изпрати на гарата – съвсем като във руски филм, но не се разплака. Подари ми едно мече за спомен. Нали съм Михаил, пък тук мечокът Миша е запазена марка, нещо като нашия Ежко Бежко. Оставих играчката в София, при мама. Тя знае всичко за Светлана и може би съжалява, че не съм я взел за жена. Сигурно е заради силното ѝ желание вече да си има снаха и внуци. Не искам да ѝ кажа, че това едва ли някога ще стане, за да не я разочаровам.

27 декември 1983

Скъпи татко, свободата е сладко нещо. Не можеш да си представиш как празнуват Коледните празници във Виена! Толкова много светлина, усмивки и красота не бях виждал през целия си живот. Дунава блестеше като златен от осветлението на хилядите лампи по двата му бряга. Направо се чувствах като във приказен сън, ала не от тия с Ка, които аз сънувам. Не смея да ти кажа, но отдавна не съм я виждал – още от съня ми с Линдро. Мълча и се моля да не се появява повече. Тайно се надявам, че в град като Виена Ка няма да посмее да дойде. Глупости говоря! Сигурно се е загнездила някъде в мозъка ми и само чака удобен момент.

Да пази Господ!

Забравих да ти кажа – видях къщата, в която е живял Фройд. И в нея няма да вляза, така както за четири години не влязох в мавзолея на Ленин. Достатъчно ми е, че съм виждал мумията на Димитров. Беше ужасно, но ни заведоха насила, още докато учех в Олм. Ти си беше жив. Сега, знаеш, по-скоро презирам смъртта, отколкото да се плаша от нея. И да се плаша, и да се не плаша, тя все някога ще дойде. А пък Фройд е бил класически пример на страдащ от танатофобия¹¹, но явно не е имало него кой да лекува. Сигурно светотатствам, но не обичам да се покланям на кумири, фетиши и мумии. Аз деля света на две – на музиканти и на всички останали. Може и да звучи цинично, и да не съм прав, но така мисля.

Сега да ти се похваля. Ще ходя на новогодишния концерт с моя професор. Той ми е взел билет. Е, това вече е късмет! За виенчани няма по-голямо събитие от този концерт. Ще го предават пряко и по телевизията в България. Мама е на седмото небе. Това ѝ е като компенсация, че за пръв път няма да съм с нея на Нова година. Тя едва ли ще празнува като хората, тъй като е в Олм, за да гледа лудата ми баба. Съчувствам ѝ, защото си нямаш на представа в какво се е превърнала някогашната ти тъща. Знам, млъквам веднага!

Ще ти пиша какви са впечатленията ми от концерта, но още от сега мога да ти кажа – предчувствам, че ще са прекрасни!

11 януари 1984

Скъпи отче, защо така? Винаги около рождения ми ден се случва нещо извънредно. Не бих казал, че е лошо, но не е в реда на нещата. Първо, на концерта се запознах с някаква изключително изискана и, явно, богата дама, приятелка на професор Вайнрайх, която пък, като разбра, че съм българин, ме представи на един човек, потомък на Пишурката. Сигурно си чувал за този наш сънародник от епохата на Възраждането, осмян от Ботев и починал във Виена? Както и да е, разменихме си няколко думи; той не знаеше български, пък моят немски е, меко казано, слаб. Споменахме Дунава, който свързва прелестна Виена и невзрачния Олм, и толкоз.

Второ, пак сънувах! Но да карам поред или по-добре да почна отзад напред. Да, така ще направя, тъй като мисля, че дамата провокира съня ми.

11. Панически страх от смъртта – Б. а.

Сега, внимавай! Пътувам по Дунава с кораб, който е същият като онзи, дето се прибрахме с него от Русе през лятото на 1966 година. Помня добре, тъй като тогава имаше световно първенство по футбол и всички хора бяха се натъпкали в големия салон на втора класа, за да гледат мачовете. Беше подтискащо, задушно и вонеше на човешка нечистотия и пот! В съня ми, обаче, корабът бе чист и направо блестеше от белота. Нямаше хора, а аз стоях на горната палуба и гледах към брега. Водата бе гладка като стъкло и трудно можеше да се разбере, че плуваме срещу течението. Изведнъж на два-три метра от борда, изплува огромната крастава жаба с изпъкналите очи и се понесе редом с кораба. Преди това, обаче, тя бавно обърна глава и благо ми се усмихна. От толкова сънуване на тая жаба, нито веднъж не съм видял да е намръщена. Дори когато промуши Борисчо с фунийката, дори и тогава тя нямаше злобно лице. Загледан в порещата водата царкиня, аз не усетих кога до мене се бе приближила Ка. Чак когато ме потупа по рамото, чак тогава аз се обърнах и едва не извиках от уплаха. Сега успях да различа ясно чертите на лицето на Ка – същите като на дамата от „Щаатсопера“. Тя помахна на жабата до нас, усмихна й се и след малко видяхме огромното й зелено тяло да се потапя във водата. Дунава отново стана гладък като стъкло. Събудих се.

Какво можех да си помисля? В този сън нямаше нищо извънредно, освен че Ка се бе преоборила на, все пак, позната жена. Ако Светлана ми се беше явила, без да я бях виждал преди, то тази дама вече я бях срещнал в антракта на концерта. Застрашава ли ме нещо, мене или нея? По всичко сънувано – изглежда не; дори краставата жаба ми се усмихваше спокойно. Какво тогава ме чака, отче мой?

Онова, което най-много ме поразя у тази жена още при първата ни среща, бе нейната възбуждаща съдържаност, която се бе засилила в усещането ми от съня. Писах ти, че скоро не съм бил с жена и може би това е основната причина. Все пак, излъчването на графинята бе осезаемо предизвикателно и просто те караше да я пожелаеш. Да, Екатерина фон Леебен, бе графиня, съпруга на влиятелен виенски богаташ. Оказа се, че тя е от руски произход, което много ми помогна по-нататък. Беше към четиридесетте, но за женската възраст няма критерий, нали?

Там, в операта, от неопитност и смущение аз не можах да оценя, всъщност, колко красива бе тя. (Богатите не си избират грозни жени, освен по принуда.) Зад изумително правилните черти на смуглото й лице, зад пъстрите й пронизателни очи, зад гъстата й чуплива и дълга кестенява коса се криеше невероятно много женственост, съчетана с

някаква сладка упадъчност от времето на *бел епок*. Екатерина сякаш бе излязла от филм на Лукино Висконти. Досега не бях срещал такава жена. А когато заговори на руски, аз вече се разтреперих от желание. Но, боже, татко, смеех ли да си помисля дори, че е възможно някога да я обладая!

Ти вероятно ще си кажеш, че всяка жена е родена, за да бъде обладана и ще бъдеш прав, но кой съм аз, че да имам подобни претенции към Екатерина фон Леебен? Мисля си, че колкото и динамичен да става животът, колкото и претоварен от население и вредни емисии да бъде светът, неговото обаяние ще се запази именно в изтънченото ни отношение към изящното у жените. Иначе любовта е като призрак – а кой е виждал жив призрак наяве! Съзнавам, че звуча като латентен хомосексуалист (във Виена не може без Фройд), но поне не претендирам да съм мерило. Защото, тако, аз се влюбих в тази жена, не толкова в лицето и тялото ѝ, които са свършени, а в излъчването, което струеше от всяка мимика и жест на Екатерина фон Леебен. Помня подобно усещане в детството си, когато се плаших само от вида на убийцата Гергина. Винаги когато тя ме пощипваше и уж гальовно искаше да си отреже от гърдичките ми, за да си направи кюфтенца, тогава аз не се плаших от самата нея – тя бе дори хубава, като се замисля, а от излъчването, което струеше от пръстите и говора ѝ. Помниш ли само как произнасяше звука „р“? И сега ме побиват тръпки!

Ала това, татко, са си мои усещания, които, за жалост, никога не можах да споделя приживе с тебе. Прощавай, ако съм ти дотегнал, но за жена като Екатерина не може да се мълчи. А концертът? Той просто надмина очакванията ми.

26 януари 1984

Бързам да ти пиша какво се случи в дома на граф фон Леебен. Ще ти спестя обстановката, богатията и прочие – все пак бяхме в дом на аристократ, ще се задоволиш само с един детайл, който ме поразил, още на влизане. Екатерина взимаше от голяма порцеланова чиния първокласна шунка и я даваше на два петнисти дога, които се изчакваха и внимателно взимаха парчетата от нежната ѝ ръка. Татко, представяш ли си – шунка! В Олм като дете ни караха колбас само в сряда, в София, като столица по се намираше, да не говорим за опашките в Москва, а тук тази жена хранеше кучетата си с деликатес, който за двадесет и шестте си години съм ял десетина-петнадесет пъти!

Преглътнах възпитано при вида на провисналите кучешки лиги и

зачакахме с професор Вайнрайх да ни обърнат внимание. Каква беше изненадата на Екатерина, че ни вижда, Боже! Отпрати кучетата и се ръкува с нас, естествено като се извиняваше, че ги е пипала. Убеден бях, че изобщо не й пукаше за нас, по-скоро ни даваше да разберем, че ни е спестила удоволствието да й целунем ръка.

Забравих, татко, да ти изтъкна, че бяхме поканени не за друго, а за да ме прослуша графинята как свирия и да прецени дали да ми даде проектите си за бъдещата ми кариера. Самата тя имала слабост към виолончелото – като момиче свирела на него. Отче мой, едва ли съзнаваш колко съдбовен бе за мен този януарски ден! Донякъде и аз не мога да преценя, че това е така, още повече че графинята не беше крайна във възхищението си от моето свирене. Усетих, че ме хареса, а и аз не сбърках. Имах чувството, че попаднах в един от сънищата си, когато свирех на краставата царкиня и Ка, за да спася с музика така Мими. Тогава, за жалост, сбърках и моята детска любов се превърна в жабка. Е, така Мими все още е жива и здрава, а аз продължавам да се развивам.

Свирих откъси от „Концерт за чело и струни“ от К.Ф.Е. Бах. Така ме посъветва моят професор. Когато свърших, графинята изръкопляска, дойде до мене и ми каза на руски: „Явно в Москва все още обучават добре.“ После пихме чай и тя ме заразително за родителите ми. Като разбра, че си покойник, изрази искрено съжаление и се натъжи. На един руснак отношението към живота и смъртта е далеч по-метафизично от това на другите европейци, какво остава за една рускиня! Накрая Екатерина фон Леебен полюбопитства как прекарвам свободното си време. Отговорих ѝ че и тогава свиря, а тя се измя дяволито и ми отвърна: „Истинският артист трябва понякога да си позволява това-онова!“

Не мога да ти опиша, татко, колко много желая тази Екатерина! Искам докрая на живота си Ка да ми се явява само с нейния образ. Като съзнавам несъстоятелността на страстта ми, аз разбирам, че единствено виолончелото ми остава. За мен то вече не е средство, а съдба.

Разделихме се с графинята. Този път ѝ целунахме ръка. На излизане от имението професор Вайнрайх ме потупа по рамото, от което разбрах, че аудиенцията е минала отлично.

8 април 1984

Познай къде бях вчера? Да, татко, на вечеря с графиня Екатерина! Покани ме (само мене!) в ресторанта на операта, който наистина е шик и е едно от най-скъпите заведения във Виена. Въобще в този град усещането за изтънченото величие на австро-унгарската империя се е

запазило точно на такива места като това заведение. Разбира се, че тук не влиза кой да е. Професорът ме подготви – просто ми накупи скъпи дрехи и обувки. Как ще му се отплатя – не знам! „Като започнеш да изнасяш самостоятелни концерти, аз ще бъда достатъчно възнаграден.“ Така ми каза той наред с другите напътствия и най-важното от тях – да не говоря много-много. Бе убеден, обаче, че ще се представя подобаващо.

След като разбра, че съм пълен невежа в ястията, пък и немският ми не беше дотам добър, за да разбера всичко, написано в менюто, Екатерина ми предложи да се оставя на нейния избор. Говорехме си само на руски.

Отче мой, знаеш ли как се чувствах в началото? Стоях като дърво и през цялото време поглеждах скришом към подмишниците си, за да видя дали не е избила потта ми през костюма. Слава на Господ – не беше! Но графинята сама ми помогна. Дали заради езика, който, все пак, ми бе станал като втори роден, дали заради нейната нарастваща непринуденост, дали заради шампанското, което внимателно, според напътствията на професора, пиех, но аз се успокоих и вече можех да осъзнавам какво ме питат и да отговарям адекватно. За всяко нещо има първи път, но тази вечер аз разбрах, че винаги ще ми е истински приятно да съм на такива места и с такива жени.

Знаеш ли, татко, кое прави изпълнението на едно музикално произведение добро. Разбира се, първо трябва вярно и точно да си го научил и да не бъркаш, но съвършенството се постига, когато изпълниш предписанията на композитора под петолинията. С други думи, ако влезнеш в неговата кожа и се опиташ максимално да усетиш как той се е чувствал, когато е писал своето произведение, и вникнеш в бележките му така, сякаш са твои, тогава имаш шанс. На Бокерини любимите бележки са: *soave* – „меко“ и *dolcissimo* – „много сладко, сладинко“. Разбираш ли ме какво искам да ти споделя? Животът на всеки от нас е като едно музикално произведение и ако не се научиш да го изпълняваш добре с неговите предписания, той няма да бъде изискан, а тромав, без ритъм, без изящество и без сладост. Музиката е най-голямото постижение на европейската цивилизация, тя е създадена да възторгва душите ни. Нали Шекспир беше казал, че животът ни е сцена, а музиката – храна на любовта. Какво повече?

Позволих си да ти пиша тия мои разсъждения, тъй като след вечерята с Екатерина все по-често се улавям, че мисля по този начин, без, разбира се, да спирам да я желая – напротив. Невероятни усилия ми

ковства да се въздържа. Признавам си – понякога не успявам. Сигурно и ти си се чувствал така.

Започнахме разговора ни с матушка Рус, с това как болшевиките съсипали едно велико царство, със скоропостижно отиващите си генерални секретари (наследникът на Брежнев – Андропов – се бе споминал през февруари, а пък неговият приемник, Черненко, едва ли щеше да изкара и година), но бързо сменихме темата. Самата Екатерина не е раждана в Русия, а в Париж, но след като се наситила на носталгията на баща си, тя тръгнала да си търси късмета и го намерила във Виена. Не й казах, че с нейната външност е могла да го намери навсякъде по света. Представям си я каква е била на моята възраст. Не че сега не е хубава. Божичко, татко, та аз досега не съм виждал по-красива жена от нея! Не, не съм влюбен, просто се опитвам да бъда обективен.

„А ти, Миша, какво смяташ да правиш, като се върнеш в България?“ попита ме тя. „Ще свиря. Сигурно ще ме разпределят в някой оркестър.“ „И няма да правиш кариера на солист?“ Отговорих й, че много бих искал, но че нещата не зависят само от мене. Тя ме контрира и ми отвърна, че от никой друг не зависят и ме попита дали съм участвал в някакви конкурси. „Да, още като ученик, а после и като студент.“ Неудобно ми бе да й кажа, че съм ги спечелил. „Имам предвид по-престижни, международни конкурси.“ Кимнах отрицателно. Как да й обясня, че не беше лесно за българин. Фактът, че ме приеха да следвам в Москва бе сам по себе си връх. Да не говоря за специализацията във Виена. „А трябва!“ заключи Екатерина. „Но ще помислим по въпроса.“ После ме попита ще успее ли да се подготвя за края на май с нещо по-така – имаше предвид трудно и представително произведение, като за познавачи. Остават по-малко от два месеца, помислих си, но съзнавах, че не биваше да отказвам – така ме посъветва и професорът. „Ще опитм!“ казах аз с досатъчно категоричен, но не и самонадеян тон. „Какво ще кажеш да участваш с Бах?“ Бах! Постарах се да запазя самообладание. Бях чувал, че той има шест сонати за чело без акомпанимент, но не беше ли още рано за мене да се захващам с Бах? Не й споделих съмненията си, а само казах, че ще се консултирам с професор Вайнрайх. Нищо повече не я попитах, нито дори какъв и къде ще бъде този конкурс.

Татко мой, ето как се завъртя колелото на съдбата! Сега разучавам като луд соната № 3 от бащата на яйцето – Бах. Професорът избра тази като сравнително по-лесна, а после ми даде запис на Ростропович, за да съм видел как се свири. Много е лесно да гледаш, да слушаш и да четеш онова, което са сътворили другите, казах си, защото усещах какво ме

чака. Бъди с мене, отче мой!

21 май 1984

Конкурсът е в другия понеделник в Будапеща. Остава само седмица! Ще пътуваме с професора в събота. И той ще дойде, то се знае. За Екатерина не разбрах и не искам да мисля. Дано не се появи, макар тя да е главната виновница. Не желая да присъства на евентуалния ми провал. Естествено, татко, аз не мисля да се изложа – напротив, но чувството преди важен концерт е неуписуемо. Преди няколко дни получих по пощата кутия шоколадови бонбони „Моцарт“ – от най-скъпите. Изпращаше ми я графинята. Имаше и малка картичка, надписана с красив почерк на руски: „Който го е страх от сцената, цял живот стои зад кулисите!“

Какво, подиграваше ли ми се тази жена или ме предизвикваше? Щях да дам най-доброто от себе си, без да се страхувам. Все пак не излизам за пръв път на сцена. Приложих собствената си теория и когато най-последно изсвирих цялата соната пред професора, и го попитах какво мисли, той ми отговори: „Шансовете ти са добри. Вложи още малко от безбрежността на Бах!“ Разбрах какво искаше да ми каже. До петък ще продължавам да репетирам, без да мисля за наградата, а като се опитвам да взема поне малко от лудостта на Бах. Няма да спя, за да съм с превъзбудено съзнание и да остана погълнат изцяло от произведението. После ще се отпусна два дни преди самия концерт и каквото сабя покаже. Вярваш ми, че ще успея, нали!

24 май 1984

Защо, отче мой, господ ме наказва така? Пак сънувах Ка и то точно преди концерта. И отново Олм, и отново ти и Гина! Докога, по дяволите, ще ме преследва този град и тази жена? Дори не ми се разказва вече какво сънувах. Какво съм сторил, че не ме оставя миналото ми на мира? Започвам да си мисля, че плащам някакви чужди грехове или просто трябва да бъда наказан по особен начин за таланта, който имам. Нищо не идва даром на тоя свят!

Каж ми, татко, имало ли е нещо между вас с Гергина Божинова? Какво правеше пак в нейните обятия? Да, така те видях в съня си. Отново бяхте в онова мрачно мазе и ти пак я обладаваше до стената. Письциците и стоновете й бяха толкова зловещи, че избягах от страх още насън, но вместо да се събудя, попаднах в обятията й, а тя ми се изкоколи, сякаш щеше да ме яде, и изрече: „Радвам се, радвам се...“ Това нейно „р“ още вибрира в мозъка ми. После изведнъж Гергина се превърна в

графиня Екатерина и продължи на руски с любезен и изкусителен глас без да фреска: „...Радвам се да те видя!“ И двете жени бяха в изваяното тяло на Ка, чиято кожа си оставаше неизменно зелена, само че Екатерина изглеждаше някак по-бледа и уморена. Пак беше хубава, ала по-безпътна и сякаш прозрачна. В следващия миг вече се прегръщахме страстно и голи в някакво огромно легло. И тъкмо започнахме да се любим, когато видях великанската жаба да ни гледа с изпъкналите си очи от тъгъла на стаята. Събудих се.

Не, баща ми, не е честно! Ако ти си чукал Гина – вече съм убеден, тъй като два пъти те сънувам – и никой не е разбрал, защо сега аз трябва да знам тая твоя тайна, която ти си отнесъл в гроба? И после, изниква трудният въпрос: какъв е бил твоят дял в убийството на куция златар бай Пано – пряк или косвен? Нима заедно с Гергина сте извършили всичко, което тя призна пред съда, но те е укрила, заради любовта ѝ към тебе? Или по-скоро, ти нищо не си знаел, но си бил част от намеренията на убийцата, след като вземе парите на мъжа си. Гина каза на делото, че е искала да избяга на Запад. Нищо не се разбра, обаче, намерила ли е предполагаемото злато на бай Пано?

Ала, по дяволите, защо аз сега, вместо да се концентрирам за конкурса, ще трябва да се терзя за грехове и престъпления, станали преди повече от петнадесет години! Бих ви теглил една майна на всички, но как да го сторя като си ми баща, а аз никога нямах възможността истински да ти засвидетелствам синовната си обич и признателност? Не, татко мой, с тия неща шега не бива. Животът ви може да е бил прост, може да е бил значително по-прост, но последиците от него не са! Как ще живея аз от тук нататък, ако наистина си извършил грях, който най-вероятно е станал и причината за преждевременната ти кончина. Ще се побъркам!

Пък и какво беше това превъплъщение на Гергина в Екатерина? Ако вашите деяния са отдавна погребано минало, на мене тепърва ми предстои да общувам с графинята. Та нали тя ми уреди този конкурс! Нима съня ми е пророчески и аз ще трябва да споделя леглото с нея? Да, но акт нямаше, жабата ми попречи и аз се събудих... Тогава?

Да се надяваме, че всичко е от превъзбуденост преди конкурса и че между мен и Екатерина нищо няма да се случи. (Боже, как го искам!) Най-добре е тя наистина да не дойде в Будапеща. Помогни ми, Господи! Дано утрешното пътуване ме разсее!

3 юни 1984

Здравей, баща ми! Пиша ти от хотел „Хилтън“ в Будапеща, който се намира недалеч от пищната катедрала „Св. Ищван“, на български Стефан. Неделя следобед е, а утре рано се връщам с влака във Виена. Професорът си замина в петък, след като разбра за успеха на своя възпитаник. Да, спечелих първото място и той е извънредно горд с мене. За пръв път станах лауреат, но не мога да разбера дали се радвам. По-скоро се усещам изтощен и някак изпразнен. Е, приятно ми е като си помисля, но... Важното е, че се представих добре, според другите блестящо. Графинята също беше. Остана доволна...

Чудиш се защо правя тази дълга пауза? Ами, защото сънят ми гаден пак се оказа пророчески. Вече категорично мога да ти заявя, че си се любил с Гергина, тъй като и аз бях с Екатерина. Само че... Да, толкова много го желях, че направо нямаше как да не си проличи. Стана като на кино – неочаквано и без да имаш време да осмислиш какво ти се случва.

Топлите й, привидно майчински, целувки след обявяването на наградата бяха само за прикритие пред множеството на последвалия коктейл. Андрий от Ровно, помниш го нали, също участва в конкурса и взе втора награда. За съжаление, Вадим Хаимов не беше дошъл, за да види какви постижения жънат неговите възпитаници. В суматохата, агонията и неизвестността след смъртта на Андропов, при новия вече наследник на империята, властта постъпила благоразумно и предпочела да не го пусне.

Радостта, че се виждаме с Андро бе голяма. Представих го на Екатерина, но тя сякаш не прояви интерес към него, дори не обели и думичка на руски. Просто ме отведе и аз трябваше да оставя Андро с учуден поглед и празна чаша.

„Нямаш повече работа с някогашни приятели, които не са ти на нивото!“ заяви ми тя. После поговори насаме нещо с професора, грабна ме и, докато се осъзна какво става, вече бяхме в таксито, а след малко се разхождахме в прака на остров Маргит. Бе топло и приятно, а зеленината на дърветата и тихо течащият Дунав наистина ми подеждяха отпускане. Имаше малко хора и то най-вече около детските люлки и пързалки.

„В Будапеща се шегуват, че на този остров е заченат половината град!“ започна тя. Явно искаше да ме разведри и да свали от мене напрежението от церемонията по награждаването и множеството поздравления от напълно непознати хора. Крачех до нея и мълчах. Казах ти, баща ми, бях капнал и страстта все още дремеше в умореното ми тяло.

„Радваш ли се?“ , попита графинята. „Разбира се!“ , отвърнах аз и не пропуснах да ѝ благодаря. Ако не беше тя и професорът, който ме заведе на концерта и ме запозна с нея, аз нямаше да стигна до конкурса. „Не, всичко е благодарение на тебе, ние просто сме модератори!“ Не я разбрах какво искаше да каже. „Ти носиш божествената дарба да свириш така хубаво! Ние трябва само да я възпитаваме.“ Да я възпитаваме? Сигурно графиня Екатерина възнамеряваше да поеме попечителство върху мен. Хем ми се искаше – малцина получават такъв шанс от живо-та, хем нещо ме притесняваше.

„Какво имаш предвид?“ , попитах. „Всичко на тоя свят се обработва, опитомява и възпитава“ , започна тя. „Без да е шлифован, диамантът е просто бучка въглерод! Чувствата и страстта също се възпитават, колкото и необичайно да звучи...“ После графинята изведнъж ме стрелна с пъстрите си очи и попита нещо, което първоначално ме смути, а после бавно започнах да проумявам, че е свързано с тезата ѝ за възпитаването. „Ти бил ли си в леглото с по-възрастни от тебе?“ Дъхът ми спря заедно с краката ми. Дали бе разбрала, че я желая? Сигурно адски ми личи, щом ме пита.

Тръгнах и не бързах с отговора. Тя вече не ме гледаше, просто рееше безразлично поглед някъде към отсрещния бряг, сякаш ме бе попитала дали съм закусвал. Замислих се. Опитах се да прехвърля през ума си с колко и какви момичета съм бил. И какво се оказа, баща ми, знаеш ли? Ами, досега аз съм бил с и съм харесвал само по-големи от мене: кака Мими, в която бях влюбен като дете, Нели, с която за пръв път го направих, Меги, с която усетих каква сладка бездна е любовето, дори Светлана, с която нямахме никакъв телесен допир, а само приятелска привързаност и обич, бе по-голяма с година от мене. Е, имах няколко безразборни чукания със съученички и състудентки, но тях дори не ги броя. Мисля си, обаче, че дори и те бяха от по-горните класове и курсове. Интересно, никога не беше ми минавало през ума. Щях да ѝ го кажа, честността е най-добрата политика, дори и с жените.

„Да, само с по-възрастни съм бил, макар и малко...“ Сега на свой ред спря графиня Екатерина. Погледна ме в очите и дълго, докато не сведох моите, ме проучваше. „Май дори не умееш и да лъжеш!“ Възразих с гримаса, но тя не ми даде да кажа нищо. Сложи показалеца на дясната си ръка върху устните ми и го задържа. Без да мисля, аз го целунах и прошепнах: „Не лъжа!“ „Знам!“ , отвърна ми тя и въздъхна дълбоко, сякаш трябваше да направи нещо против волята си. Опита се да свали пръста от устата ми, но аз я хванах за ръката и започнах с вълнение да

целувам дланта ѝ. Не можех повече да издържам. Усещах, че пропилявам целия си шанс, че ей сега тя ще ме зашлеви и ще ме скастри с руската си безцеремонност: как смеех да ѝ се отблагодарявам така! Но нищо подобно не се случи. След като ме остави да нацелувам ръката ѝ, тя внимателно я изтегли и с неохота тръгна по алеята. „Не бива, Миша! Не бива!“ Последвах я със сведена глава и туптящо сърце. Дълго вървахме и мълчахме.

„Извини ме!“, казах след малко. „Развълнуван съм! Толкова много ми се случи накуп.“ „Знам, знам...“, отвърна ми Екатерина, унесена в нещо нейно си и далечно, сякаш бе не само отвъд Дунава, в унгарската Пуста, а там, в безбрежната руска степ, откъдето се бе преселила неопитомената ѝ кръв. „Не бива, не бива!“, повтори още няколко пъти тя, за да ми докаже колко силано е възпитанието в този непривичен свят.

Е, баща ми, сигурно и твоята кръв, с тези славянски черти, които имаш, е била също така невъздържана, сигурно в моите жили тече голяма част от нея, щом като не успях да устоя на съблазанта и страстта, която струеше от всяка клетка на Екатерина. Не съжалявам за постъпката си. Но това, което по-късно се случи, ме кара сега да си мисля, че оня старец от църквата в Сергиево-Троицката лавра е бил прав. Да, баща ми, на любовта ми наистина лежи кръв и тя не е само кръвта на лудешката възбуда, а и пролятата в миналото кръв, чието проклетие съм длъжен да нося цял живот.

На вечеря в ресторанта на хотела бяхме отново заедно. Мълчахме и се любувахме на гледката, но аз усещах, че искам веднага да се качим горе в стаята и оттам да гледаме светлините на Пеща, които се отразяваха във величестения Дунав. Музиката, обаче, ме бе научила да не бъда припрян. Търпението и постоянството са най-важните качества за един изпълнител, затова се оставих в ръцете на съдбата, но не пропусках нито пауза от хода на живота. Запаметявах всяка негова нота, тъй като усещах, че тази вечер няма да е като другите.

В далечния край на заведението свиреше пиано. Слабичка жена на средна възраст изпълняваше популярни произведения – от Шуман до Нино Рота, които звучаха ненаатрапчиво в полупразния салон. Пиехме токайско вино – бе сладниково като сюжет на оперета и не ми допадна много, но такъв бе изборът на графинята. Впрочем, беше ми все едно – какво разбирах аз от вина! Бях с нея и това бе достатъчно, за да пия и палинка, стига тя да го искаше.

„Миша“, наруши мълчанието Екатерина, „бил ли си влюбен някога?“

Отново ми задаваше неочакван и неудобен въпрос, свързан пак с интимните ми преживявания. Но защо? Разбрах, още в парка на острова, че отбягва физическия контакт, но непрекъснато насочваше разговора ни натам и ме предизвикваше. Явно знаеше, че я желая и сякаш искаше да изпита първо удоволствие от допира на моите думи до тялото ѝ. Но аз не умеех да говоря, защо постъпваше така?

Не беше лесно да кажа дали съм бил влюбен, но отвърнах напосоки: „Може би като дете, или като ученик... Не знам.“ „Онова е друго, то по-скоро е невинното усещане, че растеш! Говоря за любовта, която може да те накара да убиеш.“

Потръпнах, тъй като, мили татко, веднага се досетих за Гергина. Да, за нея и за съня ми, в който двамата се любите. Дали тя не бе убила остаряващия си съпруг заради любовта си към *тебе*? Не можеш да ми отговориш, знам, но аз пък нямаше как да се отърва от усещането, че е било точно заради това.

„Не, толкова много любов не ми се е случвала!“, отвърнах.

Графиня Екатерина ме погледна с особени очи. Ако досега приемах желанието си да я обладая като бушуваща страст на млад мъж, дори ако щеш, като някаква проява на вездесъщия едипов комплекс, то сега, в нейния пъстър поглед провидях, че съгласието ѝ да удовлетвори плътската ми необходимост прилича повече на една забравена лудост. Тя ми напомни за жената от моето детство, която искаше да си направи кюфтенца от тялото ми. Спомних си, че в съня ми самата Гергина някак изведнъж се преобразява в Екатерина. Стъписах се. „Внушавам си!“, изрекох едва ли не на глас и бързо отклоних поглед към пианистката.

„Щом не можеш да убиеш заради любовта си, значи не обичаш истински!“

Коя го каза това? Господи, татко, защо се случваше така? Та сега аз дори и да не исках, пак щях да виждам в очите на графинята някогашната убийца от Олм, чието деяние втрещи живота на всички ни. Но, знаеш ли, отново се взрях в Екатерина, за да прогоня всякакви внушения, колкото повече гледах графинята, толкова повече осъзнавах, че я желая като никоя жена досега. Дори започнах да си представям как страстно я обладавам на огромното легло в скъпия апартамент, върху скъпите чаршафи в скъпия хотел. Задъхвах се от сласт.

„Какво ти стана, момче?“ изведе ме от фантазиите ми Екатерина.

„Нищо, нищо, спомних си случка от детството...“, смънках аз, но изглежда съм бил много явен в усещанията си, тъй като тя продължи:

„Мисля, че една гореща вана ще ти дойде добре. Да вървим!“

Няма да ти описвам какво се случи после – неудобно ми е. Само ще ти изтъкна, че любовето ни бе изящно, екстатично и до съмване. Водеше ме тя до мига, в който и двамата не пропаднахме в пропастите на паещите ни тела. Заспахме призори, мисля че аз бях пръв.

Събудих се към обед, но графинята вече я нямаше. Претършувах из стаята – никакво следа от нейна вещ. Какво ставаше? Не бяхме ли заедно с нея цяла нощ? Бързо се облякох и проверих багажа си. Бе там – така, както си го бях оставил. Слязох на рецепцията и попитах на руски (и в Унгария, както и у нас, задължително се изучава руски език) дали графиня фон Леебен си е отишла. И, няма да повярваш, татко, момичето любезно ми отговори, че лице с такова име не се е настанявало в хотела. Не можех да повярвам. Описах Екатерина как изглежда – очи, коса, лице... „Съжалявам, не съм била на смяна!“ , бе отговорът. Сетих се да посоча, че вероятно бе отседнала в апартамент, но след проверката се оказа, че от десет дни апартаменти не са бил наемани. Реших, че е най-добре да спра повече да питам. Ставаше нещо нелепо, плод вероятно на по-редния ми сън.

Прибрах се в стаята си, взех си душ, преоблякох се и излязох навън. Спуснах се бавно по тясната и живописна уличка и след половин час бях вече край Дунава. Седнах на една от пейките и се загледах в течащите води. Неволно осъзнах, че тук те се движат по-бързо, отколкото при нашия град. Няма да повярваш, скъпи татко, но ми се прииска да се смаля толкова много, че да седна на една от плаващите клечки и да се прибера в старата ни къща в Олм, в беседката, където ти щеше да седиш и да пушиш неизменните си *Родопи*. Доплака ми се.

Нима беше възможно графиня Екатерина фон Леебен да е плод на моята фантазия? Но кой организира идването ни на конкурса в Будапеща, нима не се бях запознал с нея на новогодишния концерт, нима не бях станал лауреат? Жалко, че професорът си беше вече във Виена и нямаше кой да разсее съмненията ми. Че графинята съществуваше, това бе факт, но, най-вероятно, след като сме се разделили с нея в парка на остров Маргит, аз съм си легнал и съм сънувал всичко последвало. Нямах друго обяснение. Имаше нещо объркано в цялата работа, но аз вече няхах сили да разбера какво. И тогава се сетих. Нали вечерта бяхме в ресторанта. Щях да отида при сервитьора и да го попитам. Все пак, той ще си спомни.

Така и сторих. Намерих го и мъжът отлично си спомни, че съм бил с една дама – да, много изискана и достолепна, позволи си да отбележи. Ето, успокоих се аз, значи не съм полудял. „А накрая, спомняте ли си

какво стана?“, нямах търпение. „Нищо особено. Тя плати сметката и двамата излязохте. Мисля, че тръгнахте да се разхождате. Трябва нея да попитате.“ Да, ще го направя непременно, но къде да я търся сега. Качих се за последно в стаята си и легнах. Исках да заспя и да забравя всичко. Затворих очи и се унесох.

Изведнъж на вратата се почука и аз скочих на крака. Казах: „Да!“ и когато вратата се отвори, няма да повярваш, баща ми, но в стаята влезе графиня Екатерина фон Леебен. Ощипах се, за да се уверя, че пак не сънувам. А тя ме попита с тревожен глас: „Добре ли си?“ Погледнах я недоумяващо и тогава тя ми разказа, че снощи в ресторанта ми е прилошало от умора и тя ме извела навън на въздух да се оправя. После ме качила в стаята ми, а аз веднага съм рухнал на леглото. Едва успяла да ме съблече. Притиснила се и затова дошла да ме види.

„Тази награда съвсем я изстрада!“ отбеляза тя. „Е, аз трябва да тръгвам, тъй като колата ме чака. Ще се видим във Виена.“ Целуна ме по челото и излезе.

Скъпи татко, разбра ли сега какво се бе случило. Аз, твоя син, отново съм сънувал, но вече до такава степен съм се отнесъл, че не съм усетил границата между живеенето наяве и живеенето насън. Явно ще трябва да си почина. Всичко ми дойде твърде много. Слава Богу, че Екатерина не е плод на болното ми въображение!

4 юни 1984

Баща ми, пиша ти вече от влака. Сега съм бодър като кукуряк и осъзнавам какво съм постигнал на конкурса. Мисля си, че първото нещо, което ще направя, като се прибера във Виена, е да потърся Екатерина. Трябва да намеря начин да ѝ се извиня, ако съм я поставил в неудобно положение.

Знаеш ли, обаче, какво си мисля? Когато я видях за последно в стаята ми, тя сякаш ми се стори не толкова хубава както преди. Годините ѝ личаха, а лицето ѝ бе по-скоро болнаво, а не аристократично бледо. Може би се лъжа, но като я видя отново, ще преценя. Притеснява ме още и приликата ѝ с Гергина, която не ми излиза от ума, сякаш е някоя пошла мелодия, която се е загнездила в него и те преследва цял ден.

Да, татко, поредният ми сън се сбъдваше, но имах усещането, че това не е краят.

28 август 1984

Последно писмо от Виена. След три дни, в събота рано сутринта,

тръгвам за София. Специализацията свърши. Благодарен съм на Бог за развитието на нещата. Ще си ида у дома, изпълнил успешно своята програма. Професор Вайнрах ми каза, че скоро ще тръгна по света на турнета, но аз плахо му отговорих: „Връщам се в България, все пак.“ „Нищо, моето момче! Властта, независимо каква е, обича музикантите. Дано колеги не ти попречат, но ти не си обкиновен изпълнител.“

Замълчах. Аз, драги татко, нямам съзнание какъв музикант съм. Знам само, че мога да свиря до безсъзнание (случката в „Хилтън“ показва, че и без да свиря вече припадам, ха, ха!) и че ако не го правя, ще се разболея. Дори и когато съм болен, пак хващам лъка... Но имам ли характер, за който непрекъснато говореше Вадим Хаимов, за да се изправа пред света? Всеки концерт, независимо на каква сцена си – даже и на тази в завод „Сърп и чук“ – е еднакво отговорен пред музиката, която свириш. Разбира се, че искам да направя солистична кариера! Какво обаче ме чака в родината, аз не знам. Остават ми последни три дни във Виена и искам да се разделя с нея подобаващо, тъй като те може и да са ми последни.

Чудиш се какво стана с Екатерина? Така е и аз виждам присвитите ти от цигарения дим очи, които ме питат, но първо ще ти съобщя, няма как, че баба Милева се е споминала, докато съм бил в Будапеща. И това се е случило в същата вечер, когато аз съм изпаднал в безсъзнание. За пръв път бях в безсъзнание още като дете и то по нейна вина. Не е ли странно, какво ще кажеш? Мама ми писа. Успяла е да се справи с всичко сама, горката! Решила, обаче, че било неуместно да си идвам за погребението. Бог да я прости, баба! Знам, че се молиш да не дойде при тебе, но! Вярвам, че горе вече не съществуват тъпашките човешки взаимоотношения, които ни разгонват фамилията на земята.

А с графинята нещата се развиха прекрасно. Възпитанието се оказва голяма работа! Отидох ѝ на гости, по-скоро тя ни покани с професора на вечеря десетина дни след Будапеща. Юни бе в разгара си, черешите зрееха, а първите липи тук-там бяха започнали да цъфтят и в неподвижния горещ въздух леко се усещаше неповторимият им божествен мирис. Беше и съпругът ѝ Манфред – същинският граф, който се оказа един гологлав дънгълак с басов глас и сковани маниери, но много сърдечен и умен мъж. Искрено му завидях, най-вече за Екатерина.

Е, в центъра на разговорите се оказах аз – моята награда, как съм се представил и прочие. Екатерина, обаче, не показваше с нищо какво се бе случило между нас. Сякаш не бяхме се и разхождали дори, да не говоря за вечерята. Гледаше ме мило и без всякаква следа от интимност. И

тогава, татко, докато се хранехме, аз започнах да я наблюдавам по-внимателно. Сега лицето ѝ наистина ми се видя необичайно повяхнало и бледо, по-скоро болнаво. „Нима Екатерина страда от нещо?“ – мина ми през ума. Щях да издебна удобен момент да останем насаме и да я питам.

Това се случи, когато Манфред покани професора в пушалнята, а ние с Екатерина излязохме на просторната тераса с изглед към парка пред парадния вход. (Можеш да си представиш, баща ми, къде живее един граф и то богат.) Двата дога също дойдоха с нас и легнаха на мраморния под недалеч от графинята. Вътре им бе задушно на момчетата, както галъвно ги наричаше „мама“.

„Е, Миша, дойде време да се разделим!“, започна тя. Отвърнах ѝ, че всяко нещо си има край и че се надявам пак да се видим. После започнах да ѝ се извинявам за Будапеща, но тя ме прекъсна. Даде ми да разбера, че е излишно.

„Аз, миличък, го исках не по-малко от тебе!“ Мълчах и чаках с нетърпение какво ще каже по-нататък. „Ти си много чаровен и излъчваш толкова страст, че трудно ще ти устояват! Но запомни от мен, че не бива да се раздаваш на дребно. Сексът може да те погуби, ако не възпитаваш нагона си. Знам, че не е лесно, но ти си щастлив – имаш виолончелото.“

Гледах в единия огромен дог, който бе подпрял глава на кръстосаните си предни лапи и дремеше. Слушах внимателно думите на Екатерина и осъзнавах, че тя по-скоро ме съветва като същинска майка.

„Ако бях легнала с тебе – не мисли, че не го желяех, щях да се превърна в поредната невъздържана вакханка. Би ми отивало с оглед на произхода ми, но би предизвикало у теб разочарование, което щеше да профанизира идеала ти за женственост. Още повече, че аз, за жалост, вече съм стара и много болна!“ „Как така?“ „не издържах аз.“

Графинята тръгна към далечния край на терасата, спящите уж догове веднага я последваха заедно с мене. Навън бе тъмно, само лампите от двете страни на входната алея блестяха и около тях яростно се удряха стотици пеперуди, сякаш искаха да проникнат през глобусите и да се отдадат завинаги на светлината.

„Прости ми за любопитството, но от какво си болна?“

„Не питай! От най-лошото – остават ми още няколко месеца... Обещай ми да се спомняш за мене. И никога няма да спреш да свириш, нали?“

Покойни мой татко, идваше ми да вия от ярост! Това ли означаваше сънят ми? Без да съзнавам, аз сграбчих двете ръце на Екатерина и

започнах отново да ги целувам както първия път в парка на остров Маргит. Едва сдържах сълзите си!

„Спри, Миша! Ще разстройш и мен! Нека се държим достойно. На това също трябва да се учиш!“ Послушах я.

След малко влязохме вътре и докряя на гостуването ми аз повече не проговорих.

Ето как се разделихме с графиня Екатерина фон Леебен. Дано, скъпи татко, Бог ѝ даде повече дни и лека смърт, ако изобщо може да има такава!

Одеса

20 април 1985

Каква ирония на съдбата, отче мой! В последното ми писмо до тебе аз ти разказах за раздялата ми с графиня Екатерина, а сега, близо година по-късно, ти пиша от града на нейната велика съименница, импертарица Екатерина, построила този град. Одеса е изумителна и колкото и да е занемарена от социализма, все още можеш да познаеш, че под скъсаните ѝ одежди се крие една красива и изискана дама. Представям си я каква е била на младини!

За жалост, отче мили, моята Екатерина си отиде от този свят! Споминала се е през октомври и никой не е бил на погребението ѝ освен графът. Професорът също не е бил, но Манфред после му обяснил, че такава била волята ѝ. Била казала: „Гениалният Моцарт са го погребали в общ гроб, а аз какво да искам!“ Велика дама! Вечна ѝ памет!

Бързам да ти споделя какво се случи, след като се върнах в България. Първо ме назначиха на щат във Видинската филхармония, чийто диригент тогава бе Андрей Андреев, но там стоях няколко месеца и се прибрах в София, за да се готвя за турне със Софийския симфоничен оркестър. Маршрутът ни бе близък и в братски страни: Букурещ, Кишинев и Одеса. Другите двама солисти бяха цигуларят Людмил Василев и пианистката Марта Стоянова. Трябваше да подготвя „Концерт за чело и оркестър № 1“ от Хайдн, който е сериозно предизвикателство за прохождащ солист като мене. Усещах, че ще се справя и не сбърках. С диригента и мой адаш, Михаил Табаков, много лесно се сработихме. Впрочем той е изумителен талант и темперамент. По-възрастен е от мене с десетина години, но е като Караян. У нас, разбира се, не се ценим много-много, освен ако не пробием навън или оттам някой не ни посочи.

Жалко! Мишо е хомосексуалист, ала какво значение има това? Социализмът не търпи подобна полова упадъчност, но на гении като Михаил Табаков трябва да се възхищава.

Е, не знам, обаче, дали социализмът ще се възхищава на другия наш съименник – Михаил Горбачов? Ти не си в течение, но Съветският съюз отново има нов генерален секретар. Предишният почина през март и вече месец партията се оглавява от млад и напорист човек с интелигентно лице и петно на челото. Какви ли не легенди се говорят за това петно. Белязан бил, лошо ни чакало и прочие. Наричат го още „минерален секретар“, тъй като не близвал капка алкохол като мене. По това ми е симпатичен, но какво ще има да се случва с неговия курс на „перестройка“ аз не мога да кажа. Ала тебе какво те интересува това, нали? Споменавам ти го, за да знаеш, все пак, как върви светът, в който аз живея.

Мама е добре, през юни ще стане на петдесет и четири. Купих и от Кишинев чудесен златен пръстен, макар да знам, че няма да го носи. Поне ще се зарадва, милата, като ѝ го дам. В Олм продадохме лозето, остава да се отървем и от къщата, но мама не дава и дума да се изрече. Питам я, кой ще живее в нея. А тя ми казва, че по-скоро би умряла, но не би си продала дома. Вярно, като пукне пролет и тя заминава за Олм. Стои там до късна есен. Не я виня. Усещам, че с годините мама все повече иска да е там, сякаш е с тебе и с младостта си. Аз не бих се върнал никога в Олм, но знае ли човек?

Хайде, утре ще ти пиша как мина концерта ни в Букурещ и какво се случи преди това в Русе. В Одеса ще бъдем до сряда, 24 април – ще имам време.

21 април 1985

Всъщност генералната ни репетиция беше на русенска сцена. Къде другаде, ако не в Русе можеш да прецениш как звучи изпълнението ти. Тук музикалните традиции са сериозни, да не говорим за публиката и какви музиканти работят в града.

И така, напрежението започна да се усеща още от обяд. След като се нахранихме, тримата с Марта и Людмил отидохме да прием кафе в едно заведение, където Марта ни заведе. Тя е русенка и искаше да ни покаже нещо стилно. И наистина, озовахме се в една стара сецесионна къща недалеч от центъра, където се усещаше някогашната изискана атмосфера, напук на суровата социалистическа действителност.

Баща ми, не мога да не ти кажа няколко думи за моите колеги

Марта и Людмил. Първо невероятни музиканти са. Людмил е горе-долу колкото мен и ако не се пропие, ще стане световен цигулар. Казвам така, тъй като го виждам, че обича чашката. Но животът си е негов, правото на избор – също. Пред мене крачи нисичкият стар евреин с вдигнат пръст и повтаря: „Характер трябва!“

А Марта, Марта е чудовищна пианистка и е невероятно сладка. Връстничка е на диригента. Татко, като пиша за тези мои колеги, то е защото трябва да знаеш, че ние сме длъжни да се гордеем с тях. Но ти и да ме разбереш, какво от това, нали!

Докато пиехме кафе и си говорехме нервно за какво ли не, аз споменах за някогашната ни съседка от Олм Мария Апостолова, моята така Мими, чието семейство се бе преместило в Русе.

„Че аз я познавам!“, приятно изненадана каза Марта. „Заедно се готвехме в София за консерваторията, а после често се виждахме в Русе, докато бях корепетитор в операта.“ Много се зарадвах, че двете жени са близки и тъкмо се канех да попитам къде живее Мими, та на връщане да я потърся, Марта продължи: „Скоро не съм я виждала, но чух, че нещо не била добре.“ „Какво ѝ е?“ ,поинтересувах се. „Ами, май рак. Да не говорим за това!“

Скъпи татко, това ли трябваше да чуя? Защо, по дяволите, попитах? Въпреки всичко сръгах Марта да вървим при Мими. Исках непременно да я видя още сега, нищо че концертът беше след четири-пет часа.

„Остави за после!“, посъветва ме Людмил, но аз не исках и да чуя.

Къщата на Мими и семейството ѝ беше недалеч от операта в една тиха уличка, в която миришеше на черешов цвят. Почти във всеки двор имаше такова дърво и аз веднага се досетих за някогашната череша у нас, в Олм, на която се качвах, за да наблюдавам скришом любимата ми така Мими. После като на филмова лента мина и сънят ми с краставата жаба и Ка, когато трябваше да спасявам със свирене чезнещото под бял чаршаф красиво момиче. Треперех от вълнение и сега.

Влязохме във влажен коридор и се изкачихме по каменни стълби на втория етаж. Марта звънна на звънеца. На вратата имаше табелка с надпис: „Д-р Кирилов“ Явно съпругът на Мими е лекар.

Отвори ни слабичко момче на десетина години, което гледаше с любопитство, но и с нотка на умора в големите си маслини очи. Приличаше на Мими. Марта го погали по косата и попита тук ли е майка му. То кимна и отстъпи, за да влезем. Въведе ни в мрачен преходен хол, от който влязохме в първата от трите врати към дясната страна.

Татко мили, и сега усещам че се вълнувам, вече десетина дни след

тази ужасна среща. Как устоях да не се разплача, аз си знам! А ти, скъпи мой отче, е трябвало да си спазиш обещанието, което някога си бил дал.

Кака Мими, по-скоро сянката, която бе останала от нея, седеше на старо легло с месингови топки по таблите, подпряна върху възглавници на стената. Едва не извиках, когато я съгледах. Приближихме и тя ни видя. Първо разпозна Марта, а после присви гаснещи очи и дълго ме изучава, докато най-накрая прошепна: „Боже, Мише, колко си пораснал!“ Поздравих я и приседнах на леглото до краката ѝ. „Гледай само как ме сварваш!“ , посочи се тя. „Но довечера на концерта ще бъда хубава, ще видиш!“

Нищо не ѝ отвърнах, а просто я хванах за студената ѝ костеливата ръка, която бе станала вече прозрачна.

„Чувам само хубави неща за тебе! Гордеем се и те давам за пример на моя син.“ Погледнах го и му се усмихнах, но момчето остана все так с уморени и тъжни очи.

„Довечера ще те слушаме. Какво ще свириш?“ „Хайдн...“, прошепнах аз. Марта взе инициативата: „Мимче, пък ти, ако си уморена, не идвай! Като се върнем от Одеса, пак ще те посетим и Мишо ще свири специално за тебе.“ „Ще дойда, ще дойда. Нищо ми няма. Малко съм отслабнала... Мартине, направи кафе, моля те!“ „Няма нужда“, каза Марта, „току-що пихме.“ „Тогава донеси по едно коняче да се сгреем! Хайде, върви!“

Момчето я послуша и послушно излезе от стаята.

„Добро дете! Много се грижи за мене“, похвали го Мими. „Разажки ми сега, Мише, ти какво правиш.“

Започнах след напускането ми от Олм и набързо ѝ описах живота си – къде съм учел, кои са били преподавателите ми. „С две думи, само свирех и свирех, остави, ами продължавам!“ , опитах се да завърша със шага. Нищо не ѝ казах за връзките ми.

„Имаш ли семейство?“ , попита тя. „Ако питаш дали съм женен – не съм. Иначе останахме само с мама. Татко почина отдавна, баба Милёва – миналата година...“ „Знам за Васил, за баба ти – не...“ , въздъхна дълбоко и продължи: „Много го обичах!“

Погледнах недоумяващо, но нищо не попитах.

„Едва ли съм обичала друг мъж така. Приличаше ми на Бог, толкова бе хубав! Все едно Джони Холидей живееше до нас. Ала той се хвана с гадната убийца... И какво? Последва я, сега идва и моят ред... Знаеш ли, Мише, поне успях да го целуна там, в запустелия конак. Помниш ли го?“ Кимнах с глава и я оставих да разказва. Разбирах, че дълго е

чакала този миг.

„Тогава той ми обеща, че ще ме заведе на лозе. Там щяхме да го направим – и двамата го искахме, но Гергина развали всичко. Не стига че закла мъжа си, ами целият град разбуни. Но никой друг не разбра за нея и Васил, освен аз. Добре, че не го спомена на делото. Ала той се уплаши, не си изпълни обещанието, а след няколко години се поболя и си отиде... Боже, какво говоря! Мише, идвениявай!“ Отвърнах й, че няма нищо и че може спокойно да продължи, но тя изведнъж помръкна и се вгледа в мен. Дълго ме наблюдава, а накрая каза: „Помниш ли как се гушихме, а? Идваше ми да те изям. Толкова те обичах... Сега, като ида при татко ти, ще му кажа, че си станал страхотен мъж.“ „Не говори така!“, взе ми думите от устата Марта, после се обърна към мене: „Давай да вървим, че диригентът ще ни търси!“ Умно се сети. „Довечера, Мими, ще го чуеш какъв ни е гениален! Хайде!“

Наведох се и целунах ръката на Мими. „До довечера!“, казах и бързо излязох от стаята, за да не види сълзите ми. В хола срещнахме сина на Мими с поднос в ръка, върху който бяха трите чашки с коняк. Идваше ми да ги изпия и трите на екс. Вместо мене това свърши Марта.

На концерта, татко, свирех така, сякаш самият Хайдн беше в залата. Мими бе дошла и знаеше, че е за нея. Дори и диригентът ми ръкопляска от сърце. След вечеря ме спря в лобито на хотела и ми каза: „Адаш, давай в тоя дух! Беше превъзходен.“ Да чуеш такива думи от устата на Табаков бе повече от признание.

Баща ми, приеми, че съм свирел и в твоя чест, макар вече да си мисля, че не го заслужаваш. Все пак, прости ми!

22 април 1985

В Букурещ мина идеално. И тримата се представихме великолепно. Тая вечер бе на Марта, а кишиневската бе на Людмил. Просто има си дни, когато свиренето ти върви. Не, че през другото време не се стараяш и не го правиш добре, но, как да ти обясня, душата ти се усеща другоаче – като моята в Русе.

Драги татко, аз си мислех, че в България живеем зле, но като видях какво е положението в Букурещ, направо ми се доплака. Такава мизерия и в Русия не бях виждал. То не бяха просяци, то не бяха празни витрини, то не беше мрак и сиромашия. Техният Чаушеску така ги е хвана за гушата, че в сравнение с него нашият бай Тошо¹² е песен. А иначе

12. Тодор Живков – партиен и държавен глава на България от 1956 до 1989 г. – Б. а.

Букурещ е голям град и то с излъчване; не случайно са го наричали малкия Париж. Личи си, че някога тук е кипял бурен и богат живот, ала сега! Навсякъде строят такива мегаломански простотии, че направо ти се свива сърцето като гледаш как съсипват достолепието на един град, с който и нашата история доста е свързана. Но моята работа е да свиря, а не да съдя. Впрочем, наложи ли се да взема позиция, аз не си поплювам. Който ме познава, го е усетил. Моят духовен учител Ростропович ми е дал пример. Застанал е навремето зад Солженицин, без да му пука. Знаел е, че и да го убият, какво? Да не би да са щели му вземат таланта и името, я! Битува мнение, че ние, музикантите, сме опортюнисти, че се прилепваме към всяка власт. Може и така да изглежда, но то е защото за нас по-свято от музиката няма и сме готови да направим всякакви компромиси, само и само да можем още малко да посвирим. Така ми се струва, че стоят нещата. Нека не се отклонявам.

Настаниха ни в „Амбасадор“ – срещу сградата на партийната им централа и срещу народната опера. В хотела – да не ти описвам! А храната, която ни предложиха бе направо сухоежба. У нас и в най-бедния селски хоремаг ще ти дадат повече. Събрахме всичко в един чувал и го раздадохме на просяците, които веднага ни наобиколиха, щом спряхме на първата крайпътна отбивка към Леушани.

След концерта прегърнах Марта и я целунах от възторг. Свири Шопен така, както само тя можеше. Между другото, този композитор е доста труден за повечето жени изпълнителки – не знам защо? За ужас на музикантите, в ресторанта нямаше какво да се поръча за пиене освен някаква безвкусна бира. Добре че, наред с храната, повечето от тях си носеха я ракийка, я вино. Въобще, баща ми, симфоничният оркестър, и особено българският, води такъв колоритен живот, че ако някой писател седне да го опише, ще избие рибата. Пък който се сети да направи телевизионен сериал за живота на един такъв състав, ще спечели много пари.

Ние с диригента, Марта и Людмил седнахме на една маса. Не разбирай, че като солисти се правим на голямата работа, но в оркестъра йерархията се спазва негласно. Адашът обаче бе доста уморен и бързо се качи в мрачната си стая. След малко го последва и Людмил, така че останахме само двамата с Марта. Пак й казах, че бе блестяща, но след като бързо обсъдихме концерта, и двамата едновременно се сетихме за болната така Мими.

„Ти наистина ли си я обичал като дете?“, попита ме Марта.

„Да! Не можеш да си представиш колко много!“ Погледнах я в

очите и видях, че е изненадана. „Нима не ми вярваш?“

Марта се засмя с чаровната си усмивка и сложи ръка върху моята. „Как да не ти вярвам. Възхищавам ти се!“

Това ми бе достатъчно, за да рухна съвсем. И реших да ѝ разкажа всичко – за сънищата ми, за убийството, за тебе. Сега не ми се вярва, че съм го направил. Аз, който обикновено съм толкова мълчалив, се разприказвах като никога. Вероятно бях потресен от състоянието на Мими, вероятно споменаването ти и нейната любов към теб ме подтикна – не знам, но за половин час се изповядах докрай на Марта. А може и друго да е било. Аз харесвах много моята колежка въпреки разликата в годините ни. (Отново по-възрастна жена – тоя пусти едипов комплекс!) Дали защото тя свири вълшебно на концерта, дали защото търсех повод да се сближим повече или просто си я желях, но аз не я пощадах и излях цялата си душа пред нея.

Когато свърших, Марта ме гледаше с широко отворени очи. „Изумена съм!“, каза тя. „Имал си необикновена съдба, а пък аз те мислех за някакъв надарен и високомерен глезльо!“ Благодарих ѝ за оценката, но това не правеше положението ми по-леко. Дори ми мина през ума, че ако се сблizza прекалено много с Марта, може да я видя заедно с Ка в някой от поредните си сънища. Щях да се уплаша, ако не бях вече притръпнал от онова, което се бе случило досега.

Татко мой, сега си мисля, че с Марта няма да е така, тъй като тя е човек пълен с положителна енергия и не би направила нищо по принуда. Оказа се още, че е и много чувствена жена. Освен чаровна (и то най-вече със сияещата си детинска усмивка) тя е и много емоционална с изключително топло, направо горещо, тяло. Отдавна не бях прегръщал толкова огнена плът. Да, направихме го. Беше неочаквано и за двама ни и може би затова толкова сладко.

На етажа пред хотелските ни стаи ние се спогледахме за миг, Марта просто попита: „При мен или при теб?“ Свих рамене, а тя се усмихна невинно и отстъпи да влезе в стаята ѝ. Бе шеметно любене – неангажиращо и за истинско удоволствие. Три от вечерите в Букурещ и една в Кишинев бях в леглото ѝ, но бързо се наситихме един на друг. Иначе всеки спеше в стаята си. Колегите ни нищо не заподозряха, но и така да е – при нас се случват подобни неща по трунета; мисля си, че не само при нас.

На втората вечер в Кишинев обаче Марта прояви неочаквана ревност, а пък аз не можах да ѝ се начудя защо. Уж се чукахме без всякакви обвързвания, просто за спорт, а то! Започвам да разбирам, че жените не

мислят като нас. Те не желаят да ни простят флиртуването с други, което иначе приемат за себе си като нещо естествено. Дори съм склонен да мисля, че смятат собствената си изневяра за нормална, докато нашата – за престъпление.

И каква бе причината за ревността на Марта? Още на границата в Леушани ни посрещна една кокетна преводачка с името Елена. Тя бе от бесарабските българи, няколко години по-млада от мене, много секси и с предизвикателни черни очи. Знаеше няколко езика и й личеше, че има самочувствие. Видът ѝ веднага завъртя около нея трима-четирима от нашите мъжаги, но аз бях сигурен, че нямат шанс. Момичета като Елена не искат много, те искат всичко. Усетих я, че още при представянето си на молдовска земя, тя се насочи към диригента, но много бързо разбра ориентациите му и – вече в автобуса, докато уж ни преброяваше – започна да бройка по-привлекателните мъже. Не мога да обясня защо, но, баща ми, много бързо усещам подобен тип жени! Дали защото и аз самия не нося дълбоко в себе си същото хищническо отношение към другия пол? Убеден бях обаче, че накрая Елена ще се спре на мене. Нещо ми го подсказваше – не знам какво, вероятно някакво излъчване.

Инстинктът и чувството за собственост у Марта веднага ѝ дадоха сигнал, че мъжът, с когото вече четвърта вечер се люби, е застрашен от други поплъзновения. Тя направи всичко възможно Елена да разбере, че аз не съм свободен. Стана ми интересно и ако не беше тъгата ми по чезнещата така Мими, аз дори щях да се забавлявам. Елена усети съперничеството и пое предизвикателството да се състезава за един непознат мъж, който донякъде ѝ се бе сторил привлекателен.

„Не мога да разбера какво толкова харесват мъжете в такива жени като Елена?“, чудеше се Марта, докато се настанявахме в хотел „Интерконтинентал“ и после, докато вървахме по главната улица на Кишинев. Тази вечер ни бе свободна и ние използвахме следобеда да отидем до къщата, където е живял заточеният Пушкин.

„Хубава е, млада...“

„Глупости! При нея всичко е привидно, а в леглото сигурно е като труп!“

„Ще ми позволиш ли да опитам?“, пошегувах се, но Марта ме изгледа сърдито и сякаш на шега ми отговори: „Само да си посмял! Ще ти пробода сърцето с лъка на виолончелото и няма да те изгарям дори!“

Беше грубо, но без да иска Марта ми подсказва същинската причина, която бе накарала Гергина да убие съпруга си. Да, скъпи ми татко – заради *тебе* е било! За жалост, аз обаче няма от кого да разбера дали

вече не си я чукал, докато тя е вземала съдбовното решение. Склонен съм да мисля, че си го правел и то не другаде, а там, в запустелия конак, където си целувал и моята така Мими. Как си могъл да го направиш? Да беше си изпълнил обещанието докрай тогава!

Вече разглеждахме музея на Пушкин – виж, в него влязох с любопитство, докато в гробницата на Ленин и в светая-светих на Фройд не пожелах, когато миризмата на прах и застоен въздух ми припомни онази, от къщата на призрака с отрязаната глава, в която бе заровено султанското злато, и в която като дете зърнах силуета на тайнствената жена, чиято идентичност така и не можах да установя. Спомних си и аромата на Гергинината пудрата.

„Тя е била!“ , възкликнах на глас, а Марта ме погледна изумено. „Коя?“

„Извинявай, миризмата тук ми напомни за нещо...“

Същата вечер моята колежка се чукаше с удвоена страст, а когато се прибрах в стаята си, аз не бях съвсем сигурен дали тя наистина нямаше да ме затрие заради Елена.

23 април 1985

На другия ден след концерта в Кишинев Елена изпадна във възторг от изпълнението на Людмил, но не скри възхищението си и от моето. Въпреки прословутата творческа ревност, аз не завидях на моя колега, защото знаех, че възторжеността на нашата преводачка бе по-скоро умишлена. Тя искаше аз да ѝ обърна внимание и затова преиграваше. Не ѝ се вързах и останах привидно хладен. Заканите на Марта ме притесняваха и аз трябваше много да внимавам с погледите, с жестове и думите.

Общината даде вечеря в банкетната зала на хотела, окичена с пъстри молдовански гоблени. Случи се така, че Елена седна между мен и диригента, а Марта остана от дясната ми страна, за да не са една до друга две дами. Протоколът така го бе решил. Баща ми, никога не съм си представял подобно изживяване. Усещането, че си между две жени, с едната от които се чукаш, а другата се стреми към това, е доста възбуждащо, но и опасно. Страстите са мълниеносни, а ревността – по-осезаема и от палещ вятър. Марта следеше всяко мое движение, а Елена не ме оставяше на мира с въпросите си. Отговорях кратко, като се стремях да не я гледам в очите, за да не ѝ кажа повече, отколкото бе позволено. Аз, обаче, разбрах от кое село е нашата преводачка – Задунаевка, какъв архаичен български са говорили баба ѝ и дядо ѝ – „затвори пенджеро да на фука вятро“ и колко е трудно да се живее в СССР. Последното ми бе

казано тихо, с разбираем страх и много оглеждания. Научих още, че Елена живее в панелка в ж.к. „Ботаника“ със своите родители, които в момента са на село, тъй като вече трябва да се сади, обработва земята и прочие.

„Сама съм във всякакъв смисъл!“, недвусмислено се пошегува Елена, а аз се молех Марта да не я е чула. Беше! Усетих едновременно ритване по единия крак и деликатно, уж неволно, докосване по другия. Представяш ли си, баща ми, какво ми беше!

Знаех, че е най-добре да се преместя на друго място, но етикетът не го позволяваше. А когато започнаха танците и Елена побърза да ме покани – в Русия жените канят, а и танцуват също жена с жена, вероятно заради недостига на мъже след войната, – тогава се случи онова, което искрено ме изплаши. Марта демонстративно напусна масата и се прибра в стаята си. Озовах се в много неизгодно положение. Трябваше да отида някак си и да я утеша, но това щеше да направи на всички впечатление, пък вече не ми се изпускаше хубавата Елена. Нейната млада плът в ръцете ми бе не само изкусителна, но и пленителна. Оставих се на страстта.

След половин час Марта се върна и направо дойде при мене. „Ако след пет минути не се качиш горе, ще вдигна такъв скандал, че ще проваля цялото турне!“, закани ми се тя и пак изчезна. Елена чу всичко, дори мисля, че и диригентът го чу, защото рязко се извърна и ме погледна с изумени, но насмешливи, очи. Какво трябваше да направя? Елена обаче ме разбра и рече: „Върви! Върви си свърши работата, но знай, че Одеса е за мене!“ После хитро ми смигна и ме погали по бузата. Адашът чу и това и се размаза в подигравателната си усмивка.

Ако си мислиш, мили татко, че Марта не искаше да ме разкъса, жестоко се лъжеш. Разкрещя се, че така не се правело, че държанието ми я обиждало. Е, тя нямала права над мене, но все пак! Пък и след всичко, което сме преживели тия няколко дни, нима съм си мислел, че толкова лесно ще се отърва от нея. Думичка не й казах, а кротко я помолих да запазим спокойствие, тъй като сме зрели хора.

„Зрели ли? Ти си още млад и ненаситен глупак, само аз съм зрялата! И не се мисли за голям любовник! Свириш чудесно, но в леглото си доста далеч от покойният ти баща!“

Чуваш ли, отче мой! Това ме смаза. Гледах я съкрушен, сякаш ми бе казала, че съм твой незаконен син.

„Ти откъде можеш да знаеш какъв е бил в леглото моят баща?“, попитах тихо.

Марта се сконфузи. Наистина нямаше логика в упреците ѝ, но тя продължи, с което още повече ме изуми.

„Ами, аз не знам, но... Щом тази Гергина е убила заради него, тогава...“

„И искаш аз да бъда такъв любовник, та и ти да убише заради мене? Съжалявам!“

Марта прихна в сълзи, после се хвърли на врата ми да ме целува и да ми се извинява. Не искала така да прозвучи, просто искала да ме нарани задето съм флиртувал с това българо-руско курве Елена. „Поне тук не ми изневерявай!“

Подчертах ѝ, че с нищо не сме обвързани и че не сме поемали ангажменти един към друг. С тия мои думи Марта се съгласи, после още веднъж ми се извини и ме помоли да я оставя сама.

„Прав си, аз съм една наивна стара мома и нямам никакви права над теб.“

Отвърнах ѝ, че не бива да се самобичува, а да погледне реално на нещата, след което излязох от стаята ѝ и тръгнах към ресторанта. В асансьора усетих, че съм сбъркал с Марта и се зарекох никога повече да не лягам с по-стари жени от мен. Когато седнах до Елена, аз се наведох към нея и прошепнах в ухото ѝ: „Няма да чакам никаква Одеса, ставай да вървим в моята стая! Сега или никога!“

Елена ме изгледа с тържествуващ поглед, но ми отвърна, че това е невъзможно, тъй като ще си загуби работата, ако я видят да се качва в хотела, а те непременно щели да я видят! „Мама и татко са на село, да вървим у нас!“

За заблуждение на властите аз трябваше да дойда след един час в апартамента ѝ в ж.к. „Ботаника“. Написа адреса си на една салфетка и скришом ми я пхна в ръката. Когато си излезе, диригентът се обърна към мене:

„Адаш, ако не беше такъв заклет женкар, щях да съм луд по тебе. В случай, че смениш ориентацията, обади ми се!“

Благодарих му за доверието, но му изтъкнах, че не се очертава подобна възможност. Татко, като всеки гениален хомосексуалист Михаил Табаков е с невероятнo чувство за хумор и отличен познавач на мъжете.

За Елена, баща ми, ще ти кажа само, че изобщо не беше като труп в леглото. Питам се, каква ли е била Гергина?

А в Одеса не бях нито с Марта, нито с Елена, а със себе си. Реших, че трябва да ги разкарам и двете, за да си събера мислите и да се представя добре. Все пак Одеса е това! Тук публиката е взискателна и ще

забележи и най-малкия пропуск. А който е свирил Хайдн, знае, че при него детайлът е изключително важен. Не че при другите не е, но Хайдн, в някакъв смисъл, е предшественик на Бокерини и Моцарт, а епохата на просвещението е отделяла голямо внимание на орнамента – както на игрищата и весела звучност, така и на строгата и симетрична пропорционалност, в която вече пробиват и зачатъците на последвалия романтизъм. У Хайдн тези зачатъци са най-осезаеми. Така си мисля аз.

Освен това Одеса е перла в строителната корона на императрица Екатерина¹³, живяла в същата епоха със споменатите композитори. Това е дало нежен отпечатък на града с прословутите си забележителности като Потьомкинското стълбище и паметника на любимия на императрицата герой, внушителната си опера, безкрайните си катакомби и пр. Тук, татко, е живял и патриархът на родната ни литература, Иван Вазов, който дори е дописал своя шедьовър „Под игото“ в така наречения „български квартал“, в една скромна къщичка, на чиято фасада и днес има паметна плоча. Впрочем през епохата на нашето Възраждане тук са пребивавали стотици знаменити българи, но да не ги изброявам всичките. Повечето от тях сигурно са при тебе и ти можеш да им кажеш, че твоят син също се е разхождал по улиците, където някога са крачели и те. Впрочем не им казвай! Ще си помислят, че им се издокарваш, пък и кой от тях знае за мене, нали?

Важното е че заряхах и двете жени и то в града на най-великата дама на Русия. И двете го сметнаха като обида, не ми говореха изобщо, но това ме освободи да се шляя из Одеса като един волен валс на Кюса. През повечето време бяхме заедно с диригента Табаков, който не веднъж е идвал в тоя град и искаше да ми покаже неговите забележителности. Показа ми ги, но аз не смятам да ти ги описвам. Само ще ти разкажа, че слязохме до долу на Потьомкинското стълбище и пак се изкачихме догоре. През това време адашът ми разказваше, че тук е заснета прословутата сцена от класическия филм на Айзенщайн, в която някакъв бебешка количка се спускала застрашително по стъпалата.

„За съжаление, шефе“, казах му аз, „не съм го гледал!“ Той ме измери подозрително с очи и ми отвърна подигравателно: „Затова обичаш жените, невежа такъв!“

Беше истинско удоволствие да си с такъв ерудит като Михаил Табаков. Аз, баща ми, наистина не съм гледал „Броненосеца Потьомкин“,

13. Екатерина Велика (1729–1796) – седнала с дворцов преврат на руския престол през 1762 г. – Б.а.

нищо че цели четири години живях в Москва, а останалите двадесет и две съм прекарал в социалистическа България – престоят ми във Виена не го броя. Попивах всяка негова дума, тъй като от адаша човек може да се учи не само на музика, но и на всичко останало – сексът също не го броя!

Сега, когато ти пиша последните редове от Одеса, си мисля, че ти би харесал този град най-вече заради морето, на което той е построен. Помня, че като всеки селянин ти изпитваше страхопочитание към Черно море. Трябва, татко, да знаеш, че нашата Варна, в която успяхме да идем само веднъж с теб и мама, се намира от другата му страна. Мисля си, че през всичките векове от съществуването и на двата града между тях са пътували плавателни съдове.

Утре се прибираме в България, но с влак. Чака ни протяжно придвижване!

Лондон

1 ноември 1989

Баща ми, днес пристигна в Лондон. Ще свирия за пръв път зад Железната завеса и то не къде да е, а в страната на железната лейди Маргет Тачър, която е първа дружка със съименника ми Горбачов, чиято перестройка върви в пълен ход. В България новият курс също се усеща, но по нашенски – снишаваме се като северозападни суеци и чакаме бурята да отмине!

След три дни ще изнасяме концерт в „Ковънт гардън“. Отново ще бъдем с адаша и познатата компания, но без Людмил. Не успя да се пребори с алкохола, горкият, и си остана на родна земя. Марта обаче е с нас. С нея вече сме само добри приятели и колеги. Свирим заедно по концерти какво ли не, но най-много „Соната №1, опус 5 за виолончело и пиано“ от Бетовен. Никак не е лесна, особено клавира. Все пак това е Бетовен – сила, устрем и бушуващи страсти. Марта го обожава.

Понякога с нея си спомняме на чашка и със смях за глупавата й ревност в Кишинев, но не сме го правили повече от тогава. Питала ме е, разбира се, дали съм спал с бесарбаската българка Елена и аз винаги съм отричал. Научих се, че на една жена не бива да се разказва какво си правил с други. Първо, не е прилично и второ – рискуваш тя да поиска да направите същото заедно, а ти да не си съгласен. Знам, сигурно ще кажеш, че на жена не се отказва, но има жени, на които трябва да се

отказва.

Пък ти, баща ми, си постъпил точно обратното – отказал си на кака Мими, а си се хванал с оная убийца Гергина. Слава на Господа, че от години не съм я сънувал! Откакто кака Мими ми каза, че сте се чукали, от тогава нито многоликата Ка ми се е явявала, нито краставата царкиня. Ала природата не търпи празно пространство – сега колегите вече започнаха да ми викат Жаба. Как стана ли? Ами, Марта ми го натресе. Като се върнала в Русе и се срещнала с кака Мими, преди още тя да издъхне. Моята детска любов и разказала подробно за ония години, за мене, за тебе, за всичко. Не пропуснала да спомене и за прякора ми, дори й припомнила историята как Богородица се присмяла на жабата, за което Бог я наказал – докато се смее от устата ѝ да капят червеите на копринената буба.

И Марта, за да си отмъсти ли – не зная, но пусна в нашите среди, че са ме наричали Жаба. Зевзеци и завистници не липсват и – хоп, отново се сблъсках със суровата действителност. Е, сега не ми пука – вече не съм малък, само дете понякога се питам: абе, нали не убих нито една жаба като дете, защо и насън и наяве тя ме преследва, сякаш съм някакъв нейн любимец, или длъжник. Важното е, че повече не сънувам как мои близки си отиват, полудяват и прочие гадости; поне засега.

Споменах ти за кака Мими. Почина, миличката, половин година след като се върнахме от Одеса. Не можах да я видя за последно на връщане, тъй като бе късно, а и бяхме скапани. Мъчно ми е за нея! Глупаво, по-скоро несправедливо, е така нелепо да си отиде от тоя свят, сякаш бе наказана да плаща за нещо, без да има вина. То коя ли смърт е „лепа“ би ми отговорил ти и ще бъдеш прав! Мисля си, че смъртта на млади хора и деца е най-мръсното нещо в човешкото битие. И ако природата бе по-милостива и не ни прекъсваше живота така непоследователно и безсърдечно, то сигурно и ние, хората, щяхме да се държим по-уважително и вероятно нямаше да се избиваме така безогледно било от лакомия, завист или любов. А най-омразно ми е да приемаме войните като някакво смекчаващо вината обстоятелство, а да се възмущаваме от всяко жестоко убийство като това на Гергина, например! Да, татко мой, прелюбодеецо, зловещо е убийството на твоята Гина, потискащо патологично е дори, но никави причини – политически, патриотични и прочие – не оправдават нито една война. Но, както и друг път съм ти споменавал, моята работа е да свиря, а не да съдя. Поне Бог е милостив, нали!

Преди да ти пиша за Лондон, ще ти спомена – ако се интересуваш, разбира се, – че още не съм женен, че през изминалите четири години

нищо друго не съм правел освен да свиря – да изучавам нови произведения, да изнасям концерти в страната и социалистическия лагер и да трупам авторитет. Сега съм на тридесет и една, но съм уважаван музикант. Преподавам и в консерваторията специалност виолончело, не съм член на БКП¹⁴ (вероятно произходът на дядо ми Първан е попречил) и нямам паднал зъб! Това последното е майтап, но е хубаво. Здрав съм!

Мама е добре, пенсионира се, а след три години ще навърши шейсет. Гледаме се и се търпим. Изминаха вече петнадесет години от смъртта ти и аз съвсем сериозно я попитах един ден дали не възнамерява да си намери някой мъж поне за другарче, а тя само дето не ме наръга с иглата, с която плетеше поредния ми пуловер.

„Когато се ожениш ти, тогава и аз ще си намеря друг!“, скастри ме тя, а после въздъхна дълбоко, невярваща, че някога ще стане свекърва и баба.

Как, баща ми да се ожени, като нямам желание? Жени не ми липсват, имам си всичко, за какво ми е да създавам поколение, което нито ще има полза от мене, нито ще ме помни някога? Аз съм поредното дете на света, което е останало млад сирак, и знам каква изпепеляваща болка е да загубиш близък. В „Екlesiаст“ е казано: „Не се помнят предишните поколения.“ За какво ми е тогава да правя някой, който няма да иска да си спомня за мене, ако стигна до дълбока старост? Ще може ли моето отроче да разбере някога каква е била болката ми по неговия дядо? А да го обрека на същата – не желая!

Знам, тук всеки ще ми възрази: но децата са нашата любов, нашето бъдеще! Виждам и Линдро да ми казва: „Вие ще ни носите душите в кошничка!“ Ох, де да беше така! Нима неговият внук носи душата му в кошница, нима аз нося своята? Аз само свиря, скъпи ми татко, свиря и свиря, за да карам хората да се наслаждават, да получавам от тях наркотичните аплодисменти, за да не полудея, прокълнат сякаш никога да не изпитам истинска любов, а да нося страданието и възторга на другите като натрапчиви съновидения с ужасен край. Бива ли такъв човек да създава семейство? И нима си мислиш, че ще мога да свиря тогава? Аз не съм сигурен. Да, страх ме е! Страх ме е да не умра и да оставя още един нещастник, който ще пише писмата си до своя покоен баща. Ужасно звучи, но така се чувствам. Затова и дълго не ти писах. Но понеже ти бях обещал, че ще ти разказвам какво съм преживял във всеки град

14. Българска комунистическа партия – единствената политическа сила, управлявала България 45 год. – Б.а.

извън България, аз ти пращам първото си послание от Лондон – града, който разделя времето на две.

Настаниха ни в един хотел недалеч от мраморната арка при входа на „Хайд парк“. За разстоянията в Лондон, това е сравнително близо до „Ковънт гардън“. Утре имаме репетиция, а вечерта е първият ни концерт. Ще свирим в още два града – Ливърпул и Шефийлд – в разстояние на десетина дни.

В ранния следобед излязохме с диригента и Марта на разходка. Шефът предложи да ни покаже забележителностите на Лондон, като човек идвал често тука. Марта веднъж бе посещавала града, така че единственият жаден зяпач бях аз. Минахме през „Хайд парк“ и бързо стигнахме до Бъкингамския дворец, пред който имаше тълпа от хора – сякаш да се сменят гвардейците на кралицата.

Този прословут театър (нали и у нас го разиграват пред мавзолея на Димитров¹⁵) винаги ме е размивал и съм си мислел, че хората не са отстъпили и крачка от ритуала на глупостта, който векове наред е един и същ, само че с променящо се оперение. Властта е най-консервативното обществено образувание, което винаги има нужда от един и същ ресурс – сила, показност и пак сила. Дали ще ги наричаме вардяни, гардове, охрана, преторианци, гавазии, гвардейци, и прочие пазещи я човекоиди без лица, те си остават едни и същи във времето. Технологиите се променят като геометрична прогресия, но общественото развитие на хората – като аритметична. Властта винаги си остава с една физиономия – гадна, дори тя да е на андрогин.

Не се бавихме много. Оставихме караула да се сменява тържествено и продължихме да се разхождаме. Дълго обикаляхме – крака не ни останаха – и накрая се озовахме в „Риджънтс парк“. Бяхме видели какво ли не, но не смятам да ти го описвам. И за Лондон, както и за Москва, са нужни години, за да го разгледаш. Просто, татко, това са имперски градове, в които великолепието и могъществото, вълплетено в черкви, катедрали и крепости, се набива на очи. Иначе хората са си същите. От някогашните империи най-изтънчена и някак си човешка за мене си остава Австро-унгарската. Ако беше видял Виена и Будапеща, за да ги сравниш с Лондон и Москва, щеше да се съгласиш с мене, но да не се отклонявам. Кой съм аз, че да обобщавам!

Седнахме на една от пейките, за да си починем. Марта и

15. Георги Димитров (1882–1949) – деец на международното комунистическо движение, дълго време наричан вожд и учител на българския народ. – Б.а.

диригентът не спираха да се възхищават на реда и чистотата на Лондон.

„Такъв мегаполис, а как всичко работи безупречно!“ възкликна адашът. „Така е, защото хората са културни!“ подкрепи го Марта. „Направени са такива!“ заключи Табаков. „Това е моят град!“

В известен смисъл той бе прав. Лондон е прословут с толерантното си отношение към хомосексуалистите, въпреки строгата британска министър-председателка, която пък е пословична със своя консерватизъм и с убеждението си, че не съществува такова животно, наречено „общество“. Всеки е сам пред своя бог, със своята сила и своята кръв и сам трябва да се оправя. Като в Светото писание – на бедния ще се отнеме, а на богатия ще се даде и преумножи. Че то, баща ми, открай време си е така!

Аз мълчах и не знаех дали Лондон е моят град. Бих живял в него, но бих предпочел Виена, ако имах право на избор. Уви, нямам!

„Адаш, ти какво ще кажеш? Какви са първите ти впечатления?“ попита ме диригентът. „Силни!“, отвърнах. „Харесва ми анонимността на Лондон. Тук може да се работи добре.“ „Обретенков, пак за свирене мислиш!“ упрекна ме Марта. „Аз пък бих се побъркала тук!“

После тя стана и отиде на площадката с панорамен изглед към Лондон и с чертеж на силуетите на по-важните сгради отпред – да разпознаеш коя коя е, за да запомниш нещо. Англичаните са най-педагогичните и прагматични хора, които съм срещал – във всичко търсят и от всичко извличат познание и полза.

Диригентът Табаков се присъедини към Марта, а аз останах сам на пейката с отекли крака и празна душа. Здравчаваше се. Откъм Темза задуха бръснеш вятър, който вдигна попадалите по земята листа. Гледах силуетите на моите колеги на фона на очертанията на града, който те разглеждаха. И те бяха самотници като мене, продали сърцето си на лудостта да станеш професионален музикант. Марта също никога нямаше да се омъжи, като мене, а пък за адаша не ми се мислеше. Какво нещо е, баща ми, гениалните хора като тях винаги са нещастни! Те трябва само да бъдат обичани и никога наранявани. Звучи претенциозно, но те разменят една-единствена монета за своя талант – тази на живота си.

Канех се да стана и да отида да ги прегърна, когато на десетина мерта от мене видях да крачи човек. Загледах го неволно и въпреки неясната светлина лицето му ми се стори познато. Станах и се спрях в средата на алеята, за да го пресрещна и се убедя, че не се лъжа. Не, не грешах! Това бе един мой съученик от Олм, с който до седми клас учехме заедно в Гьолското училище. Казваше се Николай и не живееше в

нашата махала. Не бях го виждал повече от петнадесет години. Какво правеше тук?

Мъжът се приближи и също ме загледа, явно искаше да разбере кой е той човек дето така се е вторачил в него. Позна ме и пръв възкликна: „Мишо Жабата! Боже мой!“ Здрависахме се топло, дори се прегърнахме въпреки споменаването на прякора ми. Впрочем, вече бях свикнал с обръщенията на колегите си. Най-често ме наричаха Жабче, а някои от жените, докато ги чуках, дори ми викаха: „Сладък мой Жабко!“

„Какво те води насам?“, започна Николай. Разказах му, а той ми отговори, че вече година е в Лондон. Работи в посолството като поддръжка. Не е някаква важна клечка, а просто част от „обслужващия персонал“. Разприказвахме се и той реши да ме покани да изпием по „Гинес“ в някоя лондонска кръчма, наричана тук „пъб“¹⁶. Съгласих се, при условие че ме върне после в хотела, за да не се изгубя. Като разбра къде сме отседнали, той предложи да ме заведе в кръчма на „Еджуеър роуд“, която се намира в съседство с хотела. Така и сторихме. Разделихме се с колегите и след половин час бяхме във въпросния хоремаг. Шефът не пропусна да ме предупреди да не закъснявам.

„Слушаме по радиото за тебе, гледаме те по телевизията къщи. Станал си известен музикант!“ „Остави се!“ „Отвърнах му. После го разпитвах за Олм, за да го отклоня от лицемерните му комплименти. Кольо Мерудията, както му викахме в класа, наистина бе във всяка манджа мерудия и голям всезнайко. Убеден бях, че сега той определено не слуша музиката, която свиря.“

„Абе, заряхах аз родния си град. Откак се ожених за софийка, много рядко си ходя. То и кой да видя. Всичко се е попилеяло по страната, останали са само лудите като Митето. Помниш ли го?“ Отвърнах му, че сме били в една махала, а Кольо продължи с нещо което ми бе направо болезнено неприятно.

„Нема късмет това момче. Много му дойде. Първо разбра, че е хранениче, а после и тая случка в казармата!“ „Какво, какво?“, изумих се аз. Нима Митето е бил осиновено дете? Мерудията подробно ми разказа, как приятелят ми от детинство не бил истински сина на чичо Фончо и леля Мара с котките. „Хората са гадове! Какво им влиза в работата кой какъв е. Ама...“

Не вярвах на ушите си. Вече не го слушах какви ги дрънка, тъй

16. Съкращение от английското *public house* „обществено заведение“ – нещо като нашето „хоремаг“. – Б.а.

като бях се върнал в годините на моето детство и ясно виждах пред себе си здравето и умно момче с красиво тяло и авторитет на безспорен лидер в махалата. Веднага в съзнанието ми нахлу и споменът за Марион, как двамата с нейния любим Митко вървят прегърнати по главната на Олм и свиват зад паметника на площада към градинката на вечната им любов. Приплака ми се. Митето бе полудял, ами Марион?

„Какво стана с Марион? Знаеш ли нещо за нея?“, попитах нетърпеливо, прекъсвайки Кольо Мерудията най-безцеремонно.

„О, тя е тука, в Лондон. Живее в «Челси». Виждаме се чат-пат.“

Баща ми, това ме довърши! Олм ме преследваше навсякъде. Марион Сабо, внучката на Алексо Поптодоров и Полет Телие, красивото и хитро момиче, което ми викаше „голямо цигу-мигу“ бе в Лондон! Не, не, струваше ми се невероятно, но след като Николай ми повтори няколко пъти, че още сега можем дори да ѝ се обадим по телефона, аз настоях незабавно да ѝ звънна. И представи си, след малко вече държах слушалката и говорех с моята съседка от махалата, като си запушвах свободното ухо, за да не чувам шума в пъба. Въпреки това Марион разбра кой съм, а аз бързо се осъзнах и я поканих на утрешния ни концерт в „Ковънт гардън“. Тя с радост прие.

След час се разделихме с Кольо Мерудията, когото също поканих на концерта, макар ясно да съзнавах, че го правя единствено от куртоазия.

Дълго преди да заспя се питах, как ли ще изглежда Марион на 33 години?

10 ноември 1989

Баща ми, ура! Падна Берлинската стена, а преди няколко часа научихме, че и нашият бай Тошо е сменен. Какво става?! Горби преустройва всичко. Не ми се вярва още, че България ще си има друг партиен и държавен ръководител. Та аз, татко, както се казва, съм роден, израснал и възмъжал при тоя човек. Друг не помня. Боже, Господи, нима е истина! Докато не се приберем в България, няма да повярвам, че това е така!

Марион дойде на концерта в „Ковънт гардън“, а после ме изчака и ме заведе на френски ресторант в своя квартал. „Челси“ е от добрите части на Лондон и в него е приятно да се живее. Заведението се оказа скъпо, специализирано с морски храни и деликатеси. Било ѝ любимото.

Още когато я видях за пръв път пред „Ковънт гардън“, аз не скрих учудването си от жената срещу мене. Марион бе станала неправдоподобно красива! Дори ми се строи по-хубава и от графиня Екатерина.

Поне бе далеч по-млада и свежа. Да ти призная, не вярвах, че това бе момичето от нашата махала в Олм, което често ми се подиграваше, и с което заедно слушахме от покрива на спортната зала съдебния процес срещу Гергина. За тези четиринадесет години, в които не бяхме се виждали, Марион бе станала страхотна дама – с големи и пъстри очи, майсторски гримирани, с отлично поддържана и все така буйна коса, с подчертано страстни устни и примамливо тяло. Ако не виждах в нея момичето от моето детство, щях да я ухаждам и щях да направя всичко по силите си тази жена да стане моя.

Ръкувахме се сдържано, но с пламтящи от радост очи. Не смеех да го сторя, ала ми се прииска да я прегърна. Усетих, че и тя желае същото. Все пак озаптихме емоциите си.

„Не мога да повярвам!“ , усмихна се тя – и зъбите ѝ бяха безупречни. „Малкият Мишо от махалата в Олм да свири в «Ковънт гардън» и то така прекрасно!“

„Никой не е съвършен!“ , опитах се да се пошегувам. „А аз не мога да повярвам, че ти си тук, за да ме слушаш. Какъв вятър те е довел в Лондон?“

„Нали знаеш смесеният ми произход? Просто продължих традицията и се омъжих за ирландец.“

Нещо ме накара да съжаля, че е омъжена. Дали не си мислех, че Марион бе длъжна да остане вярна на своята детска любов Митето? Тя отдавна знаеше за него, нали първа ми каза, че е на лечение в психиатрията, когато отидох в Олм да го потърся.

„Аз пък все още съм само с виолончелото.“

„За предпочитане е пред един ирландец. Челото поне не пие и свири, само когато ти искаш. Разделихме се бързо. Сега съм сама.“

Въздъгнах с облекчение. Искаше ми се да я попитам дали има деца, но реших, че е неприлично да се интересувам от такива подробности.

В ресторанта Марион ми разказа накратко как срещнала в Будапеща учителят по английски Шон Патрик, как се харесали (кой ли нямаше да я хареса!) и как не след дълго решили да се вземат и пристигнали в Лондон. Съжителството обаче бързо се оказало кошмарно и те се разделили. Сега Марион живее в прилична квартира и работи за *BBC*. Татко Ищван също ѝ помага от Унгария – бил понатрупал през годините, а и бил длъжен да го прави като отплата за пропуснатите години бащинство. Майка ѝ и меме Поле са в София, а дядо ѝ Алекс починал от рак.

„Също като баща ти!“ , завърши Марион. „Деца нямам и не мисля да имам!“

Изумиха ме две неща – че знае за твоята смърт и нейното естество, както и че не възнамерява да ражда, така както аз не мисля да правя деца. Какво съвпадение!

„Разкажи ми за тебе! Дълго ли ще останеш в Лондон?“

„Утре заминаваме за Ливърпул, после – за Шефийлд, а на 11 ноември летим за София. Сега и у нас перестройката хлопа на вратата.“ От физиономията ѝ долових, че Марион не показва кой знае какъв особен интерес. Бе съдържана и сякаш не искаше да говорим за това.

„Мислиш ли, че нещо ще се промени?“

Предпочетох да не отговарям. Никога не съм се интересувал кой знае колко от обществено-политическия живот на света. Мразех несправедливостта и тъпацината на социализма, но от мене нищо не зависеше. Марион обаче сама си отговори:

„Мизерията няма дъно, а в България дори ние не бяхме богати. Не вярвам скоро да заживеете бързо, така както искате. Но да оставим това. С жените как си?“

Погледнах я изпитателно. Защо Марион ми задаваше подобен въпрос? Ако искаше да разбере дали съм женен, мисля че вече ѝ казах, ако ли пък се интересуваше каква е ориентацията ми с оглед на нещо, което аз не схващам, то никак нямаше да ми бъде лесно да ѝ отговоря.

„Много ги харесвам, но не мога да намеря подходяща снаха за майка ми.“

Марион усети ме, че се измъквам, ала сега вече видях в погледа ѝ други пламъчета. Е, баща ми, ако си мислиш, че нещо ме спираше да прекарам тази нощ в леглото на Марион, лъжеш се. Напротив, още като я видях, веднага я пожелах. (Та тя е толкова привлекателна жена!) А и някак си ми се искаше да ѝ отмъстя за едно време, за това че ме наричаше „голямо цигу-мигу“. Исках да ѝ покажа, че вече не съм дете и че мога да ѝ го върна за някогашното нейно снизходително отношение към мене. Затова продължих направо:

„А ти как си с мъжете?“

„Напоследък – зле. Жалко, че утре заминаваш.“

Желанието рукна в главата ми. Марион съжаляваше, че си тръгвам! Какво ли имаше предвид? Попитах я.

„Чувствам се сама, а тука не мога да намеря свестен мъж.“

Предложих ѝ да се върне в България, но тя ми се изсмия и изтъкна, че човек свиква с хубавото, пък и никога не е чувствала страната ни като своя истинска родина.

„Олм – да, но България... Кой знае? Не е лесно да си с толкова

смесена кръв!“

Като каза кръв, аз без да искам се досетих за тебе, баща ми, и за Гергина. Спомних си как тримата с Марион и Митето влизахме в запустелия конак, как отидохме в дома на Гергина, за да проверим дали обувките са същите. Попитах я:

„Спомняш ли си убийството на бай Пано?“

„Как да не! Версията ти се оказа вярна. Ти бе най-убеден, че Гина е убийцата...“

Изведнъж Марион замълча, сякаш се опасяваше, че ще каже нещо, което не бива. Веднага ми проблясна, че тя не знае за кака Мими и какво съм научил от нея в Русе. Разказах ѝ, за да не се притеснява какво говори. Докато ѝ обяснявах за връзката ви с Гина, Марион ме гледеше с широко отворени и красиви очи, в които аз виждах не толкова изумлението ѝ от това, че вече знам всичко, а примирението ѝ с отминалите тъжни дни от нашия разпилян живот.

„Знаех всичко за баща ти и Гина, още преди да се разбере, че тя е убила мъжа си. Знаех и за целувките му с Мими. Аз и тях проследих в конака. Жалко за татко ти и Мими! Той не е имал вина за нищо и едва ли е знаел какво се кани да извърши Гергина. Всичко е толкова тъжно, не мислиш ли?“

Кимнах в съгласие и сведох поглед надолу. И тогава видях как Марион бавно придвижи ръката си към моята. Сложи я нежно отгоре и я остави там. После погледите ни се срещнаха и аз усетих, заедно с топлината, която тя излъчваше, и силното ни взаимно желание да се прегърнем. Спомените от детството ни в Олм засилиха нашата пораснала безпомощност. Усетих колко много и дълго сме били самотни с Марион.

Наведох се през масата и я целунах по бузата. Прощавах ѝ за всички нейни невинни прегрешения. Вече нямаше сила, която да ни спре, да отидем у тях.

От Марион се прибрах на разсъмване. Каква нощ, баща ми! Отдавна не бях се любил с толкова смесени чувства. Докато го правехме не се погледнахме нито за миг, сякаш и двамата се страхувахме да не се озовем в друга реалност.

И на тръгване дори не светнахме лампата, така че трябваше да се облека на тъмно – на проблясъците от уличното осветление. Марион не стана, а ме помоли да се оправя сам. Отворих вратата на спалнята и от коридора нахлу ярка светлина. Спрях, за да се опитам да видя дали все пак бях се любил с жената-момиче от моето детство. И Марион ме разгледаше подпряна на лакти, сякаш я виждах в съня си, когато

чудовищната жаба-танк прегазваше Митето. Дали и аз сега щях да се превърна в жаба и да скокна върху голия ѝ корем? Усмихнах се тъжно, защото знаех, че един и същи съм два пъти не се сбъдва. Промълвих: „Довиждане!“, а Марион прошепна: „Като се върнете от Шефийлд, непременно да ми се обадиш!“

Така и ще направя, защото отново искам да сме заедно. Мисля си, че само Марион ми остана. Още сега ще отида у тях, за да ѝ съобщя, че другарят Тодор Живков е паднал от власт. Може пък това да я зарадва!

Между другото в Ливърпул, града на любимите на кака Мими „Бийтълс“, свирих в нейна памет както и в чест на кумира ѝ Джон Ленън. Беше страхотен концерт – като оня в Русе, когато разбрах, че тя си отива от тоя свят.

Атина

7 май 1992

Баща ми, чувал съм те да казваш, че в живота няма две добри. Изпитах го на гърба си. На следващата година, през август 90-та, се ожених за Марион и заживях в Лондон, а от два месеца вече сме разведени. Какво ли не се случва в живота ни малък! Нашата връзка с Марион се оказва типичен пример за несходство в характерите. Мама и нейните близки така и не разбраха. Бяхме се договорили с Марион да не им казваме, тъй като предвидливо предполагахме, че може да се разделим. Ако питах защо краткият ни брак се разтрогна, то е защото и двамата сме вече прекалено самостоятелни, за да търпим който и да е друг. Не се карахме, но омилението ни се стопи бързо като лондонски сняг.

Затова сега реших да се разведря и да си почина в Гърция. Покани ме Такис Рицос от Атина – мой колега челист, с който междуременно ще изнесем и няколко концерта за две чела – предимно произведения на Бокерини. Пристигнах днес късно следобед и сега се подготвям за утрешната обиколка из града.

В Лондон се озовах след първите демократични избори в България през юни 90-та, тъй като за по-малко от година усетих, че еуфорията и радостта от промяната са илюзия. Управлението преминаваше в ръцете на скритите по-низши ешелони на предишната власт. България, баща ми, ще си остане вечно в блатото на левите убеждения не за друго, ами защото народът ѝ никога не е бил богат. Дори и гърците, които са минали през военна хунта, но отдавна са признати от Европа и са далеч по-

богати от нас, днес пак са си леви отвсякъде. Тук даже ни укоряват, че сме се продали на Запада. Как да им обясня, че и ние искаме да живеем добре като тях. Значи те могат да лицемерят пред същия тоя Запад, да го доят чрез разни фондове, а зад гърба му да го псуват, пък ние да не можем! Но моята работа е да свирия, а не да съдя, защото, както се разбра, аз друго като хората не мога да върша. Бракът ми с Марион го потвърди.

Да, баща ми, невярващ на промените, аз предпочетох да се възползвам от поканата на моята съгражданка и да отида в Лондон през юли същата година. Още не пускаха свободно, както това стана по-късно, и аз заминах уж на екскурзия за Прага, а оттам – към Обединеното кралство. Дълго, сложно и унизително е за разказване, затова ще ти спестя митарствата ми.

Отначалото с Марион заживяхме добре, дори мисля, че се зароди нещо като любов, а решението ни да се оженим бе взаимно и то само месец и нещо, след като пристигнах. Скоро обаче осъзнах, че самотата и страхът кара хората да взимат прибързани и повърхностни решения. Ние не бяхме един за друг. Явих се на конкурс за работа в лондонската филхармония и за моя радост ме приеха. Нещо повече – вече изнасям и самостоятелни концерти, правя записи и пак започнаха да ме канят да свирия по света. Сега мога, когато пожелаая, да си идвам в България (тук вече ме наричат Маестро, а Жаба ми викат само най-близките колеги) и да се връщам в Англия, където, слава Богу, все още никой не ми вика „Michael the Frog”¹⁷. Всичко вече е въпрос на пари. Не бих казал, че лесно се изкарват, но и не бих се оплакал.

Верен на обещанието си, ще ти пиша за престоя си в Атина. Виждам те, обаче, да ме гледаш въпросително и да питаш как е мама и нормално ли приема моето решение да се преселя в Лондон. Тя, горката, вече се е примирила с всичко. Навърши шейсет години, но изобщо не мисли с нещо да промени участта си. Разбира се, че я поканих да дойде при мен в Лондон – вече има къде да живеем заедно, но тя категорично отказа. Нейна воля. То моята работа е толкова еднообразна и чергарска, че мога да живея и на северния полюс, стига с мене да е виолончелото и да ме канят отвреме-навреме да свирия тук и там. Мама няма да е по-малко самотна, ако е с мене в Лондон. На връщане обаче си обещах, че ще ми напрез София, за да я видя.

Утре, баща ми, ще ти пиша какво съм видял в Атина.

17. Михаил Жабата (англ.) – Б.а.

8 май 1992

Първите ми впечатления не са от най-хубавите – много задръстен и мръсен ми се видя този древен град. Не че София е кой знае колко чиста, нали, но поне е по-малка и с по-нормален трафик; засега. Питам се, какво ли щеше да бъде днешна Гърция, ако по тия земи не е била древна Елада? Като гледам сегашните хората, имам чувството, че сякаш съм в България – същите лица, същите мимики и жестове, същата храна, същата миризма дори, само че езикът е друг и вместо „да“ гърците казват буквално нашето „не“. Вероятно напук ние сме започнали да кимаме обратно на останалите народи.

Споделих шегата си с Такис, а той се засмя и каза: „Охи!“, което пък на български означава „не“. Завъртях утвърдително глава по нашенски и продължихме в смях да се разхождаме. Иначе когато свирим с него, сме такъв страхотен тандем, че едва ли с друг бих се сработил така. Мисля си обаче, че много са ни горещи душите на Балканите и затова често се хващаме гуша за гуша.

С Такис обиколихме по-красивите места на Атина и накрая се качихме на Акропола. Честно казано, баща ми, видя ми се малък. Представях си го по-голям. Разбира се идеята за едно нещо винаги е по-силна, по-величествена и по-огромна от самото нещо. Така е и със страховете ни. Смъртта едва ли е толкова страшна, щом е задължителна. За мене тя е гадна и аз я презирам, знаеш това. Вие горе би трябвало да сте съвсем наясно по въпоса. Помня какво казваше Линдро приживе: „Ако е лошо горе, они щеха да се връщат!“ Не знам сега какво би споделил.

Хубавото на Акропола е, че от него се вижда цяла Атина. Гледката е чудесна, но и оттук се забелязва полегналия като хидра над града дим от изгорелите газове на автомобилите. Неприятно е. Англичаните разумно са запазили оригиналите на статуите и фризите в своя Британски музей, тъй като от тези газове те щяха да се съсият – статуите, а не англичаните. Това, което туристите виждат на Акропола, са имитации. Съществува негласна традиция всеки от тях да си взима по камъче за спомен и затова общинските власти редовно карат самосвали с подобен чакъл и го разхвърлят около Агората, Пропилеите, наблюдателницата към театъра на Дионис и главните пътеки. Въобще, баща ми, гърците умеят да правят пари от своите забележителности.

Такис ме заведе и на площада пред техния парламент, но преди това минахме покрай арката на Адриан и после по една много стара занемарена и обрасла с храсти, маслинови и лаврови дървета пътека, по-

скоро по древен път, постлан с огромни плочи, протрити от стъпките на десетки поколения крака. По нищо не личеше, че се намираме в двасти век, а не в средата на пети век преди Христа. Имах чувството, че ей сега пред мене ще се покаже Сократ, следван от своите ученици. Вероятно щеше да им говори нещо за безсмъртието на душата или за любовта.

Разказах на Такис какво усещам, а той ме подкани да вървим по-бързо към едно чудно ресторантче в Плаката, тъй като скоро щяло да напече. Реших, че и той се страхува от пряка среща с древността и скоро се озовахме пред смешните гръцки гвардейци с бели полички и пискюли на краката си. Какви гвардейци можеха да бъдат тези женоподобни мъже! Това последното не му го споделих, тъй като и гръците са едни глупави честолюбци като нас.

Утре, баща ми, ще плавам на кратък круиз до остров Хидра. Ще преспим там една вечер и после ще се приберем обратно. Такис ми обяснява, че само така мога да опозная страната му. „Не видиш ли морето и островите ни, все едно не си идвал в Гърция!“, казва той и аз съм склонен да му вярвам. Организирай е да изнесем и концерт. Щели сме да спечелим много, тъй като Хидра е един от най-скъпите острови, на който пребивават най-много милионери на глава от населението. Довеявам му се. Такис ги разбира тия работи, той е грък.

12 май 1992

Любовта е жива, отче мой, и на никакви описания вече не вярвам! Срегнах жената, за която бих дал живота си. Не, не бих убил, но бих направил всичко друго за нея. Превъзбуден съм и същевременно нещастен, тъй като любовта ми е несподелена. Признавам си – не исках да я споделям от страх. Досега с всяка жена в ръцете ми нещо се слуваше, тя се разпадаше като пясъчна фигура и аз продължавах да си оставам сам, без да изпитвам разтърсващата сила на истинската любов. Сега си мисля, че най-после я изпитвам. Да, щом като непрекъснато мисля за Василиса и щом като изпадам в тих ужас, когато не мога да си спомня черти от лицето ѝ. И не предприех нищо, за да разваля магията на любовта от пъв поглед. Не искам плът, не желая да насищам жлезите си с вътрешна секреция. Искам тялото ми да гори от алхимията на погледа, нежния допир и премълчаните думи.

Срегнах Василиса на кораба „Света Ана“, с който отплавахме за Хидра. Щяхме да минем покрай Егина и Порос с по час престой и на двата острова. Тръгнахме в осем сутринта от Пирея и още на най-горната палуба я съзрях сред множеството туристи, дошли от всички крайща

на света. Екскурзоводите ни говореха на пет езика по радиоуредбата на парахода, включително и на японски.

Сръгах Такис да види какво неземно същество е дошло сред нас хората, а той само ми се усмихна и се „раз-НЕ-ка“, сякаш искаше да ми каже: „Ех, колега, в Егея всичко е любов!“ Да, татко, в това море мирише на любов, то се пени от любов и пее своите любовни песни. По неговата повърхност се е появила Афродита Анадиомена, за да ни превърне в най-щастливите си роби. Обожавам мастилените му води, в които белите бразди зад кораба блестят ослепително и се смеят игриво на изумените ни погледи.

Нещо ме грабна и ме отведе до момичето, което се беше облегнало на парапета на палубата и гледаше не към отдалечаващия се град, а към хоризонта пред кораба. Застанах недалеч от нея, за да мога добре да я наблюдавам и да ѝ се наслаждавам, без да бие на очи. Тя бе на не повече от двадесет и пет години, имаше дълга и гъста тъмнокестенява и чуплива коса, бе висока около метър и седемдесет и пет, с изящно, бяло като пяната на вълните, лице и очи – по-сини и от морето в краката ни. Не можех да откъсна очи от нея. Насилвах се да не я гледам така нахално. Усетих, че искам да я доближа и да я заговоря, колкото и невъзпитано и да бе. Не знаех каква е по народност, но със сигурност не бе японка; единственият език, носещ се от високоговорителите, който не разбирах.

Не чаках дълго и бавно се приближих към нея, като преди това се огледах да видя дали не бе с някой мъж, който да ме сметне за нахален натрапник. Нямаше такъв наоколо. Застанах на половин метър от нея и се облегнах с гръб на перилата, за да не откъсвам очи от лицето ѝ. Момичето ме забеляза и се обърна към мене.

Баща ми, татко мили, отче мой незабравим, това не бе поглед, а магия!

„Здравейте!“ каза ми на руски тя и аз едва не се строполих на палубата. Почувствах прилив на енергия и кураж да отговоря на езика ѝ, като добавих колко е приятно да се пътува в морето. Тя се съгласи и искрено се зарадва, че говоря руски. Представи се.

„Приятно ми е Василиса, Василиса Георгиевна, а вие как се казвате?“

Казах си името и откъде съм, невярващ че всичко това се случва наяве. Спомних си как изпаднах в безсъзнание от умора след вечерята с покойната графиня Екатерина и си помислих да не би и сега – от превъзбуденост – да изпитвам подобни видения. Обърнах се към Такис, за да се убедя, че той е тук и е реален (беше!) и пак погледнах към тази

прекрасна Василиса, изпратена ми от Бога, напук на всякакви сънища и прокоби.

„От България!“, зарадва се Василиса. „Моята майка е с български корен.“

„Как така?“, изумих се аз. Оказа се, че Василиса е дъщеря на бесарабска българка, оженила се за руснак от далечния Красноярск и сега живее там. Татко ѝ се споминал, когато Василиса била още бебе. Не го помни. После майка ѝ се оженила за друг. Казах ѝ, че и аз съм сирак като нея и това сякаш премахна всички бариери помежду ни.

Съзнавах, че съм доста по-голям от момичето пред мене, но някак си тоя факт още повече засили чувствата ми. Не знам какво е бащинската любов, нито братската, знам само, че обичам мама и теб, но към Василиса изпитах някаква смесица от всичките любви. Сигурно това е истинската? Не знам. Ти, отче мой, бил ли си някога лудо влюбен? Например в мама, или в убийцата Гергина, или в кака Мими? Как да ми отговориш? И кой, по дяволите, остава влюбен цял живот! „Любовта е глад за красота.“ – спомних си какво казва Лоренцо Великолепния. И ако това бе вярно, то аз за пръв път може би щях да се наситя, защото Василиса бе по-красива и от богиня.

„А пък аз имам много добър приятел от Красноярск!“ Разказах ѝ за моя състудент, виолиста Юра. Какво ли правеше той сега? Най-вероятно си изкарваше хляба във местната филхармония, стига алкохолът да не го бе погубил. Но днес в Русия ставаха чудеса и Юра едва ли би се примирил със съдбата на губещ човек.

Василиса, естествено, не го знаеше. Каза, че познавала малко хора, тъй като изобщо не била излизала от квартала в Красноярск, в който живеели с майка си и пастрокът. Няколко пъти била идвала в центъра и толкоз.

Попитах я знае ли български – спомних си за Елена от Кишинев и архаичния език на предците ѝ.

„Само някои думи. Например «попара». Още я обичам за закуска. Като дете съм приказвала повече, но после всичко забравих. Мама избягва да говори на български. Хубаво ли е в България?“

„Много! Трябва да дойдеш и сама да се убедиш.“ Поинтересувах се как се е озовала в Гърция.

„Пастрокът ми ме взе със себе си, като награда за рождения ми ден. Днес ставам на двадесет и три.“

Честитих ѝ с комплимент и ѝ пожелах цял живот да изглежда толкова хубава. Стана ми интересно що за птица бе вторият ѝ баща, щом

като можеше да си позволи такава скъпа екскурзия. В Русия капитализмът вече се развиваше главоломно, създаваше се нова олигархия, чиито представители все по-често можеха да се видят и в Лондон. Не се излягах в подозренията си. Пастроктът ѝ Степан Балшиков бил бизнесмен. Сече дървен материал на концесия и го изнася предимно в Китай. Можех да си представя какви печалбите инкасираше.

„Майка ви с вас ли е.“ „Не, тя си е в Красноярск. Не обича да пътува...“

Към нас се приближи мъж на средна възраст, с няколко години по-голям от мене, който имаше вид на склададжия. Бе нисък, плешив и с редки мустаци. Имаше голямо шкембе, което изпъкваше над късите му криви крака и опъваше шарена тениска с множество английски надписи. Изглеждаше мрачен.

Застана до нас и кимна с глава. Василиса бързо ни представи един на друг. Като разбра, че съм музикант, завършил в Москва и пристигнал на своеобразно турне в Гърция, въпросният Степан се оживи, дори стана някак сервилен като същински домакин на студентски стол пред началството си. Отлично познавам подобен тип хора от ерата на застоя в някогашния Съветски съюз.

„Нима довечера ще свирите в Хидра?“, уж крайно изненадан попита той, сякаш се предполагаше да рисувам на острова. Между другото, баща ми, Хидра е предпочитано място и от много световни художници.

Поканих ги на концерта, дори повиках и моя домакин Такис, за да ги запозная. От този мига насетне четиримата оформихме своеобразна малка група и докрая на вечерта бяхме заедно. Това затрудни общуването ни с Василиса, предпочитам да сме само двамата, но пък ми даде възможност да съм през цялото време до нея. Наслаждавах ѝ се и се стремях да не бие на очи колко много съм хлътнал по това момиче.

Да, отче мой, досега не бях изпитвал подобни чувства към никоя друга жена. Любовта ми граничеше с благоговение и аз не знаех какво да предприема. Само се молах времето да тече възможно най-бавно, дори да спре, за да може да съм повече с прекрасната Василиса. Утре вечер щяхме да се приберем в Атина, а те двамата щяха да летят за Москва на другия ден. Чудех се какво да измисля, за да я задържа със себе си. Не можех като луд руски благородник да ѝ предложа брак още същата вечер след концерта, нито да ѝ се изповядам колко много я обичам и да ѝ предложа да дойде с мене в Лондон. Аз не желяех Василиса за една нощ в леглото си, а за цял живот. Бях безпомощен от безрадостната перспектива, както и от ясното съзнание, че на нея ще ѝ е безразлично дали

я обичам или не.

Вечерта след концерта четиримата се разходихме покрай малкия, но много дълбок залив на острова и седнахме в една от пословутите гръцки таверни да отпразнуваме рождения ден на Василиса. Концертът, между другото мина блестящо. Аз свирех въодушевено като един истински влюбен, а Такис ме следваше, заразен от преливащите ми чувства. Като се покланяхме, той ме прегърна и ми прошепна: „Crazy Bulgarian, I love you!“¹⁸ Залата и финасовият успех бяха пълни.

Скъпи татко, трябваше ли да искам повече от живота? Определено – не, но човешката лакомия е бездънна. Тя, мисля си, е в основата на всички принципни беди на нашето битие. Нищо друго не ме интересуваше освен Василиса – нито красотата наоколо, нито приятната топлина и уют, нито чистотата на въздуха дори. (На този остров не се движат моторни превозни средства. Какъв контраст след Атина!) Утре щяхме да се разделим и едва ли повече щях да я видя някога!

„Драги Степан, какво ще кажете да ми гостувате някой ден в Лондон, цялото семейство?“ не се съдържах аз. Колко хубаво би било, възкликнаха и двамата с Василиса и благодариха за поканата. „Но първо ще дойдем в България!“ настоя тя. „Аз също не съм бил във вашата страна“, изрече пастроктът ѝ. „Непременно трябва да отидете. България е чудно хубава!“, посъветва ги моят колега.

Вдигнах наздравица за рожденничката и за бъдещата ни среща. Пиехме шампанско заради случая, но обещахме на Такис, че утре всички ще пробаме препоръчаната ни от него рация. Аз се наслаждавах на радостта, която изпитваше Василиса – как се смееше, как държеше чашата и боравеше с малката лъжичка, с която си слагаше черен хайвер. Единственото ми желание сега бе да я погала. Жалко, че музиката в таверната бе неподходяща да я поканим на танц. Въпреки това Василиса се смееше и забавляваше на приклякащите в ритъма на сиртакито туристи.

Такис ни покани всички и ние станахме, за да се присъединим към танцуващите. Напрегръщахме се и се понесохме като една малка вълна под звуците на бузукито. За пръв път през живота си се бях отпуснал така. Прегръщах Василиса през раменете ѝ, а тя прегръщаше мене и аз вече усещах сърцата ни като едно. Бях щастлив като никога.

13 май 1992

Снощи след таверната се прибрахме по каютите и аз веднага

18. Луд българино, обичам те! (англ.) – Б. а.

заспах. Когато се събудих, корабът се носеше по бялото море на любовта и дори леко се полюшваше по вълните. Разсъних се, станях и отидох до прозореца. Навън бе мрачно, духаше силен вятър, а по повърхността се белееха водни „зайчета“. Разтрих очи и първото нещо, което изплува в съзнанието ми, бе сънят.

Да, баща ми, *тя* отново се завърна! Ясно си спомних всичко. Първо плувахме с Василиса в мастиленото море край някакъв безлюден бряг, осяян с милиарди малки и обли камъчета, край който се издигаха отвесни скали. Над нас кръжеше ято гларуси, които издаваха панически писъци, сякаш виждаха някаква задаваща се опасност. С Василиса се смеем във водата и когато се изправяме, виждаме, че сме чисто голи. Това ни размива още повече. След малко се приближаваме един към друг и се прегръщаме, сякаш танцуваме в морето. Когато се разделяме, за да се целунем, аз виждам, че в обятията си съм държал Ка, която е взела отново образа на убийцата Гергина. Пускам я и бързо се опитвам да избягам на брега, като се мъча да тичам в прозрачната вода. Тя обаче се сгъстява и ме държи на едно място. Последното нещо, което виждам е краставата царкиня. С огромни скокове тя се отдалечава по каменистия бряг към отвесните скали.

След като целият ми сън отново мина пред очите ми, първото нещо, което ми дойде наум, бе да потърся Василиса. Бързо се измий, облякох се и излязох от каютата. Отидох в тяхното крило, в което бяха настанени с пастрока си, намерих номерата на стаите им и почуках на вратата. Никакъв отговор не последва. За миг си помислих, че отново се повтаря историята от хотела в Будапеща, но в този миг по коридора се зададе Такис. Слава богу. Попитах го припряно дали ги е виждал, а той ми подаде някакъв плик и ми каза, че бил за мене. Разкъсах го нервно, извадих бележката, изписана с красив почерк на руски, и зачетох:

Драги Михаил,

Налага се спешно да заминем. Степан ще наеме катер, който бързо да ни откара до брега, а оттам лесно ще стигнем до Атина. Трябва да хванем първия възможен самолет за Москва. Беше ми приятно, че се запознахме. Прекарахме една чудесна вечер. Ако някога дойдеш в Красноярск, потърси ме на този адрес...

Василиса

Причерня ми пред очите. Не е ли гадно, а баща ми? За пръв път да се влюбя и любимата ми да се изгуби така бързо! Ка е виновна за

всичко! Толкова години не я бях сънувал и ето какво ми се случи още след първата ни среща. Не смея дори да я напсувам. Кой знае как ще си отмъсти!

Сгъганх листа, сложих го в джоба си и се върнах в каютата си. Затворих се вътре и до Пирея не излязох. Струва ми се, че Такис ме разбра.

Франкфурт

10 октомври 1997

Драги татко, този неделен ден е като мъртъв и само самолетите, които висят на опашка над летището във Франкфурт и чакат своя ред да кацнат, създават илюзията за живот. Седя в тъмната си стая в хотел „Мариот“ – свети само настолната лампа върху малкото бюро пред прозореца – и ти пиша. Намирам се на тридесет и деветия етаж на сградата – отчитам това, тъй като самият аз съм на същия брой години. Съвпадение! Франкфурт на Майн, както се казва, е в краката ми.

Този град на борси, банки и самолети, наречен шеговито Майнхатън, тъй като в центъра му са събрани на най-многого небостъргачи в Европа, е и родното място на Гьоте. Някъде долу, до старата църква, в която ще правя записи на шестте сюити за чело без акомпанимент от Йохан Себастиан Бах, е и къщата на великия поет. Улицата е кръстена на негово име. Тя пресича просторен площад и прераства в една от най-скъпите улички на света – малка мека на изящни бутици, където всяка жена би стояла с дни. Гьоте е обичал красивото и вероятно ще се възхи-ти, ако може да види каква става в наши дни. Аз обаче ще свиря старата музика на неговия съотечественик Бах. За около седмица трябва да запишем сюитите. Голямо предизвикателство е, да ги свири челист след изпълненията на великия Пабло Касалас. Мисля, че ще се справя. Обожавам пищността и скритата педантичност на барока.

От Атина не съм ти писал, но нищо интересно не се случи през тези пет години. Свирене, концерти, записи – еднообразен живот в анонимния Лондон. Събираме се понякога с колеги и ходим до Единбург за два-три дни. Обожавам този град! С Марион също се виждаме, дори и преспива при мене, когато съвсем го е закръшила за мъже. Спомняме си, говорим, помагаме си като бивши съпрузи. Никога обаче не отваряме темата за Олм и Митето. Веднъж понечих да ѝ предложа дали не би искала да отидем до родния ни град – ей така, от любопитство, а тя ме изгледа с такъв поглед, че инстинктивно прикрих слабините си, за да не

ме кастрира.

„Не съм такава мазохистка като тебе!“ Повече не питах.

Сигурно, баща ми, ти е любопитно да научиш какво се случи с Василиса? След Атина, за жалост, повече не я видях. Тъгата ми по нея прерасна в болка, с която човек свиква във времето и я носи цял живот. Изпратих и картичка за Коледа на адреса, който тя ми бе оставила в бележката си, после си позволих да ѝ напиша и кратко писмо – как живея, какво свиря, като целта ми по-скоро бе да науча нещо повече за нея, но тя така и не ми отговори.

Често мисля за нея, за орисията си. Оня руски безумец от църквата, който ми предрече, че ще остана сам, се оказа болезнено прав. И сега виждам лудите му очи и сякаш чувам брътвежите му за покапалата върху любовта ми кръв. Многоликата Ка и жабата-царкиня не са ми се явявали от тогава. Вече ги опознах – те идват в съня ми, за да ми подскажат само лошото, което има да ми се случи. Но питам се, баща ми, какво повече да очаквам?

От половин година живея в Лондон с една колежка – освен нея да я сполети някоя беда! Елси е тиха и възпитана цигуларка и едва ли с нещо е заслужила вниманието на моите зловещи познайници, но кой ги знае? Те май не се съобразяват с характера на хората. Знам ли!

Направих опити да се свържа и с Юра от Красноярск. След година издирвания, най-после получих вест от него. Зарязал е напълно музиката и сега се е впуснал в бизнеса. Обеща ми, че още малко му трябва и ще може вече да ми дойде на гости в Лондон като бял човек. Какво имаше предвид, не уточни. Вероятно се надяваше да кацне на Хийтроу със собствен самолет. Тези руснаци са непредвидими, та не е изключено.

Юра впрегна всичките си мафиотски връзки, но не можа да открие момиче с подобно име, при това доведена дъщеря на бизнесмена Степан Балшиков. Такъв имало, но бил убит преди три години за неиздължени суми. Сега това било в реда на нещата в Русия. Научавам, че и в у нас се стрелят под път и над път. Между другото, баща ми, през януари тая година България въстана против своето правителство. Народът се вдигна на барикади и принуди социалистическия кабинет да си отиде. Сега и правителството, и президентът са от опозицията. Дай Боже страната ни най-после да заживее по-човешки.

За мене по-важно е, че Василиса я няма и не може да бъде открита. Помолех Юра да не спира да търси и ако нещо изникне, да ми се обади.

Хайде, баща ми, аз да лягам. Утре ще ти пиша пак.

11 октомври 1997

Гадна дата! Скъпи татко, днес следобед Марион ми се обади от Лондон. Починала е мама! Бог да я прости. Издъхнала е на 8-ми октомври през нощта. Погребали са я без мене, горката! Пожелала е да я закопаят в Олм, при тебе. Боже, Господи, отче мой, дано се съберете горе и всичко си простите!

Само да свърша записите и ще дойда на гроба ви!

16 октомври 1997

Утре, петък лети за София. Горката ми майчица. Отишла си е кротко и в самота като ангел. Умряла е в съня си, милата – праведна като светица и с отворени очи, както често сама казваше. Вечна ѝ памет! Съседите са я намерили в леглото, сякаш била заспала – завита и чиста. Знаела е, че през нощта ще си отиде. Сега вече съм кръгъл сирак и ако пиша повече, то ще е до двама ви. Моля те, баща ми, като се съберете отново с мама, разкажи ѝ какво съм ти писал, тъй като повечето от нещата приживе ѝ ги спестих.

Днес обаче се случи нещо извънредно, което не мога да не ти разкажа. Докато се разхождах из старата част на Франкфурт, някъде там, до кметството на „Рьомер плац“, ми се стори че видях Василиса. Денят бе необичайно слънчев, а небето ясно синьо и белите облъци ярко блестяха сред ежеминутно пробиващите ги самолети. Наоколо нямаше много хора, въпреки това улични музиканти не липсваха. До фонтана на самия площад едно симпатично момиче свиреше на цигулка първа част от „Малка нощна музика“ на Моцарт, а по-нататък, на тясната уличка, към високата готическа катедрала, мой връстник свиреше на акустична китара „Му way^{19cc}“ на Франк Синатра. Музикантите не си пречеха, тъй като разстоянието между тях бе достатъчно, за да не се чуват и двамата едновременно.

Седнах да пия кафе отвън в горната част на наклонения калдаръмен площад и се заслушах в Моцарт. Професионалното ми ухо долавяше от време-навреме пропуските, но аз не обръщах внимание на това. Смъртта на мама не ми даваше покой. Замислих се за живота ѝ. Цели двадесет и три години живя без тебе – сама, отдадена изцяло на мен и майка си, без да хленчи, без да иска повече от това, което ѝ бе отредила съдбата. Никога не разбрах беше ли наистина щастлива. Носеше бремето на дните си, така както носеше и тежестта на огромните си гърди.

19. „Моят път“ (англ.) – популярна песен от репертоара на Синатра. – Б.а.

Мисля си, че поне не се бе срамувала от мене. Не можех да ѝ дам кой знае колко, но тя искаше малко от живота. Обичаше ме и аз я обичах. Това ѝ стигаше.

Никога не съм предполагал, че ще остана сам толкова млад. И знаеш ли, баща ми, в първите години след смъртта ти, мъката ми бе силна, но не толкова дълбока; сега е друго. Представям си как ще се чувствам след години и без двама ви. Не ми се мисли.

Докато размишлявах, огрян от топлото октомврийско слънце, пред мене мина едно момиче, на което в първия момент не обърнах внимание. Чак когато то се изгуби по посока на Майн, аз осъзнах, че това бе самата Василиса. Да, тя беше! Кой друг? Имаше лека разлика от последния път, когато я видях на остров Хидра – по-скоро в прическата, но иначе си беше същата красавица. Не можеше да има чак толкова съвпадение. Оставих банкнота от десет марки на масата и хукнах да я преследвам.

Изтичах към реката, оглеждайки се на всички страни, но никъде не я видях. Слязох долу на крайбрежната алея и тогава я видях, спряла до водата да гледа към отсрещния бряг. Бе застанала малко преди моста, който се издигаше над главата ѝ. Приближих и я повиках по име, но момичето изобщо не реагира.

Когато застанах на метър и нещо от него, вече можех ясно да различа, че това не беше моята Василиса, а друга млада жена, която паразитно приличаше на нея. Бе също така хубава, в излъчването ѝ имаше нещо много симпатично, но хладно. Очите ѝ сякаш бяха не толкова сини като тези моята възлюбена.

„Какво има?“, изненадано, но възпитано се обърна към мене момичето.

Отвърнах, че съм се припознал и тръгнах да се прибирам. Закрачих бавно по алеята и гледах към небето. Самолетите не спираха да извират, сякаш Господ ги пускаше един по един от джобовете си. Утре и аз щях да бъда в някой от тях, за да летя към България, към Олм, където щях да отида и да се поклоня на гроба ви с мама. Приплака ми се, но аз знаех, че оттук насетне ще трябва много да се примирявам.

И както си вървах тъжен по пътя, отпреде ми изникна позната физиономия. Няма да повярваш, но и сега човекът бе от Олм – този град щеше да ме довърши! Да, баща ми, пред мен изникна синът на някогашния адвокат Несим Ниньо – Самуел, моят приятел от махалата Сами. За втори път животът ни срещаше извън България; първия път бе във влака на път за Москва.

„Ей, мама му стара, ти си по-голям скитник и от мене евреина!“ , изговори ми радостен Сами, след като се прегърнахме и аз едва не се разплаках от натрупалото се вълнение. Обясних му защо съм във Франкфурт, а той набързо ми разказа, че от две години живее тук. Работи като охрана в еврейския културен дом – имало такъв – и това е голяма привилегия за него. След преврата у нас, Самуел заминал за Израел при единствения му останал роднина – вуйчо му Гершон, брат на майка му. Там обаче не му понесло и бил готов да се върне в България, но ето, че късметът му се усмихнал.

„Абе, то и тука не е цвете, но по-хубаво е от жегата и влагата в Хайфа. Ще се прибирам полека-лека. И знаеш ли къде ще отида? В Олм! Не мога да живея без Дунава.“

Посочих му Майн, но Сами ми отвърна, че Дунава си е друга работа. Не исках да споря и да му казвам, че имам десетки причини никога да не се върна в Олм. „Свят голям, хора всякакви!“ , казваше Линдро.

Наближаваше шест часа и Самуел веднага ме отведе в любимия му ресторант „Щайнер хаус“, за да ядем телешки мръвки, които сами щяхме да си печем върху горещ черен и вулканичен камък. Не ми беше до ядене, но със Сами мъката ми се разнесе. Все пак той знаеше много по-отдавна от мене какво е да загубиш майка си.

Животът е за живите.

Красноярск

17 януари 2002

Баща ми, лудостта няма граници! Юра най-после откри нещо и сега съм в неговия град, по-скоро в града на моята безвъзвратно изгубила се любов Василиса. Дано все пак я намеря!

Веднага искам да те предупредя да не казваш на мама за пътуването ми до далечен Красноярск. Достатъчно е треперила приживе при всяко мое митарство по света.

Кацнах на летището по здрач. Духаше силен вятър и прехвърчаше сух сняг. Навън бе 22 градуса под нулата. Усетих познатата миризма на Русия. Цели двадесет години не бях идвал тук и сега се завръщам като при стара любов. В случая тя бе и единствената, тъй като се връщам при моята прекрасна Василиса.

Юра ме посрещна като държавен глава. Още на пистата до самия самолет пристигна огромна лимузина, която ме закара в залата за

„особено важни лица“, където моят състудент ме чакаше с цяла свита пред маса, отрупана с хайвери, водки, хляб и плодове. Руското гостоприемство, баща ми, е безгранично като руската душа. То не е показно и помпозно, то е убийствено – ако се оставиш в обятията му, трябва да умреш от пиене, песни и прегръдки.

Признавам, потекоха ми сълзи, докато се целувахме и истерично повтаряхме имената си с Юра. Беше трогателно да гледаш как двама мъже се прегръщат и плачат, а около тях стоят прави пет-шесетима строги левента, бдящи над своя бащица. Истината, отче мой, е че Юра дори е повече за тях. Момчетата, които го охраняваха, се оказаха бивши „афганци“, които след изтеглянето на съветските войски от Афганистан, останаха на улицата със силни, но гладни тела и съсипана психика. Бъдещи олигарси като Юра ги наеха за охранители, като им предложиха същата съдба – пак да бъдат пушечно месо, но да живеят поне далеч поохолно, отколкото в лунния пейзаж край Хиндукуш. Който имаше късмет, оцеляваше.

След няколко чашки (този път не отказах – животът вече ме е научил да пия по чаша в специални случаи) кортежът ни откара в покоите на Юра. Е, изпих само една, все пак това бе водка!

Баща ми, няма да ти описвам какъв представлява домът на Юра. Никога с твоите спомени от разития социализъм ти не би си представил какъв палат бе това. Дори резиденциите на бай Тошо бяха скромни квартири в сравнения със сарая на Юра.

Веднага ми бе предложено всичко, дори и жени, в случай че ми е скучно и искам да се отпусна. Отказах и безобидния „масаж“. Бях дошъл да намеря Василиса и не можех да си представя, че ще мога да държа в обятията си друга жена. Тук Юра ме изгледа подозрително и рече: „Какво ли не прави свиренето от човек! Добре че не продължих.“

После седнахме край камината и си заразказвахме изминалите двадесет години живот. Говорихме си до зори: за Андрий, за Светлана, за младите дни, за какво ли не.

„Андрий свири във филхармонията на Большой театър, а Светла е в Сан Франсиско – изхранва се с уроци по пиано. Не ѝ понесе перестройката и бързо замина!“; осведоми ме Юра. Не беше сигурен дали тя се е омъжила. Предполагаше, но като я знаеше колко бе капризна, едва ли си бе намерила подходящ съпруг. „Ти, Миша, трябваше да се ожениш за нея, а не сега да гониш Василиса прекрасна!“

Като разбра за мама, Юра ѝ отля и бързо гаврътна „стаканчик“ за Бог да прости. Неговите родители още са живи. „Толкова са задръстени!

Всичко мога да им дам, но те са свикнали да си живеят по социалистически. Стоят си на село и стареят. Поне пият хубава водка.“

После с Юра се разчувствахме и засвирихме на пиано и на виола – не си носех челото, дори се опитахме да направим импровизиран концерт. Накрая чак запяхме стари руски романси и „блатные“, въобще видяхме се! Преди да се отправим да спим, пак дълго се прегръщахме и плакахме, като си обещахме да се съберем с Андрий в Москва за следващата Коледа. Легнах си в пет сутринта като пребит. Часовата разлика е нещото, с което никога няма да свикна.

Събудих се около обед и бързо потърсих Юра – трябваше да се действа! Какво бе открил той за Василиса? Оказа се, че негов подчинен кореец търгувал преди години със Степан Балшиков. Той знаел подробности и скоро всичко съм щял да разбера.

„Тогава да вървим!“ , припряно скокнах аз.

„Спокойно! Никъде няма да ходим, Афанасий ще дойде тук. Сега ще обядваме.“

Баща ми, това означаваше, че скоро нямаше да излезем навън. Щом руснак като Юра седнеше да пие, при това имаше и повод – важен гост, три дни не ни мърдаха. Надявах се, че с времето новите руснаци са станали по-различни от предците си. Някои – да, но Юра не бе от тях.

След малко въпросният Афанасий дойде. Баща ми, в Красноярск живеят всякакви народности, сред които има и много корейци. Повечето са с една фамилия – Ким. Някои от тях носят руски имена като човекът пред нас, който също бе Ким.

„Разкажи на моя български приятел какво знаеш за тоя Балшиков!“ , нареди Юра. От страхопочитателното отношение на корееца забелязах, че състудентът ми е нещо като малък Буда за Афанасий Ким.

Степан, с който бяхме заедно на остров Хидра, се оказа обикновен измамник, който припечелвал от огромните разлики в цените на дървения материал. В ранните години на разпределянето на пазара, той успял да натрупа доста, но лакомията му го погубила. Задлъжнял пари и вместо да ги върне, той се опитал да разреши въпроса със сила, а това му изляло главата. Гръмнали го наред улицата в квартала, в който живеел.

„Имаше ли той доведена дъщеря?“ , не се стърпях аз. Хич не ме интересуваше съдбата на този мошеник. Още на кораба ми бе несимпатичен.

„А, около него се въртяха много млади момичета. Нали знаеш...“ Афанасий Ким не довърши, но по мазната му азиатска усмивка се досетих за какво става дума.

„Бил е и сводник?“

„Осигуряваше млада плът за желаещите!“ , пошегува се кореецът. Не знаеше нищо за чувствата ми към Василиса, иначе едва ли би си позволил пред Юра подобни шегички.

„Питат те имаше ли той доведена дъщеря!“ , напомни ми приятел.

Афанасий бързо стана сериозен и каза, че май имало някакво момиче с по-особен статут, което Балшиков продал на като част от дълги си към Давид Романович.

„Давид?“ , изумен попита Юра.

„Да, той видя сметката на Степан. Момичето не му се стори достатъчно – сумата бе голяма.“

„А как се казваше това момиче?“ , попитах.

Кореецът не можа да си спомни. Вдигна рамене, а на въпроса ми как е изглеждала, той отговори, че била млада и хубава, но подробности не помнел. Нямаше какво повече да науча от него, затова веднага се обърнах към Юра: „Да потърсим този Давид Романович!“ Тук приятелят ми замълча, поинтересува се дали Афанасий още ще ми трябва и като разбра, че не ми е нужен, той го отпрати да си върви. Аз пак настоях да отидем направо при Давид и да потърсим Василиса.

„Нещата не са толкова прости!“ , започна Юра. „Давид Романович е моят най-голям... как да кажа – конкурент.“

Разбрах го. Юра просто не искаше да каже, че въпросната личност е най-големият му враг в Красноярск. Да отидем току-така при него бе наивно като предложение. Но аз трябваше да разпитам Давид за Василиса на всяка цена. Как!

„Кажи ми къде живее г-н Романович и аз сам ще отида при него“ , предложих.

Юра се изсмя. Едва ли някой друг – освен самият той и шефът на охраната му – знае къде е в момента Давид и къде възнамерява да бъде утре.

„Дай ми телефонния му номер. Ще се обадя и толкоз!“ По лицето на моя състудент разбрах, че и това предложение е наивно, но как иначе можех да разбера къде е Василиса? Усещах, че се забърквам в сложния свят на руската мафия, а това не ми бе никак приятно. Нима моята възлюбена бе станала разменна монета за решаване на обърканите им скотски взаимоотношения! За тези хора човешкия живот нищо не значи. Те знаят отлично страха ни от това и още по-жестоко демонстрират силата си, като убиват възможно най-зверски и показно.

Изведнъж се досетих за майката на Василиса, за бесарабската българка, чието име така и не научих. Можехме ли нея да издирим? Попитях Юра, а той взе мобилния си телефон, свърза се с Афанасий Ким и след минута разговор ми каза:

„Бабката живее в старите бараки на някогашния затвор...“

„Да тръгваме!“, надигнах се рязко аз, за да не му дам възможност да ме задържи.

За моя изненада Юра се съгласи веднага. Бързо се разпореда и след десетина минути вече бяхме в някакъв скъп черен джип. Пред него и след него караха същите джипове-близнаци. Седяхме отзад и мълчахме. Шофьорът и охраната отпред – също.

Красноярск, баща ми, се намира на река Енисей в централен Сибир и е възникнал като селище на авантюристи, златотърсачи и най-вече на заточеници, изпращани тук през вековете от руските царе и императори. В центъра има паметник на декабристите, дали също своя съществен принос в историята на града. През XX век тук са заселвани всякакви лагери и пленници, затова населението е обогатено с разнообразни етноси. Днес Красноярск е обект на огромните корпоративни интереси и апетити от цял свят, тъй като прилежащия му район е колкото половин Европа, а природните му ресурси са неизчерпаеми. Хората като Юра са по-силни и по-богати от държавните глави на много европейски страни. Нищо чудно да дойде скоро в Лондон с негов самолет.

След малко вече бяхме извън Красноярск. Навред около нас се белеше безкрайното сибирско пространство и само пътят отпред разваляше илюзията, че плуваме в снежен океан. Пътувахме дълго на север и когато градът зад нас се изгуби, аз вече имах чувството, че никога повече няма да се върнем в познатия топъл свят.

Отивахме към северния полюс, където ме чакаше моя Франкенщайн – гигантската крастава жаба-царкиня, облечена в кристална мантия. И ето, тя скача с великанските си крайници по снежното поле и оставя загадъчни отпечатьци, подобни на шарките по платото в Наска. Води ме напред към бездънната пропаст на свършека, а после се гмурва в студените води като същински левиатан, за да се покаже на повърхността и да се понесе напред като айсберг с огромни ледени очи. На ръба на бездната е застанала Ка с разветви коси и разперени ръце, чието лице не носи ничии черти, а само се зеленее в бялата пустош.

Отворих очи и разтрих лицето си. Бях се унесъл от топлината в джипа. Юра също дремеше и затова попитах шофьора колко още ни остава.

„Близо е, след стотина километра сме там!“, отвърна ми момчето. За руснака, баща ми, подобно разстояние е колкото пет-шест километра за българина. Погледнах си часовника и прецених, че по здрач ще бъдем при въпросните бараки. Не посмях да затворя очи, за да не видя моите демони отново. Предстоеше ми цял час да се вирам в пространството и да се надявам, че някъде там ме очаква Василиса.

Стигнахме по-бързо, отколкото предположих. Още беше светло, но много скоро мракът щеше да падне отведнъж, без да се стъмни кой знае колко заради снега наоколо. Джиповете спряха в средата на нещо като лагер. Имаше доста запустели бараки, личаха и следите от някогашните телени заграждения и вишките за наблюдение. Запазена бе и главната сграда, която е служела за столова и общи събирания на затворниците. Тук вероятно са живеели и надзирателите. Юра ми разказа набързо за това занемарено вече бивше изправително заведение. Работата на затворниците се състояла само в едно – да добиват дървен материал през целия ден, а вечер да заспиват в студените бараки и бавно да чезнат в мрак и разкаяние. След перестройката затворът бил разтурен, останали само хората, които нямало къде да отидат. Нима Василиса бе живяла тук?

Слязохме от джипа. Студът това и чакаше – проникна направо в костите ни и ние бързо трябваше да влезем в първата барака, в която имаше признаци на живот. Озовахме се в голямо помещение, в което мъждукаше мръсна жълта светлина и в чийто далечен край бумтеше голяма като варел печка. Отидохме до нея – тя наистина бе направена от варел. Виждаха се няколко стари и счупени дървени легла, в едното от които спеше човек. Той бе така завит, че лицето му не се виждаше, а само някаква стара ушанка се показваше над сплъстените одеала.

Юра го разбути най-безцеремонно и му нареди на става веднага. Съществува инстинктивно скочи на крака, запремига и реши, че сънува, защото понечи отново да си легне. Тогава Юра кимна към охраната и двете момчета сграбчиха човекоподобното и го изправиха на крака. Чак сега то осъзна, че отново е в суровата реалност.

„Има ли при тук възрастна жена?“, попита строго Юра.

Лицето, което се оказа мъж, кимна утвърдително с глава и проговори: „Да, да, Галина Георгиевна.“ Гледката в устата му бе ужасна. „Само тя остана.“ После посочи в ъгъла зад печката и ние чак сега видяхме, че там има врата.

Юра нареди да го пуснат и се запъти напред. Тръгнах след него със свито сърце. Видяното дотук не обещавахе приятна гледка, напротив.

Имах чувството, че съм се върнал в един от мрачните си сънища. Сега оставаше зад вратата да се покаже и Ка!

Без да чука моят приятел бавно разтвори вратата. Чу се скърцане и когато застанах до него, баща ми, аз видях нещо съвсем различно от атмосферата в голямото и грозно затворническо помещение. Това бе една малка стая с легло, готварска печка, масичка с два-три стола и кухненски бюфет. Усещаше се човешка топлина и уют. На една от стените висеше избеляло килимче съвсем в стилистиката на руското обзавеждане.

Влязохме, огледахме се, но човек не видяхме. Върху витрините на бюфета съзрях няколко снимки и инстинктивно се насочих към тях. Да, баща ми, това бяха снимки на моята Василиса. Две от тях бяха от времето, когато е била малка, а на третата бе такава, каквато я видях за пръв път на кораба „Св. Ана“. Едва не извиках от радост.

„Открихме я!“, обърнах се към Юра, който бе застанал до мене и наблюдаваше снимките. „Благодаря ти!“

„И ти за това...“, не му позволих да довърши. „Да, заради това момиче бихме път чак дотук. Ти не си я видял наживо!“

„Е, какво пък, да се разгърсим наоколо.“

Излезе навън и аз го чух да нарежда на своите хора да започнат издирване. Взех снимката и седнах на единия от столовете. Разглеждах я известно време, изпълнен с радост и надежда, а после започнах да наблюдавам обстановката в стаята. Личеше си, че тук обитава жена. Макар и оскъдно, обзавеждането бе поддържано и най-вече чисто. На пода имаше дори и две черджета, а самите дъски бяха идеално измити с вода. Бяха се протрили от топлите валенки на времето и сега лежаха гладки в краката ми.

„Вие ли сте Галина?“, чух гласа на Юра откъм голямото помещение. Станах на крака и отправих поглед към отворената врата.

Ако някой някога ми беше казал какво ме очаква да видя тук, в тази стаичка на сто и петдесет километра от Красноярск, на сред студения и снежен Сибир, аз не само че нямаше да му повярвам, но и щях да го ударя. Да, баща ми, така щях да постъпя! Защото само след секунди срещу мене застана не друг, а твоята Гергина Василева Божинова, убийцата от Олм, която дори и сега можах да позная, въпреки възрастта и шала, с който се бе загърнала.

Гледах като гръмнат, потресен и невярващ, че това е истина. Как бе възможно? Нали бяха осъдили и убили тази жена. Не, тук имаше някакво нечестно съвпадение, което аз не можех да си обясня, или просто приликата е изумителна – като случая с припознаването ми във

Франкфурт. Напрегнах се да запазя самообладание и изчаках да видя какво ще ми отговори жената пред мене. Която и да беше, тя щеше да ми разкаже за себе си.

„Ето я Галина Георгиевна!“, представи ми я Юра.

Жената ме погледна под вежди със сиви и все още пъстри очи. Бе запазила от някогашната си хубост за своите близо седемдесет години. Не личеше да ме разпознава.

„Какво искате?“, глухо попита тя и седна на леглото, кото скръсти ръце в скута си. Загледа се в пода с изражение, което подсказваше, че не сме желани в стаята ѝ.

„Ваша дъщеря ли е тя?“, показах и снимката.

Зърна я за миг, но не отговори веднага. Продължи да се вира в процеците между дъските, сякаш търсеше по-голям, за да се скрие в него.

„И какво, ако е моя?“

„Нищо, бабке, просто я търсим, затова се обърнахме към тебе. Знаеш ли къде е?“, пое инициативата Юра.

Жената вдигна глава към него и леко промени навъсения си вид. Явно усетът ѝ за хора ѝ бе подсказал, че той е високото началство.

„Няма я Василиса. Взеха ми я отдавна!“

„Кой ти я взе?“

„Степан, проклетникът! Вече пет години не съм ги виждала. Заминаха за Европа и не се върнаха.“

Да, баща ми, това определено беше твоята Гергина! Нямахше съмнение, тъй като първата дума със звука „р“ – „проклетникът“, тя произнесе по своя си зловещ начин, който сигурно ще чувам цял живот. Осъзнавах, че тя наистина нищо не знаеше за дъщеря си Василиса и че нямаше какво повече да науча. Оставаше да разбере само как Гергина бе попаднала тук.

„Вие бесарабска българка ли сте?“, попитах я направо на родния ни език.

Гергина изведнъж се преобрази и ме изгледа с познатите от детството ми очи. Реших като съм започнал, да карам докрай:

„Аз съм Михаил Обретенов, синът на Васил, съседа от Олм, с който се любехте. Помните ли го? Винаги искахте да си направите кюфтенца от мене. Но първо решихте да убиете съпруга си Панайот...“

„Какво ти става, Миша?“, прекъсна ме на руски Юра.

„Остави го, нека говори!“, отвърна му Гергина, а на мене ми каза: „Край на руски, позабравила съм български. Нека и той да разбере.“

Юра гледаше изумено. Каза едно: „Дявол да го вземе!“ и махна с ръка.

Аз продължих:

„Значи сте вие, нали? Искам само да знам как се озовахте тук и къде мога да намеря дъщеря ви?“

Гергина въздъхна и отново сведе поглед към пода. После бавно започна да говори с широко отворени очи, сякаш гледаше през време и пространство и виждаше чак в Олм, в годината, в която режещият ѝ глас от радиоуредбата се чуваше из целия град. Тембърът и сега беше същият, но по-глух и тъжен.

„Осъдиха ме на смърт, но не ме убиха. Бях бременна. Надзирателките в ареста разбраха и съобщиха по-горе. Тогава се взе решение да не ме убиват, а да ме изпратят тук, нали беше затвор. Смениха ми името, после тя се роди... Това е!“

„Кой е бащата на Василиса?“, задъхано попитах аз, макар да усецах вече, че това си ти, отче мой.

Гергина не отговори. Погледна ме тъжно и по човешки, с което ми даде да разбера, че съмненията ми са верни. После прошепна:

„Винаги съм искала да имам дете от Васил...“

Споменаването на името ти, ме накара да осъзная истината. Василиса ми бе сестра и бе кръстена на тебе! Господи, щях да полудея! Това ли означаваше сънят ми, в който двамата с нея се къпехме волни в морето?

„Но защо го уби?“, не се съдържах. „Татко знаеше ли, че ще го направиш?“

„Не, аз наистина го обичах. А за Пано... Минало е вече и да ти кажа какви гадости е вършел с мене, това нищо няма да промени...“

Гергина въздъхна дълбоко, после пак ме погледна – тоя път още по-топло и попита: „Васил как е?“

Казах ѝ, че си починал отдавна и сега, драги татко, за пръв път видях истинска човешка тъга в очите на твоята някогашна любов. Заклевам те, отче мой, и дума да не си обелил пред мама за моята среща с Гергина!

„Къде мога да намеря Васи... сестра ми?“, попитах с пресипнал глас.

„Наистина нищо не знам за нея. Дано не са я погубили гадовете на Степан!“

Стиснах зъби и преглътнах. Трябваше по-скоро да се махна от тук. Тръгнах към вратата, но като заставах пред Гергина, аз се спрях и

сложих ръка на рамото ѝ.

„Сбогом, лельо Гино. Ако я видиш някога, спомени ѝ за мене. Разкажи ѝ, че сме се виждали на остров Хидра. Напомни ѝ за човека с виолончелото...“

Излязох от стаята, едва стискайки сълзите си. Бях убеден, че моята Василиса никога повече нямаше да се върне тук и че аз също никога нямаше да я видя в този живот.

Ню Йорк

14 април 2003

Мили мои, окончателно се пренесох в незаспиващия град на самотниците Ню Йорк. Намерих едно малко, но удобно апартаментче на 42-ра улица, недалеч от „Таймс скуеър“ и старата автогара. Мисля си, че тук ще завърша земния си път, но както казваше Съмърсет Моам: „Само един невежа може да бъде категоричен!“ В случая ми се иска да бъда точно такъв. На четиридесет и пет съм, но ми омръзна да скитам по градове и години!

Решението ми да се преместя в САЩ се зароди още след един концерт във Вашингтон през 1999-та. Самият Ростропович дойде да ме слуша и ме поздрави след края на концерта. Можех още тогава да се преселя тук, но изчаках да видя как ще се развият събитията у нас. С възрастта през главата ми минаваха варианти да се върна в България, но бързо се отказвах. Разбрах, че в този глобален свят вече няма значение къде живееш, важното е да имаш добра работа и приятели до себе си. С пари навсякъде можеш да идеш, ако наистина искаш.

Татко, надявам се спазваш обещанието си и не забравяш какво те предупредих в последното ми писмо. Дано мама вече е свикнала с обстановката горе. На мене тука и двамата много ми липсват. Ходих на гроба ви в Олм, след като се върнах от Гърция и си взех пръст. Съхранявам я в една стъкленица и ви паля свещи на всяка задушница.

Елси, за която ти писах, дойде с мене в щатите. Живеем вече шест години заедно, но едва ли ще сключим брак, ние и без това сме си като мъж и жена. Деца, както се очертава, няма да имаме, тъй като нито аз искам, нито пък Елси вече е във фертилна възраст. Тя обаче подхвърля понякога да осиновим едно изоставено бебе, примерно от Балканите, а защо не и от България, но аз все имам да свиря и да свиря, така че не виждам кога ще ми остане време да възпитавам дете. Може би по-

нататък. Непременно ще ви съобщя.

20 май 2004

Баща ми, обръщам се само към тебе. Защо не си пазел Гергина, когато си се чукал с нея? Сега непрекъснато мисля за сестра си Василиса, която кой знае къде се намира по света, ако изобщо е жива. Подозирам, че гнусният ѝ пастрок я бе довел в Гърция, за да я пробута на някой за пари, но Давид го е спешил и той бързо се е върнал в Красноярск, надявайки се да се отплати с нея.

Все по-ясно си спомням пророчеството на руския Варлаам, че на любовта ми лежи кръв. Да, така се оказа! Започвам да си мисля, че всичко е свързано с дарбата ми. Ако не бях се родил толкова талантлив, сигурно едва ли щях да сънувам Ка и жабата-царкиня и целият ми живот щеше да бъде по-различен. Гергина нямаше да убие бай Пано, ти нямаше да умреш толкова млад, Борисчо и кака Мими – също, Митето нямаше да полудее... Въобще всичко вероятно щеше да бъде далеч по-друго и не толкова тъжно, но като се замисля, то животът на всеки от нас – талантлив или не – все с подобни работи е свързан. Съдба!

Между другото, разделих се с Елси – не спираше да ми пили за осиновяване. Сега живея с една афро-американка на име Джезабел. На тридесет години е, от Бронкс, но ме търпи и обича горещо. И с нея не мисля да имаме деца. Ако започне много да иска, също ще я разкарам.

20 ноември 2006

Свирия, свирия и само свирия. Добре, че са концертите и записите, за да усещам живота. Понякога гледам семейните си колеги с нормален брак и деца – хем им завиждам, хем им съчувствам, хем ги съжалявам. Дали не трябваше и аз да имам деца? Толкова е объркано всичко. Явно не съм създаден за друго, освен да свирия. Разкарах и Джезабел.

1 септември 2011

Продължавам да свирия. Докога?

9 януари 2018

Вчера навърших шейсет години. Пак съм сам и все още свирия, но вече сериозно се замислям да си наема жена да се грижи за мен и къщата.

Минаха толкова години от срещата ми с Гергина, а от Василиса никаква следа. Така ще си умра, без да я видя. И май по-добре! Защо ми е

още болка? Затова, татко мой, спирам да ти пиша. Всичко вече е толкова еднообразно и скучно, че не виждам смисъл. Омръзна ми. Пък и повече от петнайсет години нищо не съм сънувал; ни помен от Ка, нито от жабата-царкиня.

Целувам ви с мама и доскоро!

5 март 2044

Вчера случайно намерих този дневник. Прочетох го и се ужасих. Такъв ли е бил моят живот и защо още съм тук? Ще завещая всичко, което имам, на това момиче от Оряхово. Доста се мъчи с мене горкото! Ще замина за Олм и там ще се удавя в Дунава. Господи, та аз нямам сили и кураж да се хвърля през прозореца! Бог да ми е на помощ!

22 август 2045

С всеки изминат ден Бистра все повече и повече ми прилича на моята Василиса. Дано умра в ръцете ѝ!

* * *

Когато прочете последната страница, където срещна и собственото си име, Бистра остави дневника върху леглото и дълго гледа в една точка, изумена от невероятния живот на стареца, когото гледаше. Отново взе тетрадката, видя датите и бързо прецени, че последната записка е само отпреди седмица. „Леле, ами ако маестрото се спомине още тази нощ?“, запита се тя, после стана и отиде до прозореца. Опря чело в стъклото и започна да съзерцава светещите отсреща сгради. Минаваше три часа през нощта.

Дали да не отидеше още сега в Манхатън? Щеше да ѝ отнеме около час. Какво обаче щеше да се промени за няколко часа, ако старецът беше умрял? Тя така и така нямаше да може да му помогне. Само щеше да се обади на 911 и после щеше да даде показания какво е заравила в къщата. Щяха да последват формалните процедури и накрая тя единствено щеше да присъства на кремирането – ако искаше, разбира се.

Прецени, че сега бе по-добре да спи, пък утре щеше да стане ясно дали маестрото е жив или не. Рано или късно всички ще си отидем от този свят. Каквото е писано, това ще стане. Върна се в леглото и загаси нощната лампа.

Епилог

На 19 май 2046 г. слънцето в Олм пак грееше меко и безгрижно. Малко преди обед в началото на улица „Аница“, там където някога беше зелената будка за вестници, а сега жилищен блок, се бе събрало не-голямо множество хора. Бяха дошли представители на общинската власт, читалищни дейци и възпитаници от музикалната школа, граждани.

Върху фасадата на старата сграда отсреща се виждаше бяло платно с висяща от него връвчица, която след малко кметът на града щеше да дръпне, за да се открие паметната плоча плоча отдолу. Така и стана.

След кратко и прочувствено слово за „нашия именит съгражданин маестро Михаил Обретенев, прославил Олм по целия свят“ (тук някой от помнешите го все още живи старци се изсекна) и след ръкоплясканията на насъбралите се плочата бе открита. Тя бе мраморна и с издълбан надпис, който датираше живота на маестроото и указваше, че той някога е живял на тази улица, която отсега нататък ще носи неговото име. Най-отгоре в средата на мрамора имаше бронзов барелеф на стилизирано виолончело. Това можеше да се разбере, когато човек внимателно се взреше в него. Иначе, гледана от далече, тази фигурка приличаше на малка жаба с египетска корона на главата, замряла в обичайната си жабешка стойка и готова всеки миг за своя скок. Никой от присъстващите не си спомни за прякора на маестроото, дори и секнешите се двама-трима негови връстници.

Митето вече не бе жив. Той умря стар и в мизерия, в своята тиха лудост и с неизменното „Па'и се!“ на уста. В Лондон Марион също се бе споминала, много преди Михаил Обретенев да издъхне на Манхатън. Колкото до Самуел и „потомствените комунистчета“ братя Пеневци – те също и отдавна бяха о'бозе почивши. И тримата издъхнаха в България, в Олм, където се върнаха на старини. Никой от тях не знаеше, че някогашният им приятел от махалата, Мишо Жабата, също бе копнял да се прибере край нетърпящия проклетия Дунав.

Само Василиса Георгиевна, незаконната и неопозната сестра на Михаил Обретенев, остана жива. След като близо година бе любовница на Давид Ромонович, тя събра пари, за да замине за Нова Зеландия и наистина никога повече не се върна в Красноярск. Там се омъжи за богат фермер от шотландски произход и дори на седемдесет и седем години

Василиса е в прекрасно здраве – уважавана майка на три деца и баба на множество внуци. За жалост, тя нито веднъж не се досети да им разкаже с какъв именит музикант бе празнувала рождения си ден на остров Хидра.

КРАЙ

© 2006 Емил Андреев

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2552>]